

PENSIOENFONDS PNO MEDIA

JAARVERSLAG

2023

THUIS IN DE CREATIEVE EN DIGITALE SECTOR

JAARVERSLAG

2023

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD		4
KERNGEGEVENS		6
PROFIEL		7
HOOFDSTUK 1	VERSLAG VAN HET BESTUUR	8
	Financiële positie	9
	Nieuw pensioenstelsel	24
	Pensioenbeleid	30
	Beleggingsbeleid	53
	Risicomanagement	79
	Governance en organisatie	88
HOOFDSTUK 2	VERANTWOORDING EN TOEZICHT	112
	Rapportage intern toezicht niet-uitvoerend bestuur	113
	Oordeel van het verantwoordingsorgaan	119
	Reactie bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan	122
HOOFDSTUK 3	JAARREKENING	124
	Balans per 31 december 2023	125
	Staat van baten en lasten over 2023	127
	Kasstroomoverzicht	129
	Samenvatting van de actuariële analyse	130
	Toelichting op de Grondslagen	131
	Grondslagen voor de waardering van activa en passiva	134
	Toelichting op de balans	141
	Toelichting op de staat van baten en lasten	163
	Ondertekening	169
HOOFDSTUK 4	OVERIGE GEGEVENS	170
	Statutaire bestemming van het resultaat	171
	Actuariële verklaring	172
	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	174
BIJLAGEN		184
	SFDR-BIJLAGE IV – DB REGELING	185
	SFDR-BIJLAGE IV – DC REGELING	197
	Begrippen	207
	Personalia	215
	Colofon	220

Vooruitlopend op het nieuwe pensioenstelsel en dankzij een hogere dekkingsgraad kon in 2023 volledige indexatie over 2022 worden toegekend. In aanloop naar datzelfde pensioenstelsel moeten er ook in 2024 veel beslissingen genomen worden. Het bestuur is daarover in goed contact met sociale partners. Vanaf 2023 werkt PNO Media met een nieuw bestuursmodel en een geïntegreerde uitvoeringsorganisatie. Beide verbeteren de slagvaardigheid.

Volledige indexatie over 2022

Na een eerder indexatiebesluit in 2022 voor gedeeltelijke indexatie over 2022, waren we verheugd om in 2023 een extra 3,15% indexatie te kunnen toekennen. Daarmee is voor de volledige prijsinflatie van 2022 gecompenseerd. PNO Media is van de 40 grootste pensioenfondsen koploper indexeren met in totaal ruim 20% indexatie over 3 jaar. Bij het indexatiebesluit hebben we zorgvuldig afgewogen dat we een goede uitgangspositie houden voor de transitie naar het nieuwe pensioencontract.

ESG-beleid aangescherpt

In het beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen (environmental, social, governance; ESG) hebben we fundamentele stappen gezet, gericht op impact. In een constructieve dialoog zijn verschillende stakeholders daarbij betrokken. Een van de stappen die we in 2023 namen is het terugtrekken uit 160 olie- en gasbedrijven die geen gevalideerd transitieplan hebben om hun CO₂-uitstoot terug te dringen. We willen een portefeuille met een minimaal 25% lagere CO₂-uitstoot dan de aandelen- en obligatiebenchmark. Eind 2023 voldeed de portefeuille daar ruimschoots aan met een ruim 40% lagere uitstoot. In 2024 zullen we een deel van de portefeuille alloceren naar impactbeleggingen.

Nieuw bestuursmodel en organisatie

Na enkele jaren van zorgvuldige voorbereiding, is vanaf 2023 de uitvoeringsorganisatie geïntegreerd in het fonds. Ook werken we als bestuur vanaf januari 2023 volgens het one-tier paritair bestuursmodel (ook genoemd: omgekeerd gemengd bestuursmodel). Daarin hebben we dit jaar samen een steile leercurve doorgemaakt. In de komende jaren zullen de bestuurlijke rollen zich verder uitkristalliseren. We blijven de werking van dit model en de verschillende rollen daarin geregeld evalueren, onder andere met de auditcommissie.

We merken nu al dat we als bestuur slagvaardiger kunnen opereren, terwijl de inhoudelijk kennis en het interne toezicht goed zijn gewaarborgd. Ook zijn de lijnen met de uitvoeringsorganisatie korter en kunnen we het verantwoordingsorgaan (VO) sneller betrekken. Dit leidt tot een betere samenwerking met het VO.

We zijn voorbereid op de intensieve werkzaamheden die we in 2024 verwachten voor de inrichting van nieuwe pensioenregelingen. Daar zullen we komend jaar de uitvoeringsorganisatie voor opschalen.

Pensioenstelsel

Op 1 juli 2023 werd de Wet toekomst pensioenen goedgekeurd. We bereiden ons voor op de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel, waarbij we als fonds samen optrekken met sociale partners en werkgevers. We willen hen zo goed mogelijk begeleiden bij de keuzes die zij moeten maken. Ook in 2023 zijn er verschillende sessies met hen geweest.

De uiterste datum voor de implementatie van de wet is een jaar uitgesteld, naar 1 januari 2028. PNO Media heeft besloten om de eigen invoeringsdatum ook te herzien, van 1 januari 2026 naar 1 januari 2027. Zorgvuldigheid is belangrijker dan snelheid. Bovendien hebben we als fonds veel verschillende sociale partners en regelingen, wat de implementatie extra intensief maakt. Met de invoering in 2027 lopen we alsnog voor op de wettelijke tijdlijn.

In 2023 zijn er alvast enkele belangrijke besluiten genomen. We zullen als fonds zowel de solidaire premieregeling (SPR) als de flexibele premieregeling (FPR) aanbieden. Dit is een strategische keuze. Hiermee bieden we deelnemende werkgevers en werknemers alle ruimte om de arbeidsvoorwaarde pensioen optimaal in te richten. Door in gesprek te blijven met alle belanghebbenden zorgen we voor een evenwichtige afweging van belangen van verschillende partijen en een zorgvuldige besluitvorming bij de transitie.

Dank

Via deze weg bedanken we de verschillende belanghebbenden voor het constructieve overleg en de energie die ze stoppen in de voorbereiding. Daarnaast uiten we onze waardering voor de medewerkers van PNO Media die veel extra werk verzetten om de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel goed en probleemloos te laten verlopen.

Hilversum, 21 mei 2024

Namens het fondsbestuur van PNO Media,

José Schenkel, voorzitter uitvoerend bestuur

André Snellen, voorzitter fondsbestuur

KERNGEGEVENS

Bedragen in duizenden euro's

	2023	2022	2021	2020	2019
Deelnemers					
Aangesloten organisaties	524	503	489	483	405
Deelnemers	21.509	21.111	20.333	19.767	17.020
Gewezen deelnemers	34.598	35.811	34.969	35.008	32.627
Pensioengerechtigden	11.219	10.886	10.571	10.297	10.107
Premies en uitkeringen					
Premie in % salarissom	17,6%	17,8%	17,4%	16,0%	14,9%
Gemiddeld jaarsalaris	59,2	55,4	54,2	53,2	52,7
Premies	179.782	167.624	161.275	148.173	107.285
Uitkeringen	185.281	152.388	147.334	142.650	139.285
Vermogenspositie					
Pensioenvermogen	7.206.296	6.661.153	8.029.056	7.319.550	6.740.174
Technische voorziening	6.372.057	5.807.021	7.209.817	7.675.162	6.773.890
Eigen vermogen	834.022	854.129	819.239	-355.613	-33.717
Actuele dekkingsgraad	113,1%	114,7%	111,4%	95,4%	99,5%
Beleidsdekkingsgraad	119,2%	119,7%	104,6%	90,4%	98,0%
Vereist eigen vermogen	23,4%	25,8%	21,9%	20,2%	21,6%
Minimaal vereist vermogen	4,2%	4,2%	4,2%	4,2%	4,2%
Rendement					
Beleggingen excl. afdekking valutarisico	8,4%	-15,7%	12,8%	5,8%	16,4%
Rendement valutaderivaten	-0,1%	-1,3%	-1,5%	1,0%	-1,5%
Beleggingen incl. afdekking valutarisico	8,3%	-17,0%	11,3%	6,8%	14,9%
Rendement rentederivaten ¹⁾	-	-	-1,7%	1,2%	0,8%
Totaalrendement	8,3%	-17,0%	9,6%	8,0%	15,7%
Kostenratio's					
Kosten pensioenbeheer gemiddeld in in euro's per deelnemer ²⁾	261	255	250	251	357
% van belegd vermogen	0,12%	0,11%	0,10%	0,11%	0,14%
Kosten vermogensbeheer - excl. transactiekosten in % van belegd vermogen	0,53%	0,53%	0,68%	0,61%	0,61%
Transactiekosten in % van belegd vermogen	0,05%	0,06%	0,06%	0,06%	0,10%
Kosten vermogensbeheer - incl. transactiekosten in % van belegd vermogen	0,58%	0,59%	0,74%	0,67%	0,71%
Totale kostenratio - kosten pensioenbeheer plus kosten vermogensbeheer (excl. transactiekosten) in % van belegd vermogen	0,65%	0,64%	0,78%	0,72%	0,75%

1) Vanaf 1 juli 2021 zijn de rentederivaten onderdeel van de LDI-portefeuille; het rendement is daardoor onderdeel van de categorie vastrentende waarden en niet meer separaat zichtbaar.

2) Uitgedrukt in gemiddeld aantal deelnemers en pensioengerechtigden.

PNO Media is dé aanbieder van collectieve pensioenoplossingen voor de creatieve en digitale sector. Wij ontzorgen werkgevers, deelnemers en pensioengerechtigden. We begrijpen wat zij nodig hebben, luisteren en geven gerichte, relevante informatie. Wij bieden kosteneffectieve oplossingen die aansluiten bij de verschillende behoeftes van bij ons aangesloten of nog aan te sluiten bedrijven en hun deelnemers en voor iedereen die van ons een pensioen krijgt. De kerntaken die we als fonds uitvoeren zijn: administreren, verzekeren, uitkeren, beleggen en communiceren.

Omvang

PNO Media verzorgt de pensioenregeling voor zo'n 520 werkgevers, 21.500 deelnemers, 34.600 gewezen deelnemers en 11.200 pensioengerechtigden in de creatieve en digitale sector. Met een belegd vermogen van € 7,2 miljard per 31 december 2023 behoort PNO Media tot de top 30 van de 200 pensioenfondsen in Nederland. Het fonds profiteert door zijn omvang van schaalvoordelen en is klein genoeg om snel te kunnen inspelen op veranderingen.

Strategische doelstellingen 2023-2025

In de strategische doelen van PNO Media staan zeer tevreden deelnemers en werkgevers centraal. Dat wil PNO Media vooral bereiken met een toekomstbestendige en onderscheidende propositie, de inzet van bevlogen medewerkers in continu verbeterende teams, een professionele organisatie en constructieve samenwerking en vernieuwing, zowel intern als met externe partijen.

Klantgericht

PNO Media is groot genoeg om efficiënt te zijn en klein genoeg om verbinding te hebben met belanghebbenden. De komst van het nieuwe pensioenstelsel maakt een persoonlijke benadering nog belangrijker. De eigen verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers neemt toe en zij hebben een stabiele en betrouwbare pensioenpartner nodig. PNO Media besteedt veel aandacht aan de begeleiding van sociale partners, werkgevers, deelnemers en pensioengerechtigden bij de transitie naar het nieuwe stelsel. Bovenal wil PNO Media klanten helpen bij het maken van de belangrijke keuzes over pensioenen.

Groei

Het fonds heeft de ambitie om zelfstandig te blijven. Daarvoor is groei noodzakelijk en dat leidt tot een actieve groeistrategie. PNO Media richt zich daarbij met name op pensioenfondsen en grotere bedrijven in de sectoren media, IT, entertainment en de creatieve sector.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Met zijn beleggingen financiert PNO Media bedrijven en overheden. Het fonds wil dat deze investeringen een positieve impact hebben en heeft daarom een beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Hiermee laat PNO Media zien dat een goed rendement uitstekend kan samengaan met maatschappelijk verantwoorde investeringen.

Governance

Het fonds streeft naar wendbaarheid, een hoge bestuurlijke effectiviteit, transparante besluitvorming, sterk risicomanagement, beheerste kosten en voldoende slagkracht om in te spelen op veranderingen in de wet, de markt en de maatschappij. PNO Media heeft een slagvaardig en deskundig bestuur met zowel uitvoerende als niet-uitvoerende bestuursleden. De pariteit (een evenwichtige vertegenwoordiging van belanghebbenden) wordt vertegenwoordigd door het niet-uitvoerend deel van het bestuur. Het bestuur heeft korte lijnen met de uitvoeringsorganisatie. In alle besluitvorming staat een evenwichtige belangenafweging centraal.

1 VERSLAG VAN HET BESTUUR

Eind 2023 was de financiële positie van het fonds iets minder gunstig dan eind 2022. De actuele dekkingsgraad daalde van 114,7% naar 113,1%. De beleidsdekkingsgraad daalde van 119,7% naar 119,2%, en eindigde daarmee net als vorig jaar ruim boven de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,2%. Een van de oorzaken van de daling van de dekkingsgraad is de toekenning van een aanvullende indexatie van 3,15%. Deze indexatie betreft compensatie voor de inflatie over 2022 en is met terugwerkende kracht naar 1 januari 2023 toegekend. Door deze indexatie is volledige compensatie voor de inflatie over 2022 gegeven.

Dekkingsgraad stabiliseert, wederom indexatie

Van begin 2022 tot 2023 steeg de inflatie sterk door de gevolgen van de COVID-19-pandemie en de Russische invasie in Oekraïne. Centrale banken zagen zich daardoor gedwongen de rente snel en sterk te verhogen en hiermee de inflatie naar beneden te brengen. Vooralsnog lijkt deze aanpak geslaagd. De inflatie is van dubbele cijfers terug op een niveau van 2% tot 4% eind 2023. De centrale banken zien in 2024 weer mogelijkheden voor renteverlagingen, waar de aandelenbeurzen in het vierde kwartaal van 2023 positief op reageerden. De rentestijging tot en met het derde kwartaal zorgde voor een forse toename van de dekkingsgraad. Dit maakte onder andere een aanvullende indexatie mogelijk. De beleggingsportefeuille van PNO Media behaalde in het afgelopen jaar een rendement van 8,3% na afdekking van een deel van het rente- en valutarisico.

INDEXATIE

Indexatie is het aanpassen van de pensioenaanspraken en pensioenrechten aan prijsontwikkelingen. PNO Media streeft ernaar om deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden te compenseren (indexeren) voor de stijging van de consumptieprijzen (inflatie). De basis daarvoor is de CBS totaal consumentenprijsindex, alle huishoudens afgeleid, referentieperiode september tot september.

De toekenning van indexatie is afhankelijk van het niveau van de beleidsdekkingsgraad, en dus voorwaardelijk. Volgens het huidige financieel toetsingskader mag het fonds tot een beleidsdekkingsgraad van 110% geen indexatie toekennen. Bij een beleidsdekkingsgraad boven 110% kent het fonds een deel van de prijsinflatie toe op basis van het principe van toekomstbestendige indexatie, zoals vastgelegd in de Pensioenwet. Vanaf een beleidsdekkingsgraad van circa 135% (per 1 januari 2024) kan het pensioenfonds de volledige prijsinflatie toekennen en ontstaat er ruimte voor inhaalindexatie. Deze beleidsdekkingsgraad heet de TBI-grens (toekomstbestendige indexatie).

Vanaf 1 juli 2022 zijn de regels om indexatie te mogen toekennen tijdelijk, en onder voorwaarden versoepeld. Deze versoepeling is in 2023 verlengd. Fondsen mogen daardoor ook in 2023 indexatie toekennen vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105%.

Versoepelde indexatieregels

Sinds 1 juli 2022 is het mogelijk om gebruik te maken van soepelere regels voor het toekennen van indexaties. Deze versoepeling van de regels is in 2023 verlengd. De bedoeling van deze aanpassing is dat pensioenfondsen kunnen voorsorteren op de regels in het nieuwe pensioenstelsel, waarbij pensioenverhogingen (en verlagingen) eerder mogelijk zijn. Om gebruik te mogen maken van deze soepelere regels moesten sociale partners de intentie uitspreken om bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel de opgebouwde pensioenen in te varen. De sociale partners van PNO Media hebben die intentie uitgesproken.

De soepelere regels houden in dat vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105% (in plaats van 110%) geïndexeerd mag worden. Ook hoeft geen rekening te worden gehouden met de regels voor toekomstbestendig indexeren. De actuele dekkingsgraad mag door het toekennen van de indexatie niet lager worden dan 105% en het pensioenfonds moet onderbouwen dat het toekennen van de indexatie evenwichtig is voor alle groepen deelnemers.

Indexatiebesluiten

Eind oktober 2023 bedroeg de actuele dekkingsgraad van het fonds 123,9%. Dankzij de financiële situatie op dat moment, in combinatie met de verlenging van de versoepelde wettelijke regels bij indexatiebesluiten in 2023, heeft PNO Media kunnen indexeren. Daartoe heeft het fonds in 2023 de volgende besluiten genomen:

- PNO Media indexeert met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 alle op 31 december 2022 opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten (kortweg pensioenen) met een aanvullende indexatie van 3,15% en compenseert (in combinatie met de indexatie van 13,58% per 1 januari 2023 waartoe in 2022 is besloten) daarmee volledig voor de prijsinflatie over 2022 van 17,16%.¹
- PNO Media past geen indexatie toe per 1 januari 2024 over 2023 omdat de prijsinflatie, gemeten op basis van de CBS consumentenprijsindex september 2022 – september 2023, negatief is.

Het indexatievoorstel is ter akkoord voorgelegd aan het VO, dat er op 27 november 2023 mee instemde. De pensioenkapitalen uit hoofde van de DC-regelingen van het fonds vallen niet onder het indexatiebeleid van het fonds en zijn daarom niet verhoogd.

PNO MEDIA KOPLOPER INDEXEREN

Uit onderzoek van de Volkskrant (Reinout van der Heijden, 26 januari 2024) blijkt dat PNO Media samen met PWRI koploper indexeren is onder de 40 grootste pensioenfondsen, met een ruime 20% indexering over een periode van 3 jaar.

Evenwichtige afweging

PNO Media maakt gebruik van de soepelere regels voor het indexeren van de pensioenen. Als het fonds geen gebruik had gemaakt van de verlengde soepelere wettelijke regels, had de aanvullende compensatie voor de prijsinflatie over 2022 niet kunnen worden toegekend. Voor de prijsinflatie over 2022 van 17,16% was dan alleen een compensatie van 13,58% toegekend waartoe al in 2022 was besloten.

Bij het indexatiebesluit om in 2023 opnieuw gebruik te maken van de versoepelde regels heeft het bestuur van PNO Media de belangen van alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zorgvuldig afgewogen, waarover hieronder nadere uitleg volgt. Ook op de website van het fonds is informatie opgenomen over de toekenning van de indexatie en de gevolgen daarvan voor deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Uitgebreidere informatie is bij het fonds opvraagbaar.

Consistente besluitvorming

Het is de ambitie van PNO Media om de pensioenen te indexeren op basis van de prijsinflatie. Gebruik maken van de verlengde regeling geeft extra ruimte om invulling te geven aan die ambitie. Bovendien is een belangrijke doelstelling van het nieuwe pensioenstelsel om indexatie van de pensioenen eerder mogelijk te maken. Door gebruik te maken van de verlengde regeling worden de pensioenen eerder geïndexeerd en wordt dus aangesloten bij die doelstelling van het nieuwe pensioenstelsel. Daarnaast is het consistent met voorgaand jaar. Bij de indexatiebesluiten in 2022 met betrekking tot de indexatie per 1 augustus 2022 (over 2021) en per 1 januari 2023 (over 2022) is ook gebruik gemaakt van de soepelere indexatieregels. Door gebruik te maken van de verlengde regeling wordt een consistent beleid gevoerd in de toepassing van de soepelere indexatieregels.

¹ De indexatie met terugwerkende kracht naar 1 januari 2023 wordt alleen toegekend over de pensioenen die op het moment van het verwerken van de indexatie daadwerkelijk in de administratie staan. In geval van afvoer van de pensioenen uit de administratie in 2023, bijvoorbeeld door een uitgaande waardeoverdracht, afkoop of overlijden, wordt geen indexatie toegekend.

In 2022 is besloten om per 1 januari 2023 niet voor de hele inflatie over 2022 van 17,16% te compenseren. Belangrijke reden was dat het bestuur ná indexatie een dekkingsgraad wilde overhouden van ongeveer 115% om een gezonde uitgangspositie te houden in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel. Daarbij paste op het moment van besluitvorming in 2022 een verhoging van 13,58%. De gunstige ontwikkeling van de dekkingsgraad in de loop van 2023 gaf meer ruimte om indexatie te verlenen terwijl de uitgangspositie voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel goed blijft. Op het moment van de besluitvorming over de extra indexatie van 3,15% met terugwerkende kracht naar 1 januari 2023 kwam de dekkingsgraad na indexatie rond de 120% uit. Dit was ruim boven de een jaar eerder gehanteerde grens van 115%.

De dekkingsgraad neemt bij toekenning van indexatie af. Door toekenning van de aanvullende indexatie neemt ook de ruimte om in de toekomst te kunnen indexeren af. Daarnaast geeft het minder ruimte voor vulling van reserves en eventueel de financiering van de compensatie voor het afschaffen van de doorsneepremiesystematiek in het nieuwe stelsel. Bij de beslissing om extra indexatie te verlenen heeft het bestuur onder andere meegewogen dat de indexatieachterstand fors is en naar verwachting niet of slechts beperkt kan worden ingehaald. Ook het effect van het premiebeleid, dat gebaseerd is op verwacht rendement en jarenlang een drukkend effect heeft gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad, heeft aan het besluit om te indexeren bijgedragen.

Evenwichtige belangenafweging

Bij het besluit over de indexatie heeft het bestuur de belangen van alle groepen deelnemers evenwichtig tegen elkaar afgewogen. Toekenning van indexatie beperkt de uitholling van de koopkracht. Dat geldt voor zowel gepensioneerden als werkenden. Indexeren is dus gunstig voor iedereen, al voelt de laatste groep dat niet nu in hun portemonnee maar pas als zij met pensioen gaan. Kijken we op de langere termijn, dan heeft indexeren voor elke generatie een ander effect.

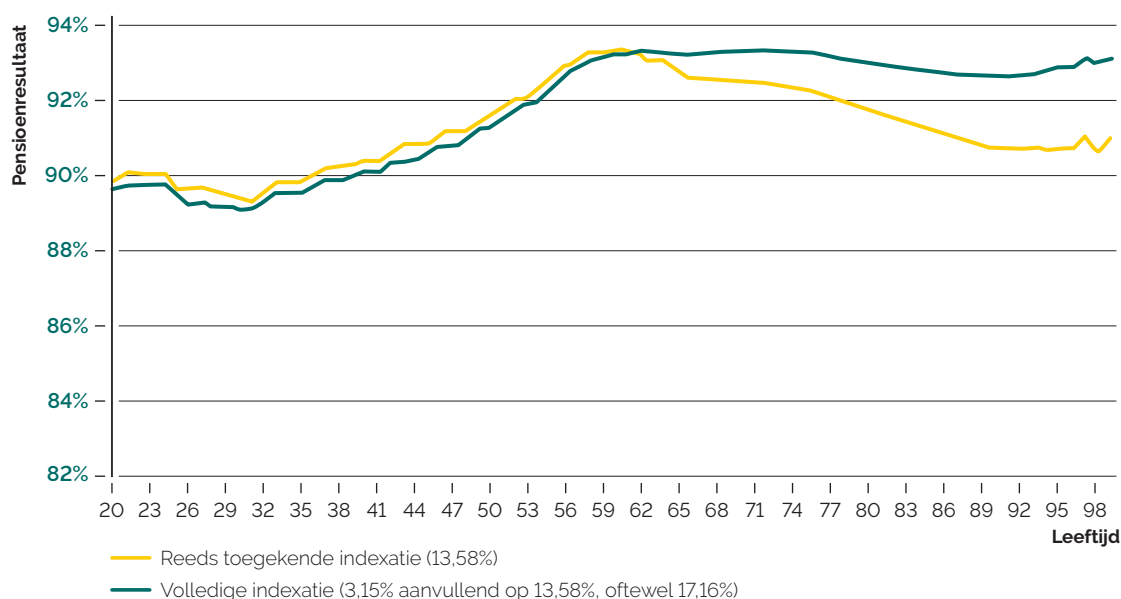
Bij de besluitvorming in 2022 heeft PNO Media, om toen een goed en evenwichtig besluit te kunnen nemen, het effect van verschillende hoogtes van indexatieverlening op de (toekomstige) pensioenen van alle generaties in 10.000 mogelijke toekomstscenario's berekend. Daarbij is zowel het effect berekend van een indexatie van 13,58% als van 17,16%. Het verschil tussen die 2 resultaten komt grofweg overeen met het effect van de nu toegekende indexatie van 3,15%. Met andere woorden: pensioenrechten die eerder zijn verhoogd met 13,58% verhogen met 3,15%, komt overeen met het verhogen van die pensioenrechten in 1 keer met 17,16%. Het effect voor de verschillende generaties wordt hieronder weergegeven.

Gepensioneerden gaan er door de verhoging met terugwerkende kracht naar 1 januari 2023 het meest op vooruit. Voor 85-jarigen is het voordeel bijvoorbeeld een 1,5 procentpunt hoger pensioenresultaat. Voor werkenden jonger dan 60 jaar daalt het gemiddelde pensioenresultaat met maximaal 0,4 procentpunt ten opzichte van een niveau van ongeveer 90%. Voor hen zou het iets gunstiger zijn om de pensioenverhoging uit te stellen, omdat dan de verhoging die nu aan deelnemers ouder dan 60 is toegekend, voor hen beschikbaar blijft.

Het hier beschreven effect is in onderstaande grafiek via het gemiddelde pensioenresultaat weergegeven voor alle leeftijdsgroepen. De groene lijn geeft het gemiddelde pensioenresultaat weer bij de toegekende volledige inflatiecompensatie van 17,16%. De zwarte lijn toont het gemiddelde pensioenresultaat bij de in 2022 toegekende indexatie van 13,58%. Het verschil tussen beiden lijnen laat zien wat het effect is van de aanvullende indexatie van 3,15%.

Mediane pensioenresultaat naar leeftijd

Indexatie met terugwerkende kracht op 1 januari 2023

Op de website van het fonds is aandacht besteed aan de besluitvorming rond de indexatie. Wie meer over het generatie-effect van de pensioenverhoging wil weten, kan de 'Onderbouwing bestuursbesluit toekennen extra indexatie per 1 januari 2023' opvragen.

INHAALINDEXATIE

In de jaren waarin indexatie niet mogelijk is, registreert het fonds de gemiste indexatie als later in te halen indexatie. Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de TBI-grens, gebruikt het fonds 20% van het overschot voor inhaalindexatie.

Het fonds stelt de nominaal gemiste indexatie vast op individueel niveau. De beschikbare middelen voor inhaalindexatie worden aangewend om voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden een gelijk percentage aan inhaalindexatie over de opgebouwde pensioenaanspraken toe te kennen. Op individueel niveau wordt de inhaalindexatie begrensd door de individuele nominale indexatieachterstand. Het percentage van de inhaalindexatie wordt zodanig vastgesteld dat ofwel het hele budget voor inhaalindexatie wordt aangewend ofwel alle individuele nominale indexatieachterstanden volledig zijn gecompenseerd.

Inhaalindexatie

Door de toekenning van de indexatie van 3,15% met terugwerkende kracht naar 1 januari 2023 wordt alsnog de volledige indexatieambitie van 2022 gerealiseerd. De maximale achterstand in de indexatie blijft hierdoor 21,12%.

De inflatie over 2023 is negatief. Het is het beleid van het fonds om bij negatieve inflatie de toe te kennen indexatie op nul te stellen. Per 1 januari 2024 is daarom niet geïndexeerd en is de bestaande indexatieachterstand niet aangepast. De volgende tabel is een overzicht van de ontwikkeling van de indexatieachterstand gedurende de laatste 10 jaar.

Gemiste indexatie

	Gemiste indexatie	Maximale achterstand
1-1-2024	0,00%	21,12%
1-1-2023	0,00%	21,12%
1-1-2022	0,00%	21,12%
1-1-2021	0,99%	21,12%
1-1-2020	1,64%	19,93%
1-1-2019	1,47%	18,00%
1-1-2018	1,47%	16,29%
1-1-2017	0,00%	14,60%
1-1-2016	0,39%	14,60%
1-1-2015	0,57%	14,16%

FACTOREN DIE DE DEKKINGSGRAAD BEÏNVLOEDEN

Rente

De stijging van de dekkingsgraad in de loop van 2023 was vooral te danken aan de stijging van de rente. De rekenrente waarmee pensioenfondsen hun verplichtingen waarderen steeg van 2,52% aan het begin van het jaar naar 3,10% eind oktober. Hoe hoger de rekenrente, hoe lager de waarde van de pensioenverplichtingen. De stijging van de rekenrente was daarmee gunstig voor de dekkingsgraad. In de laatste 2 maanden van het jaar daalde de rente echter weer fors, naar 2,30% per eind december, waardoor ook de dekkingsgraad weer daalde. Per saldo was in 2023 dus sprake van een daling van de rente. Hierdoor daalde de dekkingsgraad met 1,5 procentpunt. Rekening houdend met het effect van de toename van de technische voorziening door de rekenrente, daalde de dekkingsgraad door de ontwikkeling van de rekenrente in totaal met 6,0 procentpunt.

De rekenrente is een combinatie van de marktrente en een schatting van de rente voor lange looptijden op basis van de Ultimate Forward Rate (UFR). Door de aanpassing van de FTK-rentemethodiek per 1 januari 2023 wordt de UFR niet langer gebaseerd op een langjarig gemiddelde, maar op de actuele marktrente met looptijden tussen 30 en 50 jaar. De daling van de rekenrente van 2,52% naar 2,30% is een combinatie van de aanpassing van de rekenmethodiek, de daling van de marktrente en een stijging van de UFR.

Beleggingsrendement

De financiële markten eindigden eind 2023 in de plus. Het totale beleggingsrendement bedroeg 8,3%. Hierdoor steeg de dekkingsgraad met 8,4 procentpunt.

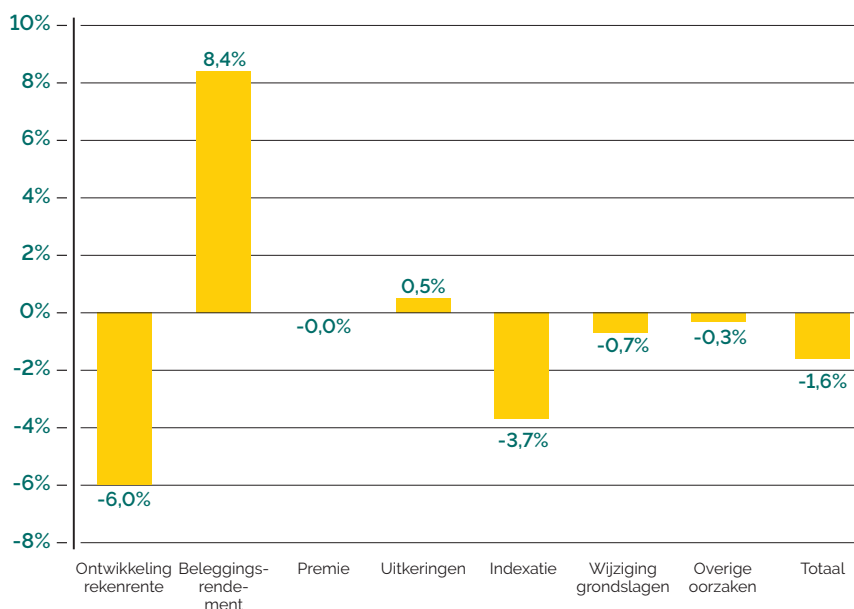
Premie

De premie had nagenoeg geen effect op de dekkingsgraad. PNO Media baseert de kostendeekkende premie op het verwachte rendement (gedempte kostendeekkende premie). Sinds de invoering van deze methodiek ligt het gemiddeld behaalde rendement boven de verwachting. Echter, de bijdrage van de premie aan de dekkingsgraad wordt niet bepaald aan de hand van het verwachte rendement, maar op basis van de rente waarmee de technische voorziening voor pensioenverplichtingen wordt berekend. Of de pensioenpremie een positief of een negatief effect op de dekkingsgraad heeft, is afhankelijk van de zogenaamde premiedekkingsgraad (de dekkingsgraad van de pensioenopbouw die met de premie wordt ingekocht). Als de premiedekkingsgraad hoger is dan de dekkingsgraad, heeft de premie een positief effect op de ontwikkeling van de dekkingsgraad van het fonds. Is de premiedekkingsgraad lager dan de dekkingsgraad, dan is het effect negatief. De premiedekkingsgraad was een deel van het jaar hoger dan de werkelijke dekkingsgraad en een deel van het jaar juist lager. Per saldo was het effect van de premie op de dekkingsgraad nihil.

Indexatie

In de eindejaarsdekkingsgraden is rekening gehouden met de toegekende indexatie van 3,15% die met terugwerkende kracht naar 1 januari 2023 is toegekend. De hieruit resulterende nabetaling is gelijk met de pensioenuitkeringen over december voldaan en is in de dekkingsgraad van november verwerkt. De extra indexatie inclusief de nabetaling leidde per saldo tot een verlaging van de dekkingsgraad met ongeveer 3,7 procentpunt.

Oorzaken van verandering actuele dekkingsgraad per eind 2023

DEFINITIES VAN DE DEKKINGSGRAAD

De dekkingsgraad is gelijk aan de verhouding tussen het pensioenvermogen en de voorziening voor de pensioenverplichtingen. Pensioenfondsen onderscheiden verschillende dekkingsgraden:

De actuele dekkingsgraad

Dit is de verhouding tussen het actuele vermogen en de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. De actuele dekkingsgraad wordt ook wel kapitaaldekkingsgraad genoemd.

De beleidsdekkingsgraad

Dit is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden per maandeinde van de laatste twaalf maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de vraag of een pensioenfonds al dan niet een tekort heeft, en bepalend voor de mate waarin een pensioenfonds kan indexeren.

De vereiste dekkingsgraad

Dit is de beleidsdekkingsgraad waarbij het pensioenfonds voldoet aan de solvabiliteitseis volgens de regels van het Financieel Toetsingskader. De hoogte hiervan hangt mede af van het beleggingsbeleid van het fonds. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad is sprake van een reservetekort. De vereiste dekkingsgraad bedraagt 123,6%, rekening houdend met alleen de DB-regelingen die het pensioenfonds uitvoert. De vereiste dekkingsgraad voor het hele fonds, waarbij ook rekening wordt gehouden met de DC-regelingen die het pensioenfonds uitvoert, bedraagt 123,4%.

De minimaal vereiste dekkingsgraad

Dit is het niveau waaronder de beleidsdekkingsgraad niet langer dan 5 jaar achter elkaar mag liggen. Gebeurt dat wel, dan is een pensioenverlaging nodig. Als de dekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad is sprake van een dekkingstekort. Voor PNO Media is de minimaal vereiste dekkingsgraad **104,2%**.

De kritische dekkingsgraad

Dit is de actuele dekkingsgraad waaronder een pensioenverlaging nodig is, omdat het fonds volgens het herstelplan anders niet binnen 10 jaar de vereiste dekkingsgraad bereikt. De kritische dekkingsgraad bedraagt op 31 december 2023 voor PNO Media **103,4%**.

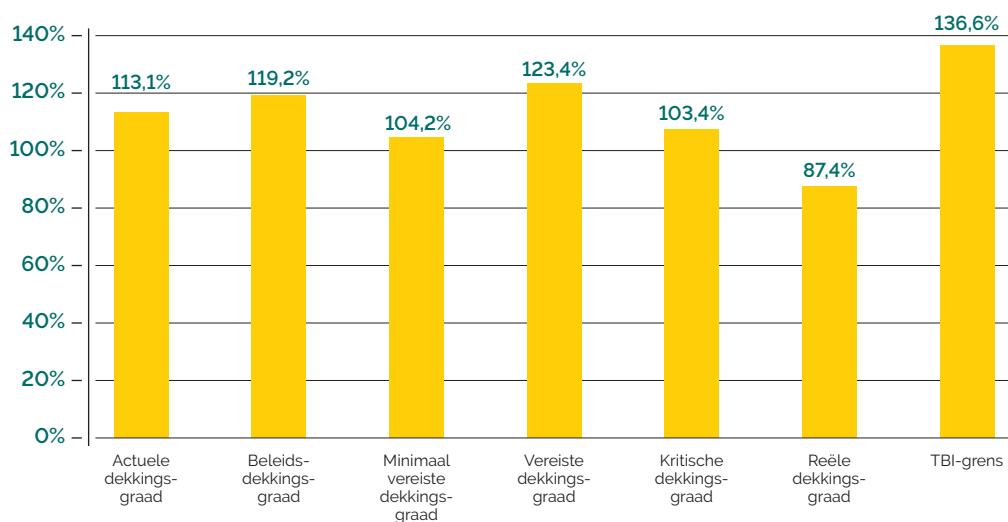
De reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Voor PNO Media is dat normaal gesproken bij een beleidsdekkingsgraad tussen 125% en 130%, maar door de hoge inflatie is dat nu pas bij een beleidsdekkingsgraad van circa 135%. Een reële dekkingsgraad van 100% betekent dat een pensioenfonds de pensioenverplichtingen kan betalen en ook de pensioenen naar verwachting nu en in de toekomst kan verhogen met de verwachte stijging van de prijzen. De reële dekkingsgraad bedraagt voor PNO Media **87,4%**.

TBI-grens

De TBI-grens (toekomstbestendige indexatie grens) geeft het minimumniveau van de beleidsdekkingsgraad aan waarbij volledige indexatie mag worden verleend en waarboven ruimte ontstaat voor het verlenen van inhaalindexatie. De TBI-grens hangt onder andere af van de hoogte van de verwachte toekomstige inflatie. De TBI-grens bedraagt voor PNO Media **136,6%**.

De niveaus van de dekkingsgraden per eind 2023

Gevoeligheid dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad is vooral gevoelig voor veranderingen in de rente en aandelenkoersen. De volgende tabel illustreert het effect van deze financiële schokken, startend met de actuele dekkingsgraad van 113,2% per eind 2023. Dit betreft de dekkingsgraad van het fonds zonder rekening te houden met de pensioenkapitalen uit hoofde van de beschikbare premieregelingen van het fonds. In een voorbeeldscenario waarin tegelijkertijd de koersen van zakelijke waarden met 10% dalen en de rente met 50 basispunten (0,5 procentpunt) afneemt, zou de actuele dekkingsgraad dalen naar 101,2%.

Rente (bp)	Aandelen						
	-30%	-20%	-10%	0%	10%	20%	30%
-100	85,5%	90,4%	95,3%	100,2%	105,2%	110,1%	115,0%
-75	87,9%	93,1%	98,3%	103,4%	108,6%	113,7%	118,9%
-50	90,4%	95,8%	101,2%	106,6%	112,1%	117,5%	122,9%
-25	92,9%	98,5%	104,2%	109,9%	115,6%	121,3%	126,9%
0	95,4%	101,3%	107,3%	113,2%	119,1%	125,1%	131,0%
25	97,9%	104,1%	110,3%	116,5%	122,8%	129,0%	135,2%
50	100,5%	107,0%	113,4%	119,9%	126,4%	132,9%	139,4%
75	103,0%	109,8%	116,6%	123,4%	130,1%	136,9%	143,7%
100	105,7%	112,7%	119,8%	126,8%	133,9%	141,0%	148,0%

Pensioenambitie in huidig pensioenstelsel

De langetermijndoelstelling van PNO Media is om pensioenen te indexeren met de prijsindex. Vorig jaar is de indexatie weer op gang gekomen. Die gunstige ontwikkeling is dit jaar voortgezet. De pensioenen zijn nu volledig gecompenseerd voor de prijsinflatie over 2021 tot en met 2023. De huidige financiële positie is ontoereikend om de in het verleden opgelopen indexatieachterstand in te halen. PNO Media streeft naar voldoende herstel om binnen een periode van 15 jaar volledige indexatie mogelijk te maken. Deze periode is ingegaan op 1 januari 2020. Of en in hoeverre de pensioenen de komende jaren kunnen worden geïndexeerd hangt niet alleen af van de ontwikkelingen op de financiële markten, maar ook van de in 2024 te maken keuze of PNO Media gebruik gaat maken van het zogenaamde transitie-FTK. Evenmin is uitgesloten dat de pensioenen de komende jaren op enig moment moeten worden verlaagd, mocht de financiële positie van het fonds verslechteren.

Transitie naar nieuw pensioenstelsel in relatie tot pensioenambitie

De huidige pensioenambitie van PNO Media is opgesteld binnen het huidige financieel toezichtkader (FTK) voor regelingen met toegezegde uitkeringen (*Defined Benefit* ofwel DB). Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen van kracht geworden. Alle pensioenregelingen moeten uiterlijk 1 januari 2028 zijn omgezet naar het nieuwe pensioenstelsel met alleen beschikbare premieregelingen (*Defined Contribution* ofwel DC). PNO Media streeft ernaar per 1 januari 2027 over te gaan naar het nieuwe stelsel. Het nieuwe pensioenstelsel biedt de keus uit de solidaire premieregeling en de flexibele premieregeling, waarover meer in het volgende hoofdstuk. De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel vraagt van de sociale partners in de creatieve en digitale sector een herijking van hun pensioenambitie en hun premiebeleid. PNO Media ondersteunt sociale partners en aangesloten organisaties hierbij.

De transitie naar het nieuwe pensioenstelsel stelt ook het fondsbestuur voor belangrijke keuzes, vooral over de evenwichtige omzetting van bestaande pensioenaanspraken in nieuwe persoonlijke pensioenvermogens; het zogeheten 'invaren'. De Wet toekomst pensioenen geeft voor het invaren aan het bestuur enige vrijheid om het vermogen evenwichtig te verdelen over het deelnemersbestand.

Transitie-FTK

In aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel mogen pensioenfondsen sinds 1 juli 2023 gebruikmaken van het zogeheten transitie-FTK. Dat is een speciaal toezichtregime tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur heeft besloten om in 2023 geen gebruik te maken van deze mogelijkheid.

Redenen hiervoor waren onder meer:

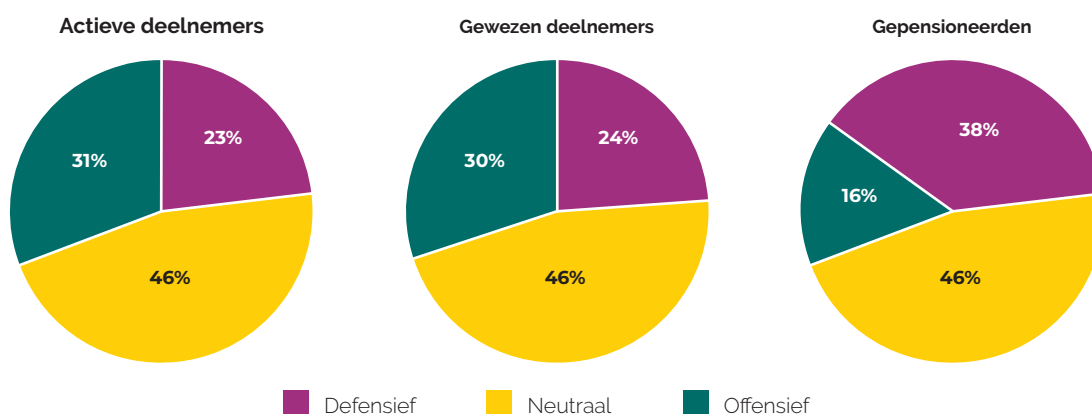
- Een van de grote voordelen van het transitie-FTK is dat eerder geïndexeerd mag worden. Omdat de inflatiemaatstaf van PNO Media op het moment van besluitvorming nog fors negatief was, was het de verwachting dat ook onder het transitie-FTK er niet of nauwelijks geïndexeerd zou kunnen worden. Dit zou dus geen voordeel opleveren.
- Bij toepassing van het transitie-FTK gelden andere regels voor het moeten verlagen van de pensioenrechten en -aanspraken. Zo vervalt een onvoorwaardelijke pensioenverlaging bij een beleidsdekkingsgraad die 5 jaareinden achter elkaar onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt.² Wel blijft een pensioenverlaging nodig als het fonds over onvoldoende herstelkracht beschikt, en is een onvoorwaardelijke pensioenverlaging vereist bij een actuele dekkingsgraad onder de 90%. Deze eisen kunnen met name vlak voor de transitie naar het nieuwe stelsel een grotere pensioenverlaging betekenen dan de hersteleis in het gewone FTK. Het was zonder uitgebreide rekentechnische analyse niet aan te geven of het transitie-FTK in dit kader gunstiger is dan de huidige regels of niet.
- De benodigde berekeningen en het besluitvormingsproces zijn veelomvattend en vragen bovendien de betrokkenheid van het bestuur, sociale partners, het verantwoordingsorgaan en de sleutelfunctiehouders risicobeheer en actuariaat. De benodigde scenariosets waren op het moment van besluitvorming nog niet beschikbaar. Ook was de Wet toekomst pensioenen toen nog niet van kracht. De gestelde deadline van 1 september 2023 voor het indienen bij DNB van een overbruggingsplan (noodzakelijk voor toepassing van het transitie-FTK), gaf te weinig ruimte om een volwassen governance proces goed te kunnen doorlopen.

In 2024 staat het bestuur opnieuw voor de keuze om gebruik te maken van het transitie-FTK. Daarvoor geldt dan een eerste toepassing bij de beslissing over de indexatie per 1 januari 2025 en een eventuele pensioenverlaging in 2025.

Risicobereidheidsonderzoek

PNO Media heeft in 2023 een risicobereidheidsonderzoek uitgevoerd. In het 3-jaarlijkse onderzoek is dit keer extra aandacht besteed aan de risicobereidheid in relatie tot de keuzes die in het nieuwe pensioenstelsel gemaakt moeten worden. Aan het onderzoek deden bijna 2.500 deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden mee. Uit het onderzoek bleek dat de risicohouding van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden in lijn ligt met die bij andere fondsen. PNO Media is daarmee een 'gemiddeld' fonds. Onderstaand tonen we de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek.

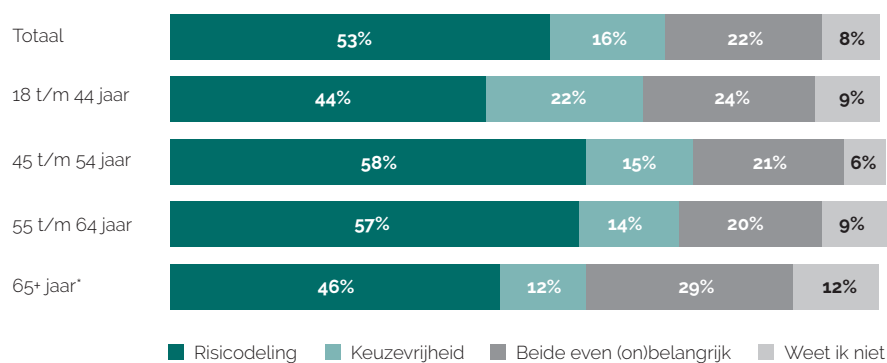
² Gezien de dekkingsgraad van eind 2023 en de uiterste datum dat PNO Media moet zijn overgestapt naar het nieuwe pensioenstelsel, is er (in geval van invaren van de opgebouwde pensioenen) geen kans dat op basis van dit criterium de pensioenen moeten worden verlaagd.

Pensioengerechtigden zijn voorzigtiger dan deelnemers en gewezen deelnemers. Zij nemen liever minder beleggingsrisico's.

Voorkeur: risicodeling of keuzevrijheid

(Basis: actieve deelnemers)

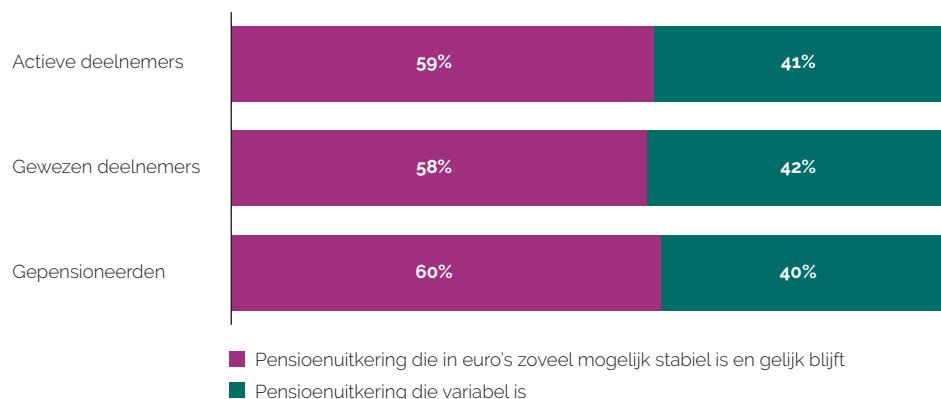

Voorkeur: Individueel of samen beleggen

(Basis: actieve deelnemers)

Actieve deelnemers geven blijk van een groot solidariteitsgevoel; zij vinden solidariteit belangrijker dan keuzevrijheid. PNO Media biedt in het nieuwe pensioenstelsel zowel de solidaire premieregeling als de flexibele premieregeling aan. Sociale partners kiezen of zij voor een regeling met meer solidariteit gaan, of voor een regeling met meer keuzevrijheid voor de werknemers.

Voorkeur: vaste of variabele pensioenuitkering

De meerderheid van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (60%) heeft een voorkeur voor een vaste uitkering. Zo'n 40% wil liever een variabele uitkering. In de verschillende regelingen is het volgende voorzien:

- Bij de flexibele premieregeling kunnen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zelf kiezen of zij een vaste of een variabele uitkering willen. PNO Media is niet voornemens om zelf een vaste uitkering aan te bieden, maar gewezen deelnemers en deelnemers die dat willen kunnen op de pensioendatum met hun persoonlijk pensioenvermogen elders een vaste uitkering aankopen.
- Bij de solidaire premieregeling is er geen keuze; iedereen ontvangt vanaf pensioendatum een variabele uitkering.

De risicodelingsreserve in de flexibele premieregeling en de solidariteitsreserve in de solidaire premieregeling zijn zodanig in te zetten dat dalingen van de pensioenuitkering zoveel mogelijk worden voorkomen. Hiermee combineert PNO Media het voordeel van een variabele uitkering (met kans op verhogingen van het pensioen), zo veel mogelijk met het voordeel van een vaste uitkering (zekerheid over de hoogte van de pensioenuitkering).

ALM-STUDIE

Een ALM-studie (Asset Liability Management) is bedoeld om inzicht te verkrijgen in de onderlinge afhankelijkheden van het pensioenvermogen en de pensioenverplichtingen. In een ALM-studie wordt gemodelleerd hoe deze onderdelen zich kunnen ontwikkelen. De ALM-studie houdt hierbij rekening met de pensioenregelingen, het premiebeleid, het indexatiebeleid, het pensioenverlagingsbeleid en het beleggingsbeleid in uiteenlopende macro-economische scenario's. PNO Media voert in beginsel elke 3 jaar een ALM-studie uit, vaak in combinatie met een onderzoek naar de risicobereidheid van deelnemers en pensioengerechtigden. Deze vormen samen de basis voor het fondsbeleid. In 2024 zal wederom een ALM-studie worden uitgevoerd.

ALM-studie

De laatste ALM-studie vond plaats in 2020, samen met een onderzoek naar de risicobereidheid van deelnemers en pensioengerechtigden. Normaal gesproken zou in 2023 wederom een ALM-studie worden uitgevoerd. De studie is echter een jaar uitgesteld naar 2024.

Dit heeft het bestuur besloten om verschillende redenen. Ten eerste zullen nog te nemen besluiten in het kader van het nieuwe pensioenstelsel (zoals het al dan niet toepassen van het transitie-FTK en de invulling van de nieuwe pensioenregelingen) van invloed zijn op de keuze van het optimale strategische beleggingsbeleid. Ten tweede speelt een rol dat tal van factoren zoals inflatie, de oorlog in Oekraïne, de gespannen geopolitieke verhoudingen en klimaatverandering in 2023 leidden tot onzekere economische omstandigheden en zouden zorgen voor extra complexiteit bij een ALM-studie. In 2024 neemt het fonds verschillende besluiten rondom de invulling van de pensioenregelingen en wordt de ALM-studie alsnog uitgevoerd.

COMMISSIE PARAMETERS

In opdracht van het kabinet geeft de Commissie Parameters, bestaande uit deskundigen, elke 5 jaar haar oordeel over een aantal belangrijke uitgangspunten die door pensioenfondsen gehanteerd kunnen worden in het premiebeleid, het herstelplan en bij de berekening van de dekkingsgraad:

- de maximaal toegestane verwachte rendementen;
- de minimaal toegestane verwachte inflaties;
- de discontering van de pensioenverplichtingen op basis van de Ultimate Forward Rate methodiek (UFR).

De commissie adviseert op basis van historische ontwikkelingen en huidige marktinzichten welke parameters realistisch zijn.

In 2022 heeft een nieuwe commissie vervroegd advies uitgebracht:

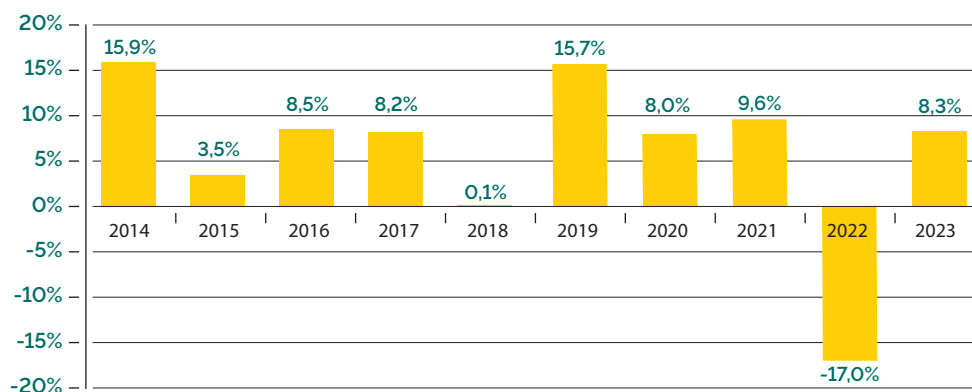
- de maximaal toegestane verwachte rendementen zijn verlaagd;
- de minimaal te hanteren verwachte inflatie is verhoogd;
- er is een nieuwe methodiek geadviseerd voor het bepalen van de rentetermijnstructuur waarmee de waarde van de pensioenverplichtingen wordt berekend.

De nieuwe inflatie- en rendementsparameters zijn gelijk met de Wet toekomst pensioenen op 1 juli 2023 van kracht geworden. De nieuwe methode om de rentetermijnstructuur te bepalen is op 1 januari 2023 ingevoerd en leidde tot een verlaging van de dekkingsgraad met 0,5 procentpunt.

Beleggingsresultaten

De volgende grafiek toont het jaarlijkse totaalrendement in de afgelopen 10 jaar. Dit is het rendement inclusief de afdekking van valutarisico en renterisico. Het gemiddelde rendement in de laatste 10 jaar bedraagt 5,7%.

Jaarlijks totaalrendement 2014-2023

Een toelichting op het beleggingsrendement over 2023 staat in het hoofdstuk Beleggingsbeleid.

Herstelplan

Zodra de beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad ligt, is er sprake van een reservetekort en moeten pensioenfondsen een herstelplan opstellen. Een herstelplan heeft een maximale termijn van 10 jaar. Het plan wordt jaarlijks geactualiseerd zolang er sprake is van een reservetekort. Bij elke actualisatie geldt weer een hersteltermijn van 10 jaar. PNO Media heeft in het voorjaar van 2023 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB. Daaruit bleek dat het fonds naar verwachting over voldoende herstelkracht beschikt om zonder verlaging van pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen op tijd de vereiste dekkingsgraad te bereiken. Het geprognoseerde herstel hangt samen met de verwachting dat het rendement gemiddeld hoger zal zijn dan de verwachte stijging van de contante waarde van de pensioenverplichtingen. DNB heeft ingestemd met het geactualiseerde herstelplan.

Hoewel de beleidsdekkingsgraad nu ruim boven het minimaal vereist eigen vermogen ligt, ligt de beleidsdekkingsgraad nog wel onder het vereist eigen vermogen. Door dit reservetekort zou PNO Media ook in 2024 een herstelplan moeten indienen. DNB biedt onder voorwaarden de mogelijkheid om af te zien van het indienen van een herstelplan als een fonds voornemens is om in 2024 een overbruggingsplan in te dienen. Een overbruggingsplan is het plan op basis waarvan toepassing van het transitie-FTK kan worden aangevraagd. Het bestuur van PNO Media onderzoekt begin 2024 of het toepassing van het transitie-FTK gaat aanvragen. Is dat niet het geval, dan wordt alsnog een herstelplan ingediend.

Ontwikkeling dekkingsgraad

Onderstaande grafiek toont de ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad sinds begin 2009, toen PNO Media het eerste herstelplan opstelde. Sindsdien zijn de pensioenuitkeringen en opgebouwde pensioenaanspraken eenmaal verlaagd, namelijk met 3,4% in 2013. Daarnaast is er in deze periode tot 2021 geen indexatie toegekend. In 2022 kwam de indexatieverlening weer op gang en uiteindelijk kon er volledige compensatie voor de inflatie in 2021 en 2022 worden gegeven. De maatstaf voor de inflatie over 2023 was negatief. Per 1 januari 2024 wordt daarom geen indexatie toegekend maar ontstaat ook geen extra achterstand in de indexatieverlening. De toekenning van de aanvullende indexatie had een negatief effect op de ontwikkeling van de dekkingsgraad van 3,7 procentpunt.

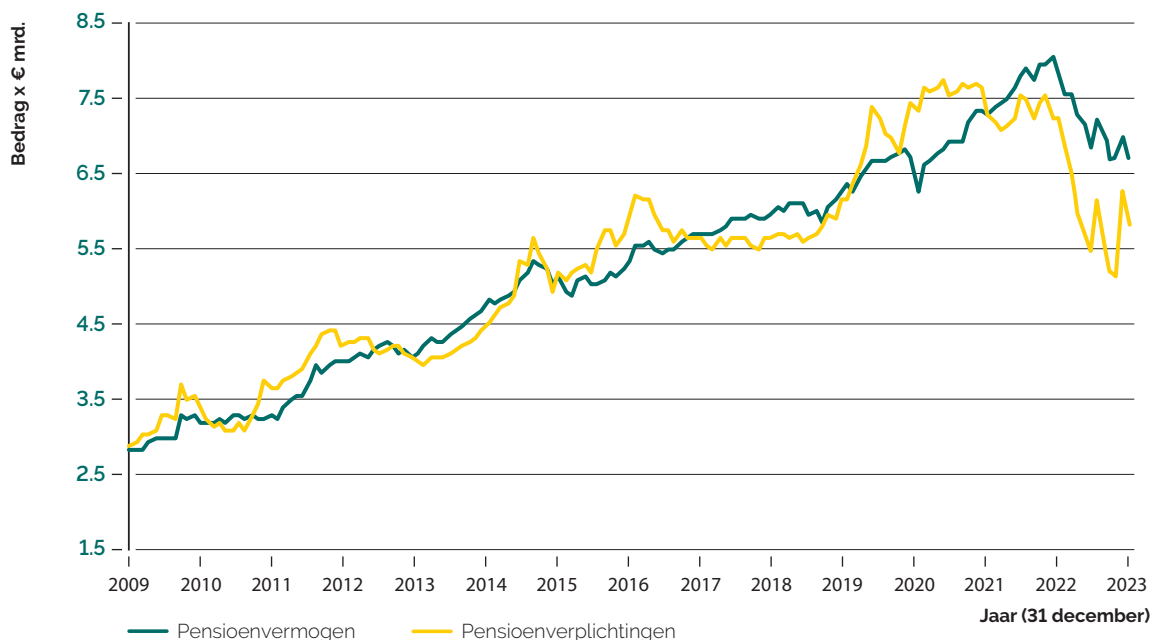
Ontwikkeling actuele dekkingsgraad sinds start herstelplan

Ontwikkeling vermogen en verplichtingen

Onderstaande grafiek toont het verloop van het vermogen van de DB-regelingen en de verplichtingen sinds 2009. Eind 2023 bedroeg dit vermogen ongeveer € 7,2 miljard.

Ontwikkeling vermogen en verplichtingen sinds start herstelplan

Haalbaarheidstoets

Pensioenfondsen voeren jaarlijks een haalbaarheidstoets uit. Deze toets geeft inzicht in de kans dat het pensioenresultaat op lange termijn de doelstelling haalt. De horizon van de haalbaarheidstoets is 60 jaar. De jaarlijkse haalbaarheidstoets toetst of voldaan wordt aan de afgesproken grenzen voor het verwachte pensioenresultaat die samen de pensioenambitie weergeven.

Hoewel PNO Media bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets aan deze grenzen zou voldoen, heeft DNB PNO Media verzocht om in plaats van de jaarlijkse haalbaarheidstoets een aanvangshaalbaarheidstoets uit te voeren. Dit naar aanleiding van aanpassingen van de afgesproken grenzen in eerdere jaren. Een aanvangshaalbaarheidstoets is omvangrijker dan een gewone haalbaarheidstoets.

Op basis van deze aanvangshaalbaarheidstoets heeft PNO Media de volgende grenzen geformuleerd:

- De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de situatie dat het pensioenfonds precies beschikt over het vereiste eigen vermogen is gelijk aan 80%. Deze grens was 95%.
- Vanuit de actuele dekkingsgraad dient het verwachte pensioenresultaat ten minste 80% te zijn van een volledig geïndexeerd pensioen. Deze grens blijft daarmee ongewijzigd.
- In een slechtweerscenario mag het resultaat hoogstens 50% lager uitvallen dan het verwachte pensioenresultaat. Ook deze grens is niet gewijzigd.

Hoewel het verlagen van de grens op papier de ambitie van de pensioenregelingen verlaagt, heeft de verlaging van de grens verder geen gevolgen voor het beleid van PNO Media.

Onderdeel van de aanvangshaalbaarheidstoets is de toets op herstelcapaciteit. Hierbij moet worden aangetoond dat vanuit de situatie dat de actuele dekkingsgraad gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad binnen 10 jaar de situatie kan worden bereikt dat de beleidsdekkingsgraad minimaal gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad. Op basis van de uitgevoerde haalbaarheidstoets voldoet PNO Media aan dit criterium.

Rekening houdend met de aangepaste grens zoals hierboven is aangegeven, voldoet PNO Media aan de haalbaarheidstoets.

Conclusie financiële positie

In 2023 is de financiële positie van PNO Media licht verslechterd. Zonder toekenning van de aanvullende indexatie van 3,15% zou de financiële positie juist een verbetering hebben laten zien. Het bestuur heeft bij het besluit om een aanvullende indexatie te verlenen een zorgvuldige afweging gemaakt van de gevolgen voor verschillende generaties en van de effecten op de dekkingsgraad. PNO Media sloot het jaar af met een beleidsdekkingsgraad die weliswaar lager is dan het vereist eigen vermogen, 119,2% versus 123,4%, maar ruim hoger is dan het minimaal vereiste niveau van 104,2%. Het fonds hoeft de pensioenen in 2024 niet te verlagen.

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden, nadat op 30 mei de Eerste Kamer ermee instemde. Op verzoek van de Eerste Kamer is de uiterste datum waarop alle pensioenregelingen aan de nieuwe wet moeten voldoen met een jaar uitgesteld, naar 1 januari 2028. De transitie naar een nieuw stelsel vraagt een grote inspanning van sociale partners, bij PNO Media aangesloten organisaties en het fonds zelf. PNO Media vindt het belangrijk om sociale partners daarbij zorgvuldig te begeleiden en heeft in 2023 verschillende informatiebijeenkomsten georganiseerd over de besluiten die betrokken partijen moeten nemen. Over enkele onderwerpen zijn in 2023 al besluiten genomen. In 2024 gaat dit proces verder en zullen steeds meer keuzes en besluiten definitief worden.

Hoofddlijnen nieuw pensioenstelsel

De Wet toekomst pensioenen (WTP) regelt de overgang naar een nieuw pensioenstelsel per uiterlijk 1 januari 2028.

De eerste grote verandering is dat pensioenfondsen in het nieuwe stelsel geen regelingen meer mogen aanbieden op basis van een toegezegde uitkering (*defined benefit* ofwel DB). Dit betreft het gros van de pensioenregelingen die PNO Media nu uitvoert. Alle regelingen worden vervangen door een beschikbare premieregeling, kortweg premieregeling. In een premieregeling bouwt elke (actieve) deelnemer zijn eigen vermogen op, op basis van de ingelegde premie en het rendement op het opgebouwde vermogen. Eenvoudig gezegd: iedereen heeft zijn eigen 'pensioenvermogen'. Voor de gepensioneerde wordt op basis van zijn/haar beschikbare vermogen de jaarlijkse uitkering bepaald die de gepensioneerde zal ontvangen.

De tweede belangrijke wijziging in het nieuwe pensioenstelsel is dat (net als nu) het percentage van de pensioenpremie voor alle werknemers in een regeling hetzelfde is (de 'vlakke premie'), maar dat de verwachte pensioenaanspraak die daarbij hoort, leeftijdsafhankelijk wordt. Voor jongere deelnemers kan de ingelegde premie namelijk langer renderen en deze levert daardoor een hogere verwachte pensioenaanspraak op. Dit heet: degressieve pensioenopbouw.

Nieuwe premieovereenkomsten

Pensioenfondsen kunnen in het nieuwe stelsel 2 soorten premieregelingen uitvoeren. PNO Media is van plan om beide soorten regelingen te gaan uitvoeren, zodat sociale partners kunnen kiezen voor de regeling die het best bij hen past. De 2 soorten premieregelingen zijn:

- **Een solidaire premieregeling.** Hierin beleggen alle deelnemers volgens dezelfde life cycle. Life cycle beleggen houdt in dat een deelnemer op jonge leeftijd meer beleggingsrisico neemt dan op oudere leeftijd en na pensionering. Elk leeftijdscohort krijgt dus een ander beleggingsrendement. Deelnemers bouwen een persoonlijk pensioenvermogen op waaruit zij op pensioendatum een variabele uitkering financieren. De uitkering is variabel omdat zij na de pensioendatum nog steeds enig beleggingsrisico nemen om pensioenverhogingen te kunnen financieren. Verder kent een solidaire premieregeling een verplichte solidariteitsreserve waarmee deelnemers en gepensioneerden bepaalde risico's kunnen delen. Sociale partners bepalen het doel of de doelen van de solidariteitsreserve en daarmee welke risico's met elkaar worden gedeeld.
- **Een flexibele premieregeling.** In een flexibele premieregeling is ook sprake van life cycle beleggen. Het verschil met een solidaire premieregeling is dat een flexibele premieregeling ruimte biedt voor individuele keuzevrijheid. Naast de standaard life cycle die een pensioenfonds aanbiedt, kunnen deelnemers meestal ook kiezen voor een offensieve of een defensieve variant. Daarnaast geeft een flexibele premieregeling op de pensioendatum de keuze tussen een variabele uitkering, vergelijkbaar met een solidaire premieregeling, of een vaste uitkering. In de flexibele premieregeling is een risicodelingsreserve niet verplicht, wel optioneel. PNO Media heeft in 2023 besloten om een flexibele premieregeling aan te bieden met een kleine risicodelingsreserve.

Keuze voor risicodelingsreserve in flexibele premieregeling

Eerder was PNO Media van plan om een flexibele premieregeling aan te bieden zonder risicodelingsreserve. Dan zouden de twee soorten regelingen het meest onderscheidend zijn. In 2023 heeft het bestuur besloten toch een kleine risicodelingsreserve aan de flexibele premieregeling te koppelen. Dit heeft te maken met de mogelijkheid voor werkgevers om binnen dit contract vrijwillige regelingen aan werknemers aan te bieden, met keuzes voor bijvoorbeeld extra kapitaal opbouwen of meer nabestaandenpensioen verzekeren. Zou er geen sprake zijn van een risicodelingsreserve, dan moet de werkgever hiervoor een bijdrage aan de premie betalen. Door het toevoegen van een risicodelingsreserve is dat niet nodig.

Eerder verhogen, maar ook sneller verlagen

Volgens de huidige wettelijke regels moet PNO Media een beleidsdekkingsgraad hebben van 110% om te mogen starten met het indexeren van de pensioenen, en van 135% om tot volledige indexatie over te gaan. Deze solvabiliteits-eisen verdwijnen in het nieuwe stelsel waardoor de pensioenen sneller kunnen worden verhoogd bij economische voorspoed. Als het economisch tegenzit, worden zij ook sneller verlaagd dan in het huidige pensioenstelsel. Hierdoor bewegen de pensioenen meer mee met de ontwikkelingen op financiële markten. Omdat er in het nieuwe stelsel geen, of minder, vermogen opgesloten zit in solvabiliteitsbuffers is de verwachting dat het gemiddelde pensioen door de overgang naar het nieuwe stelsel toeneemt.

Tijdlijnen transitie

Werkgevers hebben tot uiterlijk 1 januari 2028 de tijd om over te stappen naar een nieuwe regeling. Een fonds mag ook eerder overstappen om met zijn regelingen te voldoen aan het nieuwe pensioenstelsel. PNO Media koerst momenteel op een overstap per 1 januari 2027. De haalbaarheid van deze datum is sterk afhankelijk van de besluitvorming door bestuur en sociale partners en de benodigde tijd voor implementatie. De komende jaren staan voor PNO Media daarom voor een groot deel in het teken van de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel. Het fonds voert daarbij nauw overleg met sociale partners en andere belanghebbenden. Alles is erop gericht om ervoor te zorgen dat de verschillende sociale partners uiterlijk 1 juli 2024 hun keuzes met betrekking tot de nieuwe pensioenregelingen hebben vastgelegd in hun transitieplannen. PNO Media verwerkt deze afspraken vervolgens later in 2024 in het implementatieplan van het fonds.

OVERLEGSTRUCTUREN

Pensioen is een belangrijke arbeidsvoorwaarde waarover werkgevers en werknemers samen afspraken maken. Voor de belanghebbenden van PNO Media vindt dat overleg op een van de volgende manieren plaats.

1. Vakbonden en werkgeversverenigingen bij de omroepen, de ICK-sector (Informatie-, Communicatie- en Kantoortechologie) en film- en bioscoopsector maken centraal afspraken in een cao. Deze vakbonden en werkgeversverenigingen noemen we ook wel 'sociale partners'. De meeste bij het fonds aangesloten werkgevers volgen de afspraken die deze sociale partners maken.
2. Daarnaast vindt er overleg over de arbeidsvoorwaarde pensioen plaats in de pensioenraad. Dit is het overlegplatform voor een aantal bij het fonds aangesloten werkgevers en werknemers die niet onder een cao vallen.
3. Tot slot zijn er werkgevers die een eigen ondernemingspensioenregeling hebben en niet vertegenwoordigd worden door de pensioenraad. Zij treden zelf in overleg met hun ondernemingsraad (OR) over een passende pensioenregeling en dragen de uitvoering op aan PNO Media.

Voor de leesbaarheid van het jaarverslag worden deze 3 categorieën gezamenlijk in dit jaarverslag ook wel aangeduid als 'sociale partners'.

Besluitvormingsproces en afstemming

Omdat pensioen een belangrijke arbeidsvoorwaarde is, moeten werkgevers en werknemers samen afspraken maken bij de stelselhervorming. Het bestuur van PNO Media ondersteunt de verschillende sociale partners in het nemen van beslissingen over het soort pensioencontract, de premie en de invulling van de regeling.

Het doel van de afstemming tussen PNO Media en sociale partners is om te komen tot een productaanbod dat optimaal aansluit bij de behoeften van werkgevers en werknemers in de creatieve en digitale sector. Uiteraard speelt hierbij ook uitvoerbaarheid, uitlegbaarheid en betaalbaarheid van de regelingen een belangrijke rol.

Bij PNO Media aangesloten organisaties kunnen hun pensioenregeling in een cao hebben vastgelegd of zelf met hun OR een eigen regeling hebben afgesproken. De aangesloten organisaties die niet onder een cao vallen en geen eigen regeling hebben afgesloten, worden vertegenwoordigd door de pensioenraad.

De verschillende sociale partners zijn verantwoordelijk voor een aantal belangrijke keuzes:

- het soort pensioencontract;
- de hoogte van de premie;
- de pensioenambitie;
- de doelstelling(en) van de solidariteitsreserve in het geval van een solidaire premieregeling;
- de doelstelling(en) van de risicodelingsreserve in het geval van een flexibele premieregeling;
- de beslissing of bestaande aanspraken worden ingevaren in de nieuwe regeling.

Invaren

De insteek van de Wet toekomst pensioenen is dat pensioenaanspraken die in het huidige stelsel zijn opgebouwd, bij de ingang van het nieuwe pensioenstelsel worden ingebracht als pensioenkapitaal in het nieuwe stelsel. Dit noemt men invaren. Een verzoek hiertoe dient te komen van sociale partners, waarbij zij ook aangeven wat de doelstellingen bij het invaren zijn. Het bestuur beslist vervolgens over dit verzoek. Het bestuur van het fonds heeft een eigen verantwoordelijkheid om te bepalen of, en zo ja hoe, invaren op een evenwichtige wijze kan plaatsvinden. Als invaren onevenwichtig uitpakt voor verschillende generaties kan ervan worden afgezien.

Hoewel sociale partners verantwoordelijk zijn voor het voorstel om wel of niet in te varen, kunnen zij niet zelfstandig beslissen over het moment van invaren. Alle organisaties die bij PNO Media willen invaren, zullen dit tegelijkertijd moeten doen. Vooralsnog streeft het fonds naar invaren per 1 januari 2027. In dat scenario dienen sociale partners en bestuur uiterlijk medio 2024 overeenstemming te bereiken over de inhoud en de uitvoering van de nieuwe pensioenregelingen.

Evenwichtige transitie

Sociale partners bepalen of compensatiemaatregelen wenselijk zijn vanwege de afschaffing van de huidige doorsneesystematiek. Compensatiemaatregelen moeten waarborgen dat de overgang van het oude naar het nieuwe stelsel evenwichtig uitpakt voor verschillende generaties. Ook bij het bepalen van de doelstellingen van de transitie moeten sociale partners de evenwichtigheid meenemen. Als er representatieve vertegenwoordigingen zijn van pensioengerechtigden en gewezen deelnemers, kunnen sociale partners hen raadplegen bij de beoordeling van de evenwichtigheid van invaren. De representatieve vertegenwoordiging van pensioengerechtigden bij PNO Media is VGOMedia. Zij hebben hoorrecht bij sociale partners rond de transitieplannen.

Het bestuur van PNO Media informeert en ondersteunt sociale partners zoveel mogelijk bij deze beslissingen.

Bestuursbesluiten

Het bestuur van PNO Media moet waarborgen dat de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel evenwichtig plaatsvindt. Cruciaal daarbij is de wijze waarop het collectieve vermogen wordt verdeeld over nieuwe persoonlijke pensioenvermogens. Ook beslist het bestuur of een deel van het collectieve vermogen beschikbaar is voor het vullen van een solidariteitsreserve of risicodelingsreserve en/of voor de financiering van compensatiemaatregelen voor de afschaffing van de doorsneesystematiek, en in welke mate dat dan het geval is.

Daarnaast moet het bestuur belangrijke beslissingen nemen over de invulling van de pensioenregelingen. Om te beginnen dient de risicohouding van de verschillende leeftijdscohorten te worden vastgesteld, om vervolgens een bijpassend beleggingsbeleid vast te stellen. Ook zijn beslissingen nodig over de manier waarop pensioenuitkeringen worden bepaald met behulp van een zogeheten projectierendement, en over de beste manier waarop de door sociale partners gewenste doelen van de solidariteits- en risicodelingsreserve worden bereikt. In 2023 heeft het bestuur over al deze onderwerpen voorlopige besluiten genomen, die in 2024 definitief gemaakt zullen worden.

Adviesrecht verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft in de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel adviesrecht bij 3 onderwerpen waar het bestuur besluiten over neemt:

- de uitvoeringsovereenkomst of het uitvoeringsreglement;
- het besluit tot invaren en beleidskeuzes daarbij;
- het overbruggingsplan wanneer het pensioenfonds gebruik maakt van het transitie-FTK.

Overleg met sociale partners

PNO Media bedient zowel verplicht aangesloten organisaties als vrijwillig aangesloten organisaties, met uiteenlopende pensioenregelingen. Dat stelt hoge eisen aan de afstemming over het nieuwe pensioenstelsel met sociale partners. Daarvoor heeft het fonds een projectorganisatie ingericht.

Sociale partners moeten medio 2024 hun transitieplannen gereed hebben, waarin zij hun keuzes vastleggen over onder andere:

- het soort pensioencontract;
- de hoogte van de premie;
- de pensioenambitie;
- de doelen van een solidariteits- of risicodelingsreserve;
- doelstellingen van de transitie;
- invaren;
- eventuele compensatiemaatregelen om te zorgen dat de overgang evenwichtig uitpakt voor verschillende generaties.

PNO Media verwacht transitieplannen te ontvangen van de 4 grote sociale tafels (omroepen, film- en bioscopensector, sector Informatie- Communicatie- en Kantoortechnologie en de pensioenraad) en van 14 ondernemingen met een eigen ondernemingspensioenregeling.

Om te zorgen dat partijen in staat zijn om weloverwogen en tijdig keuzes te maken, is een uitstekende informatievoorziening en afstemming met de verschillende partijen cruciaal. Daar zet PNO Media zich proactief voor in met verschillende activiteiten zoals:

- Gezamenlijke voorlichting in meet-ups voor werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers van de verschillende sociale tafels.
- Gesprekken met (vertegenwoordigers van) de sociale tafels. Daarbij hebben sociale tafels een vast aanspreekpunt in het bestuur. De rol van PNO Media is hierin informierend en ondersteunend door bijvoorbeeld berekeningen te maken en scenario's te onderzoeken.
- Het aanbieden van een productaanbod dat past bij de behoefte van de belanghebbenden, en daarnaast goed uitvoerbaar en betaalbaar is.
- Het fonds biedt de relevante partijen templates voor hun transitieplannen met gedetailleerde uitleg.

Keuzes in 2023

In 2023 stonden in verschillende onderwerpen op de agenda en maakten sociale partners een aantal voorlopige keuzes voor hun achterban.

- De 4 grote sociale tafels hebben al in 2022 een intentieverklaring getekend voor het invaren van pensioenaanspraken naar het nieuwe stelsel.
- PNO Media heeft in 2023 de voorlopige voorkeur voor SPR of FPR getoetst. De meerderheid kiest voor SPR.
- In 2023 heeft het fonds van 3 van de 4 sociale tafels een akkoord ontvangen op het voorstel voor de doelen van de solidariteitsreserve. Bij de werkgevers met een eigen regeling is dit niet uitgevraagd maar toegelicht.
- Het voorlopige vertrekpunt voor de gewenste premiehoogte en pensioenambitie is uitgevraagd, om berekeningen te kunnen maken die helpen in de besluitvorming door de sociale tafels.

Communicatie in 2024

In 2024 is de communicatie en het overleg vooral gericht op het definitief maken van de keuzes en het vastleggen daarvan in de transitieplannen van de verschillende sociale partners. Deze transitieplannen vormen de basis waarop PNO Media zijn implementatieplan opstelt. Het fonds dient dit plan in bij DNB. Daarnaast maakt het fonds een communicatieplan, dat (tegelijk met het indienen van het implementatieplan) wordt ingediend bij de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

In 2023 organiseerde PNO Media aparte webinars voor deelnemers en pensioengerechtigden over het nieuwe pensioenstelsel. De aanleiding hiervoor was de Wet toekomst pensioenen die 1 juli is ingegaan. In 2024 intensificeert de communicatie richting deelnemers en aangesloten werkgevers. Die draait dan vooral om het proces van de besluitvorming, hoe de nieuwe regelingen eruit zien en het ophalen van keuzes voor de invulling van de regelingen op ondernemingsniveau.

Transitie-FTK

Met het oog op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, heeft het kabinet maatregelen genomen om vanaf 2023 een aangepast toezichtregime, het zogenaamde transitie-FTK, mogelijk te maken. Dit zou de kans op pensioenverlagingen in de periode tot de transitie kunnen verkleinen en meer uitzicht kunnen geven op indexatie. In het vorige hoofdstuk is daarop al kort ingegaan. Hieronder worden de veranderingen, en de gevolgen daarvan, gedetailleerder beschreven.

In het huidige FTK (Financieel Toetsingskader) zijn er 2 situaties waarin een pensioenfonds de pensioenen moet verlagen. Ten eerste als de actuele dekkingsgraad aan het eind van het jaar onder de kritische dekkingsgraad ligt. Deze kritische dekkingsgraad hangt onder andere af van het beleggingsbeleid van een fonds en van het renteniveau. Voor PNO Media was de kritische dekkingsgraad eind 2023 ongeveer 103%. Ten tweede als de beleidsdekkingsgraad langer dan 5 jaar onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt. Omdat PNO Media per eind 2023 een beleidsdekkingsgraad boven de minimaal vereiste dekkingsgraad had, is deze eis voor PNO Media tot aan het invoeren van het nieuwe stelsel niet meer relevant.

In het transitie-FTK zijn de eisen anders. Hierin hoeven fondsen de pensioenen niet te verlagen als zij kunnen aantonen dat zij uiterlijk op het moment van invaren (PNO Media streeft daarbij naar 1 januari 2027) hun invaardekkingsgraad kunnen bereiken. Voor de invaardekkingsgraad geldt voorlopig een generiek niveau van 95%, maar wanneer PNO Media het implementatieplan opstelt, moet ook de fondsspecifieke invaardekkingsgraad berekend worden. Ook mag de actuele dekkingsgraad niet onder 90% zakken. Deze verandering kan de kans op een pensioenverlaging de eerstkomende jaren verkleinen, zolang het fonds tenminste een actuele dekkingsgraad van minimaal 90% behoudt. Naarmate de transitie dichterbij komt en er dus minder tijd is om de invaardekkingsgraad te bereiken, kan de kans op pensioenverlaging juist toenemen.

Daarnaast verandert het transitie-FTK de regels voor indexatie van pensioenen. De beleidsdekkingsgraad waarbij pensioenfondsen mogen indexeren wordt verlaagd van 110% naar 105%. Ook hoeft er geen rekening gehouden te worden met de regels voor toekomstbestendig indexeren, waardoor volledige indexatie eerder mogelijk is. De regels voor de inhaalindexatie zijn gelijk gebleven, waarbij inhaalindexatie pas in beeld komt als de beleidsdekkingsgraad boven de grens voor toekomstbestendige indexatie (TBI) uitkomt. Op 1 januari 2024 is dat bij PNO Media bij een beleidsdekkingsgraad van 135%.

Toepassing van het transitie-FTK is alleen toegestaan als het waarschijnlijk is dat de opgebouwde aanspraken en uitkeringen van het huidige stelsel in het nieuwe pensioenstelsel worden ingevaren. De sociale partners hebben die intentie uitgesproken. In 2023 heeft PNO Media desondanks geen gebruik gemaakt van het transitie-FTK. In 2024 beoordeelt het bestuur opnieuw of toepassing van het transitie-FTK in het belang is van alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Het beleid van PNO Media met betrekking tot inhaalindexatie en toepassing van het transitie-FTK staat beschreven in het hoofdstuk Financiële positie.

Conclusie

Het nieuwe pensioenstelsel zal grote gevolgen hebben voor de pensioenregelingen die PNO Media aanbiedt. Het bestuur bereidt zich voor op belangrijke wijzigingen die hieruit voortvloeien. Daarnaast heeft PNO Media overleg met sociale partners, om hen te begeleiden bij de beslissingen die zij moeten nemen over het soort pensioencontract, de premie, de pensioenambitie en andere zaken.

De Wet toekomst pensioenen heeft nog geen directe impact op het huidige pensioenbeleid van PNO Media. Wel is het in 2023 mogelijk geweest om vooruitlopend op het nieuwe pensioenstelsel gebruik te maken van soepelere regels voor indexatie van pensioenen. Met betrekking tot het premiebeleid zijn er geen aanpassingen geweest. Het premieniveau is vrij constant gebleven, waardoor sociale partners geen aanpassingen in de pensioenregelingen hebben hoeven doorvoeren.

DEFINITIES

Pensioengrondslag: het deel van het salaris waarover men pensioen opbouwt. Dit is het salaris minus de franchise. De franchise is gebaseerd op de AOW-uitkering. De berekening van premies vindt plaats over deze pensioengrondslag. In dit jaarverslag wordt de premie voor de duidelijkheid ook getoond als percentage van het pensioengevend salaris.

Opbouwpercentage: het opbouwpercentage is de jaarlijkse opbouw van pensioen, uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag. Bij een opbouwpercentage van 1,75%, bouwt iemand dus in veertig jaar 70% van de gemiddelde pensioengrondslag als pensioen op.

PENSIOENBELEID PNO MEDIA

Het pensioenbeleid van PNO Media is primair gericht op het bieden van een goed en betaalbaar pensioen door een goed onderbouwd en beheerst beleggings- en premiebeleid. Het fonds streeft naar kostenefficiëntie om een goede prijs-kwaliteitverhouding te kunnen bieden en communiceert helder, zorgvuldig en tijdig met deelnemers over het te verwachten pensioenresultaat. Het pensioenbeleid is gericht op gezonde groei, daarbij hoort gerichte acquisitie en het ontwikkelen van pensioenproducten die passen bij de behoeften van deelnemers, potentiële deelnemers en werkgevers.

Middelloodregelingen

PNO Media voert verschillende pensioenregelingen uit op basis van middellood. Zo'n 96% van alle deelnemers van PNO Media valt onder een van deze middelloodregelingen.

MIDDELLOONREGELINGEN

Inleg: varieert, afhankelijk van verwacht rendement bij berekening premie.

Uitkering: percentage van de gemiddelde pensioengrondslag tijdens de periode van pensioenopbouw.

Fiscaal: premie-inleg vanuit het bruto salaris/loonruimte, pensioenuitkering belast.

Binnen PNO Media: PNO Pensioenregeling 1 t/m 4; PNO Film- en Bioscoopregeling; PNO Digitaal; Minimum Producentenpensioenregeling.

De klassieke middelloodregeling is een *Defined Benefit*- of DB-regeling: werkgever en werknemer leggen jaarlijks het percentage van de pensioengrondslag in dat nodig is om de benodigde middellooduitkering mogelijk te maken, gezien de op dat moment verwachte rendementen en inflatie. De inleg varieert daardoor per jaar, de hoogte van de uitkering is de pensioentoezegging.

Variabele DB-regeling

De Variabele DB-regeling (ook: Collectieve DC-regeling) geeft de werkgever grotere zekerheid over de hoogte van de pensioenlasten en biedt tegelijkertijd relatief hoge zekerheid aan de werknemer over de uitkering. In totaal maakten 5 werkgevers in 2023 gebruik van de Variabele DB-regeling.

VARIABLE DB-REGELING OF COLLECTIEVE DC-REGELING

Inleg: een vooraf bepaalde collectieve premie.

Uitkering: percentage van de gemiddelde pensioengrondslag, hoogte is afhankelijk van vooraf bepaalde collectieve premie.

Fiscaal: premie-inleg vanuit het bruto salaris/loonruimte, pensioenuitkering belast.

Binnen PNO Media: Variabele DB-regeling

Tussenvorm van *Defined Benefit* (uitkering is uitgangspunt) en *Defined Contribution* (premie is uitgangspunt). Werkgever en werknemer betalen jaarlijks een vooraf bepaalde collectieve premie gebaseerd op de totale premiegrondslag. Het opbouwpercentage dat per jaar toegekend wordt, is afhankelijk van de collectieve premie, de premiestelling en de verwachte rendementen en inflatie. Met name voor de werkgever betekent dit zekerheid over de premielasten per jaar. De werknemer heeft enige zekerheid over de uitkering, mede omdat hogere en lagere resultaten in de verschillende jaren elkaar over het algemeen compenseren. De variabele DB-regeling wordt ook wel een 'Collectieve DC-regeling' genoemd.

Beschikbarepremieregeling/PNO DC life cycle

Sinds 2019 biedt PNO Media een beschikbarepremieregeling aan met een beleggingsbeleid dat afhankelijk is van de leeftijd van de deelnemer (een life cycle beleggingsbeleid).

BESCHIKBARE PREMIEREGELING OF DEFINED CONTRIBUTION-REGELING

Inleg: per deelnemer een vooraf bepaald leeftijdsafhankelijk vast percentage van de pensioengrondslag.

Uitkering: afhankelijk van het individuele pensioenkapitaal op de pensioendatum.

Fiscaal: premie-inleg vanuit het bruto salaris/loonruimte, pensioenuitkering belast.

Binnen PNO Media: PNO DC life cycle

Werkgever en werknemer betalen jaarlijks een vooraf overeengekomen leeftijdsafhankelijk vast percentage van de pensioengrondslag aan pensioenpremie. Dit wordt individueel aan de deelnemer toegerekend en aan zijn pensioenkapitaal toegevoegd. De hoogte van de premie staat vast, de hoogte van de uitkering is niet gegarandeerd. Het pensioenkapitaal wordt tot de pensioendatum belegd op basis van een life cycle beleggingsbeleid. Dit betekent dat het beleggingsbeleid op basis van de leeftijd van de individuele deelnemers wordt ingevuld. Met het resulterende pensioenkapitaal koopt een deelnemer bij pensionering een pensioen in bij PNO Media. Dit betekent dat voor een gepensioneerde vanuit de beschikbarepremieregeling het collectieve indexatie- en verlagingsbeleid van toepassing is.

PNO Netto Pensioenregeling

Wettelijk geldt een maximaal pensioengevend salaris, dat jaarlijks wordt aangepast. Boven die grens kan een deelnemer niet opbouwen in de collectieve pensioenregelingen van PNO Media. In 2023 was dit maximum € 128.810. Voor werkgevers die daarvoor gekozen hebben, biedt PNO Media deelnemers met een hoger salaris een netto pensioenregeling aan. De PNO Netto Pensioenregeling kent 2 modules:

- nabestaandenregeling: in 2023 maakten 116 deelnemers hier gebruik van;
- ouderdomspensioenregeling: in 2023 maakten 77 deelnemers hier gebruik van.

De PNO Netto Pensioenregeling hanteert een life cycle beleggingsbeleid.

NETTO PENSIOENREGELING

Inleg: vrijwillig, naar behoefte. Er zijn 2 modules: een nabestaandenpensioen (risicopremie) en een ouderdomspensioen (spaarpremie).

Uitkering: netto ouderdomspensioen en/of netto nabestaandenpensioen. De hoogte van de uitkering is afhankelijk van het individuele pensioenkapitaal op de pensioendatum.

Fiscaal: premie-inleg vanuit het netto salaris, pensioenuitkering belastingvrij.

Binnen PNO Media: PNO Netto Pensioenregeling

De PNO Netto Pensioenregeling is beschikbaar voor werkgevers die hiervoor gekozen hebben. Het is een vrijwillige regeling voor werknemers met een salaris dat hoger is dan het maximaal pensioengevend salaris (in 2023: € 128.810). Boven die grens kan een werknemer niet deelnemen in de collectieve pensioenregelingen. De regeling onderscheidt 2 modules.

Het nabestaandenpensioen kent een risicopremie; na het overlijden van de deelnemer ontvangen de nabestaanden een maandelijkse uitkering. Het pensioendeel kent een spaarpremie die het karakter heeft van een *defined contribution* regeling. De inleg staat vast, de pensioenuitkering is afhankelijk van behaalde rendementen. Het kapitaal wordt belegd conform een life cycle beleggingsbeleid. Met het resulterende pensioenkapitaal koopt een deelnemer bij pensionering een levenslange netto pensioenuitkering in bij het fonds.

Pensioenrichtleeftijd blijft 68 jaar

De pensioenrichtleeftijd is de leeftijd waarop het pensioen dat wordt opgebouwd in principe ingaat. In 2023 is de pensioenrichtleeftijd gelijk gebleven op 68 jaar. De deelnemer of gewezen deelnemer kiest zelf de leeftijd waarop het ouderdomspensioen zal ingaan, waarbij het pensioen neutraal wordt omgerekend naar de gekozen uittredingsleeftijd.

De gemiddelde leeftijd waarop werknemers bij PNO Media met pensioen gingen was in 2023 66 jaar en 5 maanden (in 2022: 66 jaar en 4 maanden). In Nederland lag de gemiddelde pensioenleeftijd van werknemers in 2023 op 65 jaar en 11 maanden, 3 maanden hoger dan in 2022.

SAMENSTELLING PENSIOENFONDS IN 2023

Samenstelling pensioenfonds

Het aantal aangesloten werkgevers is gestegen van 503 naar 524.

Werkgevers	2023	2022
Verplicht aangesloten	123	120
Vrijwillig aangesloten	401	383
	524	503

Het aantal deelnemers is gestegen en bedraagt aan het eind van het verslagjaar 21.509. Bijna 43% hiervan neemt deel aan PNO Pensioenregeling 1. Het aantal pensioengerechtigden nam toe naar 11.219.

Aantal deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per pensioenregeling

	2023	2022
Totaal	67.326	67.808
PNO1	9.170	8.882
PNO2	1.037	1.544
PNO3	1.683	1.685
PNO4	1.065	1.038
PNO Film- en Bioscoopregeling	3.354	3.227
Minimum Producentenpensioenregeling	319	338
PNO Digitaal	1.341	1.371
Variabele DB-regeling	1.953	2.003
PNO DC life cycle	1.587	1.023
Totaal deelnemers	21.509	21.111
Gewezen deelnemers met premievrije rechten	34.598	35.811
Ingegane pensioenen	11.219	10.886

Gemiddelde leeftijd in jaren	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Gemiddeld over totaal
Mannen	43,7	52,2	73,4	53,1
Vrouwen	40,7	49,2	73,6	51,0
Gemiddeld over totaal	42,3	50,8	73,5	52,1

De gemiddelde leeftijd van de totale populatie van het pensioenfonds is ten opzichte van vorig jaar gestegen van 51,4 naar 52,1 jaar. Ook over een langere periode bekeken is er een stijgende trend in de gemiddelde leeftijd van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van het fonds.

Ontwikkeling aantal deelnemers

Deelnemers in aantallen personen	2023	2022
Beginstand	21.111	20.333
Correcties	-	1
Toegetreden	4.104	3.460
Herindiensttreding	421	425
Toegetreden door collectieve waardeoverdracht	-	-
Uitdiensttreding met premievrije rechten	-3.595	-2.987
Afkoop en uitgaande waardeoverdracht	-	-
Beëindiging zonder aanspraken	-39	-56
Pensionering	-114	-124
Einde deeltijdpensionering	-25	-18
Overlijden	-31	-30
Overige mutaties ontdubbeling	-323	107
Totaal	21.509	21.111

Ontwikkeling aantal gewezen deelnemers

Gewezen deelnemers in aantallen personen	2023	2022
Beginstand	35.811	34.969
Correctie	1	765
Herindiensttreding	-421	-425
Toegetreden door collectieve waardeoverdracht	-	-
Indiensttreding	299	300
Afloop opbouw bij arbeidsongeschiktheid	14	6
Uitdiensttreding	3.595	2.987
Afkoop en uitgaande waardeoverdracht	-3.924	-2.106
Pensionering	-397	-364
Overlijden	-68	-57
Overig	-10	24
Ontdubbeld DC*	-302	-288
Totaal	34.598	35.811

* Ondubbeld DC: een groep deelnemers bouwt zowel aanspraken op in een DB-regeling als in een DC-regeling. Deze deelnemers tellen in het totaal aantal één keer mee.

Ontwikkeling aantal pensioengerechtigden

Pensioengerechtigden in aantallen personen	2023	2022
Beginstand	10.886	10.571
Correctie	2	-
Ingang ouderdomspensioen	511	492
Toegetreden door collectieve waardeoverdracht	-	-
Ingang overig pensioen	232	225
Overlijden en afloop	-444	-428
Andere oorzaken	4	2
Ingang deeltijd ouderdomspensioen	28	24
Totaal	11.219	10.886

Pensioenuitkeringen in aantallen personen	2023	2022
(Tijdelijk) ouderdomspensioen	8.254	7.986
Partnerpensioen	2.502	2.423
Wezenpensioen	190	188
Arbeidsongeschiktheidspensioen	273	289
Totaal	11.219	10.886

KEUZEMOGELIJKHEDEN

Hoog/laaguitkering

Deelnemers hebben de mogelijkheid om te variëren in de hoogte van de pensioenuitkering. Men kiest meestal voor een hoog/laagverhouding: een eerste aantal jaren na pensionering kiest men voor een hogere uitkering, daarna volgt een lagere uitkering. Wettelijk is vastgesteld dat de lagere uitkering nooit lager mag zijn dan 75% van de hoge uitkering.

Met de stijgende AOW-leeftijd is het voor deelnemers een optie om vanaf de ingang van het pensioen bij PNO Media tot aan de ingang van de AOW te kiezen voor een pensioenuitkering die dit gat opvult. In 2023 kozen 50 deelnemers ervoor om gebruik te maken van de mogelijkheid om te variëren in de hoogte van de pensioenuitkering.

Uitruil

Andere keuzemogelijkheden waar deelnemers in 2023 gebruik van maakten zijn:

in aantallen personen	2023	2022
Omzetten van partnerpensioen in ouderdomspensioen	266	290
Omzetten van ouderdomspensioen in partnerpensioen bij pensioeningang	108	52
Omzetten van ouderdomspensioen in partnerpensioen bij uitdiensttreding*	1.105	1.016
Uitstellen of vervroegen van tijdelijk en levenslang ouderdomspensioen	495	477
Vrijwillig inkopen van extra pensioenaanspraken	9	6

* In de pensioenregelingen waarbij het partnerpensioen op risicobasis is verzekerd, wordt bij beëindiging van de pensioenopbouw voor deelnemers met een partner automatisch een deel van het ouderdomspensioen geruild voor partnerpensioen.

De ruilvoeten voor deze keuzemogelijkheden worden jaarlijks aangepast. De pensioenreglementen met actuele ruilvoeten staan op de website pnomedial.nl en op de deelnemersportal MijnPNO.

WAARDEOVERDRACHT

Dit is het overdragen van de contante waarde van pensioenaanspraken naar de nieuwe pensioenregeling, wanneer een werknemer van werkgever verandert. Om waardeoverdrachten te mogen doen, moet een pensioenfonds een beleidsdekkingsgraad hebben van minimaal 100%. Dit is wettelijk bepaald.

Waardeoverdrachten

In 2023 was de beleidsdekkingsgraad het hele jaar hoger dan 100%, waardoor waardeoverdrachten mogelijk waren. Dit heeft geleid tot de volgende waardeoverdrachten.

	2023		2022	
Waardeoverdrachten	Aantal	Waarde x € 1.000	Aantal	Waarde x € 1.000
Inkomend collectief	34	4.182	-	-
Inkomend individueel	102	4.478	403	15.700
Uitgaand individueel	170	10.588	209	15.300

Daarnaast was er sprake van de automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen. In 2023 heeft PNO Media met betrekking tot kleine pensioenen 5.260 inkomende waardeoverdrachten (totale overdrachtswaarde € 6,1 miljoen) en 3.898 uitgaande waardeoverdrachten (totale overdrachtswaarde € 5,6 miljoen) uitgevoerd.

WET WAARDEOVERDRACHT KLEIN PENSIOEN

De Wet waardeoverdracht klein pensioen geeft het recht om kleine pensioenen automatisch over te dragen aan een volgende pensioenuitvoerder. In 2023 gold dat voor een aanspraak tot € 594,89 bruto per jaar. In 2024 is het grensbedrag € 592,51. Daarnaast regelt de wet dat een pensioen van minder dan € 2,00 per jaar van rechtswege komt te vervallen.

3 COLLECTIVITEITEN

PNO Media onderscheidt voor de vaststelling van de pensioenpremie voor DB-regelingen 3 collectiviteiten:

- collectiviteit 1 is van toepassing op alle pensioenregelingen met uitzondering van de PNO Film- en Bioscoopregeling en de digitale sector;
- collectiviteit 2 is van toepassing op de verplicht gestelde PNO Film- en Bioscoopregeling;
- collectiviteit 3 is van toepassing op de digitale sector.

KOSTENDEKKENDE PREMIE EN GEDEMPTE KOSTENDEKKENDE PREMIE

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendekkende premie te berekenen. Dit bedrag houdt rekening met de pensioenopbouw, uitvoeringskosten, risicodekking, de instandhouding van het eigen vermogen en een mogelijke opslag voor indexatie. De kostendekkende premie wordt bepaald door rekening te houden met de groei van het pensioenkapitaal door rente c.q. rendement.

De ongedempte kostendekkende premie rekent met de actuele risicovrije rente. Deze ongedempte kostendekkende premie vormt het uitgangspunt voor de reservering op de balans.

De kostendekkende premie mag worden 'gedempt' met een voortschrijdend gemiddelde van de rente met een maximumperiode van 10 jaar of met het verwachte reële portefeuillerendement. Omdat dit laatste meestal hoger is dan de actuele risicovrije rente is de gedempte kostendekkende premie lager dan de ongedempte kostendekkende premie. Voor PNO Media vormt de met verwacht rendement gedempte kostendekkende premie de basis voor de feitelijke premieberekening.

Kostendekkende premie

PNO Media hanteerde in 2023 een gedempte kostendekkende premie op basis van het reële verwachte fondsrendement. Het voor de vaststelling van de premie gebruikte verwachte rendement is gelijk aan het in het beleggingsplan geraamde gemiddelde rendement van de strategische basismix bij een horizon van 30 jaar. Om extra prudentie in te bouwen in het premiebeleid verlaagt het fonds dit verwachte rendement met een prudentieafslag van 0,15 procentpunt (15 basispunten). Verder is het verwachte rendement gemaximeerd op het reële verwachte rendement op basis van de wettelijke parameters voor pensioenfondsen.

Het verwachte lange termijn reële rendement (het beleggingsrendement na aftrek van inflatie) uit het beleggingsplan 2023 kwam na aftrek van een prudentieafslag van 15 basispunten uit op een rendement van 3,0%. Op basis van de door de minister vastgestelde parameters is het maximale rendement waarmee PNO Media voor de premieberekening mag rekenen 1,85%. Daarom is dit lagere rendement toegepast bij de berekening van de premie in 2023.

Fondbrede premie 2023 als percentage van salaris 2023

De gemiddelde fondbrede premie als percentage van de salarissom is in 2023 gedaald van 17,8% naar 17,6%. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat de franchises meer zijn toegenomen dan de salarissen, waardoor over een kleiner deel van het salaris pensioen wordt opgebouwd.

Kostendekkende premie 2023

Kostendekkende premie Bedragen x € 1.000	Ongedempt	Gedempt
Premie voor de aangroei van de pensioenverplichtingen en risicodekking tijdens het boekjaar, voor zover deze voortvloeien uit de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenregeling	147.716	98.091
Opslag voor het bij de aangroei van de pensioenverplichtingen vereist eigen vermogen	38.127	25.318
Opslag voor de bij de aangroei van de pensioenverplichtingen behorende uitvoeringskosten	5.297	5.297
Premie voor toeslagverlening conform de afgesproken financieringswijze	-	40.704
Totaal	191.140	169.409

De gedempte kostendekkende premie is gelijk aan € 169.409K. PNO Media heeft voor het verslagjaar 2023 € 170.516K in rekening gebracht aan premie. Dit voldoet aan de wettelijke eis. In 2023 ontving PNO Media daarnaast een premie ter grootte van € 8.097K voor de DC life cycle en Netto pensioenregelingen.

PREMIEBELEID 2024

De basis van het premiebeleid blijft in 2024 gehandhaafd: PNO Media gaat uit van een kostendekkende premie die is gedempt op basis van het verwachte fondsrendement. In 2023 had het bestuur de mogelijkheid om de rente en inflatie in het verwachte rendement opnieuw voor een periode van 5 jaar vast te zetten. Dit mocht naar aanleiding van de inwerkingtreding van de nieuwe parameters voor pensioenfondsen (zie kader in hoofdstuk Financiële positie). De voorwaarde was wel dat de premie als gevolg van het opnieuw vastzetten van de rente en inflatie niet mocht dalen. Bij het hanteren van de nieuwe rendementsverwachting voor het vaststellen van de premie zou dat bij PNO Media wel het geval zijn. Daarom heeft het bestuur besloten om voor het bepalen van de premie die werkgevers in 2024 gaan betalen, dezelfde rendementsverwachting te hanteren als in 2023. Het premieniveau voor 2024 is dan ook vrijwel gelijk aan het niveau van 2023.

Het opnieuw vastzetten van de rente en inflatie was evenwichtig, omdat het zorgde voor een betere aansluiting van de premiedisconteringsvoet bij het verwacht rendement uit het beleggingsplan. Zonder het opnieuw vastzetten zou een onrealistisch laag rendement moeten worden ingerekend. Het bestuur vond het onevenwichtig om de daarbij behorende hogere premie (circa 1,5% van de pensioengrondslag) in rekening te brengen terwijl de mogelijkheid bestond om de rendementscurve meer realistisch vast te stellen.

Fondsbrede premie 2024 als percentage van salaris 2023

De fondsbrede premie 2024 als percentage van het salaris 2023 is gelijk aan 17,3%.

Premies 2024 per pensioenregeling

Met pensioenrichtleeftijd 68 jaar	Premies 2024 als percentage van salaris	Premies 2024 als percentage van pensioengrondslag
PNO1	18,7	25,1
PNO2	12,7	22,3
PNO3	12,5	22,0
PNO4	14,7	20,6
PNO Film- en Bioscoopregeling	12,8	21,7

WETSWIJZIGINGEN MET INVLOED OP DE PENSIOENADMINISTRATIE

Pensioendeelnemers krijgen het recht om – na het voldoen aan de voorwaarden – bij pensionering maximaal 10% van de waarde van hun aanspraken op ouderdomspensioen op te nemen als 'bedrag ineens'. Dit is één van de mogelijkheden die is opgenomen in het Pensioenakkoord om mensen meer keuzevrijheid te geven over het gebruik van hun pensioen, en volgt uit de Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen. Het is nog niet duidelijk wanneer van deze mogelijkheid gebruik kan worden gemaakt. De invoering van 'bedrag ineens' zal gevolgen hebben voor de communicatie richting deelnemers die met pensioen gaan.

De nieuwe Wet pensioenverdeling bij scheiding treedt waarschijnlijk op 1 januari 2028 in werking. In deze wet is geregeld dat de ex-partner standaard altijd een eigen pensioenrecht krijgt (conversie). Ook krijgen allebei de ex-partners alleen recht op de helft van het partnerpensioen dat tijdens de verbintenis is opgebouwd. Beide partijen kunnen hier met wederzijdse instemming van afwijken in een echtscheidingsconvenant. De gevolgen van deze wet worden te zijner tijd verwerkt in de pensioenadministratie.

KOSTEN PENSIOENBEHEER

De kostencomponenten van het pensioenbeheer zijn:

- pensioenadministratie;
- schriftelijke, mondelinge en digitale informatieverschaffing;
- financiële administratie en rapportage;
- bestuursadvisering en -ondersteuning;
- behoud en acquisitie;
- bestuur en toezicht.

Het bestuur stelt jaarlijks de begroting voor de kosten van het pensioenbeheer vooraf vast. Bijzondere projecten vormen separate business cases in de begroting, met een taakstellend budget. Voorwaardelijke posten worden separaat gepresenteerd.

Monitoring

Het uitvoerend bestuur monitort de uitvoeringskosten en de verschillende kostenratio's op maandelijks basis. Het toezicht hierop ligt bij het niet-uitvoerend bestuur. De periodieke kostenrapportage inclusief toelichting is een vast onderdeel van de bestuursagenda. Het kostenniveau wordt jaarlijks op diverse manieren geanalyseerd. Deze analyses hebben een vaste plek op de jaaragenda van het bestuur.

Meer over de monitoring van de kosten staat beschreven in het hoofdstuk Governance.

Kosten pensioenbeheer gestegen

PNO Media maakt voor de pensioenuitvoering voortdurend afwegingen tussen enerzijds een kwalitatief hoogwaardige dienstverlening aan deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers, en anderzijds de kosten daarvan. Kosten van pensioenfondsen zijn van grote maatschappelijke betekenis: een lager kostenniveau leidt tot een hoger collectief pensioenvermogen bij een gelijkblijvend rendements- en risicoprofiel. Het is dus van belang dat de kosten voor een pensioenfonds inzichtelijk zijn, bijvoorbeeld door deze te vergelijken met de kosten van andere, vergelijkbare, pensioenfondsen.

Een benchmarkcijfer is de meest eenvoudige manier waarop de kosten in context kunnen worden gezet, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke kenmerken van het pensioenfonds en het beleggingsbeleid. PNO Media doet jaarlijks aan benchmarking; in 2023 betrof dit deelname aan het benchmarkonderzoek van Bell. De conclusie uit dit (en eerdere onderzoeken) is dat PNO Media een kostenniveau heeft dat wat hoger ligt dan gemiddeld.

Het bestuur is zich bewust van dit relatief hogere niveau van de pensioenbeheerkosten ten opzichte van andere pensioenfondsen. Dit heeft te maken met de schaal, met het vrijwillige karakter van het fonds, met het feit dat PNO Media een breed palet aan regelingen aanbiedt en deelnemers en werkgevers de mogelijkheid geeft voor persoonlijk contact te kiezen.

In 2023 zijn de kosten van het pensioenbeheer gestegen. Dit was grotendeels te verklaren door incidentele kosten.

Factoren die in 2023 invloed hadden op de kosten

- Het fonds zet actief in op groei. In 2023 is het aantal deelnemers toegenomen.
- De voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel bracht extra kosten met zich mee.
- Het fonds investeert continu in het up-to-date houden en optimaliseren van het pensioensysteem. Daardoor neemt de efficiëntie van de pensioenadministratie toe.
- Er zijn kosten gemaakt voor het vernieuwen van de werkgeversportal, voorsortierend op het nieuwe pensioenstelsel.
- Er zijn kosten gemaakt voor de heraanbesteding en het opnieuw inrichten van de administratie van de DC-regeling.
- Salariskosten zijn gestegen, voornamelijk door een stijging van cao-lonen.
- Er waren hogere kosten voor inhuur, onder andere door opvang langdurige ziekte, insourcing van de DC-administratie en projecten ter voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel.
- De kosten van de toezichthouder zijn met ongeveer 50% gestegen ten opzichte van 2022.

Kosten pensioenbeheer

Kosten in euro's Bedragen x € 1.000	2023	2022
Uitvoeringskosten	14.502	14.049
Toegerekend Vermogensbeheer	-5.960	-5.879
Kosten pensioenbeheer jaarrekening	8.542	8.170
Ratio's in € per actieve en gepensioneerde deelnemer	261	255

Een nadere toelichting op de kosten van pensioenuitvoering zijn opgenomen in de jaarrekening onder de toelichting op de staat van baten en lasten.

Door de fusie met de uitvoeringsorganisatie zijn met ingang van 2023 alle kosten directe fondskosten. De kosten van pensioenbeheer (8.542) gedeeld door het aantal deelnemers (21.509) en pensioengerechtigden (11.219) leiden tot de bovenstaande ratio van € 261.

Ambitie kosten pensioenbeheer

Het bestuur zet ook in 2024 in op kostenbeheersing, groei van het aantal deelnemers en verbetering van de efficiëntie van de processen. De voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel betekenen voor alle pensioenfondsen in Nederland, dus ook voor PNO Media, incidentele meerkosten in de komende jaren.

KLANTTEVREDENHEIDSONDERZOEK

Deelnemersonderzoek

Halverwege het jaar deed het fonds een online onderzoek onder deelnemers en pensioengerechtigden naar hun tevredenheid over de dienstverlening. Zij beoordelen PNO Media met gemiddeld een 7,4. Maar liefst 63% van de respondenten geeft een 8 of hoger. Ruim 10% geeft zelfs een 10. Enthousiast is men onder andere over de duidelijke communicatie, het prettige contact en de persoonlijke hulp.

Maar liefst 1.267 pensioengerechtigden en 585 deelnemers gaven hun mening over de dienstverlening. De uitkomsten gebruikt PNO Media om zijn service verder te verbeteren.

De tevredenheid is gelijk gebleven

Op algehele tevredenheid scoort PNO Media hetzelfde als in 2020, toen het vorige klanttevredenheidsonderzoek plaatsvond. Pensioengerechtigden zijn ook dit keer meer tevreden dan werknemers. Gemiddeld geven zij het fonds een 8,1 (in 2020 een 7,9). Werknemers geven nu gemiddeld een 7,0 (in 2020 een 7,1).

De kwaliteiten die het meest worden toegeschreven aan PNO Media zijn: betrouwbaar, servicegericht, deskundig en communicatief sterk. De pensioengerechtigden vinden dit in nog sterkere mate dan werknemers. Bij werknemers laat het onderzoek vooral een toename zien in de mate waarin ze de communicatie vanuit PNO Media duidelijk vinden.

Informatie over nieuw pensioenstelsel

Meer dan de helft van de werknemers en bijna de helft van de pensioengerechtigden vindt zichzelf niet of matig op de hoogte van het nieuwe pensioenstelsel. De meesten vinden de informatie die zij van het fonds ontvangen precies goed of zouden liever vaker informatie ontvangen. Er is vooral behoefte aan informatie over wat de veranderingen voor hen persoonlijk betekenen. De resultaten van deze o-meting vormen het uitgangspunt van het communicatieplan dat PNO Media uiterlijk 1 juli 2025 moet indienen bij AFM als onderdeel van het implementatieplan van het fonds.

Maar er zijn ook verbeterpunten

Waar er ontevredenheid blijkt uit het klanttevredenheidsonderzoek, gaat die voornamelijk over het jarenlang uitblijven van compensatie voor de prijsstijgingen (indexatie). Ook geven sommige respondenten aan dat zij de informatie van PNO Media niet altijd relevant vinden, of moeilijk te begrijpen. Het fonds zal daarom nog duidelijker en persoonlijker gaan communiceren over pensioen. Ook vinden er verbeteringen plaats om nog sneller de vragen te beantwoorden die het fonds via e-mail ontvangt.

Werkgeversonderzoek

In het laatste kwartaal van het jaar vond het werkgeverstevredenheidsonderzoek plaats. Hier namen 36 grote en 29 kleine werkgevers aan deel.

De algehele tevredenheid bij werkgevers over PNO Media is licht gedaald naar een 7,3. Dat was een 7,5 bij het vorige onderzoek in 2021. Het meest gegeven cijfer is een 7, daarna een 8. 91% geeft een voldoende, 9% geeft een onvoldoende (dat was 3% in 2021). Kleinere werkgevers (minder dan 50 medewerkers) zijn iets meer tevreden dan grotere werkgevers; bij vorige metingen was dat juist andersom. Waar de resultaten afweken van de verwachtingen, is nagebeld om meer kwalitatieve data te verzamelen.

Tevredenheid komt vooral door contact en communicatie

Werkgevers die een hoog cijfer geven, noemen vooral het contact met PNO Media en de communicatie als reden voor de hoge beoordeling. Werkgevers die een lager cijfer geven noemen vooral (de onwennigheid met de overstap naar) de vernieuwde werkgeversportal als reden voor de mindere beoordeling.

De dienstverlening krijgt een ruime voldoende

Alle dienstverleningsprocessen worden met een voldoende beoordeeld, tussen de 7 en de 8. Het hoogste oordeel is voor het contact met de medewerkers van PNO Media: een 7,9. Op de meeste dienstverleningsonderwerpen zijn grotere werkgevers meer tevreden dan de kleinere. De beoordeling van het facturatieproces is gedaald. Personeelsmutaties worden nu op maandbasis verwerkt en gecorrigeerd op de premiefactuur in plaats van jaarlijks. Dit vraagt om een frequentere aanlevering van mutaties door werkgevers. Dat lijkt voor sommige werkgevers wennen. Het leidt wel tot een veel secuurder proces en betrouwbaardere data. Het oordeel over de pensioengesprekken met hun medewerkers is gestegen naar een mooie 8,1.

Redelijk tot veel vertrouwen in pensioenstelsel

Bijna de helft van de aangesloten werkgevers heeft redelijk tot veel vertrouwen in het pensioenstelsel, een lichte stijging. In PNO Media hebben werkgevers een stuk meer vertrouwen dan in het pensioenstelsel (net zoals in 2021). Ongeveer 3 op de 4 werkgevers hebben redelijk tot veel vertrouwen (7-10) in PNO Media. Grotere werkgevers hebben iets vaker vertrouwen in PNO Media dan kleine werkgevers.

Risicobereidheidsonderzoek

Begin 2023 vond een risicobereidheidsonderzoek plaats om te achterhalen wat deelnemers van PNO Media belangrijk vinden als het gaat om het beleggen van hun pensioen. Ook is door het onderzoek duidelijker geworden hoeveel risico's de deelnemers van PNO Media in de verschillende leeftijdsgroepen willen nemen bij het beleggen van hun pensioenvermogen. Er deden bijna 2.500 deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden mee aan het onderzoek. De uitkomsten hiervan zijn te lezen in het hoofdstuk Financiële positie. Deze informatie wordt gebruikt bij het vaststellen van het beleggingsbeleid van het fonds en bij het bepalen van de inhoud van de pensioenregelingen in het nieuwe pensioenstelsel.

Andere onderzoeksmiddelen

PNO Media analyseert de klanttevredenheid ook door het meten van de tevredenheid in elke e-nieuwsbrief en door middel van gebruikersfeedback. Gebruikersfeedback wordt onder meer verkregen door aan het einde van een gesprek met een deelnemer of werkgever te toetsen of het gesprek aan de verwachtingen heeft voldaan, en door de reacties die gebruikers geven met de feedbackknop op pnomedial.nl.

Onderaan elke deelnemers- en werkgevers e-nieuwsbrief kan de lezer zijn klanttevredenheid over PNO Media aangeven met een rapportcijfer. Deze scores worden vertaald naar een Net Promotor Score (NPS). De NPS laat zien hoe waarschijnlijk het is dat een organisatie wordt aanbevolen aan familie, vrienden en collega's. De score kan tussen de -100 en de +100 liggen. Voor PNO Media zijn deze NPS-scores eind 2023 als volgt:

Deelnemers

NPS-score: 38

Gemiddeld cijfer: 8,2

Werkgevers

NPS-score: -64

Gemiddeld cijfer: 4,1

De NPS-score van werkgevers is sterk beïnvloed door de beoordelingen die werkgevers gaven in de periode rondom de introductie van de nieuwe werkgeversportal. Met name de overstap naar inloggen via eHerkenning zorgde voor aanloopproblemen die vlot zijn opgelost. Het reguliere werkgeversonderzoek dat eerder is genoemd, geeft een realistischer beeld.

Onderzoekskalender

Gepland kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar de behoeften van deelnemers en pensioengerechtigden, prospect werkgevers en aangesloten werkgevers, is een onderdeel van het marketing- en communicatiebeleidsplan. De uitkomsten ervan kunnen leiden tot:

- aanpassingen in de (marketing)communicatie;
- verbeteringen op het gebied van de informatieverstrekking;
- initiatieven om de klanttevredenheid verder te verhogen.

De onderzoekskalender ziet er voor de komende 3 jaar als volgt uit.

Onderzoek	2024	2025	2026
Klanttevredenheid aangesloten werkgevers			x
Algemene klanttevredenheid en mening over de pensioencommunicatie onder deelnemers/pensioengerechtigden		x	

PENSIOENWET EN ABTN

De communicatie van PNO Media houdt rekening met de eisen van de Pensioenwet en de Wet pensioencommunicatie. Het communicatiebeleid staat kort beschreven in de Actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) van het fonds en wordt gedetailleerd uitgewerkt in een driejaarlijks marketing- en communicatiebeleidsplan en in de jaarplannen.

Marketing- en communicatiebeleidsplan 2023-2025

De strategische marketing- en communicatiedoelstellingen zijn gebaseerd op de strategische doelstellingen van PNO Media, zoals vermeld in het hoofdstuk Governance. Actuele aspecten daarvan voor de marketing en communicatie zijn vooral de groeidoelstelling van PNO Media en de begeleiding van werkgevers en deelnemers richting het nieuwe pensioenstelsel.

De belangrijkste strategische pensioencommunicatiedoelstellingen zijn:

- Voldoen aan de wettelijke verplichtingen met betrekking tot pensioencommunicatie: die moet correct, evenwichtig, duidelijk en tijdig zijn. Vanaf de ingang van de Wet toekomst pensioenen (op 1 juli 2023) stelt de wet ook eisen aan de communicatie rondom keuzebegeleiding vooruitlopend op het nieuwe pensioenstelsel.
- Elke deelnemer heeft kennis van de pensioenregeling en de risico's, en heeft realistische verwachtingen van het pensioen.
- Deelnemers van PNO Media beoordelen het fonds als deskundig, betrouwbaar en passend bij de creatieve en digitale sector. Ze vinden dat het fonds op een maatschappelijk verantwoorde wijze belegt en met de beleggingen goede pensioenresultaten behaalt. Ook vinden deelnemers dat het fonds kostenbewust is.
- PNO Media communiceert digitaal waar het mag en persoonlijk waar het kan.

De belangrijkste strategische marketingdoelstellingen zijn:

- Creëren van een positief beeld rondom het merk PNO Media onder alle doelgroepen.
- Een goede algemene klanttevredenheid onder aangesloten werkgevers.
- Een hoge naamsbekendheid bij prospect werkgevers als hét pensioenfonds voor de creatieve en digitale sector.
- Netto groei van het aantal deelnemers door groei en behoud van werkgevers.
- Groei van het aantal deelnemers door aansluiting van andere pensioenfonds bij PNO Media.
- Opname in het aanbod van en concrete samenwerking met geselecteerde pensioenadviseurs.
- Ondersteunen en faciliteren van sociale partners in het maken van keuzes met betrekking tot het nieuwe pensioenstelsel.
- Positieve beïnvloeding van de beeldvorming rondom PNO Media via belangenorganisaties en de pers.

Voor elk afzonderlijk jaar maakt PNO Media een marketing- en communicatiejaarplan met daarin de activiteiten die voor dat jaar gepland zijn om bij te dragen aan het behalen van deze doelen.

WET PENSIOENCOMMUNICATIE

Sinds 2015 geldt de Wet pensioencommunicatie. De wet beoogt de informatieverstrekking over pensioen te verbeteren en heeft 4 aandachtspunten:

- Alle informatie moet correct, evenwichtig, duidelijk en tijdig zijn, en aansluiten op de behoeften van de ontvanger.
- Er worden meer mogelijkheden geboden om digitaal te communiceren, tenzij de deelnemer daar bezwaar tegen maakt.
- Informatie wordt gelaagd aangeboden via Pensioen 1-2-3, zodat overzicht en inzicht ontstaat met de mogelijkheid om te handelen.
- Geleidelijk wordt mijnpensioenoverzicht.nl uitgebreid met nieuwe functionaliteiten, gebruikmakend van de gegevens bij pensioenfondsen.

Vanaf de ingang van de Wet toekomst pensioenen (op 1 juli 2023) stelt de wet ook eisen aan de communicatie rondom keuzebegeleiding van deelnemers in relatie tot het nieuwe pensioenstelsel.

Marketing- en communicatieactiviteiten 2023

In 2023 is gewerkt volgens het marketing- en communicatiejaarplan 2023. Met de volgende activiteiten heeft PNO Media in 2023 invulling gegeven aan de marketing- en communicatiedoelstellingen.

1. Individuele pensioencommunicatie

PNO Media vindt het belangrijk dat deelnemers een correct beeld hebben van hun realistisch te verwachten pensioen. Het fonds wil zo goed mogelijk antwoord geven op de vraag: 'Hoe sta ik er persoonlijk voor?' In de individuele pensioencommunicatie onderscheidt PNO Media onder andere de volgende componenten:

- telefonische pensioengesprekken;
- persoonlijke pensioengesprekken;
- bijeenkomsten voor bijna-gepensioneerden;
- Pensioen3daagse;
- Pensioen 1-2-3;
- deelnemersportal MijnPNO;
- pensioenoverzicht.

PNO Media wordt door deelnemers en werkgevers gewaardeerd vanwege zijn persoonlijke communicatie en directe service. Tijdens de Pensioen3daagse op 7, 8 en 9 november 2022 werd het pensioensprekuur bij PNO Media druk bezocht. Alle beschikbare plekken waren in no-time bezet. In 3 dagen zijn 114 pensioengesprekken gevoerd en 46 individuele offertes uitgebracht. De klanten waardeerden de gesprekken met gemiddeld een 9,1.

Nieuwe wetgeving over pensioenen

De Wet toekomst pensioenen trad 1 juli 2023 in werking. De implementatie van het nieuwe pensioenstelsel kent zijn eigen programma- en communicatieplan. In eerste instantie is dit vooral gericht op voorlichting aan sociale partners en werkgevers. Na de goedkeuring van de Wet en de inwerkingtreding op 1 juli is ook de informatieverstrekking aan deelnemers en pensioengerechtigden geïntensiveerd. In het hoofdstuk 'Nieuw Pensioenstelsel' wordt uitgebreider ingegaan op de wet en de consequenties daarvan.

Wet stelt hogere eisen aan keuzebegeleiding

In de Wet toekomst pensioenen is naast de bestaande eisen aan de communicatie ook de norm 'keuzebegeleiding' opgenomen. Keuzebegeleiding is het begeleiden van deelnemers bij het maken van passende pensioenkeuzes. PNO Media geeft hieraan invulling door:

- Informatie bieden die nog meer is afgestemd op de eigenschappen, behoefte en levensfase van individuele deelnemers.
- Het nog beter afstemmen van de manier van informeren op de individuele deelnemer, via verschillende media (keuzeomgeving).
- Rekening houden met deelnemers die geen keuze maken, bijvoorbeeld door het instellen van passende defaults.
- Een continu proces van inrichten, uitvoeren, monitoren, evalueren en indien nodig verbeteren van de keuzebegeleiding.

In 2023 zijn op basis van deze normen de keuzeprocessen (intern) beoordeeld van de volgende gebeurtenissen: indiensttreden, pensioen opbouwen, trouwen/samenwonen, kinderen krijgen, scheiden/uit elkaar gaan, arbeidsongeschikt worden, uitdiensttreden, met pensioen gaan, overlijden.

Dit betrof de eerste fase om te voldoen aan de eisen die wet- en regelgeving stelt. Hieruit bleken enkele verbeterpunten om deelnemers nog beter te informeren en activeren. Deze verbeterpunten zijn opgesplitst in het doorvoeren ervan vóór en na 1 juli 2023. De punten die vóór 1 juli 2023 doorgevoerd konden worden, zijn grotendeels voor die datum afgerond. Een aantal overgebleven punten is medio juli 2023 afgerond. Daarmee is fase 1 voltooid. Op basis van deze uitvoerige analyse is intern vastgesteld dat PNO Media voldoet aan de wet- en regelgeving. Dit is door het fondsbestuur bekrachtigd in de bestuursvergadering van 27 juni 2023.

Ambitie keuzebegeleiding

PNO Media wil een meer dan gemiddeld serviceniveau bieden en legt daarom de lat hoger dan wettelijk verplicht. In het verslagjaar werd op 11 mei door het UB en op 16 mei door het Fondsbestuur de ambitie in het kader van keuzebegeleiding vastgesteld en goedgekeurd. Volgend uit deze ambitie is een aantal verbeterpunten voor keuzebegeleiding geformuleerd. Deze worden nader uitgewerkt in fase 2. Daarbij horen de volgende doelen:

- 1: inrichting proces continu verbeteren;
- 2: structurele oplossing centrale vastlegging klantcontacten;
- 3: van voorlichting naar financieel advies in 1-op-1 gesprek;
- 4: overall financiële planningstool.

De tijdlijnen voor fase 2 lopen vanaf 1 juli 2023 tot eind 2025.

Goed omgaan met klachten

Vanuit de Wet toekomst pensioenen en de per 1 januari 2024 geldende Gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' van de Pensioenfederatie, is een aantal regels gewijzigd waaraan de klachtafhandeling van pensioenfondsen moet voldoen. Op basis daarvan heeft PNO Media zijn klachtenprocedure aangepast. De manier waarop klachten worden afgehandeld is veranderd en dit is vastgelegd in een nieuw klachtenreglement. Meer daarover is te lezen in het hoofdstuk Governance.

Ook heeft het fonds deze wijziging aangegrepen om aan te passen hoe klachten worden geregistreerd, beantwoord en gebruikt voor verbeteringen.

- De website van PNO Media is aangepast zodat het gemakkelijker is om een klacht in te dienen. Omdat de definitie van een klacht is verruimd naar 'elke uiting van ongenoegen van een persoon' worden meer klachten vastgelegd en verwerkt. Op de website worden de verbeteringen getoond die zijn doorgevoerd na signalen van klanten.
- Door Stichting Gouden Oor zijn er klachtentrainingen gegeven aan medewerkers van het fonds die veel met deelnemers en werkgevers te maken hebben. Voor het registreren van klantsignalen is een registratie- en rapportagetool ontwikkeld en zijn nieuwe werkprocessen opgesteld. Wekelijks bespreekt de afdeling Pensioenen de klantsignalen om ervan te leren en continu te verbeteren. Bij het afhandelen van een klacht stelt PNO Media, nog meer dan voorheen, de menselijke maat centraal.

- Als onderdeel van de gedragslijn heeft PNO Media de koppeling van het klachtenbeleid met de missie, visie en strategie van het fonds versterkt via een klantbedieningsconcept. Er zijn richtlijnen opgesteld waaruit blijkt dat het bestuur zich aantoonbaar realiseert dat goed omgaan met klachten van meerwaarde is voor de klant- en medewerkerstevredenheid, het verbeteren van processen en voor de reputatie van het pensioenfonds zelf en de sector als geheel.

Bij de (gedeeltelijke) zelfregulering via de gedragslijn hoort ook een jaarlijkse online uitvraag door de Pensioenfederatie onder pensioenfondsleden over hoe zij omgaan met klachten. De online uitvraag is ontwikkeld in overleg met Stichting Gouden Oor en resulteert in een score. De uitvraag bestaat uit 35 bepalingen om te checken of een fonds (1) ontvankelijk is voor klachten, (2) klantgevoelig is bij de afhandeling ervan en (3) leert van de signalen die klanten geven. Via die score kan PNO Media zich vergelijken met andere pensioenfondsleden. Bij de o-meting in 2022 scoorde PNO Media 'bijna voldoende' met 51%. In 2023 deed de Pensioenfederatie een nieuwe uitvraag. Dit keer scoorde PNO Media 'goed' met 87%.

2. Digitale dienstverlening

In 2023 zijn er nieuwe stappen vooruit gezet in de digitale communicatie met deelnemers. De in 2022 vernieuwde pensioenportal MijnPNO maakt het voor deelnemers en pensioengerechtigden makkelijker om pensioenzaken online te regelen. De deelnemersportal wordt doorontwikkeld voor een optimale klantbeleving. Hiervoor wordt onder meer gebruikgemaakt van de feedback van klanten. De Wet toekomst pensioenen, die hogere eisen stelt aan keuzebegeleiding en hoe het fonds omgaat met klachten, geeft daarbij richting.

Website en MijnPNO

Het aantal websitebezoeken is in 2023 vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van 2022. Het aantal bezoeken aan MijnPNO is wel flink gestegen.

Gebruik pnomedial.nl

	2023	2022
pnomedial.nl (totaal bezoeken)	155.115	158.547
Bouncepercentage (slechts 1 pagina bezocht en geen interactie)	36,1%	31%
Bezochte pagina's per sessie	1,8	2,1
Bezoekduur in minuten en seconden	3.50	2.15

Het bouncepercentage van de website pnomedial.nl nam iets toe. Dit geeft aan dat de betrokkenheid bij de informatie op de bezochte pagina's is afgenomen. Ook het bezoeken van minder pagina's duidt hierop.

Gebruik deelnemersportal MijnPNO

	2023	2021
Aantal bezoeken	82.736	32.684
Bouncepercentage (slechts 1 pagina bezocht en geen interactie)	19,9%	10,0%
Bezochte pagina's per sessie	7,7	6,6
Bezoekduur (in minuten en seconden)	10.04	2.45

Pensioendocumenten biedt PNO Media alleen nog digitaal aan in MijnPNO. Via e-mail of per post ontvangen deelnemers en pensioengerechtigden een notificatie als er een document in MijnPNO voor hen klaarstaat. In MijnPNO kunnen zij er ook voor kiezen om de informatie op papier te ontvangen. Dit heeft voor flink meer bezoekers van MijnPNO gezorgd met een langere bezoekduur, maar ook een hoger bouncepercentage.

	2023
Aantal bezoeken	12.123
Bouncepercentage (slechts 1 pagina bezocht en geen interactie)	20,4%
Bezochte pagina's per sessie	18,6
Bezoekduur (in minuten en seconden)	30.49

Een vernieuwde portal voor werkgevers is 6 februari 2023 in gebruik genomen. De PNO Werkgeversportal geeft werkgevers beter overzicht over de werknemersgegevens in alle pensioenregelingen (DB en DC) bij PNO Media en maakt het doorgeven van mutaties gemakkelijker. De cijfers van het gebruik van de PNO Werkgeversportal laten zich niet vergelijken met voorgaande jaren. Deze cijfers zijn te beschouwen als een o-meting.

E-mail en nieuwsbrief

Het aantal geregistreerde e-mailadressen van deelnemers en pensioengerechtigden was eind 2023 gestegen naar 23.247 (2022: 19.600). Dat komt overeen met ongeveer 70% (2022: 60%) van het totaal van deze groep. Het fonds streeft naar het uitbreiden van het aantal mailadressen, om deelnemers en pensioengerechtigden nog beter proactief te informeren over het nieuwe pensioenstelsel en over hun persoonlijke situatie.

Het aantal abonnees op de e-nieuwsbrief steeg van 13.072 naar 17.294, een stijging van ruim 30%.

Uniforme Pensioenaangifte

In 2023 deed het fonds een succesvolle pilot met een Uniforme Pensioenaangifte (UPA). Deze pilot wordt uitgebouwd in 2024. Voor PNO Media, de bij het fonds aangesloten werkgevers en hun administratiekantoren levert UPA diverse voordelen, zoals actuele en juiste gegevens door volautomatische, maandelijkse aanlevering van gegevens (éénmalige invoer in de salarisadministratie) en lagere kosten door samenwerking en standaardisatie van aanlevering. In 2024 blijft PNO Media zich inzetten voor het verbeteren van zijn digitale dienstverlening.

3. Communicatie over de financiële positie

De dekkingsgraad liet in 2023 een herstel zien waardoor aanvullende indexatie per 1 januari 2023 mogelijk werd. Via diverse kanalen zijn deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden geïnformeerd over de verhoging van de pensioenen die op 31 december 2022 waren opgebouwd. Over 2023 verleende PNO Media geen indexatie. Op de website is een uitgebreide Q&A opgenomen over deze beide indexatiebesluiten, die onder andere laat zien wat de gevolgen zijn voor verschillende generaties (evenwichtige belangenafweging). PNO Media communiceert ook expliciet over de kans op toekomstige indexatie. Die is in 2023 als volgt verwoord: 'De eerstkomende jaren kunnen wij de pensioenen naar verwachting niet volledig verhogen.'

PNO Media communiceert ook expliciet over de kans op een toekomstige pensioenverlaging. In de Pensioen 1-2-3, het pensioenoverzicht en relevant brochuremateriaal werd die kans in 2023 als volgt verwoord: 'Er is een gematigde kans dat uw pensioen de eerstkomende jaren moet worden verlaagd.'

Het fonds blijft aandacht schenken aan informatie over kosten en beleggingsresultaten. Het beeld dat pensioenfondsen niet goed beleggen en dat er veel op gaat aan kosten, is hardnekkig. Het zorgt ervoor dat mensen (ten onrechte) denken dat zij minder terugkrijgen dan zij aan premie betalen en beter zelf hun pensioen kunnen regelen.

Dat een goed rendement prima samen kan gaan met verantwoord beleggen, blijft het fonds benadrukken en uitleggen. Pensioenfondsen moeten, net als andere instellingen en bedrijven, steeds meer verantwoorden hoe zij in hun investeringen rekening houden met mens en milieu. Met name de maatschappelijke druk om beleggingen in fossiele brandstoffen af te bouwen neemt toe. Daarover zijn verschillende besluiten genomen. Meer hierover is te lezen in het hoofdstuk Beleggingsbeleid.

4. Heldere voorlichting

Met heldere pensioencommunicatie wil PNO Media het pensioenbewustzijn vergroten en mensen de gelegenheid geven om de regie te voeren over hun inkomen na pensioneren. De voorlichting biedt een realistisch beeld van de verwachtingen, geeft inzicht in de praktische gevolgen daarvan en laat zien wat mensen zelf kunnen doen. De Wet toekomst pensioenen voegt daaraan toe dat deelnemers en pensioengerechtigden op een adequate wijze moeten worden begeleid bij het maken van keuzes binnen de pensioenregeling. Om die doelen te realiseren zet het fonds verschillende communicatiemiddelen in:

- Website pnomedia.nl: de openbare website voor particuliere en zakelijke klanten.
- E-nieuwsbrief: 17.294 geabonneerde deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden ontvangen de digitale nieuwsbrief (2022: 13.072). In 2023 is 12 keer een e-nieuwsbrief verstuurd.
- Social media: Facebook, Instagram, Twitter en YouTube zet het fonds vooral in om beeldvorming rondom het onderwerp 'pensioen' en PNO Media positief te beïnvloeden. De korte berichten verwijzen voor meer informatie naar de website.
- Een contentstrategie geeft richting aan de communicatie via website, e-nieuwsbrief en social media. De onlinekanalen bieden volop mogelijkheden om de effecten ervan te meten en de strategie jaarlijks bij te sturen.
- Pensioen3daagse: In 2023 werden 114 pensioengesprekken gevoerd en 46 individuele pensioenoffertes uitgebracht. De belangrijkste gespreksonderwerpen waren:
 - Hoeveel ouderdomspensioen heb ik opgebouwd?
 - Wat heb ik geregeld voor mijn partner en kinderen?
 - Hoeveel kan ik verwachten als ik stop met werken?

IN CONTROL OVER COMMUNICATIE

Het fondsbestuur is verantwoordelijk voor het communicatiebeleid en monitort de communicatie van het fonds nauwgezet. Het uitvoerend bestuur bereidt het communicatiebeleid voor en is verantwoordelijk voor een correcte uitvoering. Voorstellen ter verbetering van de communicatie werden door het uitvoerend bestuur beoordeeld.

Communicatie die bedoeld is voor grote groepen deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers, wordt vooraf afgestemd met het uitvoerend bestuur. Dit brengt de kwaliteit van de informatievoorziening naar een hoger niveau en zorgt ervoor dat het fondsbestuur, ook wat communicatie betreft, in control is.

5. Beeldvorming en groeiambitie

Voor PNO Media is een positieve beeldvorming meer dan gemiddeld belangrijk, omdat het grotendeels een vrijwillig fonds is. Dat wordt extra actueel bij de vorming van het nieuwe pensioenstelsel. PNO Media wil aantrekkelijk blijven voor bestaande klanten en aantrekkelijk(er) worden voor potentiële nieuwe klanten. Het fonds streeft actief naar behoud, en waar mogelijk groei, van het aantal aangesloten organisaties en deelnemers. De commerciële strategie gaat uit van een actieve marktbenadering.

Contentstrategie

Een contentstrategie helpt PNO Media om planmatig met behulp van informatie (content) zijn doelen te bereiken. Voor deelnemers streeft de contentstrategie naar bewustwording, herkennen van de momenten waarop zij actie moeten ondernemen en versterken van de merkidentiteit. Voor werkgevers en pensioenadviseurs streeft de contentstrategie naar een grotere naamsbekendheid en aandacht voor het productaanbod.

Naamsbekendheid

Het fonds bouwt aan zijn naamsbekendheid bij prospect werkgevers en pensioenadviseurs en zet zich in om met hen in contact te komen. De communicatiemiddelen die het fonds hiervoor inzet zijn onder andere LinkedIn, gerichte onlineadvertenties, e-mailingen, deelname aan de jaarlijkse Product Presentatie Middag van Pensioennavigator en presentaties op beurzen en congressen. Daarnaast trekt het fonds op met bekende spelers in de branche zoals Beeld & Geluid, Broadcast Magazine en Spreekbuis. Het fonds doet dit onder meer door hun faciliteiten en mediakanalen te gebruiken om zo dichtbij klanten en deelnemers te komen en meer naamsbekendheid te verwerven.

Merkconcept

PNO Media is het pensioenfonds voor iedereen in de creatieve en digitale sector. Deze merkidentiteit is in alle communicatiemiddelen doorgevoerd. De merkidentiteit is vastgelegd in een huisstijlhandboek en een schrijfwijzer. De huisstijl en schrijfstijl worden continu bewaakt en up-to-date gehouden.

WET TOEKOMST PENSIOENEN VERANDERT INFORMATIEBEHOEFTE

De Wet toekomst pensioenen is per 1 juli 2023 in werking getreden. De verwachting is dat de overstap naar een premieregeling ervoor zorgt dat:

- pensioen individueler/persoonlijker is;
- meer keuzevrijheid en flexibiliteit mogelijk is;
- de volatiliteit van pensioenen toeneemt;
- het risico van de hoogte van de pensioenuitkering bij de fondsdeelnemer ligt;
- er sprake is van meer transparantie en inzicht in de (verhouding tussen) premie, rendement en kosten.

Deze wijzigingen hebben gevolgen voor de informatiebehoefte van de deelnemer. Welke informatie heeft hij of zij nodig om een reëel handelingsperspectief te kunnen bepalen? Van pensioenfondsden wordt verwacht dat zij hierop inspelen (zorgplicht). Communicatie zal daarom een nog belangrijkere rol gaan spelen.

Marketing- en communicatiejaarplan 2024

Het marketing- en communicatiejaarplan is een praktische uitwerking van het strategische driejarenbeleidsplan. Voor 2024 bevat het jaarplan de volgende speerpunten:

- Continu verbeteren communicatiemiddelen en dienstverlening voor deelnemers en aangesloten werkgevers op basis van feedback.
- Het optimaliseren van de contactmomenten met klanten, gebaseerd op klantreisonderzoek en feedback, zodat deze beter zijn afgestemd op de nieuwe pensioenregeling, de persoonlijke situatie en klantbehoeften.
- Deelnemersportal MijnPNO doorontwikkelen om een optimale online klantbeleving te bereiken. Dit moet ook leiden tot meer e-mailadressen. Die stellen het fonds in staat klanten, deelnemers en pensioengerechtigden tijdig, proactief en effectief te informeren over actuele ontwikkelingen en over hun individuele situatie en keuzemogelijkheden.
- Uniforme Pensioenaangifte (UPA) na pilot breder beschikbaar stellen aan aangesloten werkgevers via PNO Werkgeversportal.
- Vergroten van de zichtbaarheid en naamsbekendheid van PNO Media onder prospect werkgevers en pensioenadviseurs.
- Informeren en ondersteunen van sociale partners om de transitie naar een pensioenregeling in het nieuwe pensioenstelsel voor hen zo soepel mogelijk te laten verlopen. Het fonds biedt instrumenten aan om dit proces gemakkelijker te maken.
- Het ontwikkelen en introduceren van een flexibele premieregeling voor prospect werkgevers (via pensioenadviseurs), in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel.
- Deelnemers en werkgevers informeren over de stand van zaken, de ontwikkelingen en de gevolgen die het nieuwe pensioenstelsel voor hen kunnen hebben. Onder andere door het organiseren van bijeenkomsten en webinars, het voorbereiden van de transitieplannen en het maken van een communicatieplan als onderdeel van het implementatieplan.
- Communiceren over pensioen op de manier die de wet voorschrijft: correct, duidelijk, evenwichtig, tijdig en door het bieden van adequate keuzebegeleiding en handelingsperspectief.

CONCLUSIE PENSIOENBELEID

De Wet toekomst pensioenen heeft nog geen directe impact op het huidige pensioenbeleid van PNO Media. De basis van het premiebeleid blijft in 2024 gehandhaafd en de premies zijn vergelijkbaar met 2023. Natuurlijk bereidt het fonds zich wel voor op de WTP. De wetgeving is nog niet volledig uitgekristalliseerd, wat het voorbereiden op de nieuwe situatie complex maakt. In 2023 was het al wel mogelijk om gebruik te maken van soepelere regels voor indexatie van pensioenen. Ook overlegt het fonds intensief met sociale partners, die een aantal belangrijke keuzes moeten maken. De voorlichting aan deelnemers, pensioengerechtigden en individuele werkgevers wordt geïntensiveerd. In 2023 zijn de kosten van het pensioenbeheer gestegen, met name door incidentele kosten inzake de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel. Per deelnemer bleef de kostenstijging beperkt. De WTP leidt tot hogere eisen op het gebied van keuzebegeleiding en klachtenafhandeling, waar het fonds nu aan voldoet. In het kader van de digitale communicatie is vooral de werkgeversportal verbeterd.

De wereldeconomie was de afgelopen jaren bewegelijker dan lange tijd daarvoor, vooral onder invloed van de coronacrisis en de Russische invasie in Oekraïne. De inflatie steeg hard maar is mede door renteverhogingen in 2023 weer terug op een bescheiden niveau. Nu de inflatie voldoende laag is en de economie nog steeds groeit, hintten centrale banken op mogelijke renteverlagingen in 2024. Dit was met name in het vierde kwartaal van 2023 aanleiding voor een eindsprint op de aandelenmarkten. De lange rente zette een daling in. Zowel de aandelenmarkten als vastrentende waarden sloten het jaar af met positieve cijfers. Het fonds scherpste het verantwoord beleggen beleid aan door onder andere een groot deel van de olie- en gasproducerende bedrijven uit te sluiten en te starten met een portefeuille van groene obligaties.

ONTWIKKELING FINANCIËLE MARKTEN

In 2023 werkten de gevolgen van de coronapandemie en van de Russische invasie in Oekraïne door. Op de coronacrisis reageerden beleidsmakers met een intensivering van eerder ingezet beleid van monetaire versoepeling, zoals het opkopen van staatsobligaties, en een uitermate ruim begrotingsbeleid. Dit zorgde voor een onverwacht sterk herstel van de vraag naar goederen terwijl het aanbod juist verstoord was. De invasie van Rusland in Oekraïne begin 2022 leidde bovendien tot een scherpe prijsstijging van fossiele brandstoffen. Het gevolg van dit alles was een sterke stijging van de inflatie tot meer dan 10%. Centrale banken zagen zich van begin 2022 tot medio 2023 gedwongen de rente snel en sterk te verhogen en hiermee de inflatie naar beneden te brengen. Vooralsnog lijkt deze aanpak geslaagd. De inflatie is van dubbele cijfers terug op een niveau van 2 tot 4 procent eind 2023. De centrale banken zien weer mogelijkheden voor renteverlagingen, waar de beurzen positief op reageerden.

Aandelen ontwikkelde markten

Aandelenbeleggingen hebben over heel 2023 een positief rendement laten zien en zijn hiermee grotendeels hersteld van het zeer slechte jaar 2022. Met name het vierde kwartaal was uitzonderlijk goed. De president van de Amerikaanse centrale bank gaf in een speech aan dat er een eind was gekomen aan de renteverhogingen en dat er voor 2024 een grote kans bestaat dat er begonnen wordt met het verlagen van de rente. De Europese centrale bank was een stuk voorzichtiger maar ook die stelde dat er een einde lijkt te komen aan de rentestijgingen. Aandelenmarkten reageerden hier euforisch op en lieten, aangevoerd door koersstijgingen van de grote technologiebedrijven, een flinke eindejaarsrally zien. De Amerikaanse technologiebeurs Nasdaq steeg ruim 40% en ook de bredere aandelenindex S&P 500 steeg zo'n 22% (beide in euro). De pan-Europese aandelenbeurs had een meer bescheiden rendement, ongeveer 17%.

Aandelen opkomende markten

Ook aandelen in opkomende markten lieten over de gehele linie een positief rendement zien van ruim 6% in euro. Wel zijn er tussen de verschillende opkomende landen grote verschillen. China heeft duidelijk moeite te herstellen van de neergang veroorzaakt door COVID-19. Het versoepelen van de COVID-19-restricties, die in China zeer streng waren, was goed voor de economie maar onderliggende problemen zoals een neergang in de vastgoedmarkt en een minder ruime kredietverstrekking, blijven aanwezig. De economie van China groeit weliswaar nog steeds maar in een duidelijk lager tempo dan in de afgelopen decennia. Daar komt bij dat de geopolitieke spanningen tussen de Verenigde Staten en China toenemen. Er zijn door beide partijen (economische) handelsrestricties ingevoerd. De soevereine status van Taiwan blijft een gevoelig en potentieel explosief twistpunt.

Tegelijkertijd neemt de rol van India toe in de mondiale economie, en kunnen veel multinationale ondernemingen niet meer om deze markt heen. India houdt zich traditioneel afzijdig van internationale conflicten zoals die tussen de westerse landen en Rusland, en profiteert daar deels van doordat het land enerzijds toegang heeft tot goedkope energievoorziening, met name olie, terwijl anderzijds India steeds vaker wordt gezien als alternatief voor China voor de maakindustrie.

Renteontwikkeling

De sterk gestegen inflatie dwong de centrale banken de afgelopen anderhalf jaar om de rente flink te verhogen. Door deze renteverhogingen en door dalende energieprijzen is de inflatie eind 2023 fors gedaald. Daardoor is er weer zicht op renteverlaging. De lange rente daalde al. De Europese 30-jaars swaprente was eind 2023 met 2,33% ongeveer 20 basispunten lager dan aan het begin van het jaar.

De lagere rente had tot gevolg dat de waarde van de pensioenverplichtingen iets toenam. PNO Media dekt een deel van het renterisico af. In het derde kwartaal van 2023 ging de rente omhoog naar het niveau waarop in het beleid is vastgelegd dat het fonds overgaat tot meer bescherming tegen renteveranderingen. Het bestuur verhoogde daarop de renteafdekking naar het niveau van 40%. Rond dit percentage van 40% geldt een operationele bandbreedte van plus en minus 3,0% om kleine aanpassingen te voorkomen. Het bestuur zette eind 2023 de renteafdekking voor 2024 vast op een percentage van 50% totdat de nieuwe ALM-studie is uitgevoerd.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds, die de verhouding weergeeft van de bezittingen ten opzichte van de verplichtingen, is in 2023 geëindigd op 113,1%. Dat is zo'n 1,5% lager dan het jaar ervoor. De indexatie van 3,15% die in november 2023 is uitgekeerd, is hierin meegenomen.

BELEGGINGSBELEID

BELEGGINGSOVERTUIGINGEN

Het kader voor het beleggingsbeleid wordt gevormd door de risicohouding in combinatie met de beleggingsovertuigingen van PNO Media. Deze overtuigingen fungeren als toetssteen bij beleggingskeuzes en zorgen ervoor dat het bestuur het keuzeproces op een consistente wijze doorloopt. De beleggingsovertuigingen spelen een rol bij de formulering van de beleggingsstrategie, het beleggingsbeleid, bij de selectie van categorieën en bij de keuze van beleggingsstijlen en mandaatrichtlijnen. Hieronder staan de beleggingsovertuigingen met een beknopte toelichting.

1. **PNO Media is een langetermijnbelegger.** De beleggingsstrategie staat ten dienste van de pensioenambitie.
2. **De strategische asset allocatie is de belangrijkste keuze in relatie tot het rendement.** De beslissing in welke beleggingscategorieën wordt belegd, heeft meer impact dan beslissingen binnen een categorie.
3. **Diversificatie loont.** Dit zorgt voor spreiding van risico's.
4. **Risico vereist extra rendement.** Het fonds accepteert alleen extra beleggingsrisico als daar een verwacht additioneel rendement tegenover staat.
5. **PNO Media belegt alleen in categorieën die het bestuur begrijpt.** Het bestuur kan de belangrijkste karakteristieken van beleggingen uitleggen aan deelnemers en andere belanghebbenden.
6. **Een sterke organisatie draagt bij aan risicobeheersing.** Daarom worden verantwoordelijkheden duidelijk vastgelegd en krijgen vermogensbeheerders een helder mandaat.
7. **Maatschappelijk verantwoord beleggen is integraal onderdeel van het beleggingsbeleid.** De principes daarvan liggen vast in de Code Verantwoord Beleggen van het fonds.
8. **PNO Media is kostenbewust.** Er wordt een afweging gemaakt tussen kosten en verwacht rendement en kosten worden zorgvuldig gemonitord.

Strategisch risicokader

De beleggingsstrategie voor de DB-regelingen is bepaald aan de hand van een ALM-studie (zie hoofdstuk Financiële positie). Hiermee zet het fonds de verplichtingen op lange termijn af tegen het belegd vermogen. De studie houdt rekening met uiteenlopende economische scenario's en geeft zo inzicht in de verhouding tussen verwacht rendement en het pensioenrisico. Hierdoor zijn afgewogen beleidskeuzes mogelijk. De beleggingsstrategie bestaat uit een strategische basismix met daaromheen bandbreedtes. Binnen deze bandbreedtes stelt het bestuur jaarlijks de streefgewichten van de beleggingsmix vast. De huidige strategische basismix en bandbreedtes gelden voor de periode 2021-2024.

Vereist eigen vermogen (VEV)

De risicohouding van het fonds geeft de mate aan waarin PNO Media risico wil lopen om zijn pensioendoelstelling te bereiken. De risicohouding komt tot stand in overleg met sociale partners.

Met sociale partners, zoals vertegenwoordigd in de pensioenraad, is het bestuur een bandbreedte overeengekomen voor het vereist eigen vermogen (VEV). Deze is gebaseerd op een maximaal en een minimaal risicoprofiel voor de beleggingsmix, in lijn met de pensioenambitie en de risicohouding. In juni 2022 heeft het bestuur de VEV-bandbreedte in overleg met de pensioenraad herijkt aan de toen gestegen rente. Deze nieuwe bandbreedte liep vanaf 20,8% (was 17,6%) tot en met 28,1% (was 23,7%). Sinds 1 januari 2023 past PNO Media deze bandbreedte maandelijks aan de rente aan. Wel is er een signaleringsgrens van 28,1%. Zodra het VEV van de streefmix hierboven komt, evalueert het bestuur wederom of de VEV-bandbreedte en/of het risicoprofiel van de beleggingsmix dient te worden aangepast.

Beleggingsmix DB-regelingen

De volgende tabel toont de streefgewichten voor de beleggingsmix van 2023 en de feitelijke gewichten per eind 2023. In de beleggingsmix worden de categorieën aandelen, vastgoed en private equity geschaard onder zakelijke waarden.

Beleggingsmix 2023

2023	Streefgewicht	Feitelijk gewicht per jaarultimo
Vastrentende Waarden	49,0%	48,8%
LDI portefeuille	15,0%	17,2%
Nederlandse hypotheke	16,0%	12,9%
Europese bedrijfsobligaties	6,0%	5,9%
Obligaties opkomende markten (in \$)	6,0%	6,1%
Amerikaanse high yieldobligaties	5,0%	5,1%
Liquide middelen	1,0%	1,5%
Zakelijke waarden	51,0%	51,3%
Aandelen	32,0%	31,4%
Vastgoed	14,0%	13,3%
Private equity	5,0%	6,6%
Totaal	100,0%	100,0%

RENDEMENT BELEGGINGEN DB-REGELINGEN 2023

De in dit hoofdstuk genoemde rendementen zijn na aftrek van kosten.

RESULTATEN 2023 IN HET KORT

Waarde eind 2023:	€ 7.196 miljoen
Rendement beleggingen PNO Media:	8,4%
Rendement fondsbrede benchmark:	9,2%
Rendement PNO Media inclusief afdekking valutarisico:	8,3%

PNO Media behaalde in 2023 een rendement op de totale beleggingsportefeuille van 8,4%, vóór afdekking van het valutarisico. Na afdekking van het valutarisico was het rendement 8,3%.

PNO Media belegt een groot deel van de beleggingsportefeuille op basis van een actieve beleggingsstrategie. De externe vermogensbeheerders die de portefeuilles beheren, behaalden opgeteld een lager rendement dan de benchmark waarmee zij worden vergeleken. Het totale resultaat van dat actieve beheer was een *underperformance* van -0,8%. De meeste vermogensbeheerders behaalden weliswaar een *outperformance* maar enkele grote portefeuilles deden het aanzienlijk slechter dan de benchmark. Over een langere periode gemeten zorgt het actieve beheer wel voor een extra rendement.

Portefeuillerendement 2023

2023	Normweging	Portefeuille-weging	Marktwaaarde portefeuille (in € miljoen)	Portefeuille-rendement	Benchmark rendement
Vastrentende waarden	49,0%	48,8%	3.494	6,8%	8,4%
Aandelen	32,0%	31,4%	2.250	19,4%	17,8%
Alternatieve beleggingen	19,0%	19,8%	1.421	-2,4%	-3,2%
Totaal voor afdekking valutarisico	100,0%	100,0%	7.165	8,4%	9,2%
Afdekking valutarisico			31	-0,1%	
Totaal na afdekking valutarisico			7.196	8,3%	

De waarden in bovenstaande tabel zijn berekend op basis van de door het bestuur vastgestelde indeling van de beleggingscategorieën. Op de balans zijn de beleggingscategorieën ingedeeld conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving RJ610. Deze indelingen zijn niet gelijk, daarom kunnen de waarden in bovenstaande tabel verschillen van de waarden op de balans.

RESULTATEN 2023 VASTRENTENDE WAARDEN

Weging categorie:	48,8%
Waarde eind 2023:	€ 3.494 miljoen
Rendement PNO Media:	6,8%
Rendement benchmark:	8,4%

De categorie vastrentende waarden bestaat uit verschillende soorten obligaties en leningen. In 2023 daalde de lange risicovrije rente licht maar steeg de korte rente. De voor pensioenfondsen belangrijke 30-jaars swaprente daalde van circa 2,53% naar zo'n 2,33%, de 1-jaars swaprente steeg van circa 3,28% naar 3,46%. De risico-opslag voor bedrijfsobligaties en obligaties van opkomende landen, daalde licht. Per saldo zorgde dit ervoor dat alle vastrentende waarden een positief rendement lieten zien.

Rendement vastrentende waarden 2023

Vastrentende waarden	Marktwaaarde (in € miljoen)	Portefeuille rendement	Benchmark rendement
Nederlandse hypotheek	928	2,3%	7,2%
LDI portefeuille	1.234	8,6%	8,6%
Obligaties opkomende markten (in \$)	438	7,8%	6,8%
Europese bedrijfsobligaties	419	8,8%	8,1%
Amerikaanse high yieldobligaties	368	8,8%	9,7%
Liquide middelen	106	0,0%	3,3%
Totaal	3.494	6,8%	8,4%

Nederlandse hypotheek met hoge kredietwaardigheid

PNO Media belegde in 2023 gemiddeld zo'n 15% van het vermogen in Nederlandse hypotheek. De portefeuille kent een hoge kredietwaardigheid en het wanbetalingsrisico is bijzonder laag. Het rendement van de hypotheekportefeuille in 2023 was 2,3%. Het rendement kwam tot stand door enkele, in dit jaar tegengestelde, effecten. Zo was er sprake van een kleine daling van de risicovrije rente maar steeg tegelijkertijd de risico-opslag van 115 basispunten naar 157 basispunten.

Daarnaast was er eind van het jaar een eenmalige daling van de waarde van de hypotheekportefeuille als gevolg van een aanpassing van de waarderingsmethodiek. Het waarderingsmodel gaat per einde van het jaar uit van een lager percentage aflossingen als gevolg van de aanpassing dan normaliter zou gelden. De sterke stijging van de hypotheekrente in 2022 heeft geleid tot minder activiteit op de hypotheekmarkt en woningmarkt waardoor consumenten minder aflossen dan eerder werd verwacht. Omdat het fonds langer moet wachten op de aflossingen, die in de huidige markt tegen een hogere rente kunnen worden herbelegd, heeft dit een negatief effect op het rendement. Dit zorgde voor een negatief effect op het rendement van ruim 1,4%. De benchmark bestaat uitsluitend uit de risicovrije swaprente, die behaalde dankzij de rentedaling een rendement van zo'n 7,2%. Deze rentedaling werkt vertraagd door in de hypotheekrentes waardoor de portefeuille hier deels pas begin 2024 van zal profiteren.

Liability Driven Investment (LDI)

De LDI-portefeuille belegt in EMU-staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen en heeft primair als doel om het renterisico op de verplichtingen (deels) af te dekken. De renteswaps zijn zowel OTC-renteswaps als renteswaps die via central clearing worden beheerd. De LDI-portefeuille is ondergebracht bij een externe vermogensbeheerder. De gemiddelde looptijd van de portefeuille is door het aanhouden

van veel 20- en 30-jarige swaps en obligaties lang. Door de daling van de lange rente liet de LDI-portefeuille een koerswinst zien. Het rendement over 2023 was 8,6%. Omdat er geen beschikbare marktwaardebenchmark is, wordt het benchmarkrendement gelijkgesteld aan het feitelijke portefeuillerendement.

Obligaties in opkomende markten

De portefeuille in dollars genoteerde obligaties van opkomende markten bevat obligaties uit ruim 50 verschillende landen. De landen in deze portefeuille hebben een lagere kredietwaardigheid dan ontwikkelde landen, waardoor hier een hogere rentevergoeding op wordt ontvangen. Een aantal landen, zoals Ghana en Sri Lanka, hebben te maken met het herstructureren van de schuldenlast om zodoende uit de default situatie te geraken waarbij het land betalingen niet kan nakomen. In zijn geheel gezien was het default percentage in 2023 lager dan in 2022. De hoge rente in de Verenigde Staten zorgt voor hogere rentelasten bij opkomende landen die in dollars lenen. Landen die ook inkomsten in dollars ontvangen (vaak exportgerelateerd) hebben hier minder last van dan landen die dit niet hebben. De risico-opslag die opkomende landen betalen bovenop de risicovrije Amerikaanse rente is licht gedaald.

De daling van de dollarkoers beïnvloedde het rendement in euro's positief met ruim 3%. De koers van de euro ten opzichte van de dollar steeg van (afgerond) 1,07 naar 1,11. De helft van het valutarisico op de dollar wordt door PNO Media met termijncontracten afgedekt. Dit resultaat wordt separaat gerapporteerd.

In 2023 is een nieuwe vermogensbeheerder aangesteld om de portefeuille op een actieve wijze te beheren. Het actieve beheer heeft in 2023 positief bijgedragen aan het totale rendement. Het rendement uitgedrukt in euro's was 7,8% en is hiermee 1,0% hoger dan het rendement van de benchmark (6,8%).

Europese bedrijfsobligaties

PNO Media investeert zo'n 6% van het belegd vermogen in Europese bedrijfsobligaties met een goede kredietwaardigheid (investment grade). De beleggingen in Europese bedrijfsobligaties worden beheerd door 2 vermogensbeheerders, elk met een eigen mandaat voor actief beheer. Het rendement op de portefeuille wordt bepaald door de beweging van het renteniveau en de risico-opslag. Zowel de rente als de risico-opslag zijn in 2023 gedaald waardoor er een koerswinst is behaald. Het rendement op de portefeuille was 8,8% vergeleken met een rendement op de benchmark van 8,1%. Het actieve beheer heeft per saldo positief bijgedragen aan het rendement.

Amerikaanse high-yield obligaties

Bedrijven met het predicaat 'high-yield' zijn bedrijven met een lage kredietwaardigheid. Deze bedrijven hebben een relatief hoog schuldenniveau wat de kans op wanbetalingen verhoogt. Beleggers eisen voor dit risico een extra vergoeding ofwel risico-opslag. De risico-opslag daalde in 2023 met zo'n 140 basispunten en reflecteerde hiermee het vertrouwen van beleggers dat de centrale banken erin slagen om de inflatie te beteugelen zonder de economische groei al te sterk af te remmen. Het rendement op Amerikaanse high-yield obligaties was 8,8%. Het actieve beheer van de portefeuille leidde tot een 0,9% lager rendement dan de benchmark. De portefeuille heeft een vrij conservatieve beleggingsstrategie waardoor het niet voldoende wist te profiteren van de dalende risico-opslag.

Liquide middelen

De portefeuille liquide middelen belegt in vastrentende instrumenten met een zeer korte looptijd zoals AAA-staatsobligaties uit de eurozone met een looptijd korter dan 1 jaar, deposito's en banktegoeden. Daarnaast is er toegang tot een eurogeldmarktfonds. De portefeuille liquide middelen laat als geheel een nagenoeg nihil resultaat zien. Dit resultaat wordt behaald door de renteopbrengsten en wat valutaresultaat. De renteopbrengsten op de liquide middelen waren positief maar het valutaresultaat was negatief. In de portefeuille wordt een beperkt deel van het vermogen in buitenlandse valuta aangehouden, voornamelijk Amerikaanse dollars. Deze buitenlandse liquide middelen worden gebruikt voor dagelijkse betalingen. Door de daling van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro is er een negatief resultaat behaald op deze buitenlandse liquide middelen. Opgemerkt wordt dat 50% van het dollarrisico van alle beleggingscategorieën wordt afgedekt. Het resultaat van het afdekken van het valutarisico wordt separaat gemeten.

Kredietwaardigheid en duration vastrentende waarden

De volgende tabel toont de kredietwaardigheid van de vastrentende waarden. De hoogste kredietwaardigheid, AAA, bestaat vooral uit Nederlandse staatsobligaties en hypotheek. De lage ratings, lager dan BBB, zijn vooral Amerikaanse high-yield obligaties en schulden uit opkomende landen.

Kredietwaardigheid vastrentende waarden

Kredietoordeel	Portefeuille 2023	Portefeuille 2022
AAA	68,5%	70,9%
AA	0,8%	1,2%
A	3,8%	3,3%
BBB	6,6%	10,5%
Lager dan BBB	21,3%	14,7%
Geen rating	-0,9%	-0,6%
Totaal	100,0%	100,0%

De volgende tabel toont de rentegevoeligheid (*duration*) van de vastrentende waarden. De *duration* geeft aan met hoeveel procent de waarde van een obligatie stijgt (daalt) als de rente met 1 procentpunt daalt (stijgt). Bij high-yield obligaties en dollarobligaties uit opkomende markten geeft de *duration* de gevoeligheid aan voor veranderingen in de Amerikaanse rente, die anders kan bewegen dan de rente in de eurozone. Daarom telt de rentegevoeligheid van deze obligaties niet mee bij de afdekking van het renterisico op de pensioenverplichtingen.

De *duration* van de obligaties is het afgelopen jaar toegenomen. Er zijn staatsobligaties met een lange looptijd aangekocht. De gestegen rente had tot gevolg dat de staffelgrens werd doorbroken en de renteafdekking is opgehoogd naar het streefgewicht van 40% van de verplichtingen.

Duration vastrentende waarden

Duration vastrentende waarden	2023	2022
Staatsobligaties	13,6	6,8
Hypotheek	7,2	6,3
Europese bedrijfsobligaties	4,5	4,3
Duration obligaties renteafdekportefeuille	9,2	6,1
Amerikaanse high yieldobligaties	3,0	4,0
Dollarobligaties opkomende markten	7,2	6,9
Duration vastrentende waarden	8,1	6,0

RESULTATEN 2023 AANDELEN

Weging categorie:	31,4%
Waarde eind 2023:	€ 2.250 miljoen
Rendement PNO Media:	19,4%
Rendement benchmark:	17,8%

De beleggingscategorie aandelen behaalde een rendement van 19,4%. Het actieve beleggingsbeleid van de aandelenmanagers had per saldo een positief effect op het rendement. De portefeuille behaalde (afgerond) een *outperformance* van 1,6%. Wel waren de verschillen in het actieve rendement tussen de vermogensbeheerders groot.

Rendement per aandelencategorie 2023

Aandelen	Marktwaaarde (in € miljoen)	Portefeuille rendement	Benchmark rendement
Europa/Verenigde Staten large cap actief	1.016	29,0%	23,6%
Multifactor Verenigde Staten	366	11,4%	21,4%
Verre Oosten	249	10,3%	7,7%
Multifactor Europa	243	21,2%	15,9%
Opkomende markten	195	6,6%	5,1%
Europa small cap	181	11,0%	7,1%
Totaal	2.250	19,4%	17,8%

Europa/Verenigde Staten large cap

Het grootste aandelenmandaat is een portefeuille met aandelen van grote Europese en Amerikaanse bedrijven. De vermogensbeheerder die deze portefeuille onder beheer heeft, voert een zogeheten actieve fundamentele beleggingsstrategie. Van elk bedrijf dat in portefeuille wordt genomen, wordt een diepgaande analyse gemaakt. Deze zet de potentiële lange termijn waardecreatie van het bedrijf af tegen het vermeende risico. Duurzaamheidscriteria zijn volledig geïntegreerd in de bedrijfsanalyse en de posities in portefeuille worden voor een langere periode aangehouden.

De vermogensbeheerder van deze portefeuille heeft als opdracht om op de lange termijn een extra rendement te verdienen ten opzichte van de benchmark en heeft daarvoor een mandaat dat hem toestaat afwijkende posities in te nemen ten opzichte van de marktwaaarde gewogen benchmark. In 2023 behaalde de portefeuille een rendement van 29,0% en presteerde hiermee 5,4% beter dan de benchmark.

Het goede rendement had meerdere oorzaken. De voornaamste oorzaak is een grote overweging in de sector technologie. Waar deze positie in 2022 nog zorgde voor een flinke *underperformance* zorgde het in 2023 juist voor een *outperformance*. De sector technologie wordt gedomineerd door een handjevol extreem grote bedrijven zoals Apple, Microsoft en NVIDIA. De aandelenkoersen van deze bedrijven stegen in 2023 met dubbele, en zelfs driedubbele, cijfers. Door de grote omvang van deze bedrijven in combinatie met de grote koersstijgingen liet de Amerikaanse aandelenbeurs als geheel een hoog rendement zien.

Een deel van de beleggingen in grote bedrijven uit Europa en de Verenigde Staten wordt beheerd op basis van een systematische (factor)beleggingsstrategie. Het doel van de strategie is om over een langere periode een beter rendement te behalen dan een marktwaarde gewogen strategie. Er kunnen relatief grote actieve posities ontstaan waardoor het rendement op korte termijn flink kan afwijken van de benchmark, zowel in positieve als in negatieve zin.

PNO Media heeft een multifactorstrategie die in 4 factoren belegt: waarde, momentum, kwaliteit en de factor lage volatiliteit. De vermogensbeheerder voor de factorstrategie beheert een portefeuille voor zowel Amerikaanse als Europese aandelen. Het rendement op de portefeuille in Europa was 21,2% en presteerde hiermee aanzienlijk beter dan de benchmark (15,9%).

De multifactorstrategie in de Verenigde Staten behaalde weliswaar een positief rendement (11,4%) maar presteerde aanzienlijk slechter dan de benchmark (21,4%). De *underperformance* werd veroorzaakt doordat de zogeheten waarde-aandelen, fundamenteel sterke bedrijven met een relatief lage waardering, een lagere performance hadden dan groeiaandelen. Het multifactormodel zoekt juist bedrijven met sterke 'waarde' karakteristieken en belegt minder in bedrijven met een snelle groei van winst en omzet. De technologiesector bestaat voor een groot deel uit groeiende bedrijven. In 2023 lieten een handjevol grote technologiebedrijven, ook wel de '*magnificent seven*' genoemd (Apple, Microsoft, Meta, NVIDIA, Tesla, Amazon en Alphabet) een zeer grote koersstijging zien. Doordat het multifactormodel deze technologiebedrijven een kleinere weging in de portefeuille toekent dan de benchmarkweging, blijft het rendement van de portefeuille sterk achter. De andere factoren in de portefeuille waren niet in staat om het verlies op de factor 'waarde' goed te maken.

Verre Oosten

De regio Verre Oosten is een mix van ontwikkelde landen zoals Japan en opkomende landen zoals India. Japan is veruit het grootste land in de benchmark en heeft een weging van ruim 30%. De economie van Japan zwakte in 2023 wat af. De zeer grote schuldenlast van de overheid, meer dan 200% van het bruto binnenlands product, wordt steeds duurder om te herfinancieren. Was de rente tot enkele jaren geleden nog negatief, eind 2023 was de 10-jaars overheidsrente zo'n 0,6%. Dit is weliswaar laag in vergelijking met westerse landen maar de rentelasten bij zo'n hoge staatsschuld nemen een steeds groter deel van de begroting in beslag. De Japanse aandelenbeurs presteerde in 2023 wel goed, maar dit was mede dankzij de daling van de Japanse yen ten opzichte van andere valuta zoals de dollar en de euro. De exporterende bedrijven profiteerden hiervan. Bovendien zijn er maatregelen ingevoerd door de centrale overheid die ervoor gezorgd hebben dat de governance en transparantie bij bedrijven is verbeterd. Dit wordt door beleggers positief ontvangen.

De vermogensbeheerder van de Verre Oosten portefeuille voert een fundamentele beleggingsstrategie met een voorkeur voor zogeheten waarde-aandelen (fundamenteel sterke bedrijven met een lage waardering). De selectie van aandelen binnen de sectoren droeg positief bij aan het behaalde resultaat. Het rendement op de portefeuille was 10,3%. Dat betekende een *outperformance* van 2,6% ten opzichte van het benchmarkrendement (7,7%).

Opkomende markten

De aandelenmarkten in de opkomende landen lieten een positief rendement zien van 5,1% in 2023. De portefeuille had een rendement van 6,6%. Dankzij vooral een goede aandelenselectie was de *outperformance* 1,5%. De overweging in de IT-sector en met name in de aantrekkende halgeleiderindustrie was positief. Op marktniveau bleven de opkomende markten dit jaar achter bij de ontwikkelde markten: het rendement was circa 10% lager dan in Europa en zelfs 16% lager dan in de VS. De rendementen in de opkomende markten waren wel divers. Zo daalde de Chinese markt 16%, terwijl de Indiase markt met bijna 17% steeg en de Hongaarse markt zelfs met 40%. Naast de tegenvallende groei in China, drukten de stijgende Amerikaanse rente en de sterker wordende dollar het gemiddelde rendement in opkomende markten. Bovendien blijft de geopolitieke onzekerheid hoog door de aanhoudende spanningen tussen China en de VS, de oorlog in Oekraïne en sinds oktober het conflict in het Midden-Oosten.

Europa small cap

Het rendement op Europese small cap aandelen bleef in 2023, net als in 2022, achter bij aandelen van grote bedrijven. Het benchmarkrendement kwam uit op 7,1% tegenover circa 16% voor grotere bedrijven. Belangrijke oorzaak is dat kleinere bedrijven negatiever reageren op renteverhogingen door centrale banken. Tot en met mei was het feitelijke rendement op de Europese small cap portefeuille circa 3,5% hoger dan de benchmark. De overweging door de vermogensbeheerder naar bedrijven in de autosector en de reis- en vrijetijdssector werkte positief. Door de overstap naar tijdelijk indexbeheer was het rendement van de portefeuille in de tweede helft van 2023 gelijk aan het rendement van de benchmark. Dit besluit werd genomen vanwege de selectie van een nieuwe manager voor deze categorie. In de laatste maanden van het jaar liet de small cap markt een relatief positief rendement zien tegenover de large cap markt. De inflatiedruk nam af en de economie begon te vertragen. Centrale banken zouden de rente niet verder verhogen en na 2023 zelfs tot verlagingen overgaan. De portefeuille sloot af met een resultaat van 11%, een outperformance ten opzichte van de benchmark met bijna 4%.

Regionale verdeling aandelenportefeuille 2023

Regioverdeling aandelen	Marktwaaarde (in € miljoen)	% aandelen- portefeuille
Europa	1.049	46,6%
Verenigde Staten	757	33,6%
Opkomende markten	195	8,7%
Verre Oosten	249	11,1%
Totaal	2.250	100%

De verdeling over regio's in de aandelenportefeuille wijkt af van de verdeling van de standaard marktwaaarde benchmark. Grosso modo belegt PNO Media wat meer in Europa en wat minder in de Verenigde Staten.

Alternatieve beleggingen**RESULTATEN 2023 ALTERNATIEVE BELEGGINGEN**

Weging categorie:	19,8%
Waarde eind 2023:	€ 1.421 miljoen
Rendement PNO Media:	-2,4%

De categorie alternatieve beleggingen bestaat uit beleggingen in vastgoed en private equity (niet-beursgenoteerde aandelen). Hierop is een rendement behaald van -2,4%. Er was een groot verschil in rendement tussen beide categorieën. Waar private equity met 13,2% een prima rendement behaalde, zag vastgoed daarentegen een flinke daling (-8,7%). Omdat voor deze categorieën geen korte termijn representatieve benchmarks beschikbaar zijn, wordt hiervoor geen relatieve performance vermeld.

RESULTATEN 2023 VASTGOED

Weging categorie:	13,3%
Waarde eind 2023:	€ 951 miljoen
Rendement PNO Media:	-8,7%

PNO Media belegt in niet-beursgenoteerd vastgoed met een laag risicoprofiel. Veruit het grootste deel van de portefeuille, 63%, is belegd in Nederlands vastgoed. De rest van de portefeuille bestaat uit investeringen in Europa (19%) en de Verenigde Staten (18%). De portefeuille maakt relatief weinig gebruik van leverage (investeren met geleend geld), iets minder dan 15%. De grootste sector in de portefeuille is woningen, en in het bijzonder Nederlandse woningen. In deze sector is 48% van de totale vastgoedportefeuille belegd.

De stijgende hypotheekrente zorgde ervoor dat particulieren minder geld konden lenen. Het aantal transacties nam in 2023 af en de woningwaarde daalde. Er is echter nog steeds schaarste op de woningmarkt en dit zal ook in de komende jaren, ondanks ambitieuze overheidsplannen om meer te gaan bouwen, niet snel worden opgelost. Daardoor was er eind 2023 weer (voorzichtig) zicht op een stijging van de woningprijs, al is dit wel afhankelijk van de locatie. Ook winkelvastgoed daalde in waarde, maar minder dan andere vastgoedsectoren. Dit komt vooral omdat winkels de afgelopen paar jaar al sterk in waarde zijn gedaald. Het totale rendement op de vastgoedportefeuille was -8,7%.

*Private equity***RESULTATEN 2023 PRIVATE EQUITY**

Weging categorie:	6,6%
Waarde eind 2023:	€ 470 miljoen
Rendement PNO Media:	13,2%

De portefeuille private equity belegt in niet-beursgenoteerde bedrijven in voornamelijk Europa (80%) en de VS (20%). Er wordt belegd in de sectoren buy-outs (60%), co-investeringen (20%) en secondaries (20%). De strategie van de portefeuille is dat er in private equity fondsen wordt belegd die uitgaan van lange termijn waardecreatie. Door bedrijven samen te voegen, te specialiseren of met extra investeringen het bedrijf sneller te laten groeien, wordt een meer toekomstbestendig bedrijf gecreëerd dat ook een beter rendement behaalt. De portefeuille vermijdt investeringen in private equity fondsen die met behulp van veel geleend geld snelle winsten willen halen maar daardoor wel het bedrijf financieel kwetsbaar maken.

Beleggen in private equity wordt gedaan met een langetermijnhorizon. Deze categorie is namelijk bijzonder illiquide en tussentijds afscheid nemen van deze beleggingen is niet goed mogelijk, tenzij er met grote kortingen wordt verkocht. Voor de lage liquiditeit wordt een extra risicopremie verlangd, een zogeheten illiquideitspremie. PNO Media verwacht dat voor de lange termijn er op private equity minimaal 3% meer rendement wordt gemaakt dan op beursgenoteerde aandelen. Over de afgelopen 15 jaar wordt aan deze doelstelling ruimschoots voldaan.

In 2023 was het rendement op de portefeuille private equity 13,2%. Hiermee bleef het rendement wat achter bij beursgenoteerde aandelen. Het rendement is na aftrek van kosten. De kosten van private equity zijn in de regel aanzienlijk hoger dan de kosten van beursgenoteerde aandelen. Zie ook de paragraaf 'Kosten vermogensbeheer'. Dit komt mede omdat het beheren van een private equity belegging arbeidsintensief is en, in tegenstelling tot beursgenoteerde aandelen, slechts beperkt schaalbaar is. PNO Media maakt bij de belegging in private equity een afweging tussen het verwachte rendement en de kosten. De afgelopen 15 jaar laten zien dat de hogere kosten ruimschoots worden goedgehaakt door het behaalde rendement.

De waarde van private equity wordt bepaald op basis van taxaties, in tegenstelling tot de waardering van beursgenoteerde aandelen waar dit dagelijks gebeurt. De taxaties lopen in de regel enkele kwartalen achter bij de waardebepaling van beursgenoteerde aandelen.

AFDEKKING RENTE- EN VALUTARISICO

Afdekking renterisico

De rente heeft grote invloed op de waarde van de pensioenverplichtingen, en daarmee op de dekkingsgraad. Om de dekkingsgraad deels te beschermen tegen een rentedaling, dekt PNO Media het economische renterisico gedeeltelijk af. Dit gebeurt met de LDI-portefeuille (die bestaat uit renteswaps, geldmarktfondsen en Europese staatsleningen), aangevuld met hypotheek en Europese bedrijfsobligaties. PNO Media maakt voor het bepalen van het niveau van de renteafdekking (rentehedge) gebruik van een rentestafel waarbij vooraf gedefinieerde renteniveaus zijn vastgesteld. Wanneer de marktrente een staffelniveau doorbreekt wordt de renteafdekking verhoogd of verlaagd. In het derde kwartaal van 2023 is de rente gestegen tot een staffelniveau met als gevolg dat de renteafdekking is opgehoogd naar het niveau van 40%. Rond het streefniveau geldt een bandbreedte van plus en minus 3,0%. Het bestuur heeft eind 2023 bepaald dat voor 2024 de renteafdekking een vast percentage van 50% heeft totdat de nieuwe ALM-studie is uitgevoerd.

Sturen op renterisico gebeurt op basis van de marktrente omdat het fonds die op lange termijn relevant vindt in het beleggingsbeleid. Voor de rentegevoeligheid van de dekkingsgraad is evenwel de rekenrente (UFR) van belang. Een afdekking van 38,2% voor veranderingen in de marktrente betekende per eind 2023 een afdekking van circa 38,1% voor veranderingen in de rekenrente.

Samenstelling renteafdekking

	Marktrente	UFR-rente
LDI portefeuille	30,8%	30,7%
Europese bedrijfsobligaties	1,6%	1,6%
Hypotheek	5,8%	5,7%
Totaal	38,2%	38,0%

PNO Media heeft eind 2023 de pensioenen opgebouwd tot eind 2022 met terugwerkende kracht met 3,15% verhoogd. Dit betekent dat het werkelijke niveau van de renteafdekking daalt. Immers, de waarde van de pensioenverplichtingen neemt door de indexatie toe. Het fonds brengt het niveau van de werkelijke renteafdekking begin 2024 terug naar het beleidsniveau.

MARKTRENTEN EN REKENRENTEN

Bij een waardering van de pensioenverplichtingen wordt voor elke toekomstige pensioenuitkering de contante waarde berekend met een rente die dezelfde looptijd heeft als de uitkering. De waardering gebruikt dus een rentecurve, de zogenaamde rekenrente.

Deze rentecurve wordt gebaseerd op de marktprijs van renteswaps met verschillende looptijden (de markrente). Voor looptijden vanaf 50 jaar wordt gerekend met de theoretische rente. Deze rente combineert de markrente met de Ultimate Forward Rate.

Afdekking valutarisico

PNO Media dekt de dollarpositie voor de gehele portefeuille met 50% af en de positie in het Britse pond voor 100%. Overige valutaposities worden niet afgedekt. De afdekking gebeurt met valutatermijncontracten (*forwards*).

Valutapositie na afdekking

Valutapositie	2023	2022
Euro	74,9%	77,9%
Amerikaanse dollar	15,6%	13,9%
Zwitserse frank	1,6%	1,5%
Japanse yen	1,4%	1,4%
Hongkong dollar	0,8%	1,1%
Koreaanse won	0,8%	0,6%
Taiwanese dollar	0,5%	0,5%
Engelse pond	0,3%	-0,3%
Overige munten	4,2%	3,5%
Totaal	100,0%	100,0%

Z-SCORE EN PERFORMANCETOETS

De Z-score en performancetoets zijn van belang voor werkgevers die zijn aangesloten bij een verplicht gesteld pensioenfonds. Bij PNO Media betreft dit alleen werkgevers in de PNO Film- en Bioscoopregeling. Ultimo 2023 telde deze regeling 123 verplicht aangesloten werkgevers (2022: 120).

- De Z-score over 2023 bedroeg -1,87 (2022: -0,94)
- De uitkomst van de performancetoets over de periode 2019 t/m 2023 was 2,35 (2018 t/m 2022: 3,61).

Z-SCORE EN PERFORMANCETOETS

- De Z-score is een berekening van het verschil tussen het feitelijk behaalde jaarrendement en het rendement van een vooraf gedefinieerde normportefeuille (benchmark).
- De performancetoets geeft deze verhouding weer over een periode van 5 jaar. Bij een uitkomst lager dan 0 hebben werkgevers onder voorwaarden de mogelijkheid om vrijstelling van deelname aan het pensioenfonds te vragen en de pensioenregeling elders onder te brengen.

BELEGGINGSBELEID DC-REGELINGEN

PNO Media biedt een beschikbare premieregeling (*Defined Contribution*, DC) aan op basis van life cycle beleggen, onder de naam PNO DC life cycle. Ook de PNO Netto Pensioenregeling heeft een beleggingsbeleid op basis van life cycles. Dit beleid verschilt van het hierboven beschreven beleggingsbeleid voor de DB-regelingen (middelloonregelingen).

Leeftijdsgebonden

Bij life cycle beleggingen belegt het fonds de ingelegde premie volgens een mix die gebaseerd is op leeftijdscategorieën van de deelnemers. Deelnemers kunnen beleggen volgens 3 risicoprofielen: defensief, neutraal en offensief. In elk van deze profielen beleggen jonge deelnemers vooral in zakelijke waarden. Naarmate de leeftijd vordert, verschuift de beleggingsmix naar vastrentende waarden.

Tot de pensioendatum dragen deelnemers hierbij zelf het beleggingsrisico. Bij pensionering kunnen deelnemers hun beschikbare kapitaal gebruiken om een pensioenrecht in te kopen in het DB-collectief. Om het inkooprisico zo beperkt mogelijk te houden, beweegt de beleggingsmix van de life cycles richting de pensioendatum zoveel mogelijk naar de beleggingsmix van de DB-regelingen.

Afwijkende beleggingsmix

De invulling van de beleggingsportefeuilles is voor de DC- en DB-regelingen verschillend. De DC-regeling belegt vooral in beursgenoteerde beleggingen en doet dat zoveel mogelijk met passief beheerde beleggingsfondsen. Voor het vermogensbeheer hiervan is een fiduciair beheerder aangesteld; Van Lanschot Kempen. Medio 2023 heeft PNO Media enkele beleggingsfondsen binnen de life cycle vervangen door goedkopere alternatieven. Tevens is de belegging in het hypotheckenfonds verkocht en is het vrijgekomen geld in een fonds met hoogwaardige bedrijfsobligaties belegd. Ook hier was de aanleiding het verlagen van de beleggingskosten. Alle beleggingen in de DC-regeling zijn nu liquide beursgenoteerde beleggingen.

Risicoprofielen lifecyclebeleggingen

De onderstaande risicoprofielen zijn per 31 december 2023.

Defensief										
Leeftijdsgroep	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bandbreedte leeftijd (jaren)	21-44	45-47	48-50	51-53	54-56	57-59	60-61	62-63	64-65	66-
Aandelen ontwikkelde markten	40,0%	35,4%	34,6%	34,0%	33,5%	32,7%	31,9%	31,1%	30,8%	30,0%
Aandelen opkomende markten	7,4%	6,6%	6,4%	6,3%	6,2%	6,1%	5,9%	5,8%	5,7%	5,6%
Beursgenoteerd OG	14,1%	12,4%	12,2%	12,0%	11,8%	11,5%	11,2%	10,9%	10,8%	10,5%
High Yield	6,3%	5,6%	5,4%	5,4%	5,3%	5,1%	5,0%	4,9%	4,8%	4,7%
EMD HC	6,3%	5,6%	5,4%	5,4%	5,3%	5,1%	5,0%	4,9%	4,8%	4,7%
Hypotheeken	26,0%	23,5%	23,0%	22,5%	22,0%	21,5%	21,0%	20,5%	20,0%	19,5%
LDI (inclusief staatsleningen)	0,0%	11,0%	13,0%	14,5%	16,0%	18,0%	20,0%	22,0%	23,0%	25,0%
Zakelijke waarden	61,4%	54,4%	53,1%	52,3%	51,5%	50,2%	49,0%	47,7%	47,3%	46,1%

Neutraal										
Leeftijdsgroep	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bandbreedte leeftijd (jaren)	21-44	45-47	48-50	51-53	54-56	57-59	60-61	62-63	64-65	66-
Aandelen ontwikkelde markten	45,9%	40,8%	39,4%	38,3%	37,0%	35,6%	34,3%	32,9%	31,9%	30,5%
Aandelen opkomende markten	8,5%	7,6%	7,3%	7,1%	6,9%	6,6%	6,4%	6,1%	5,9%	5,7%
Beursgenoteerd vastgoed	16,2%	14,3%	13,9%	13,5%	13,0%	12,5%	12,1%	11,6%	11,2%	10,7%
High Yield obligaties	7,2%	6,4%	6,2%	6,0%	5,8%	5,6%	5,4%	5,2%	5,0%	4,8%
IG Bedrijfsobligaties	7,2%	6,4%	6,2%	6,0%	5,8%	5,6%	5,4%	5,2%	5,0%	4,8%
Hypotheeken	15,0%	13,5%	14,0%	14,5%	15,5%	16,0%	16,5%	17,0%	18,0%	18,5%
LDI (inclusief staatsleningen)	0,0%	11,0%	13,0%	14,5%	16,0%	18,0%	20,0%	22,0%	23,0%	25,0%
Zakelijke waarden	70,6%	62,7%	60,6%	58,9%	56,9%	54,8%	52,7%	50,6%	49,0%	46,9%

Offensief										
Leeftijdsgroep	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bandbreedte leeftijd (jaren)	21-44	45-47	48-50	51-53	54-56	57-59	60-61	62-63	64-65	66-
Aandelen ontwikkelde markten	54,0%	48,1%	45,9%	43,7%	41,9%	39,7%	37,5%	35,4%	33,5%	31,3%
Aandelen opkomende markten	10,0%	8,9%	8,5%	8,1%	7,8%	7,4%	7,0%	6,6%	6,2%	5,8%
Beursgenoteerd vastgoed	19,0%	16,9%	16,2%	15,4%	14,7%	14,0%	13,2%	12,4%	11,8%	11,0%
High Yield obligaties	8,5%	7,6%	7,2%	6,9%	6,6%	6,2%	5,9%	5,6%	5,3%	4,9%
IG Bedrijfsobligaties	8,5%	7,6%	7,2%	6,9%	6,6%	6,2%	5,9%	5,6%	5,3%	4,9%
Hypotheeken	0,0%	0,0%	2,0%	4,5%	6,5%	8,5%	10,5%	12,5%	15,0%	17,0%
LDI (inclusief staatsleningen)	0,0%	11,0%	13,0%	14,5%	16,0%	18,0%	20,0%	22,0%	23,0%	25,0%
Zakelijke waarden	83,0%	73,9%	70,6%	67,2%	64,3%	61,0%	57,7%	54,4%	51,5%	48,1%

Het aandeel zakelijke waarden (bestaande uit aandelen ontwikkelde markten, aandelen opkomende markten, beursgenoteerd vastgoed en high-yield obligaties) daalt met de leeftijd van de deelnemer.

RENDEMENT BELEGGINGEN DC-REGELINGEN 2023

Per eind 2023 is de waarde van de portefeuille € 56 miljoen. Hieronder staan de rendementen per beleggingscategorie in de DC-beleggingsmix.

Rendementen beleggingscategorieën in DC-beleggingsmix

2023	Marktwaaarde portefeuille (in € miljoen)	Portefeuille rendement	Benchmark rendement
Rendementsfonds			
Aandelen ontwikkeld wereld	18	20,1%	19,6%
Aandelen ontwikkeld Europa	5	15,9%	15,8%
Aandelen opkomend wereld	4	5,2%	6,1%
Aandelen Vastgoed	8	6,0%	6,0%
High yield obligaties	7	2,6%	11,8%
Totaal rendementsfonds	42	13,2%	13,6%
Vastrentend fonds			
Bedrijfsobligaties	9	7,0%	7,6%
Rente-afdekkingsfonds	5	7,0%	11,8%
Totaal beleggingen voor risico deelnemers	56		

Het rendement per individuele deelnemer is afhankelijk van de beleggingsmix in de 3 fondsen, die wordt bepaald op basis van leeftijd en risicoprofiel.

VERANTWOORD BELEGGEN DOOR PNO MEDIA

Het volledige beleid verantwoord beleggen van PNO Media is te vinden op pnomedia.nl/verantwoordbeleggen. Uitgebreide rapportages staan op de subpagina . PNO Media geeft op de website een uitgebreide toelichting op het gevoerde beleid. Ook zijn er rapportages te vinden over de uitvoering van dit verantwoord beleggingsbeleid. Er is bijvoorbeeld beschreven hoe het fonds stemt op de aandeelhoudersvergaderingen en hoe het via engagement in gesprek gaat met bedrijven. Aan de hand van *case studies* worden actuele onderwerpen over duurzaamheid, mensenrechten en goed ondernemingsbestuur toegelicht. In een separate webapplicatie is voor iedereen te zien hoe PNO Media heeft gestemd op de aandeelhoudersvergadering van ieder bedrijf waarin wordt belegd. Ook is op de website het jaarrapport ESG te vinden.

Meerjarenbeleid verantwoord beleggen

Met beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties, vastgoed, private equity en infrastructuur financiert PNO Media direct of indirect ondernemingen. Met beleggingen in staatsobligaties financiert het fonds overheden. Deze investeringen kunnen impact op de wereld hebben, zowel positief als negatief. In het beleid verantwoord beleggen beschrijft PNO Media hoe het negatieve effecten mitigeert en hoe het een positieve bijdrage wil leveren aan een leefbare wereld. Het fonds houdt bij al zijn beleggingen rekening met de invloed op het milieu, sociale onderwerpen en de wijze waarop ondernemingen worden bestuurd (Environmental, Social, Governance; ESG).

Het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van PNO Media hanteert de volgende 3 kernuitgangspunten:

1. Leefbare wereld

PNO Media wil actief bijdragen aan een betere wereld door te beleggen in zaken die oplossingen bieden voor verschillende maatschappelijke en duurzaamheidsuitdagingen. In 2023 heeft PNO Media een externe vermogensbeheerder geselecteerd voor het beheer van een portefeuille met 'groene obligaties'. Groene obligaties zijn specifiek gericht op de financiering van groene projecten, zoals hernieuwbare energie, efficiëntie van energie, milieubescherming en klimaatadaptatie. Door bewust te beleggen in groene obligaties draagt het pensioenfonds bij aan de financiering van een duurzame toekomst. Ook spreekt het fonds bedrijven rechtstreeks aan om hen te stimuleren de positieve maatschappelijke impact van hun producten en diensten te vergroten. De Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties vormen een belangrijke leidraad. De focus ligt op de volgende thema's die het pensioenfonds en zijn achterban belangrijk vinden:

• Klimaat

- Betaalbare en duurzame energie (SDG 7)
- Klimaatactie (SDG 13)

Door de opwarming van de aarde ontstaan er steeds meer extreme weersomstandigheden zoals hittegolven, overstromingen en droogte. Dit heeft grote gevolgen voor de mensheid en de natuur. Het raakt ook de beleggingen van het fonds. Bedrijven die hun uitstoot onvoldoende verminderen, kunnen te maken krijgen met heffingen, boetes of een slechtere marktpositie. Het fonds wil de blootstelling van de portefeuille aan dergelijke risico's beperken. Het klimaatakkoord van Parijs dient als leidraad om het klimaatbeleid van de beleggingen vorm te geven. In 2023 heeft het fonds een aantal stappen gezet om de blootstelling van de beleggingsportefeuille aan de effecten van de uitstoot van broeikasgassen (CO₂) te reduceren.

• Biodiversiteit

- Verantwoorde consumptie en productie (SDG 12)
- Leven in het water (SDG 14)
- Leven op land (SDG 15)

Biodiversiteit is van belang voor de gezondheid van onze planeet en voor ons welzijn. PNO Media vindt dat bedrijven geen winst mogen maken ten koste van het milieu en de natuur. Biodiversiteit zorgt voor een evenwicht in de ecologie en stelt ecosystemen in staat om te functioneren en zich aan te passen aan veranderende omstandigheden. Biodiversiteit is ook van groot economisch belang omdat veel voedingsmiddelen, medicijnen en andere grondstoffen afkomstig zijn van wilde planten en dieren. Biodiversiteit is een vast en belangrijk onderdeel van het engagementprogramma van het pensioenfonds. Het thema komt ook terug in de portefeuille impactbeleggingen.

2. Toekomstbestendige portefeuille

Bij alle beleggingen weegt PNO Media factoren mee op het gebied van milieu, sociale onderwerpen en ondernemingsbestuur (ESG), met name als deze invloed kunnen hebben op het rendement van die beleggingen. Voorbeelden daarvan zijn ontwikkelingen in milieuwetgeving of convenanten rondom arbeidsomstandigheden. PNO Media is ervan overtuigd dat het integreren van deze ESG-criteria leidt tot betere resultaten en/of betere beheersing van risico's op de lange termijn. Het fonds beoordeelt vermogensbeheerders daarom op de integratie van deze criteria in hun beleggingen. Daarnaast wordt inhoudelijk invloed uitgeoefend op het beleid van ondernemingen door middel van engagement en stemmen. Onderwerpen zijn onder andere een duurzame bedrijfsvoering en het beperken van schade die productieprocessen kunnen toebrengen aan maatschappij en milieu.

3. Maatschappelijke verantwoordelijkheid

PNO Media wil dat zijn beleggingen geen negatieve impact op de wereld hebben. Het fonds gelooft dat het beïnvloeden van bedrijven om hun gedrag te veranderen de meest effectieve manier is om dat te bereiken. Helaas is dat niet altijd mogelijk. Daarom sluit het fonds bedrijven uit die tabak of controversiële wapens produceren, zoals kernwapens en clustermunities. De achterban van het fonds hecht bijzondere waarde aan persvrijheid; PNO Media sluit daarom staatsobligaties uit van landen die een slechte score hebben op de World Press Freedom index en van landen met een laag democratisch gehalte. Daarnaast geldt de uitsluiting voor landen die door de VN en de EU sancties opgelegd hebben gekregen in verband met mensenrechtenschendingen en wapenhandel. De uitsluitingslijst van PNO Media voor bedrijven en landen is te vinden via pnomedia.nl/verantwoordbeleggen.

Voortgang en implementatie van aangescherpt ESG-beleid

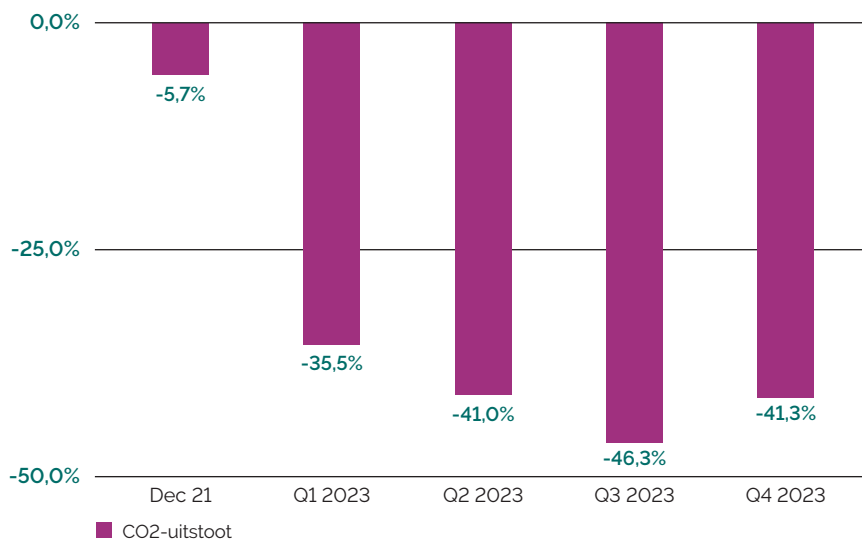
Eind 2022 heeft het bestuur van PNO Media aangescherpt ESG-beleid vastgesteld. In 2023 is begonnen met de uitvoering hiervan.

Lagere CO₂-voetafdruk

Een belangrijk onderdeel van dit beleid is dat het fonds meer gaat doen om de energietransitie te faciliteren en om de portefeuille te beschermen tegen de negatieve gevolgen van te hoge CO₂-emissies door bedrijven. Eén van de eerste maatregelen was stoppen met beleggen in bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit het produceren van kolen of olie uit teerzand. Dit heeft ertoe geleid dat het fonds op dit moment niet langer investeert in 147 bedrijven die zich met deze activiteiten bezighouden. In 2023 is een volgende grote stap gezet om de portefeuille meer in lijn te brengen met de afspraken die zijn gemaakt in het klimaatakkoord van Parijs. Het fonds heeft een CO₂-reductiedoelstelling bepaald waarbij de portefeuille een minimaal 25% lagere CO₂-uitstoot moet hebben dan de aandelen- en obligatiebenchmark. Eind 2023 voldoet de portefeuille hier ruimschoots aan, met een ruim 40% lagere uitstoot van CO₂ dan de benchmark. Hierdoor wordt de portefeuille ook minder gevoelig voor stijgende koolstofemissieprijzen. Het is te verwachten dat de absolute CO₂-uitstoot verder omlaaggaat als bedrijven waarin het fonds belegt hun uitstoot reduceren, conform het klimaatakkoord van Parijs en gestimuleerd door de stijgende koolstofemissieprijzen.

Afname CO₂-voetafdruk liquide aandelen- en vastrentende portefeuille

(Doelstelling ten minste -25%)

Olie- en gasproducerende bedrijven

In 2023 heeft het fonds beleid vastgesteld voor het verminderen van de investeringen in olie- en gasproducerende bedrijven. PNO Media is van mening dat deze CO₂-intensieve sector gevoelig is voor het risico van dalende energieprijzen en een grote impact heeft op het milieu. Aan de andere kant kunnen olie- en gasbedrijven ook een bepalende rol spelen in de energietransitie. Het fonds verwacht van bedrijven waarin het belegt dat zij een gevalideerd transitieplan hebben om hun CO₂-uitstoot terug te dringen. Na screening van de olie- en gassector vallen er in 2024 ruim 160 bedrijven af waarin PNO Media kan beleggen. Voor de overgebleven 36 bedrijven ontwikkelt het fonds in 2024 een beleid waarbij de nadruk ligt op het nauwlettend monitoren van de voortgang van hun transitieplannen.

Meer landen uitgesloten

Het landenuitsluitingsbeleid voor beleggingen in staatsobligaties is in 2023 uitgebreid door landen met een laag democratisch gehalte uit te sluiten van beleggingen. Deze maatregel heeft ervoor gezorgd dat er 39 landen zijn toegevoegd aan de lijst met landen waarvan niet wordt belegd in staatsobligaties.

Groene obligaties en impactbeleggingen gericht op klimaat en biodiversiteit

In 2023 heeft PNO Media invulling gegeven aan het kernthema klimaat door het selecteren van een externe vermogensbeheerder die in 2024 een portefeuille met groene obligaties gaat beheren. Daarnaast hebben de thema's klimaat en biodiversiteit een belangrijke plaats in het engagementprogramma.

In 2024 streeft het fonds ernaar om een deel van de beleggingsportefeuille te alloceren naar impactbeleggingen. In deze impactportefeuille spelen de thema's klimaat en biodiversiteit een belangrijke rol.

Engagement

Het pensioenfonds streeft naar waardecreatie van zijn beleggingen voor de lange termijn. Daarbij past een constructieve dialoog (engagement) met de bedrijven waarin het belegt. Een dergelijk engagement is erop gericht om samen met de onderneming te komen tot een positieve verandering van de bedrijfsvoering.

In 2023 waren er 2 soorten engagements:

- Proactieve engagement gaat over het actief bijdragen aan een leefbare wereld en het toekomstbestendig houden van de beleggingsportefeuille. In het engagementprogramma van PNO Media komen veel maatschappelijk relevante onderwerpen aan de orde, waaronder klimaat en biodiversiteit.

- Reactieve engagement is gericht op het tegengaan van negatieve effecten. Belangrijke thema's daarbij zijn mensenrechten, arbeidsrechten, milieuvervuiling en ondernemingsbestuur. Het doel is dat de onderneming de negatieve impact beëindigt. Is er binnen 3 jaar geen verbetering gerealiseerd, dan zal het fonds de onderneming uitsluiten van het beleggingsuniversum.

Een engagement kan bijvoorbeeld bestaan uit een brief om bezorgdheid te uiten. Het kan ook een meerjarig traject zijn met gesprekken en voorstellen tot verbetering van activiteiten (doelstellingen). Daarbij maakt PNO Media zoveel mogelijk gebruik van best practices uit de betreffende sector. Het fonds werkt voor engagement samen met een gespecialiseerde partij (Hermes Equity Ownership Services) en trekt waar mogelijk samen op met andere beleggers.

Op de website van PNO Media is het jaarrapport verantwoord beleggen 2023 te vinden. Hierin wordt toegelicht hoe de voortgang van de engagements is en zijn verschillende praktijkvoorbeelden van engagements te vinden.

Engagement in 2023

In 2023 is met 368 bedrijven een engagement gevoerd waarbij zo'n 685 doelen zijn afgesproken. Een doel is een specifieke, meetbare verandering die bij het bedrijf is vastgesteld; een resultaat dat het fonds wil bereiken. Er kan met een bedrijf over meerdere onderwerpen tegelijk worden overlegd. Er is in 2023 op 54% van de doelstellingen progressie geboekt. De onderwerpen waarvoor doelen zijn gesteld, volgen hierna.

Engagements per doel in 2023

	2023	2022
Milieu	334	214
Sociaal & Ethiek	194	145
Governance	100	120
Strategie, risico en communicatie	57	80
Totaal	685	559

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

PNO Media stemt op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) van alle bedrijven waarin het belegt. Dat gebeurt via Hermes EOS met behulp van een geautomatiseerd systeem (proxy voting). De Code Verantwoord Beleggen vormt daarbij de leidraad.

Stemmen 2023

In 2023 heeft PNO Media op 714 AvA's gestemd. Op een AvA wordt een groot aantal agendapunten door het management ter goedkeuring ingebracht. Bij 223 AvA's heeft PNO Media met alle agendapunten ingestemd. Bij 458 AvA's is er op minimaal 1 agendapunt tegen het voorstel van het management gestemd en 4 keer is er onthouden van stem. Bij 29 AvA's is er voor een voorstel van het management gestemd, maar is dit is gebeurd onder voorbehoud. Het management heeft in die gevallen toegezegd aanvullende maatregelen te nemen.

Aantal bezochte AvA's

	2023	2022
Voor het management gestemd	223	162
Tegen het management gestemd	458	379
Onthouden van stem	4	3
Voor het management gestemd (onder voorbehoud)	29	48
Totaal	714	592

Bij de 714 AvA's zijn in totaal 9.881 agendapunten aan de orde gekomen. Bij zo'n 6,5% van de gevallen is er door PNO Media tegen het voorstel gestemd of heeft het fonds zich onthouden van stem. In de onderstaande tabel is dit weergegeven.

Agendapunten

	2023	2022
Aantal agendapunten tegen gestemd of onthouden van stem	1.429	1.319
Aantal agendapunten voor gestemd	8.452	7.581
Totaal	9.881	8.900

Het tegenstemmen op een agendapunt kan meerdere redenen hebben. In de onderstaande tabel is het onderwerp weergegeven waarom tegen een bepaald agendapunt is gestemd of de stem is onthouden.

Reden voor tegenstemmen of stem onthouden

	2023	2022
Bestuursstructuur	576	549
Beloning	407	356
Kapitaalstructuur	111	61
Aandeelhoudersresolutie	191	216
Aanpassen van statuten	29	38
Audit	63	51
Overig	51	48
Totaal	1.428	1.319

Europese wet- en regelgeving: SFDR

In 2023 hebben zich ontwikkelingen voorgedaan op het gebied van aanvullende Europese wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid, de *Sustainability Finance Disclosure Regulation* (SFDR). Deze regelgeving komt voort uit het EU Actieplan inzake Financiering van Duurzame Groei van de Europese Commissie.

De SFDR schrijft financiële marktdeelnemers voor hoe zij moeten rapporteren over de ecologische aspecten, sociale aspecten en duurzaamheidsrisico's in hun beleggingsportefeuilles. De SFDR onderscheidt verschillende soorten marktdeelnemers, waarvoor verschillende rapportageverplichtingen gelden. Tot 2023 was nog niet geheel duidelijk welke aanvullende vereisten er golden voor het publiceren van de verklaring negatieve effecten. Inmiddels heeft de Europese Commissie daar meer duidelijkheid over gegeven. Marktpartijen kunnen zelf bepalen hoe ze omgaan met de publicatie over negatieve effecten van hun beleggingen, mits men transparant is over het gevoerde beleid en doelstellingen voor het komende jaar.

Verklaring negatieve effecten en taxonomie

In artikel 4 van de SFDR staat dat er een rapportage over de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingen moet worden opgesteld, indien er sprake is van een beleid voor duurzaam beleggen. Het bestuur heeft eind 2023 besloten deze verklaring op te stellen en begin 2024 op de website te plaatsen. Het opstellen van deze verklaring is geheel in lijn met het huidige ESG-beleid van het fonds, dat op veel aspecten al rekening houdt met negatieve effecten. In deze verklaring worden de negatieve effecten omschreven, is aangegeven met welke effecten het fonds rekening houdt in het beleid en wordt vermeld welke maatregelen er zijn genomen om deze effecten te beheersen.

Door het opstellen van de verklaring negatieve effecten worden het beleid van het pensioenfonds en de effecten ervan transparanter voor deelnemers en andere belanghebbenden, maar de verklaring is erg technisch van aard. Meer toegankelijke informatie over de invulling van het verantwoord beleggen beleid van PNO Media is te vinden op de website (zie eerdere kader).

De taxonomie-verordening van de EU specificeert objectieve criteria die bepalen of een belegging als ecologisch duurzaam kan worden beschouwd en vereist rapportage hierover. Op 31 december 2022 is de taxonomie-regelgeving deels in werking getreden. De technische beoordelingscriteria voor de meeste milieudoelstellingen moeten nog verder uitgewerkt en vastgesteld worden in de wetgeving. PNO Media houdt in de portefeuille daarom vooralsnog geen rekening met beleggingen die, uit hoofde van de taxonomie-verordening, kwalificeren als ecologisch duurzaam. De allocatie naar dergelijke beleggingen is daarom vooralsnog 0%.

Artikel 8

PNO Media promoot in zijn pensioenregeling sociale en ecologische kenmerken en categoriseert zijn pensioenregeling daarom als artikel 8 product onder de SFDR. Meer informatie over ecologische en/of sociale kenmerken van de beleggingen van PNO Media is terug te vinden in bijlage 4.

VERWERKING BELEGGINGSKOSTEN IN JAARREKENING

De kosten van vermogensbeheer bestaan voornamelijk uit vergoedingen aan externe vermogensbeheerders en overige dienstverleners, alsmede uit transactiekosten. In de jaarrekening mogen alleen de kosten worden verwerkt die daadwerkelijk expliciet met andere partijen zijn afgerekend. Een belangrijk deel van deze kosten, met name de beheervergoeding voor illiquide categorieën, wordt niet afgerekend, maar impliciet verwerkt in de verrekening van bijvoorbeeld de beleggingsopbrengsten. Deze kosten komen daardoor wel naar voren in de interne kostenrapportages en in dit hoofdstuk, maar niet in de jaarrekening. Om die reden is een overzicht opgenomen waarin de aansluiting met de kosten van de jaarrekening zichtbaar is.

Aansluiting kosten vermogensbeheer

	2023			2022		
	Jaar-rekening	Impliciet	Totaal	Jaar-rekening	Impliciet	Totaal
Directe beleggingskosten	15.576	15.226	30.803	15.412	17.062	32.474
Indirecte beleggingskosten						
- Fondskosten vermogensbeheer	5.960	-	5.960	1.262	-	1.262
- Vergoeding MPD vermogensbeheer	-	-	-	4.617	-	4.617
Kosten vermogensbeheer (exclusief transactiekosten)	21.536	15.226	36.763	21.291	17.062	38.353
Transactiekosten			3.381			4.573
Gemiddeld belegd vermogen (in € miljoen)			6.918			7.234

Specificatie kosten van vermogensbeheer

In percentage van vermogen	2023	2022
Directe beleggingskosten:		
- Vergoedingen externe vermogensbeheerders	0,42%	0,42%
- Prestatie-afhankelijke vergoedingen vermogensbeheerders	0,00%	0,00%
- Overige directe beleggingskosten	0,03%	0,03%
Indirecte beleggingskosten:		
- Fondskosten vermogensbeheer	0,09%	0,02%
- Vergoeding MPD vermogensbeheer	0,00%	0,06%
Kosten vermogensbeheer exclusief transactiekosten	0,53%	0,53%
Transactiekosten	0,05%	0,06%
Totaal beleggingskosten	0,58%	0,59%

De prestatie gerelateerde vergoedingen komen over 2023 uit op nul, net als in 2022. De vergoedingen betreffen vooral reserveringen. Omdat het om meerjarige afspraken gaat, valt een deel van deze reserveringen vrij wanneer in een jaar een lager rendement wordt behaald.

VERGOEDINGEN EXTERNE VERMOGENSBEHEERDERS

PNO Media besteedt zijn beleggingen uit. Externe vermogensbeheerders beheren portefeuilles en ontvangen daarvoor een vergoeding die veelal afhankelijk is van de waarde van die portefeuille.

Prestatieafhankelijke vergoedingen vermogensbeheerders

PRESTATIEAFHANKELIJKE VERGOEDINGEN

Prestatieafhankelijke afspraken houden in dat een vermogensbeheerder een extra vergoeding ontvangt als rendementen boven een bepaalde benchmark uitkomen of een bepaald meerjarig niveau bereiken.

PNO Media kent binnen enkele beleggingscategorieën prestatieafhankelijke vergoedingen, namelijk voor vastgoed en private equity. Deze vergoeding (*performance fee*) wordt berekend op basis van het rendement van de onderliggende fondsen binnen een mandaat en is daarom niet af te leiden van het totaalrendement voor vastgoed of private equity. Binnen de categorie vastgoed kent slechts een zeer beperkt aantal fondsen prestatieafhankelijke vergoedingen. Wat betreft private equity zijn in de afgelopen jaren op basis van het verwachte meerjarige rendement per onderliggende fondsbelegging elk jaar reserveringen gedaan voor verwachte toekomstige prestatieafhankelijke vergoedingen.

Overige directe beleggingskosten

Overige directe beleggingskosten zijn vergoedingen voor andere dienstverleners dan externe vermogensbeheerders. Hiertoe behoren vergoedingen voor effectenbewaring, beleggingsrapportages, de uitvoering van derivatencontracten, beleggingsadvies en juridische bijstand.

Indirecte beleggingskosten

Deze kosten bestaan uit andere vanuit het fonds aan vermogensbeheer toe te rekenen kosten.

Transactiekosten

BEREKENING TRANSACTIEKOSTEN

Transactiekosten worden gemaakt bij de aan- en verkoop van beleggingsproducten. Dit zijn vergoedingen voor beurzen en effectenmakelaars. Wereldwijd wordt gewerkt met nettoprijzen waarin deze transactiekosten al zijn verwerkt.

Het is een uitdaging om goed inzicht te krijgen in de omvang van transactiekosten. De Nederlandse pensioensector is deze uitdaging aangegaan onder aanvoering van de Pensioenfederatie. Transactiekosten worden gerapporteerd, maar voor een groot deel gebaseerd op schattingen en informatie van vermogensbeheerders.

PNO Media streeft naar kosten transparantie op dit vlak. Het fonds hanteert voor het inzichtelijk maken van transactiekosten de volgende rekenmethodiek: op basis van de in de administratie verwerkte transactiewaarde per externe vermogensbeheerder vraagt het fonds vermogensbeheerders naar de gerelateerde transactiekosten. Als de opgegeven transactiekosten aannemelijk kunnen worden gemaakt, zijn deze gehanteerd als basis. Kan dat niet, dan hanteert PNO Media voor de verantwoorde transactiekosten de *defaults* die de Pensioenfederatie heeft verstrekt in haar aanbevelingen.

Kosten vermogensbeheer per beleggingscategorie

In percentages van het gemiddeld totaal vermogen	2023			2022		
	Transactie- kosten	Kosten vermogens- beheer	Totaal	Transactie- kosten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
Vastrentende waarden	0,03%	0,15%	0,18%	0,03%	0,13%	0,17%
Zakelijke waarden						
- Aandelen	0,01%	0,12%	0,13%	0,02%	0,13%	0,15%
- Alternatieve beleggingen:						
Vastgoed	0,01%	0,12%	0,13%	0,01%	0,18%	0,19%
Private equity	-	0,14%	0,14%	0,00%	0,08%	0,08%
Infrastructuur	-	-	0,00%	-	0,01%	0,01%
Valuta- en rente-afdekking	-	-	0,00%	-	-	0,00%
Kosten vermogensbeheer	0,05%	0,53%	0,58%	0,06%	0,53%	0,59%

In de volgende tabel staan nogmaals de rendementen per categorie en bijbehorende kosten van vermogensbeheer.

Rendement en kosten per beleggingscategorie 2023

In percentage per categorie	2023			2022		
	Netto- rendement	Kosten vermogens- beheer	Bruto- rendement	Netto- rendement	Kosten vermogens- beheer	Bruto- rendement
Vastrentende waarden	6,83%	0,25%	7,08%	-20,99%	0,22%	-20,77%
Zakelijke waarden						
- Aandelen	19,44%	0,30%	19,74%	-17,87%	0,32%	-17,55%
- Alternatieve beleggingen	-2,44%	0,96%	-1,48%	5,13%	1,04%	6,17%
Totale portefeuille	8,28%	0,53%	8,81%	-16,96%	0,53%	-16,43%

In 2023 behaalde de beleggingsportefeuille een positief rendement. Het monetaire beleid om de hoge inflatie te bestrijden met een serie van renteverhogingen heeft vooralsnog succes gehad; het jaar sloot af met bescheiden inflatiecijfers van 2 tot 4 procent. De stijging van de rente heeft ertoe geleid dat de renteafdekking is opgehoogd naar een niveau van 40% van de verplichtingen per ultimo 2023.

In het laatste kwartaal van 2023 spraken de centrale banken de verwachting uit dat de rente weer zou kunnen gaan dalen, wat zorgde voor een positieve eindsprint op de financiële markten. Aandelen presteerden zeer goed, onder andere door de dalende renteverwachting en de uitstekende prestaties van technologiefondsen, waarin het fonds een grote positie heeft. Ook de vastrentende waarden behaalden per saldo een positief rendement.

Op het gebied van verantwoord beleggen heeft het fonds in 2023 belangrijke stappen gezet. Zo wordt er niet meer belegd in bedrijven die zich bezighouden met de winning van kolen en oliehoudende teerzanden. Daarnaast belegt het fonds alleen nog in bedrijven uit de olie- en gassector die een transparante uitvoering geven aan het net zero transitiepad dat in het klimaatakkoord van Parijs is vastgelegd. In de aandelen- en bedrijfsportefeuille is een CO₂-reductiedoelstelling vastgesteld waarbij de portefeuille een minimaal 25% lagere CO₂ uitstoot mag hebben dan de benchmark. Eind 2023 voldoet de portefeuille hieraan met een ruim 40% lagere uitstoot van CO₂. In 2023 is een externe vermogensbeheerder aangesteld die vanaf het eerste kwartaal van 2024 een portefeuille met groene obligaties gaat beheren, specifiek gericht op de financiering van groene projecten.

Risicomanagement is integraal onderdeel van de besturing van het fonds en gericht op het waarborgen van een integrale en beheersbare bedrijfsvoering. Het bestuur is verantwoordelijk voor het risicomanagement. Bij besluitvorming is de beoordeling en de afweging van risico's een vast en prominent onderdeel. In 2023 is de meeste aandacht uitgegaan naar de herinrichting van het beheersingskader na de fusie tussen PNO Media en uitvoeringsorganisatie MPD en de invoering van het one-tier paritair bestuursmodel, beide per 1 januari 2023. Daarnaast is er aandacht besteed aan de risico's die samenhangen met de invoering van het nieuwe pensioenstelsel. Dit hoofdstuk beschrijft het risicomanagement zoals het in 2023 heeft plaatsgevonden. Ook gaat het in op de onderwerpen die aandacht krijgen in 2024.

Integraal Risico Management (IRM)

PNO Media streeft een integrale benadering van het risicomanagement na. Dat betekent dat het management van de verschillende risicogebieden in onderlinge samenhang wordt bekeken en is geïntegreerd in de dagelijkse bedrijfsvoering van het fonds. De wijze waarop dit gebeurt is vastgelegd in het integraal risicomanagementbeleid van het fonds. Dat IRM-beleid rust op 3 pijlers:

1. De **risicocultuur** en **risicogovernance**: de *tone at the top* en de wijze waarop het risicomanagement is georganiseerd.
2. De **risicostrategie** en **risicobereidheid**: de manier waarop de risico's worden geadresseerd en de uitgangspunten bij het risicomanagementproces, zoals de risicobereidheid.
3. Het **risicomanagementraamwerk**: het cyclische proces van:
 - risico-identificatie;
 - risicobeoordeling;
 - risicobeheersing;
 - risicomonitoring en -evaluatie.

Deze onderdelen worden in dit hoofdstuk als eerste toegelicht. Daarna volgt een risico-inventarisatie waarin de belangrijkste risico's voor het fonds worden besproken.

1. Risicocultuur en risicogovernance

Risicocultuur

De risicocultuur is het bewustzijn, de houding en het gedrag van betrokkenen ten aanzien van risico's en het managen van die risico's. Het vormt het fundament van het risicoraamwerk.

De belangrijkste bouwstenen van de risicocultuur zijn:

- **Leiderschap en tone at the top**: de toon aan de top beïnvloedt de manier waarop risico's worden beoordeeld en beheerd. Wanneer het bestuur en het management risicobewustzijn tonen en risicomanagement benadrukken als een belangrijke prioriteit, dan bevordert dit de risicocultuur.
- **Risicobereidheid**: de bereidheid van het fonds om risico's te nemen is een belangrijke dimensie van de risicocultuur. Het nemen van te veel risico's kan leiden tot onverantwoordelijk gedrag, terwijl te weinig risico's nemen kan leiden tot een gebrek aan innovatie en verandervermogen. Risico's worden in de monitoring structureel afgewogen tegen de risicobereidheid.
- **Deskundigheid**: het hebben van de juiste kennis, vaardigheden en instrumenten om invulling te kunnen geven aan het risicomanagementproces.
- **Transparantie en communicatie**: een open en transparante communicatie over risico's bevordert de risicocultuur. Door risico's openlijk te bespreken en te delen, is het mogelijk problemen vroegtijdig te identificeren en aan te pakken.
- **Organisatie**: de wijze waarop de (risico)governance is ingericht. De onafhankelijkheid, deskundigheid en countervailing power zijn hierbij belangrijk.

Risicogovernance

Bij de governance van het risicomanagement gaat het over de vraag hoe de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden verdeeld zijn.

Uitgangspunten hierbij zijn:

- De rollen en verantwoordelijkheden van de bestuurlijke onderdelen en het management zijn helder gedefinieerd.
- De onafhankelijkheid van de risicobeheerfunctie is gewaarborgd.
- De inrichting is in lijn met de mate van complexiteit en uitbesteding van activiteiten.

PNO Media heeft het 3 lines model ingericht. Dit model vormt de basis voor de inrichting van de (risico) governance. Het fondsbestuur is eindverantwoordelijk voor het risicomanagement. Het uitvoerend bestuur is verantwoordelijk voor de dagelijkse operatie en de risico's die hiermee samenhangen. De niet-uitvoerend bestuurders houden toezicht op de risicobeheersing. De auditcommissie van het fonds adviseert hen bij deze taak. Onderdeel van het 3 lines model zijn de sleutelfunctiehouders risicobeheer, actuarieel en interne audit.

Three lines

Eerste lijn

De eerste lijn wordt gevormd door het fondsbestuur met de afdelingsmanagers van het fonds. De eerste lijn is primair verantwoordelijk voor het risicomanagement en zorgt voor de identificatie, analyse, beheersing en monitoring van de risico's binnen het (eigen) verantwoordelijkheidsgebied.

Tweede lijn

De tweede lijn wordt gevormd door twee onafhankelijk risicomangers, de compliance officer, de privacy officer en de sleutelfunctiehouders risicobeheer en actuarieel. Zij zijn verantwoordelijk voor de opzet en werking van het IRM-beleidskader. Dit omvat onder andere:

- adviseren, faciliteren en ondersteunen bij het opstellen van adviezen en risico-opinies;
- ondersteunen bij het uitvoeren van risicoanalyses;
- ontwikkelen en monitoren van beleid en richtlijnen voor risicomanagement en compliance;
- vraagbaakfunctie bij implementatie van beleid en wetgeving;
- ontwikkelen en valideren van methodologieën en modellen;
- onderhouden van het Management Control Framework (MCF);
- opstellen rapportages (periodiek, SIRA, ERB, rapportage SFH, et cetera).

De tweede lijn rapporteert onafhankelijk van de eerste lijn naar het bestuur. Er zijn escalatielijnen ingericht naar de voorzitter van het uitvoerend bestuur, de voorzitter van het fondsbestuur en toezichthouder DNB.

Derde lijn

De derde lijn is de interne auditfunctie, deze is uitbesteed aan een onafhankelijke externe expert. De derde lijn is onafhankelijk van de eerste en tweede lijn en geeft het bestuur aanvullende zekerheid over de mate van risicobeheersing. Een belangrijke taak van de interne auditfunctie is het periodiek evalueren van de adequaatheid van het risicomanagement van het fonds. De interne auditfunctie rapporteert aan de auditcommissie en het fondsbestuur.

2. Risicostrategie en risicobereidheid

De risicostrategie, de risicohouding en de risicobereidheid bepalen de wijze waarop het risicomanagement wordt ingezet om de (strategische) doelstellingen van het fonds te behalen en de mate waarin het bestuur bereid is daarbij risico's te accepteren.

Risicostrategie

De risicostrategie van het fonds omvat de:

- **Doelstellingen van het fonds:** de strategie van het fonds met de belangrijkste doelstellingen. Bij de strategie worden de belangrijkste risico's geïdentificeerd.
- **Risicoanalyses:** de methoden die gebruikt worden om risico's te identificeren en te evalueren.
- **Risicobeheersing:** de wijze waarop de risico's worden gemitigeerd (acceptatie, overdracht, vermijden, verminderen).
- **Monitoring:** de risico's en de beheersing ervan door middel van beheersmaatregelen worden voortdurend bewaakt.
- **Rapportage:** er wordt op periodieke basis gerapporteerd over de risicobeelden en de mate van risicobeheersing.
- **Evaluatie:** de risicostrategie wordt regelmatig geëvalueerd om te bepalen of deze nog effectief is in het beheersen van de risico's van het fonds. Indien nodig worden er wijzigingen aangebracht.

Deze onderdelen zijn uitgewerkt in het IRM-beleid. De risicohouding en -bereidheid zijn uitgewerkt op basis van de risicotaxonomie, die hieronder wordt toegelicht.

Risicotaxonomie en risicobereidheid

De risicotaxonomie vormt de kapstok voor het vaststellen van de risicostrategie en risicobereidheid. Deze indeling maakt het mogelijk om op een hoger niveau de risicobeelden te rapporteren en te bespreken.

Het fonds onderkent 5 hoofdcategorieën, waarbij voor elke categorie een risicobereidheid is vastgesteld. De risicobereidheid verwijst naar het niveau van risico dat het fonds accepteert bij de realisatie van haar strategie.

Risicocategorie	Risicobereidheid	Omschrijving
Strategie	Gebalanceerd	PNO Media wil zijn doelstellingen realiseren en daarbij uitsluiten dat het onvoldoende voorbereid is op de toekomst. Daarbij is een gebalanceerd risico aanvaardbaar.
Ambitie	Hoog	PNO Media heeft de ambitie om een waardevast pensioen te bieden. Deze ambitie kan alleen gehaald worden door het nemen van beleggingsrisico's (die hoger zijn dan bij een nominale ambitie).
Governance	Laag	PNO Media wil de risico's die samenhangen met de governance zoveel mogelijk beperken, tegen aanvaardbare kosten.
Bedrijfsvoering	Laag	PNO Media realiseert zich dat een foutloze bedrijfsvoering niet realistisch is maar wil fouten tot een minimum beperken, tegen acceptabele kosten.
Integriteit	Zeer laag	PNO Media heeft gezien zijn maatschappelijke functie een goede reputatie hoog in het vaandel staan. Het fonds wil geen risico's lopen die afbreuk kunnen doen aan de integriteit van het fonds.

De risicobereidheid is niet te verwarren met de (financiële) risicohouding van het fonds. De risicohouding wordt in dit jaarverslag toegelicht in het hoofdstuk Financiële positie (lange termijn risicohouding) en Beleggingsbeleid (korte termijn risicohouding).

3. Het risicomanagementraamwerk

Het risicomanagementraamwerk definieert een vaste cyclus die bijdraagt aan de structuur, periodiciteit en een goede werking van de risicomanagementprocessen.

Deze cyclus bestaat uit de volgende 4 stappen:

1. **Risico-identificatie:** risico-identificatie is het proces van het identificeren en beoordelen van risico's om ze proactief te kunnen beheersen en verminderen.
2. **Risicobeoordeling:** risicobeoordeling is het proces van het beoordelen van potentiële risico's en de kans dat ze zich zullen voordoen. De wijze waarop het proces van risicobeoordeling wordt ingevuld, kan variëren afhankelijk van de context en het doel van de activiteit of project, maar het doel is altijd om de risico's te beheersen.
3. **Risicobeheersing:** de strategische doelstellingen van het fonds, de risico-identificatie en de risicobeoordeling vormen de basis voor het vaststellen van de beheersmaatregelen. De risico-eigenaren en de risicobeheerfunctie zien erop toe dat de vastgestelde beheersmaatregelen worden geïmplementeerd. Daarbij zijn er in de aard 4 vormen van beheersing: accepteren, vermijden, verkleinen en overdragen. De aard van de risicobeheersing is afhankelijk van het risico en de risicobereidheid.
4. **Risicomonitoring en -evaluatie:** monitoring en evaluatie heeft betrekking op het:
 - monitoren van de risico's en de mate van beheersing;
 - de rapportage hierover;
 - de evaluatie.

Risicobeheersing per risicocategorie

Het bestuur wordt ieder kwartaal geïnformeerd over de risico's. Hieronder volgen de belangrijkste risico's per risicocategorie en de manier waarop het fonds ze mitigeert.

Strategie

Het bestuur identificeert, beoordeelt en beheerst de risico's die het bereiken van de strategische doelstellingen kunnen bedreigen en herijkt deze periodiek. Binnen deze categorie vallen ook de risico's met betrekking tot de implementatie van de Wet toekomst pensioenen (WTP), het reputatierisico en het omgevingsrisico. Dit laatste betreft het risico dat de strategische doelstellingen van het fonds niet kunnen worden gerealiseerd door ontwikkelingen van buiten. Denk hierbij aan politieke ontwikkelingen en ontwikkelingen in de bedrijfstakken waarin PNO Media opereert.

De tweede lijn die de sleutelfunctie risicobeheer vervult, monitort de strategische risico's en rapporteert hierover aan het bestuur. Het bestuur beschikt over een dashboard waarmee het de belangrijkste strategische risico's gedurende het jaar beoordeelt. Op basis van deze beoordeling kan het bestuur waar nodig aanvullende beheersmaatregelen treffen. De risico's bevinden zich op dit moment binnen de risicobereidheid van het fonds.

Actuele ontwikkelingen in deze risicocategorie

Binnen de strategische risico's waren er in 2023 met name risico's op het gebied van de implementatie van de WTP. Het uitstellen door PNO Media van de implementatiedatum van 1 januari 2026 naar 1 januari 2027 zorgt ervoor dat er meer ruimte komt in de planning. Gezien de complexiteit van de besluitvorming en operationele werkzaamheden rondom de WTP blijft strakke regie op dit onderwerp gewenst. Dit speelt bij een fonds als PNO Media meer dan bij andere pensioenfondsen, omdat het fonds meerdere regelingen voert en te maken heeft met diverse sociale partners.

Gezien het belang van de WTP voor de organisatie heeft de implementatie hiervan gedurende 2023 steeds meer bestuurlijke aandacht gekregen. Dit zal de komende jaren zo blijven.

Groei is ook een belangrijk onderwerp binnen deze risicocategorie. PNO Media beschouwt groei als randvoorwaarde om zelfstandig te kunnen blijven en om de strategische doelstellingen van het fonds waar te kunnen maken. De monitoring van de voortgang van het in 2022 aangescherpte marktwerkingsplan is een vast onderdeel geworden van het bestuurlijke proces. Het risico dat werkgevers die vrijwillig zijn aangesloten, in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel kiezen voor een ander pensioenfonds, heeft zich niet gematerialiseerd.

Wel ziet het fonds dat het complex is om nieuwe klanten aan het fonds te binden, omdat pensioenproducten die voldoen aan de WTP nog in ontwikkeling zijn.

Ambitie

In deze risicocategorie vallen de risico's die gepaard gaan met de ambitie van PNO Media om een waardevast pensioen aan te bieden.

Rente- en dekkingsgraadrisico

Eén van de grootste risico's die onder de pensioenambitie valt is het renterisico. Rente is een belangrijke factor voor de waardebepaling van de verplichtingen. Daalt de rente, dan neemt de waarde van de verplichtingen toe en verslechtert de dekkingsgraad. Om dit risico te mitigeren dekt het pensioenfonds een gedeelte van het economische renterisico af, zoals te lezen is in het hoofdstuk Beleggingsbeleid. Het pensioenfonds hanteerde tot eind 2023 een rentestafel, waarbij de hoogte van de afdekking afhankelijk is van de hoogte van de rentestand. Dit resulteerde erin dat in augustus de rente-afdekking van 32,5% naar 40% werd verhoogd.

Gezien de wens om de dekkingsgraad verder te stabiliseren met het oog op het invaarmoment besloot het bestuur eind 2023 om de rente-afdekking begin 2024 verder te verhogen naar 50% en om de stafel tot de nieuwe ALM-studie in 2024 buiten werking te stellen.

Ondanks het voor nu vastzetten van de renteafdekking en het buiten werking stellen van de huidige rentestafel tot de tweede helft van 2024, blijft het fonds alert omtrent de ontwikkeling van de marktrente. Omstandigheden kunnen er altijd toe leiden dat verdere wijzigingen van de renteafdekking wenselijk zijn.

Hoewel de dekkingsgraad door het indexatiebesluit en een daling van de rente in het laatste kwartaal daalde zijn zowel de actuele dekkingsgraad als de beleidsdekkingsgraad ten opzichte van december 2022 relatief stabiel gebleven (respectievelijk van 114,7% naar 113,1% en van 119,7% naar 119,2%). De verhoging van de renteafdekking is de belangrijkste reden dat het dekkingsgraadrisico ten opzichte van eind 2022 is afgenomen.

Een belangrijke indicator van het dekkingsgraadrisico is de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor veranderingen in de rente en/of aandelenkoersen. Het hoofdstuk Financiële positie bevat de gevoeligheidstabel waarin dit tot uitdrukking komt.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu of in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten, als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen (zoals langlevens en arbeidsongeschiktheid). Dit risico wordt adequaat beheerst via actuariële berekeningen en ALM-studies, door gebruik te maken van actuele overlevingstafels en door het uitvoeren van een haalbaarheidstoets. Meer informatie daarover is te vinden in het hoofdstuk Financiële positie.

ESG-risico

PNO Media belegt duurzaam om bij te dragen aan een duurzame toekomst voor huidige en toekomstige generaties. Het fonds is ervan overtuigd dat het meewegen van environmental, social en governance factoren (ESG) leidt tot betere beleggingsbeslissingen. Duurzaam beleggen draagt op de lange termijn bij aan een beter risico- en rendementsprofiel.

Daarnaast spelen ESG-factoren een rol in de risico's waaraan het fonds is blootgesteld. Het ESG-risico maakt daarom onderdeel uit van de risico-taxonomie van het fonds.

ESG wordt meer en meer geïntegreerd in de dagelijkse praktijk van het fonds. Een belangrijke verbetering is het opstellen van een kader voor ESG-risicobeheer. Dit laat zien hoe bestaande activiteiten gericht op de beheersing van het ESG-risico met elkaar samenhangen. Het kader is ook te gebruiken om eventuele tekortkomingen in beheersmaatregelen te identificeren en in te vullen.

Governance

Governance is het geheel van regels, afspraken en processen dat ervoor zorgt dat een organisatie goed wordt bestuurd. Het omvat onder meer de structuur van de organisatie, de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende belanghebbenden, de processen voor het nemen van beslissingen en het toezicht op de uitvoering daarvan.

Per 1 januari 2023 is binnen de governance van PNO Media een grote verandering doorgevoerd. Het fonds is overgestapt naar het omgekeerd gemengd bestuursmodel (ook wel: one-tier paritair bestuursmodel). In dit governance-model bestaat het fondsbestuur uit een onafhankelijke voorzitter, uitvoerende bestuursleden (UB'ers) en niet-uitvoerende bestuursleden (NUB'ers). Deze laatsten hebben een dubbelrol. Zij zijn onderdeel van het fondsbestuur en tevens belast met het intern toezicht.

Deze verandering heeft uiteraard ook impact gehad op de belangrijkste risico's binnen deze risicocategorie: bestuurlijke effectiviteit, gedrag, cultuur en deskundigheid. Om deze risico's te mitigeren is het fonds in de transitiefase begeleid door een extern adviseur (PwC). Belangrijk aandachtspunt daarbij was een duidelijke bepaling van de rollen binnen het bestuur. Er heeft ook een evaluatie plaatsgevonden, daaruit zijn geen prangende zaken naar voren gekomen. Meer informatie hierover is te vinden in het hoofdstuk Governance en organisatie.

Bedrijfsvoering

Dit betreft het risico dat PNO Media financiële schade of reputatieschade ondervindt. Dit kan gebeuren als gevolg van ondoelmatige processen, onvoldoende doeltreffende processen of fraude op het gebied van pensioenadministratie, financiële administratie, communicatie en vermogensbeheer. Dit risico wordt beheerst met verschillende beheersmaatregelen die worden gemonitord via het Management Control Framework (MCF). In dit raamwerk zijn niet alleen de risico's en beheersmaatregelen opgenomen maar ook de uit te voeren controles vanuit verschillende perspectieven (onder andere informatiebeveiliging en privacy). De risico's binnen de bedrijfsvoering bevinden zich binnen de risicobereidheid van het fonds.

De belangrijkste bedrijfsvoeringsrisico's vanuit het fondsperspectief zijn het operationeel risico, uitbestedingsrisico, het IT-risico en datakwaliteit. Deze staan hieronder beschreven.

Operationeel risico

De operationele processen binnen PNO Media werden in 2023 voldoende beheerst. Een belangrijke wijziging in de operatie in 2023 was het feit dat PNO Media zelf de administratie van de DC-regeling is gaan uitvoeren. Hoewel hierdoor het operationeel risico is gestegen, zijn deze risico's zodanig gemitigeerd dat het risico nog steeds past binnen de risicobereidheid van het fonds.

Ook blijft de werkdruk hoog en is het aantrekken van extra medewerkers om deze werkdruk te verlichten lastig in de huidige arbeidsmarkt. Een ander aandachtspunt ten aanzien van de medewerkers is het key man risk. Dit is het risico dat het fonds niet de gewenste diensten kan leveren door het uitvallen van een sleutelfiguur.

Bovenstaande wordt mede veroorzaakt door de vele veranderingen die het fonds de komende jaren moet implementeren en door de omvang van de organisatie. Het bestuur is zich hiervan bewust en neemt waar mogelijk maatregelen zoals het aantrekken van tijdelijke inhuurkrachten en het instellen van een wervingsbonus voor het aantrekken van nieuwe medewerkers.

Uitbestedingsrisico

PNO Media heeft een aantal belangrijke processen uitbesteed. Daaronder vallen bijvoorbeeld het bewaren van de effecten van het fonds door de custodian en het beheer van de IT. Daarnaast wordt op dit moment onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om bij invaren naar het nieuwe pensioenstelsel de nieuwe pensioenadministratie op een extern pensioenplatform te laten draaien. Dat zou een belangrijke extra uitbestedingsrelatie betekenen.

Instrumenten om de beheersing van de uitbestede processen te beoordelen zijn het uitbestedingsbeleid en het due diligence proces. Dit laatste is een proces waarbij het fonds periodiek de uitbestedingspartijen bezoekt en informatie opvraagt. Op deze manier ontstaat een goed beeld van zowel de financiële als niet-financiële aspecten van de uitbesteding.

Daarnaast beoordeelt PNO Media assurance-rapportages (bijvoorbeeld ISAE-rapportages) van de partijen waaraan activiteiten zijn uitbesteed. Ook beoordeelt het fonds op andere manieren de uitbesteding van processen. Zo vindt op periodieke basis overleg plaats en wordt ingegrepen als zich incidenten voordoen. Als incidenten structureel terugkeren kan dit een reden zijn om het daaraan gerelateerde proces tegen het licht te houden.

Belangrijke positieve ontwikkelingen op het gebied van het uitbestedingsrisico in 2023 waren het zelf gaan uitvoeren van de administratie van de DC-regeling en het onderbrengen van de werkgevers- en werknemersportal bij 1 aanbieder. Beide ontwikkelingen hebben geleid tot een reductie van het uitbestedingsrisico. Zoals eerder gemeld heeft het zelf gaan uitvoeren van de administratie van de DC-regeling wel geleid tot een stijging van het operationeel risico.

Het uitbestedingsrisico bevindt zich binnen de risicobereidheid. Wel zien we op het gebied van uitbesteding dat het uitoefenen van de regiefunctie door PNO Media verder verbeterd kan worden.

IT-risico

Een IT-risico is een gebeurtenis die schade of verlies kan toebrengen aan de IT-infrastructuur of de informatievoorziening van het fonds. Het fonds heeft voortdurende aandacht voor hoe het hieraan wordt blootgesteld, en hoe het deze risico's effectief en efficiënt weerstaat en beheerst.

Innovatieve ontwikkelingen zoals deelnemersportals en sociale media zorgen voor een veranderende IT-omgeving. Hierin ontstaan nieuwe dreigingen, zoals cybercrime, of nemen dreigingen andere vormen aan. Dit heeft gevolgen voor de risico's en de kwetsbaarheden van het fonds. Informatiebeveiliging is daarom een continu proces van elke dag en van iedereen.

Hoewel dit risico op dit moment adequaat beheerst wordt, is dit niet in alle gevallen aantoonbaar. Om deze aantoonbaarheid te verbeteren heeft eind 2023 een structurele update plaatsgevonden in het MCF. Deze aanpassing zal ervoor zorgen dat de aantoonbaarheid van de beheersing verbetert.

Pensioenfondsen moeten op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity een stap maken en voldoen aan de Verordening over digitale operationele weerbaarheid, oftewel de Digital Operational Resilience Act (DORA). Deze verordening stelt minimumvereisten voor de digitale weerbaarheid van financiële instellingen en stelt regels om de risico's bij uitbestedingspartijen te beheersen. Daarnaast verbetert DORA de ketenveiligheid en worden de risico's van fouten bij informatie-uitwisseling beperkt. Omdat pensioenfondsen voor 17 januari 2025 moeten voldoen aan de vereisten die DORA stelt, zal PNO Media deze in 2024 implementeren.

Ook datakwaliteit valt onder deze risicocategorie. Als data niet juist of onvolledig zijn, dan kan dit leiden tot fouten in de berekening van de pensioenuitkeringen. Dit kan grote gevolgen hebben voor deelnemers zoals een te laag pensioen of verkeerd berekende premies. PNO Media beschikt over beleid en rapportages op het gebied van datakwaliteit.

Voor het invaren van de pensioenen naar het nieuwe pensioenstelsel is het essentieel dat de kwaliteit van de data in de administratiesystemen op orde is. Daarom is onder andere een project gestart om de datakwaliteit te toetsen en waar nodig data tijdig te verbeteren en/of te verrijken. Het doel van dit Project Datakwaliteit is dat PNO Media op een consistente en aantoonbare wijze de datakwaliteit onderbouwt en borgt. PNO Media hanteert hiervoor het stappenplan zoals vastgelegd in het Kader Datakwaliteit dat is opgesteld door de Pensioenfederatie en is afgestemd met De Nederlandsche Bank (DNB).

Integriteitsrisico is het risico dat een organisatie schade lijdt, als gevolg van handelen of nalaten van medewerkers dat niet in overeenstemming is met de waarden en normen van het fonds. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot financiële schade of reputatieschade.

De thema's die spelen binnen deze risicocategorie zijn:

- witwassen;
- (fiscale) fraude;
- corruptie;
- sanctiewetgeving;
- terrorismefinanciering;
- belangenverstrengeling;
- marktmanipulatie;
- maatschappelijk onbetamelijk gedrag.

Om integriteitsrisico's te beperken, beschikt PNO Media onder andere over een gedragscode. Hierin zijn de normen en waarden van PNO Media vastgelegd. Deze gedragscode is door alle medewerkers en bestuurders ondertekend en jaarlijks wordt een nalevingsverklaring opgevraagd.

Een andere belangrijke beheersmaatregel is de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA). Dit is een uitgebreide beoordeling van integriteitsrisico's binnen de organisatie, gebaseerd op actuele risico's en op thema's die door DNB zijn aangereikt. Op basis van die risicoanalyse definieert het bestuur zo nodig aanvullende beheersmaatregelen om het restrisico binnen de risicobereidheid van het fonds te houden. De SIRA van 2023 omvatte onder meer de thema's maatschappelijk onbetamelijk gedrag en belangenverstrengeling. Aanvullende beheersmaatregelen zijn niet nodig gebleken.

VOORUITBLIK 2024

Het nieuwe jaar zal voor PNO Media met name in het teken staan van de verdere implementatie van de WTP. Dit brengt verschillende activiteiten met zich mee. Zo zal het fonds voor het einde van 2024 de sociale partners ondersteunen bij het maken van hun transitieplannen. Op basis van de transitieplannen stelt het fonds in het vierde kwartaal van 2024 een implementatieplan op. Dit brengt risico's met zich mee binnen de risicocategorieën strategie, bedrijfsvoering en ambitie.

Daarnaast zal PNO Media in het kader van de WTP in 2024 voor zijn de administratie een keuze moeten maken voor een nieuw pensioenplatform. De implementatie van een nieuw platform heeft impact op het IT-risico, het uitbestedingsrisico en het operationeel risico.

Om bovenstaande risico's te mitigeren zal risicomanagement de totstandkoming van deze plannen actief volgen en beoordelen of de risico's adequaat beheerst worden. De verwachting is dat eerder genomen beheersmaatregelen binnen het fonds grotendeels adequaat zullen zijn. Op een aantal risicogebieden, waaronder de uitbesteding, zal het fonds zich verder moeten ontwikkelen. Daaraan wordt in 2024 aandacht besteed.

Naast deze specifieke WTP-risico's zal PNO Media verder werken aan het MCF en aan de verdere ontwikkeling van het IRM-beleid.

In het licht van het voorgaande zal PNO Media 2 eigenrisicobeoordelingen (ERB) opleveren in 2024. De eerste richt zich specifiek op de keuze voor een pensioenplatform met het oog op de WTP. De tweede ERB wordt een reguliere ERB met daarin specifieke aandacht voor de aanvaarding van de opdracht van de sociale partners door het fonds.

In het begin van 2023 was er vooral aandacht voor de fusie met de uitvoeringsorganisatie en de invoering van een nieuw bestuursmodel. Dit had met name impact op de governance van het fonds. Andere belangrijke ontwikkelingen waren de implementatie van een nieuw DC-systeem en nieuwe cliëntportalen. Het tweede deel van het jaar richtte het risicomanagement zich vooral op ontwikkelingen rondom de WTP. De ontwikkelingen die daarmee samenhangen brengen nieuwe uitdagingen met zich mee op het gebied van risicomanagement. De aandacht voor risicomanagement zal daardoor in 2024 verder toenemen. Overall kan gesteld worden dat de risico's gedurende 2023 adequaat zijn beheerst. Het IRM-beleid is verder aangescherpt.

2023 was het eerste jaar na de fusie tussen PNO Media en zijn eigen uitvoeringsorganisatie.

De uitvoeringsorganisatie is nu een integraal onderdeel van het pensioenfonds. Het was ook het eerste jaar dat het bestuur werkte volgens het omgekeerd gemengd bestuursmodel, met een uitvoerend bestuur en een toezichthoudend niet-uitvoerend bestuur. In het verlengde daarvan zijn ook veranderingen doorgevoerd in de structuur van de andere bestuursorganen. Naast deze interne aangelegenheden heeft het bestuur zich vooral beziggehouden met besluiten over het nieuwe pensioenstelsel, indexatie, het premiebeleid en de aanscherping van het beleid voor verantwoord beleggen.

STRATEGIE PNO MEDIA

In 2023 heeft het fondsbestuur de strategie van het fonds aangepast om deze meer in lijn te brengen met de veranderende eisen en wensen van deelnemers, werkgevers en andere belanghebbenden. Door de WTP wordt het voor deelnemers en werkgevers nog belangrijker dat hun pensioenfonds hun belangen evenwichtig vertegenwoordigt, dat het de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel goed begeleidt en dat het hen ontzorgt. Het bestuur bekrachtigde onderstaande missie, visie, strategische doelstellingen en kernwaarden op 21 maart 2023.

Missie

PNO Media is dé pensioenpartner voor iedereen in de media, IT, entertainment en creatieve sector die op het onderwerp pensioen ontzorgd wil worden. Omdat we naar je luisteren, met je praten en begrijpen wat je nodig hebt. Van mens tot mens.

PNO Media heeft de verbeeldingskracht om innovatieve en duurzame oplossingen voor een comfortabele oude dag te ontwikkelen en uit te voeren.

Visie

De komst van het nieuwe pensioenstelsel maakt een persoonlijke benadering van deelnemers en de kennis van de sector nog belangrijker. Ondanks de standaardisatie van de regelingen in het nieuwe stelsel neemt de complexiteit en eigen verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers toe. Betrouwbaar en tijdig inspelen op veranderingen (technologie, wetgeving, en klantbehoeftes) maakt dat werkgevers en deelnemers een stabiele pensioenpartner nodig hebben.

Klanten verwachten van een pensioenfonds dat dit hen ontzorgt. PNO Media vult dit in door kennis van en betrokkenheid bij de sector, het leveren van kwaliteit, het zorgen voor aanvaardbare kosten en het bieden van transparantie. Bovenal wil PNO Media zijn klanten helpen bij het maken van belangrijke keuzes over pensioenen.

Werkgevers en deelnemers hechten veel waarde aan een goed rendement en het op een maatschappelijk verantwoorde wijze beleggen van pensioengelden. PNO Media laat zien dat het behalen van een goed rendement zeer goed mogelijk is met een beleggingsportefeuille die hieraan invulling geeft.

Strategische doelstellingen 2023-2025

De huidige (2023) strategie van PNO Media heeft 4 doelen:

- zeer tevreden deelnemers en werkgevers;
- toekomstbestendige, onderscheidende propositie;
- bevlogen medewerkers in continu verbeterende teams;
- stimulerende omgeving: professionele organisatie (intern) en inspiratie, samenwerking en vernieuwing (extern).

Deze doelen zijn uitgewerkt in 6 strategieën:

- A. Hoge klanttevredenheid en passende communicatie
- B. Klantbehoud en klantengroei
- C. Toekomstgerichte, onderscheidende propositie
- D. Medewerkers professionaliseren zich voortdurend
- E. Effectieve besturing en wendbare teams/processen
- F. Samenwerking of outsourcing waar we zelf niet onderscheidend kunnen zijn

Kernwaarden

PNO Media hanteert in de uitvoering van de activiteiten de volgende kernwaarden:

- ontzorgen en helpen door luisteren, praten en begrijpen (comfortabel);
- van mens tot mens, persoonlijk;
- innovatief, duurzaam en maatschappelijk verantwoord;
- kennis van de sector, betrokken;
- standaardisatie, aanvaardbare kosten;
- eigen verantwoordelijkheid (zelfredzaamheid);
- betrouwbaar en tijdig;
- kwaliteit;
- transparant;
- goed rendement.

ZELFSTANDIG FONDS

PNO Media is groot genoeg om efficiënt te zijn en klein genoeg om verbinding te hebben met werkgevers en deelnemers in de creatieve en digitale sector. Het kan daarmee een betekenisvolle rol spelen als grotendeels vrijwillig pensioenfonds. Bovendien geniet PNO Media veel vertrouwen in de doelsectoren waarvoor het werkt. Het is daarmee een betrouwbare en flexibele partner om klanten te ondersteunen bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

GROEISTRATEGIE

De groeistrategie van PNO Media stelt dat het fonds een gezond zelfstandig pensioenfonds wil blijven. Daartoe zet het actief in op het behoud en waar mogelijk groei van het aantal aangesloten organisaties en deelnemers in de sectoren media, IT, entertainment en de creatieve sector. Het belang van (huidige en toekomstige) deelnemers dient PNO Media het beste door:

- een beleggingsbeleid dat rekening houdt met zaken die voor deelnemers belangrijk zijn, zoals rendement, risico en verantwoord beleggen;
- klantbediening op maat van de deelnemers, gepensioneerden en werkgevers in de doelsectoren;
- pensioenregelingen die voorzien in behoeften van organisaties en deelnemers;
- kostenbeheersing bij de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer. Dit maakt het fonds aantrekkelijker en minder gevoelig voor een mogelijke krimp in het aantal deelnemers.

Het fonds gaat het gesprek aan met werkgevers en andere pensioenfondsen om hen ervan te overtuigen dat aansluiten bij PNO Media in het belang is van henzelf en van hun medewerkers of deelnemers.

De groeidoelstellingen richten zich op het behoud van bestaande deelnemers, op het realiseren van exogene groei (aansluiting van andere pensioenfondsen) en op autonome groei (aansluiten van nieuwe werkgevers en actieve deelnemers).

Nieuwe organisatiestructuur vanaf 2023

Vanaf 2023 is de uitvoeringsorganisatie van PNO Media integraal opgenomen in het fonds en is het bestuur georganiseerd volgens het one-tier paritair bestuursmodel (ook wel: omgekeerd gemengd bestuursmodel).

Dit moet leiden tot een grotere wendbaarheid van het fonds, verbeterde bestuurlijke effectiviteit, meer besluitvaardigheid, betere besluitvorming, een duidelijkere taakverdeling, kostenverlaging en meer veranderkracht. Vooral in het licht van de invoering van het nieuwe pensioenstelsel, in combinatie met de groeistrategie van het fonds, is het belangrijk dat de slagkracht van het fonds groot genoeg is.

ONE-TIER PARITAIR BESTUURSMODEL

Bij een one-tier bestuursmodel hebben zowel uitvoerende als niet-uitvoerende bestuurders zitting in het bestuur. Samen vormen zij het fondsbestuur. Dit is anders dan het two-tier model, waarbij er sprake is van 2 organen, een voor het bestuur en een voor de toezichthoudende functionarissen. Het voordeel van een one-tier bestuur is dat er korte lijnen bestaan tussen het uitvoerende bestuur en het toezicht daarop. Dit vergroot de slagkracht van het bestuur. Bovendien is er sprake van permanent toezicht, geborgd in het bestuur.

Pensioenfondsen kunnen voor verschillende one-tier modellen kiezen. Bij PNO Media is er vanaf 2023 sprake van een one-tier paritair bestuursmodel (ook wel: omgekeerd gemengd bestuursmodel). Hierin is sprake van een onafhankelijk voorzitter, uitvoerende bestuursleden (UB'ers), en niet-uitvoerende bestuursleden (NUB'ers) die de verschillende doelgroepen vertegenwoordigen: werkgevers, werknemers en gepensioneerden (de pariteit). De pariteit is een van de belangrijke sterke punten van het fonds.

Samenstelling van het bestuur

Vanaf 1 januari 2023 kent PNO Media een one-tier paritair bestuursmodel, dat een onderscheid maakt tussen uitvoerend bestuurders (UB'ers) en niet-uitvoerend bestuurders (NUB'ers). Het fondsbestuur bestaat uit 11 leden:

- 1 onafhankelijke voorzitter;
- 3 uitvoerend bestuurders (UB) met ieder een eigen aandachtsgebied;
- 7 niet-uitvoerend bestuurders (NUB). Hierin zitten bestuurders die zijn voorgedragen door vertegenwoordigingen van werknemers, werkgevers en gepensioneerden.

Voor het nieuwe bestuur zijn nieuwe statuten en een bestuursreglement opgesteld. Deze bepalen onder andere de taakverdeling tussen het UB en NUB.

Taken van het bestuur

Fondsbestuur

Alle bestuursleden zijn volwaardig bestuurder en dragen eindverantwoordelijkheid voor de aan het bestuur opgedragen taken. Het fondsbestuur is verantwoordelijk voor het bepalen van het beleid en kan portefeuilles, werkgroepen en commissies instellen.

Onafhankelijk voorzitter

De onafhankelijk voorzitter ziet toe op een evenwichtige samenstelling en het goed functioneren van het fondsbestuur. Hij maakt deel uit van het fondsbestuur en heeft stemrecht. Hij bepaalt de agenda's van het fondsbestuur en van het niet-uitvoerend bestuur (NUB). De onafhankelijk voorzitter is het eerste aanspreekpunt voor het verantwoordingsorgaan.

Uitvoerend bestuur

De uitvoerend bestuurders (UB) hebben als primaire taak het uitvoeren van het fondsbeleid en het aansturen van de uitvoeringsorganisatie op dagelijkse basis. Ook sturen zij uitbestedingspartijen aan. Ze leggen verantwoording af aan het NUB over de uitvoering van hun taken. Daartoe verschaffen zij periodieke rapportages aan het NUB.

De uitvoerend bestuurders hebben elk een eigen aandachtsgebied:

- UB voorzitter: commercie/acquisitie, pensioenregelingen en pensioenadministratie, operationele zaken, communicatie, IT en projecten;
- UB risicobeheer: risicomanagement, financiën, business control, privacy en compliance;
- UB vermogensbeheer: vermogensbeheer, beleidsadvisering en actuariaat.

Deze bestuurders beschikken vooral over vakinhoudelijke kennis, ervaring en competenties die voor de dagelijkse aansturing van het fonds nodig zijn. Zij komen niet vanuit de pariteit (werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden) en zijn daarmee onafhankelijk.

Voorzitter van het uitvoerend bestuur

De voorzitter van het uitvoerend bestuur zit de vergaderingen van het UB voor. In nauw overleg met de onafhankelijk voorzitter is zij verantwoordelijk voor het bestuurssecretariaat. Zij is ook het eerste aanspreekpunt voor de ondernemingsraad (OR) en heeft minimaal 4 keer per jaar overleg met de OR. Daarnaast heeft de UB voorzitter een aantal eigen aandachtsgebieden, zoals hierboven genoemd.

Niet-uitvoerend bestuur

De niet-uitvoerend bestuurders (NUB'ers) houden toezicht op het fondsbestuur als geheel, op de UB'ers, de uitvoeringsorganisatie en op de algemene gang van zaken binnen het fonds. Het NUB benoemt UB'ers, onder de voorwaarden zoals opgenomen in de statuten en stellen de beloning vast voor de onafhankelijk voorzitter en de UB'ers. Het NUB stelt ook de auditcommissie in.

Jaarlijks stellen de NUB'ers een aantal thema's vast in hun toezichtplan, waaraan zij in het komende jaar extra aandacht besteden. Deze bespreken de NUB'ers met de UB'ers en met het verantwoordingsorgaan, de auditcommissie en de sleutelfunctiehouders.

De NUB'ers voeren hun intern toezicht uit in overeenstemming met de Code Pensioenfondsen en de Pensioenwet. Zij leggen hierover verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan, de werkgevers en in dit bestuursverslag.

Overlegstructuur

Het uitvoerend bestuur vergadert volgens het bestuursreglement tenminste maandelijks en verder zo vaak als de bestuurders dit nodig achten. In 2023 vergaderde het UB 29 maal.

Het niet-uitvoerend bestuur vergadert minimaal 2 keer per jaar, en verder zo vaak als zij dit nodig achten. Daarnaast heeft het NUB elk jaar tenminste 2 maal overleg met het verantwoordingsorgaan, 2 maal met de auditcommissie en eenmaal met de OR.

Eens in de maand overleggen de voorzitters van het UB en het NUB over de agenda's van de verschillende fondsorganen. Samen voeren zij de regie en bespreken zij welke onderwerpen aandacht behoeven.

Het fondsbestuur vergadert maandelijks, waarvan 2 keer over de invulling en uitvoering van de toezichtrol en 2 keer met de auditcommissie. In 2023 kwam het fondsbestuur 11 keer samen.

Bestuurlijke thema's in 2023

Belangrijke onderwerpen waar het bestuur (UB, NUB en fondsbestuur) in 2023 aandacht aan besteedde, waren:

- de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en alle keuzes die het fonds daarvoor moet maken, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging;
- de inrichting volgens het nieuwe bestuursmodel;
- evaluatie door PwC over de werking van het nieuwe bestuursmodel;
- strategische meerjarenkalender;
- toezichtkalender en werkplan;
- inrichten rapportages (risico-, toezicht- en voortgangsrapportage);
- strategische platformkeuze;
- ESG-beleid beleggingen;
- financiële positie;
- indexatie;
- jaarverslag 2022;
- kostenrapportages;
- SIRA;
- informatiebeveiliging;
- integraal risicomanagement;
- risicobereidheidsonderzoek;
- herijking strategische risico's;
- acquisitie, marketing en communicatie;
- nieuwe klachtenprocedure, klachtencommissie en rapportage;
- gedragscode;
- jaarlijkse onderzoeken DNB;
- begroting, premiebeleid en beleggingsbeleid 2024.

BENOEMINGEN BESTUUR

Het fondsbestuur van PNO Media werkt met een rooster van aftreden. Elk bestuurslid wordt in principe benoemd voor een periode van 4 jaar, met de mogelijkheid tot maximaal tweemaal een verlenging van 4 jaar. Volgens de Code Pensioenfondsen mag gemotiveerd (comply or explain) worden afgeweken van de maximale zittingstermijn.

Alle bestuursleden dienen te beschikken over de deskundigheid en competenties zoals opgenomen in het voor hen geldende functieprofiel. NUB'ers benoemen de UB'ers. De NUB'ers worden voorgedragen door organisaties die respectievelijk werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden vertegenwoordigen. De NUB'ers worden benoemd door het fondsbestuur, onder voorbehoud van goedkeuring door De Nederlandsche Bank.

SAMENSTELLING EN WIJZIGINGEN BESTUUR

Benoeming bestuurders

Er zijn voor de situatie van het nieuwe bestuursmodel functieprofielen opgesteld voor de onafhankelijk voorzitter, de NUB'ers, de UB'ers, de voorzitter UB, de leden van de auditcommissie en de leden van de beleggingsadviescommissie. Alle vacatures zijn opengesteld voor interne en externe kandidaten. Kandidaten zijn door het bestuur benoemd en goedgekeurd door DNB.

Uitvoerend bestuurders

De UB'ers zijn:

- José Schenkel, voorzitter
- Erik Hulshof, aandachtsgebied vermogensbeheer
- Orpa Bisschop, aandachtsgebied risicobeheer (per 1 februari 2023)

Niet-uitvoerend bestuurders

Alle zittende bestuurders die tot 1 januari 2023 in functie waren, hebben aangegeven graag NUB'er te worden in de nieuwe situatie. Dit sloot aan bij de wens van het bestuur om continuïteit te hebben in de bestuursamenstelling. Daarom is ook de heer Hofman opnieuw benoemd, hoewel zijn zittingstermijn formeel verstreken was. Zijn kennis op het vlak van financiën en vermogensbeheer wordt belangrijk geacht voor de continuïteit in het bestuur. Alle NUB'ers hebben een eigen beoordeling ingevuld, een gesprek gevoerd met de werving- en selectiecommissie en een assessment gedaan. Deze waren alle positief.

Er zijn 2 nieuwe bestuurders geselecteerd en benoemd, waarmee het bestuur volledig is bemenst. Alle bestuurskandidaten zijn goedgekeurd door DNB.

De NUB'ers zijn voorgedragen door vertegenwoordigingen van werknemers, werkgevers en pensioengerechtigden. Dit waarborgt een evenwichtige afweging van de verschillende belangen.

Een lijst van alle NUB'ers per 31 december 2023 is te vinden in de bijlage Personalia.

Sleutelfunctiehouders

Zoals vereist door IORP II en de daaruit voortvloeiende wetgeving, beschikt PNO Media over 3 sleutelfunctiehouders. Het fondsbestuur benoemt de sleutelfunctiehouders.

Deze zijn als volgt ingevuld:

- **Risicobeheer:** de bestuurder die in het oude bestuursmodel tevens sleutelfunctiehouder risicobeheer was, heeft die rol ook in januari 2023 vervuld, ter overbrugging. Vanaf februari 2023 is dit de taak van de uitvoerend bestuurder risicobeheer.
- **Interne audit:** de interne auditfunctie is uitbesteed aan een onafhankelijke externe expert.
- **Actuariel:** de certificerend actuaris vervult de actuariële functie.

De sleutelfunctiehouders hebben 4 maal per jaar gezamenlijk overleg en rapporteren ieder kwartaal aan het fondsbestuur en het verantwoordingsorgaan.

De sleutelfunctiehouders hebben een controlerende functie. Deze is gescheiden van de uitvoering, die in handen is van:

- **Risicomangement:** onafhankelijk risicomanager binnen PNO Media.
- **Interne auditfunctie:** een extern accountantskantoor.
- **Actuariële functie:** de certificerend actuaris die ook de sleutelfunctie vervult.

Portefeuilles

Het fondsbestuur werkt met portefeuilles. Een verdeling van de portefeuilles onder de bestuurders zorgt voor een goede werklastverdeling, focus en kwaliteit. In de portefeuilles hebben UB'ers en NUB'ers verschillende rollen.

Een NUB'er is 1e portefeuillehouder. Hij of zij houdt toezicht op de uitvoering door de UB'er, is raadgevend en heeft een klankbordfunctie.

De UB'er voert voor het betreffende onderwerp het beleid uit.

De NUB'er die 2e portefeuillehouder is, kan de 1e portefeuillehouder vervangen bij afwezigheid of ziekte, en deze bijstaan bij het uitoefenen van het toezicht.

	Portefeuille	1e portefeuillehouder	2e portefeuillehouder	Uitvoerend bestuurder
1	Strategie, besturen organisatie, externe communicatie, businessontwikkeling en acquisitie, IT	André Snellen (onafhankelijk voorzitter)	Geert Hofman (NUB'er namens werkgevers)	José Schenkel (voorzitter UB)
2	Governance, relevante wet- en regelgeving, compliance	Madelon van Waart (NUB'er namens pensioen-gerechtigden)	Jacqueline van Leeuwen (NUB'er namens werknemers)	José Schenkel (voorzitter UB)
3	Pensioenregelingen en -soorten, deelnemerscommunicatie	Corhilde van Beijeren Bergen en Henegouwen (NUB'er namens werknemers)	Lucas Goes (NUB'er namens werkgevers)	José Schenkel (voorzitter UB)
4	Financieel-technische en actuariële aspecten, actuariële principes, herverzekering	Hugo Nieuwenhuijse (NUB'er namens werkgevers)	Eric Rutgers (NUB'er namens werknemers)	Erik Hulshof (UB'er vermogensbeheer)
5	Administratieve organisatie en interne controle, risicobeheermanagement	Lucas Goes (NUB'er namens werkgevers)	Jacqueline van Leeuwen (NUB'er namens werknemers)	Orpa Bisschop (UB'er risicobeheer)
6	Vermogensbeheer en beleggingen	Geert Hofman (NUB'er namens werkgevers)	Hugo Nieuwenhuijse (NUB'er namens werkgevers)	Erik Hulshof (UB'er vermogensbeheer)

DIVERSITEITSBELEID

PNO Media vindt een zorgvuldige samenstelling van zijn organen belangrijk voor de kwaliteit van de besluitvorming. Meer diversiteit zorgt voor een breder perspectief op de verschillende vraagstukken. Bovendien is het belangrijk dat alle belanghebbenden voldoende vertegenwoordigd zijn. PNO Media voert een diversiteitsbeleid op basis van de wet en conform de aanbevelingen in de Code Pensioenfondsen. In het diversiteitsbeleid houdt het fonds rekening met de volgende aspecten:

- complementariteit (cultuur, zienswijzen en persoonlijkheden);
- geschiktheid (vaardigheden, kennis en kunde, integriteit);
- afspiegeling van de belanghebbenden;
- vernieuwing en continuïteit.

Diversiteit

Het bestuur streeft naar een samenstelling van de fondsorganen waarin mannen, vrouwen en verschillende leeftijdscategorieën evenwichtig vertegenwoordigd zijn. PNO Media beoordeelt jaarlijks de samenstelling van deze organen om ervoor te zorgen dat de diversiteit gewaarborgd blijft. Voor het bestuur en het verantwoordingsorgaan geldt een bepaalde zittingsduur en een rooster van aftreden. Bij nieuwe vacatures wordt actief gezocht naar kandidaten die in de diversiteitsdoelstellingen passen en in het diversiteitsbeleid zijn hiervoor concrete stappen opgenomen.

Het bestuur heeft de wens om het diversiteitsbeleid te actualiseren. Ook DNB ziet diversiteit als een belangrijk aandachtspunt voor pensioenfondsen.

Orgaan	Doelstelling	Situatie per 31 december 2023
Fondsbestuur (inclusief de onafhankelijk voorzitter)	Minimaal 3 vrouwen	6 mannen 5 vrouwen
	Minimaal 1 lid jonger dan 40 jaar	10 leden ouder dan 40 jaar 1 lid jonger dan 40 jaar
Verantwoordingsorgaan*	Minimaal 3 vrouwen	11 mannen 2 vrouwen
	Minimaal 1 lid jonger dan 40 jaar	13 leden ouder dan 40 jaar 0 leden jonger dan 40 jaar

* In het verantwoordingsorgaan hebben 2 vrouwen zitting en geen persoon jonger dan 40 jaar. Hoewel PNO Media meer vrouwen en jongere leden zou toejuichen is de invloed hierop beperkt. De leden van het verantwoordingsorgaan worden namelijk verkozen vanuit de sectoren van deelnemers van het fonds. Het fonds roept bij verkiezingen wel specifiek jongere deelnemers op om zich verkiesbaar te stellen.

BESTUURSONDERSTEUNING

De bestuurssecretarissen ondersteunen het bestuur en andere fondsorganen bij de regie over alle bestuurlijke processen. Het UB benoemt, beoordeelt en ontslaat deze medewerkers, in samenspraak met de onafhankelijk voorzitter. Het UB heeft ook de dagelijkse leiding over de bestuurssecretarissen.

De bestuurssecretarissen beheren het werkplan, waarin per bestuurlijk onderdeel is beschreven welke onderwerpen er per jaar aan de orde moeten komen. Zij ondersteunen de uitvoerend bestuursleden bij het voorbereiden van de beleidsnotities en het maken van rapportages. De niet-uitvoerend bestuursleden ondersteunen zij bij het uitoefenen van toezicht op het fonds. Ook het verantwoordingsorgaan en de sleutelfunctiehouders worden door de bestuurssecretarissen ondersteund.

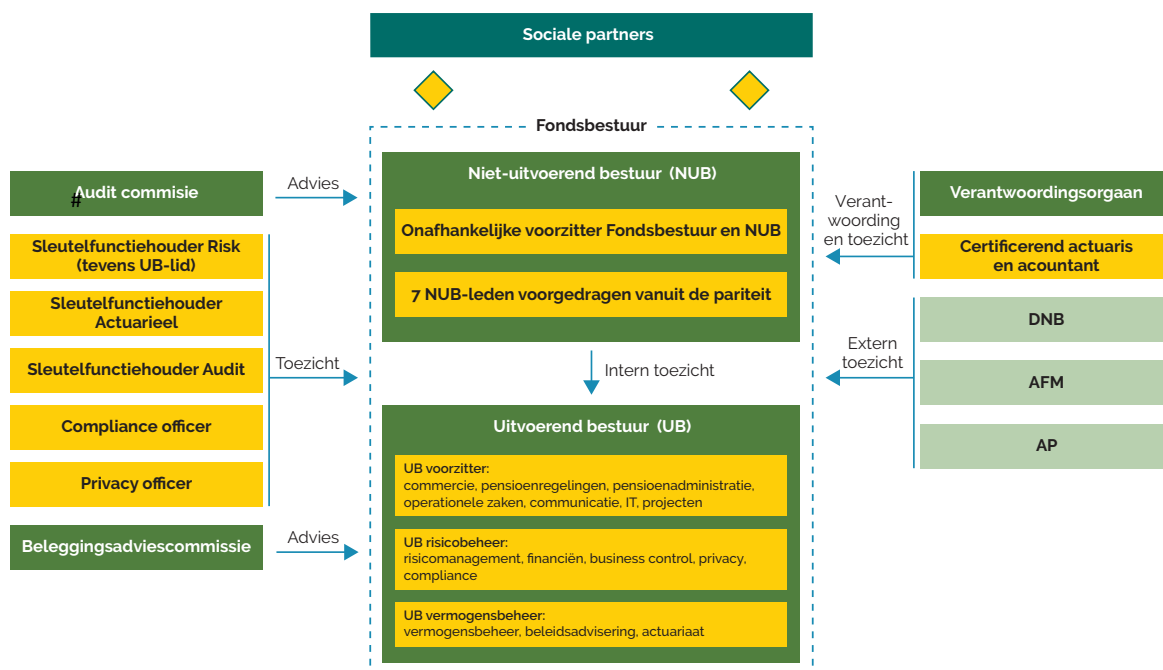
UITVOERINGSORGANISATIE

De uitvoering van de pensioenregelingen was tot en met 2022 uitbesteed aan de uitvoeringsorganisatie Coöperatieve Media Pensioen Diensten U.A. (MPD). Vanaf 1 januari 2023 is de uitvoeringsorganisatie integraal onderdeel van PNO Media. De uitvoeringsorganisatie wordt direct aangestuurd door het uitvoerend bestuur.

PENSIOENRAAD

De pensioenraad is geen bestuurlijk gremium van het fonds, maar een onafhankelijke rechtspersoon. De pensioenraad fungeert als overlegplatform voor bij het fonds aangesloten werkgevers en werknemers met als doel tot bindende afspraken te komen over de arbeidsvoorwaarde pensioen, indien en voor zover dit niet via collectieve arbeidsovereenkomsten of in overleg met de eigen OR gebeurt. De pensioenraad bestaat uit werkgeversleden die worden voorgedragen door de Werkgeversvereniging voor de Media en werknemersleden die door de werknemersorganisaties worden voorgedragen. De pensioenraad wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter.

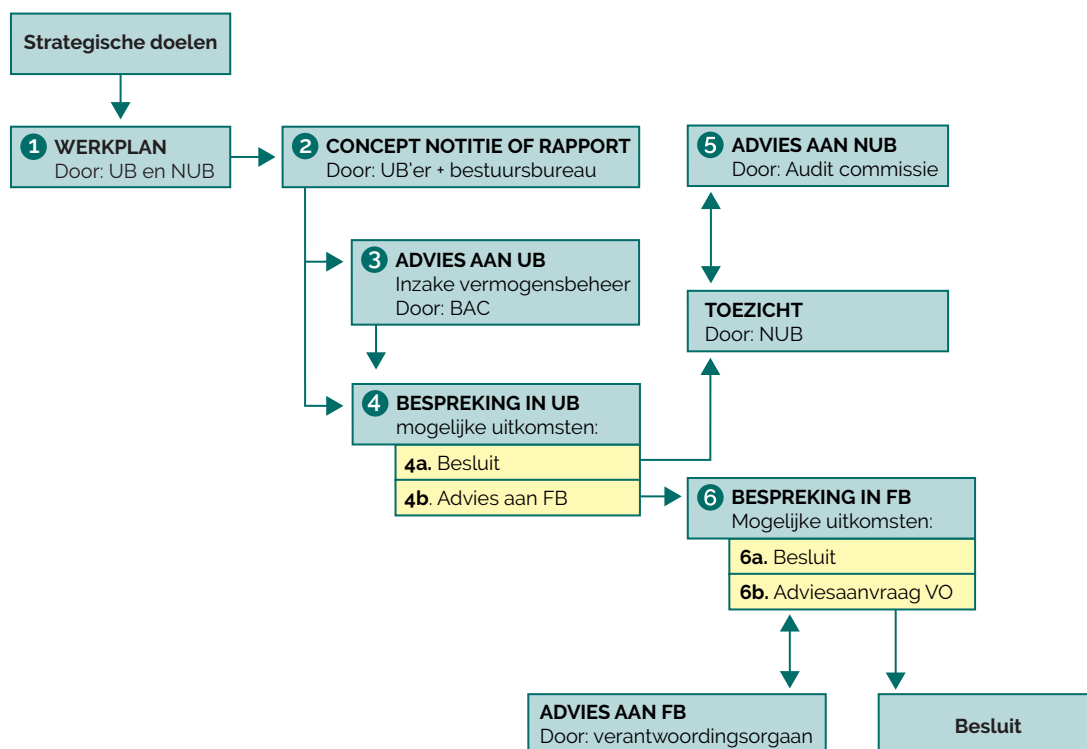
De governancestructuur vanaf PNO Media wordt in onderstaand schema weergegeven.

BELEIDSVOORBEREIDING & BESLUITVORMING

Beleidsvoorbereiding in 2023

Met de invoering van het nieuwe bestuursmodel in 2023 is ook de besluitvormingsprocedure veranderd.

1. De onderwerpen die het bestuur in een jaar agendeert, worden door de verschillende bestuursonderdelen vastgesteld in een jaarlijks werkplan. De onderwerpen zijn afgeleid van de strategische doelen. De bestuurssecretarissen beheren het werkplan en zorgen voor het plannen van de vergaderingen.
 2. Voor elk onderwerp bereidt de UB'er een concept beleidsnotitie of rapportage voor, samen met de betrokken beleidsmedewerker. Waar nodig wordt de conceptnotitie aangevuld met een risico-opinie of een aanbeveling van de betrokken sleutelfunctiehouder.
 3. Voor onderwerpen met betrekking tot vermogensbeheer, kan een advies van de beleggingsadviescommissie (BAC) toegevoegd worden.
 4. De notitie of rapportage wordt in het UB besproken. Er zijn 2 mogelijke uitkomsten:
 - a. Het UB heeft mandaat om het besluit te nemen. Het neemt het besluit en stuurt een rapportage naar het NUB. Die kan op basis daarvan toezicht uitoefenen. De rapportage licht toe wat de status is van het onderwerp, welk besluit is genomen en geeft een onderbouwing daarvan.
 - b. Het fondsbestuur moet het besluit nemen. Dan brengt het UB een advies uit aan het fondsbestuur. De betrokken UB'er bespreekt het onderwerp voor met de betrokken portefeuillehouder(s).
 5. Het NUB wordt bij zijn toezichthoudende taak ondersteund door de auditcommissie (AC).
 6. Voor beslissingen die het fondsbestuur moet nemen zijn 2 mogelijke uitkomsten:
 - a. Het fondsbestuur neemt het besluit.
 - b. Voor bepaalde onderwerpen heeft het verantwoordingsorgaan (VO) adviesrecht. In dat geval zal het fondsbestuur een adviesaanvraag doen bij het VO. Het fondsbestuur neemt een besluit met inachtneming van het advies van het VO en het advies van het UB.
- In beide gevallen wordt het fondsbesluit doorgestuurd aan het NUB in het kader van toezicht houden.

Alle bestuursbesluiten vinden plaats volgens het BOB-model (beeldvorming, oordeelsvorming, besluitvorming). Het besluit wordt gemotiveerd vastgelegd. De exacte besluitvormingsprocedure voor elk onderwerp is bepaald in het werkplan.

ELEMENTEN BELEIDSNOTITIES

Voordat een voorstel of rapport wordt ingediend, toetst de verantwoordelijk UB'er het op de volgende aspecten:

- Is het voorstel in lijn met bestaand bestuursbeleid?
- In welke fase bevindt zich de besluitvorming (BOB-model)?
- Is er een consistente lijn in de onderbouwing?
- Zijn de voor- en nadelen goed uitgewerkt?
- Worden er alternatieven benoemd?
- Biedt het voorstel voldoende basis om een besluit te nemen?
- Zijn de risico's voldoende geadresseerd?

Verschillende commissies adviseren het bestuur. Met ingang van 2023 zijn de volgende commissies actief. Hieronder volgt een beschrijving van hun aandachtspunten gedurende het verslagjaar.

Beleggingsadviescommissie (BAC)

De beleggingsadviescommissie (BAC) is ingesteld per 1 januari 2023.

Rol en onderwerpen

De beleggingsadviescommissie adviseert het uitvoerend bestuur en het fondsbestuur pro-actief en op verzoek bij onderwerpen die betrekking hebben op het vermogensbeheer. De onderwerpen waarover de BAC adviseert, zijn vastgelegd in een jaarlijks werkplan.

De BAC adviseert onder andere over de volgende onderwerpen:

- de investment beliefs;
- het ALM-beleid, inclusief de te hanteren economische uitgangspunten;
- het (strategisch) beleggingsbeleid, waaronder de jaarlijkse beleggingsplannen voor de huidige productportefeuilles, inclusief de afdekking van het renterisico;
- het ESG-beleid voor verantwoord beleggen;
- de uitvoering van het vermogensbeheer, waaronder het selecteren van nieuwe beleggingscategorieën en/of vermogensbeheerders en het monitoren van het beleggingsbeleid.

In 2023 was de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, die voor PNO Media per 1 januari 2027 zal plaatsvinden, een belangrijk onderdeel van de advieswerkzaamheden van de BAC. In de komende jaren zal dat het geval blijven.

Naast het geven van adviezen signaleert de BAC economische en maatschappelijke ontwikkelingen die invloed (kunnen gaan) hebben op de beleggingsportefeuilles van het fonds.

Samenstelling en wijzigingen

De commissie bestond gedurende het jaar 2023 uit:

- de uitvoerend bestuurder vermogensbeheer (voorzitter);
- 3 extern adviseurs.

De 2 NUB'ers die 1e en 2e portefeuillehouder zijn van het onderwerp vermogensbeheer zijn vaste toehoorders in de BAC-vergaderingen. De sleutelfunctiehouder risicobeheer kan op eigen verzoek als toehoorder deelnemen aan BAC-vergaderingen.

Activiteiten in 2023

In 2023 kwam de BAC 6 keer bij elkaar. De commissie heeft het UB onder andere geadviseerd over:

- aanscherpen ESG-beleid, waaronder het verder aanscherpen van het engagement- en uitsluitingenbeleid en het uitbouwen van doing good-beleggingen (impactbeleggingen);
- afdekking van het renterisico;
- liquiditeitsbeheer, gegoten in een LDI-portefeuille;
- risicobereidheidsonderzoek en risicohouding;
- gevolgen van het nieuwe pensioenstelsel;
- update handboek managersselectie;
- onderzoek beleggingskosten;
- rapportages over beleggingen;
- evaluatie verschillende beleggingscategorieën;
- monitoring van de externe vermogensbeheerders;
- jaarverslag 2022;
- rendementsramingen en beleggingsmixen, uitmondend in beleggingsplannen voor 2024 voor de verschillende producten met hun eigen beleggingsportefeuilles.

Rol en onderwerpen

De auditcommissie (AC) ondersteunt het NUB bij het intern toezicht. De leden van het AC adviseren de NUB'ers bij het uitoefenen van hun toezichtrol en zijn verantwoordelijk voor het naleven van alle wet- en regelgeving, de gedragscode en andere toepasselijke reglementen. Op de AC is het Reglement Auditcommissie van toepassing zoals vastgesteld door het fondsbestuur.

Jaarlijks stelt de AC een kalender op van onderwerpen die aan de orde zullen komen, mede afgeleid van het toezichtplan van het NUB. Daartoe behoren in ieder geval de volgende aandachtsgebieden:

- risicobeheersing;
- beleggingsbeleid;
- financiële informatieverschaffing door het fonds;
- verhouding tussen de dienstverlening en de kosten van het fonds;
- evenwichtige belangenafweging;
- adequate werking van de governance;
- uitbesteding van diensten;
- informatietechnologie (IT).

De auditcommissie vergadert minimaal 2 maal per jaar. Daarnaast vergadert de AC minstens 2 keer per jaar met het NUB en met het fondsbestuur.

De onafhankelijk voorzitter woont ten minste 2 keer per jaar een vergadering van de AC bij als toehoorder, om de nodige verbinding te waarborgen. De sleutelfunctiehouders risicobeheer en interne audit zijn vaste genodigden bij de vergaderingen van de AC.

Samenstelling en wijzigingen

De auditcommissie is per 1 januari 2023 ingesteld. In december 2022 heeft het bestuur, op voordracht van de werving- en selectiecommissie, 2 externe leden benoemd:

- De heer P. de Groot (tevens voorzitter)
- Mevrouw M. Teunissen

De leden van de AC worden telkens voor een periode van 4 jaar benoemd, met de mogelijkheid tot een herbenoeming voor maximaal 4 jaar. Zij hebben geen andere functie binnen het fonds, om hun onafhankelijke oordeel te waarborgen.

Activiteiten in 2023

In 2023 kwam de AC 5 keer bij elkaar. Daarnaast heeft de AC deelgenomen aan enkele fondsbestuur- en NUB-vergaderingen en heeft er regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de NUB-voorzitter en de AC-voorzitter. De AC heeft het niet-uitvoerend bestuur met name geadviseerd en ondersteund bij het door het NUB op te stellen toezichtplan. Omdat alle partijen in hun rol moesten groeien binnen het nieuwe bestuursmodel, is voor het formuleren en doorleven van het toezichtplan uitvoerig overleg gevoerd. In 2024 gaat het AC het NUB ondersteunen bij het toezichthouden op onderwerpen zoals die in het toezichtplan zijn geformuleerd.

VASTLEGGING INRICHTING FONDSORGANEN

De inrichting van de verschillende fondsorganen is vastgelegd in het Bestuursreglement, Reglement Auditcommissie, Reglement Beleggingsadviescommissie, Reglementen Sleutelfuncties (Risicobeheer, Actuarieel en Interne Audit) en Reglement Verantwoordingsorgaan. Dit zijn separate documenten.

Klachtenprocedure en klachtencommissie

Tot 1 juli 2023 gold de klachten- en geschillenprocedure van PNO Media. Daarbij werden schriftelijke klachten (over behandeling door het fonds) of geschillen (over inhoudelijke kwesties) door het fonds in behandeling genomen. Werd een klacht of geschil niet tot tevredenheid afgehandeld, dan kon die worden voorgelegd aan de klachten- en geschillencommissie van het fonds.

Per 1 juli 2023 zijn de Wet toekomst pensioenen (WTP) en nieuwe regelgeving over klachtenafhandeling in werking getreden. Daarin wordt een klacht gedefinieerd als 'iedere uiting van ontevredenheid die door een deelnemer, gewezen deelnemer, andere aanspraakgerechtigde of pensioengerechtigde wordt gericht aan een uitvoerder'. Daarnaast is per 1 januari 2024 de gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' van de Pensioenfederatie van kracht geworden. Deze gedragslijn bevat voorwaarden voor pensioenfondsen om op een klantvriendelijke, transparante en eenduidige manier met een klacht om te gaan. PNO Media heeft in 2023 het klachtenreglement herzien om aan te sluiten bij de nieuwe wetgeving en deze gedragslijn.

Klachtenprocedure 2023

De klachtenprocedure waarborgt een correcte afhandeling van klachten van klanten. De procedure is vastgelegd in een klachtenreglement en een klachtenbeleid. Onder klanten vallen in de definitie van het fonds: deelnemers, gewezen deelnemers, aspirant-deelnemers, tussencontractdeelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden alsmede (vertegenwoordigers van) aangesloten werkgevers zoals bedoeld in de statuten en reglementen van het fonds.

De klachten zijn, afhankelijk van de stap in de klachtenprocedure, onderverdeeld in:

- klacht: iedere aan het fonds gerichte ontevredenheid van een klant (dat is dus een bredere definitie dan voorheen);
- geëscaleerde klacht: klacht die in eerste aanleg niet naar tevredenheid van de klant is opgelost en die vervolgens door het UB of de klachtencommissie wordt behandeld.

Als de klacht niet naar tevredenheid door het fonds kan worden opgelost, dan kan de klant deze klacht als geschil bij een externe instantie voorleggen.

De procedure is in het kort als volgt:

- **Stap 1:** de klacht wordt door het fonds in behandeling genomen. Het streven is om deze klacht binnen 2 weken af te handelen. Lukt dat niet, of is er meer informatie nodig, dan kan deze termijn verlengd worden, conform de tijdlijnen in het klachtenreglement.
- **Stap 2:**
 - a. Als de klacht binnen 2 weken is afgehandeld en de indiener is het niet eens is met de beslissing van het fonds, dan heeft hij of zij de mogelijkheid om de klacht voor te leggen aan het uitvoerend bestuur (UB) van PNO Media. Is de indiener het vervolgens ook niet eens met het besluit van het UB, dan kan de indiener de klacht voorleggen aan de klachtencommissie.
 - b. Is de klacht niet binnen 2 weken afgehandeld, dan kan de indiener die het niet eens is met de beslissing van het fonds, deze klacht rechtstreeks voorleggen aan de klachtencommissie.
- **Stap 3:** de klachtencommissie vraagt het fonds om een schriftelijk antwoord binnen 2 weken. Waar nodig en gewenst, kunnen indiener en fonds worden gehoord of worden extra stukken opgevraagd. De klachtencommissie streeft ernaar om binnen 6 weken een beslissing te nemen. De beslissing heeft de vorm van een zwaarwegend advies aan het fondsbestuur.
- **Stap 4:** het fondsbestuur behandelt dit zwaarwegende advies op de eerstvolgende bestuursvergadering en neemt een schriftelijk besluit. Het fondsbestuur kan alleen afwijken van het zwaarwegende advies met een 2/3 deel van het bestuur. Het fondsbestuur stelt de indiener en de klachtencommissie schriftelijk van zijn besluit op de hoogte.
- **Stap 5:** als de indiener ontevreden is over dit besluit, dan kan hij of zij zich wenden tot de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP), waar PNO Media per 1 januari 2024 bij is aangesloten. Voorwaarde is wel dat het een geschil betreft over de uitvoering van het pensioenreglement. De indiener kan er ook voor kiezen in te stemmen met bemiddeling door de Ombudsman Pensioenen. Daarnaast kan de indiener zich wenden tot de burgerlijk rechter.

Wijzigingen in de samenstelling van de klachtencommissie van het fonds

In 2023 bestond de klachten- en geschillencommissie uit 3 leden: 2 bestuursleden en een vertegenwoordiger uit het verantwoordingsorgaan. Zij staan vermeld in de bijlage Personalia.

Het nieuwe klachtenreglement vereist dat de klachtencommissie wordt bemenst door 3 externe leden: een voorzitter en 2 leden, die door het bestuur worden benoemd. Een van de leden wordt voorgedragen door het verantwoordingsorgaan. De leden mogen geen andere functie binnen het pensioenfonds hebben, om volledig onafhankelijk te zijn. Daarnaast is het belangrijk dat de leden voldoende vaardigheden hebben voor het uitvoeren van een goede klachtenafhandeling en dat zij als team goed samenwerken.

Begin 2024 zullen de voorzitter en de 2 leden worden geworven. Zolang de nieuwe klachtencommissie nog niet is bemenst, nemen de leden van de oude klachten- en geschillencommissie klachten in behandeling conform het nieuwe klachtenreglement.

Activiteiten in 2023

De klachtenrapportage in 2023 valt uiteen in 2 delen. Tot 1 juli 2023 gold de oude manier van rapporteren en de oude definitie van een klacht/geschil. Vanaf 1 juli 2023 is gestart met een meer gedetailleerde klachtenrapportage, conform de verplichte rubrieken in de nieuwe gedragslijn van de Pensioenfederatie. Nieuwe wettelijke regels hanteren een meer uitgebreide definitie van het begrip klacht.

Klachten en geschillen in de eerste helft van 2023

In de eerste helft van 2023 zijn geen klachten in behandeling genomen. Er zijn drie geschillen in behandeling geweest die allemaal zijn afgehandeld.

Geschillen	Aantallen
In behandeling op 1 januari 2023	1
Ingediende geschillen eerste helft 2023	2
Afgewikkelde geschillen in eerste helft 2023	3
• Waarvan toegewezen	0
• Waarvan afgewezen	2
• Waarvan niet ontvankelijk	0
• Waarvan geëscaleerd naar bestuur	1
• Waarvan ingetrokken door klant	1
Geschillen in behandeling per 1 juli 2023	0

Klachten in Q3 en Q4 2023

Vanaf 1 juli registreert en rapporteert het fonds de klachten op grond van de meer uitgebreide definitie. Daarom is het aantal meldingen in deze rapportage hoger dan in de eerste helft van het jaar.

	Aantal ontvangen in Q3	Aantal afgewikkeld Q3	Aantal ontvangen Q4	Aantal afgewikkeld Q4
Service en klantgerichtheid	17	17	3	3
Behandelingsduur	1	1	4	4
Informatieverstrekking	10	10	4	4
Deelnemersportaal	4	4	27	27
Keuzebegeleiding	0	0	0	0
Pensioenberekening en -betaling	1	1	5	5
Registratie werknemers- gegevens/datakwaliteit	2	2	0	0
Toepassing wet- en regelgeving: algemeen	1	1	1	1
Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	0	0	0	0
Financiële situatie	0	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Overig	3	3	0	0

In Q3 en Q4 was er geen sprake van geëscaleerde klachten. Alle (in totaal: 83) klachten zijn naar tevredenheid van de klant afgewikkeld.

Plannen voor 2024

In 2024 wordt een nieuwe klachtencommissie benoemd en werkt het fonds volgens het in 2023 vastgestelde klachtenreglement. Waar klachten aanleiding geven tot aanpassing van processen of dienstverlening, wordt dit in de klachtencommissie en in het bestuur besproken.

Daarnaast wordt in 2024 een feedbackproces opgestart om de klanttevredenheid van de klant over de afhandeling van klachten te meten.

VERANTWOORDINGSORGAAN

Het verantwoordingsorgaan (VO) vertegenwoordigt deelnemers, gewezen deelnemers, werkgevers en pensioengerechtigden. Het fondsbestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid, de uitvoering daarvan en de naleving van de principes voor goed pensioenfondsbestuur.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid om een oordeel te geven over:

- het handelen van het bestuur;
- het beleid dat het bestuur heeft gevoerd;
- de beleidskeuzes van het bestuur voor de toekomst.

Oordeel en advies

In zijn oordeel baseert het verantwoordingsorgaan zich op de vraag of het bestuur bij de uitvoering van zijn taken op evenwichtige wijze rekening heeft gehouden met de belangen van alle belanghebbenden.

Ook adviseert het verantwoordingsorgaan het bestuur van PNO Media over onder andere:

- samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten;
- indexatiebeleid;
- mogelijke verlaging van pensioenaanspraken en pensioenrechten;
- omvang van het verantwoordingsorgaan.

VERANTWOORDINGSORGAAN IN 2023

Samenstelling

Het verantwoordingsorgaan (VO) vertegenwoordigt deelnemers, gewezen deelnemers, werkgevers en pensioengerechtigden en bestond eind 2023 uit 13 leden: 7 leden namens actieve deelnemers, 3 leden namens pensioengerechtigden, 2 leden namens gewezen deelnemers en 1 lid namens de werkgevers.

De actuele samenstelling van het verantwoordingsorgaan is te vinden in de bijlage Personalia.

De leden namens de actieve deelnemers en pensioengerechtigden worden elke 4 jaar gekozen volgens de in het reglement van het verantwoordingsorgaan vastgelegde verkiezingsprocedure en benoemd door het bestuur. De leden namens de gewezen deelnemers worden voorgedragen door het bestuur. Na een positief advies door het zittende VO, worden deze door het bestuur benoemd. Het werkgeverslid wordt voorgedragen door de Werkgeversvereniging voor de Media (WvM) en benoemd door het bestuur.

Het huidige verantwoordingsorgaan is in 2020 geïnstalleerd, in 2024 vinden naar verwachting nieuwe verkiezingen plaats.

Activiteiten

Het VO is in het verslagjaar 9 keer bijeengekomen. Het overlegde zowel met het uitvoerend bestuur (UB) als met het niet-uitvoerend bestuur (NUB).

Het VO heeft onder andere zijn oordeel gegeven over het jaarverslag 2022, heeft de werkwijze van het VO binnen het nieuwe bestuursmodel bepaald en geëvalueerd, en advies gegeven over de indexatie in 2023, pensioenpremies voor 2024, enkele collectieve waardeoverdrachten en over het aangepaste klachtenreglement.

Verderop in het jaarverslag is het oordeel van het VO vermeld.

Zelfevaluatie van het bestuur

Het bestuur evalueert het eigen functioneren geregeld. Tweejaarlijks heeft dit de vorm van een formele zelfevaluatie door middel van schriftelijke vragenlijsten die worden ingevuld door bestuursleden. Ook in 2023 zijn deze vragenlijsten ingevuld.

Aspecten waar het bestuur altijd alert op is zijn evenwichtige belangenafweging en risico-afwegingen bij alle bestuursbesluiten. Met de wijzigingen die te verwachten zijn in het licht van het nieuwe pensioenstelsel, heeft het bestuur extra aandacht voor het contact met het verantwoordingsorgaan en sociale partners.

Procesobservatie bij bestuursvergaderingen

In de eerste helft van 2023 was een externe partij (PwC) als procesobservator aanwezig bij de vergaderingen van het fondsbestuur. Het doel van deze externe evaluatie was om te beoordelen of de wijze waarop de bestuursleden hun nieuwe bestuurlijke rol vervullen, in lijn is met de taak- en rolverdeling die is afgesproken binnen het nieuwe bestuursmodel. Ook wil het bestuur hiermee de vraag beantwoorden of de doelstellingen behaald zijn die PNO Media beoogde met de invoering van het nieuwe bestuursmodel.

Op 12 juli 2023 heeft PwC zijn bevindingen teruggekoppeld en samen met het bestuur besproken. Daarbij is ook de input van de schriftelijke vragenlijsten uit de zelfevaluatie meegenomen. Op hoofdlijnen is het bestuur positief over de besluitvaardigheid en snelheid van besluiten ten opzichte van het vorige bestuursmodel. Bij de fondsbestuursvergaderingen ligt de focus op strategische onderwerpen. De vergaderingen zijn efficiënt en effectief. Besluiten komen op een goede wijze tot stand, het bestuur heeft voldoende invloed en de mandatering aan het UB is duidelijk.

Daarnaast leverde de evaluatie een aantal aandachtspunten op, waarmee het bestuur in 2024 aan de slag gaat. Zo is er de wens dat het NUB meer onderscheid maakt tussen hun toezichtrol en hun rol als lid van het fondsbestuur. Dat is opgelost door de vergadermomenten (NUB-toezichtvergaderingen en vergaderingen met het fondsbestuur) beter te scheiden.

Doorleefsessies

In 2022 zijn zogeheten doorleefsessies gestart. Deze zijn in 2023 voortgezet en afgerond. Deze doorleefsessies zijn gefaciliteerd door PwC. De focus lag hierbij vooral op de processen en overlegstructuren binnen het bestuur. DNB is geïnformeerd over de bevindingen en heeft hierover een positief oordeel gegeven.

EVENWICHTIGE BELANGENAFWEGING

De aard van een paritair bestuur draagt bij aan een belangenafweging waarin voldoende aandacht is voor de belangen van zowel werkgevers, deelnemers, gewezen deelnemers als pensioengerechtigden. Deze pariteit is gewaarborgd in het niet-uitvoerend bestuur, dat het intern toezicht uitvoert. In bestuursverslagen en bestuursbesluiten wordt expliciet gemaakt hoe met de verschillende belangen rekening is gehouden.

Goed pensioenfondsbestuur volgens de Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen formuleert normen voor goed pensioenfondsbestuur. In 2023 is een nieuwe versie van de Code Pensioenfondsen bepaald. Deze wordt in 2024 van kracht. PNO Media onderschrijft de uitgangspunten van de Code Pensioenfondsen en past de normen van deze code in zijn beleid toe. In de nieuwe code zijn 5 thema's voor goed pensioenfondsbestuur geformuleerd. PNO Media besteedt op de volgende wijze aandacht aan deze thema's.

1. Goed zorgen voor het pensioen van belanghebbenden

Het fonds communiceert een duidelijke missie, strategie, risico's en doelstellingen en legt verantwoording af over het gevoerde beleid. In de strategie van PNO Media staan tevreden deelnemers en werkgevers centraal. In de uitvoering streeft het fonds naar een pensioenbeleid met een evenwichtige afweging van belangen, verantwoord beleggingsbeleid met oog voor duurzaamheid en zorgvuldig risicomanagement. Dit alles met als randvoorwaarden een goed rendement, hoge kwaliteit en aanvaardbare kosten.

2. Goed besturen

Strategische vraagstukken worden binnen het fondsbestuur op een gestructureerde wijze besproken, gemotiveerd en vastgelegd. Dit is vastgelegd in een heldere beleidscyclus. Het fonds past Integraal Risico Management toe en heeft de risicogovernance ingericht conform het *three lines* model (meer daarover is te lezen in het hoofdstuk Risicomanagement).

Het fondsbestuur bevordert een cultuur van integriteit en compliance. Er is een gedragscode die door het fonds en door uitbestedingspartners wordt nageleefd. Voor zowel het bestuur als andere organen geldt dat er nooit sprake mag zijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstrengeling. De klokkenluidersregeling zorgt ervoor dat misstanden veilig gemeld kunnen worden. Het bestuur maakt jaarlijks een SIRA en iedere bestuursvergadering bespreekt het bestuur mogelijke integriteitsissues.

3. Effectief intern toezichthouden en controle uitoefenen

In het nieuwe bestuursmodel is een zorgvuldig evenwicht voorzien tussen uitvoering door een inhoudelijk deskundig uitvoerend bestuur en intern toezicht door een paritair niet-uitvoerend bestuur. Onafhankelijke commissies ondersteunen het bestuur.

4. Verantwoording en inspraak organiseren

Het bestuur staat open voor kritiek en beoordeelt zichzelf continu op het bezit van de juiste kennis en competenties. Het verantwoordingsorgaan wordt tijdig betrokken bij strategische besluitvorming.

5. Effectief functioneren van de fondsorganen

Het fonds zorgt ervoor dat het bestuur, de overige fondsorganen en het verantwoordingsorgaan dusdanig zijn samengesteld dat hierin voldoende geschiktheid, complementariteit, diversiteit en een afspiegeling van de belanghebbenden aanwezig is. Er is een expliciet diversiteitsbeleid. Voor de bestuursleden bestaat een duidelijk functieprofiel, dat voor sleutelfunctiehouders is aangevuld met extra eisen. Het fonds voert een verantwoord en beheerst beloningsbeleid en evalueert dit geregeld.

Rapportagenormen Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen 2024 bevat een aantal specifieke rapportagenormen. Conform het advies van de Pensioenfederatie wordt hieronder weergegeven in welke hoofdstukken dit bestuursverslag aandacht besteedt aan deze onderwerpen.

Norm 1: missie, visie en strategie

Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in de missie, visie en strategie van het fonds, zoals beschreven in dit hoofdstuk (Governance en organisatie).

Norm 4: kennen van voorkeuren van de belanghebbenden

Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Hierover is meer te lezen in de hoofdstukken Pensioenbeleid, Beleggingsbeleid en Governance.

Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau. Alle informatie over het risicomanagementbeleid is te vinden in het hoofdstuk Risicomanagement.

Normen 34-35: diversiteitsbeleid

De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit en afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie van bestuursorganen vindt een check plaats.

Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen. Meer hierover is te lezen in dit hoofdstuk (Governance en organisatie).

ALGEMENE VERORDENING GEGEVENSBESCHERMING

Persoonlijke gegevens worden door PNO Media met de grootst mogelijke zorgvuldigheid behandeld en beveiligd. PNO Media is ervan overtuigd dat de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, werkgevers en andere relaties van essentieel belang is bij de activiteiten van het fonds. Hierbij volgt het fonds de Gedragslijn verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen van de Pensioenfederatie.

In 2023 zijn er geen meldingen gedaan van datalekken aan de Autoriteit Persoonsgegevens.

KLOKKENLUIDERSREGELING

Bij het fonds geldt een meldingsplicht voor vermoedens van corruptie of andere integriteitsschendingen. Deze kunnen conform de integriteitsincidentenregeling van PNO Media worden gemeld. Melders worden beschermd door de klokkenluidersregeling.

De klokkenluidersregeling bevat een procedure en waarborgen voor de bescherming van de klokkenluider die te goeder trouw melding maakt van (een vermoeden van) een misstand van algemene, operationele en/of financiële aard. Als een melder vreest voor nadelige gevolgen voor zijn eigen positie of als aan een eerdere melding geen gevolg is gegeven, kan deze regeling (anoniem) worden toegepast. Sleutelfunctiehouders kunnen desgewenst escaleren naar DNB.

In 2023 zijn er geen meldingen van misstanden geweest.

INTEGRITEIT EN COMPLIANCE

Integriteit is een belangrijk aspect dat gedurende het jaar op verschillende manieren aandacht krijgt. Met een jaarlijkse systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) brengt het bestuur integriteitsrisico's binnen de hele organisatie in kaart en inventariseert het of er maatregelen nodig zijn om die risico's in te perken.

Ook in de dagelijkse praktijk staat integriteit hoog op de agenda. Elke bestuursvergadering start met een inventarisatie van mogelijke integriteitskwesaties, zoals nevenfuncties of geschenken. Hiermee vergroot het bestuur de bewustwording en worden integriteitsconflicten voorkomen.

INTEGRITEITS- EN SCREENINGBELEID EN INCIDENTENREGELING

Het integriteits- en screeningbeleid bevat uitgangspunten voor de manier waarop PNO Media een integere bedrijfsvoering waarborgt en de wijze waarop het pensioenfonds zijn bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en externe adviseurs of commissieleden selecteert.

De incidentenregeling geeft aan welke stappen gevolgd moeten worden als het vermoeden bestaat van een incident. Onder een incident wordt in ieder geval verstaan:

- een (dreigend) strafbaar feit;
- een (dreigende) schending van wet- en regelgeving;
- een (dreiging van) bewust onjuist informeren van publieke organen;
- een (dreigend) datalek;
- een schending van gebruikelijke of binnen het fonds geldende gedragsregels;
- (een dreiging van) het bewust achterhouden, vernietigen of manipuleren van informatie.

In verband met de fusie en de invoering van het nieuwe bestuursmodel geldt per 1 januari 2023 een nieuwe regeling. Daarin worden 2 soorten incidenten onderscheiden:

- Een integriteitsincident heeft betrekking op overtreding van gedragsregels of algemene normen. Bijvoorbeeld mogelijke schending van integriteit, belangenverstrengeling, grensoverschrijdend gedrag en misbruik van vertrouwelijke informatie, maar ook strafbare feiten zoals diefstal en fraude.
- Een operationeel incident is een incident op het gebied van de dagelijkse operationele bedrijfsvoering.

In 2023 hebben zich geen incidenten voorgedaan.

BELONINGSBELEID

Het remuneratiebeleid of beloningsbeleid vormt de basis voor de vergoeding van bestuurders en het verantwoordingsorgaan. Beheerste bestuurdersbeloningen zijn het uitgangspunt. Voor het beloningsbeleid van PNO Media laat het bestuur zich mede leiden door de Pensioenfederatierichtlijn voor beloningsbeleid van middelgrote pensioenfondsen. Het beloningsbeleid voor bestuurders refereert ook aan de salarisstructuur van de publieke omroep.

In 2023 is een nieuw beloningsbeleid van kracht geworden, dat past bij het nieuwe bestuursmodel. De belangrijkste wijziging is een onderscheid in de hoogte van de vergoedingen voor een uitvoerend bestuurslid en een niet-uitvoerend bestuurslid.

Beloningsstructuur met ingang van 2023

Met de ingang van het nieuwe bestuursmodel verandert ook het functiehuis van de bestuursfuncties en fondsorganen. De uitgangspunten van de Wet Normering Topinkomens (WNT) blijven gehandhaafd zoals in eerdere jaren, maar de percentages en het tijdsbeslag zijn opnieuw vastgesteld voor de (nieuwe) functies.

Onafhankelijk voorzitter

Het tijdsbeslag voor de voorzitter van het fondsbestuur wordt gesteld op gemiddeld 1,5 dag per week. Per saldo komt dit neer op een vte (voltijdsequivalent) van 0,3. Het WNT-percentage is 90%.

Niet-uitvoerend bestuurders (NUB)

De tijd die NUB'ers nodig hebben voor hun taken wordt gesteld op 1 dag in de week, ofwel 0,2 vte. Het WNT-percentage is 70%.

Voorzitter uitvoerend bestuur

De voorzitter van het uitvoerend bestuur (UB) is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken, de aansturing van de werkzaamheden en van de werknemers van het fonds. Deze heeft een fulltime dienstverband. Er geldt een WNT-percentage van 90%.

Uitvoerende bestuurders (UB)

De uitvoerende bestuursleden (vermogensbeheer en risicobeheer) zijn binnen hun aandachtsgebied verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken en de aansturing van de werknemers van het fonds. Voor hen is een tijdsbeslag van gemiddeld 3 dagen per week bepaald, ofwel 0,6 vte. Hun WNT-percentage is hetzelfde als in de oude situatie voor expert-bestuurders, namelijk 80%.

De WNT-norm 2023 is € 223.000.

Functie	% WNT	vte	Bedrag per jaar
Onafhankelijk voorzitter fondsbestuur	90%	0,3	€ 60.210
Niet-uitvoerend bestuursleden (NUB)	70%	0,2	€ 31.220
Voorzitter uitvoerend bestuur*	90%	1	€ 188.700
Uitvoerend bestuursleden (UB)**	80%	0,6	€ 107.040
Leden auditcommissie (AC)	Vaste vergoeding		€ 12.000
Voorzitter auditcommissie	Vaste vergoeding		€ 15.000
Leden beleggingscommissie (BAC)	Vaste vergoeding		€ 12.000
Voorzitter klachtencommissie	Conform SER-vergoeding***		Variabel
Leden klachtencommissie	Conform SER-vergoeding***		Variabel
Sleutelfunctiehouders	Vaste vergoeding		€ 15.000
Leden verantwoordingsorgaan (VO)	Vacatieregeling****		€ 410 per vergadering
Voorzitter verantwoordingsorgaan	Vacatieregeling		€ 512,50 per vergadering
Overige medewerkers PNO Media	CAO omroepersoneel		

* De voorzitter uitvoerend bestuur heeft een vast dienstverband met emolumenten voor pensioen en auto. Het genoemde jaarbedrag is inclusief werkgeverslasten, en exclusief vergoedingen voor pensioen en auto.

** De uitvoerende bestuursleden krijgen een overeenkomst van opdracht met het fonds. De beloning en vergoedingen die de bestuursleden uit hoofde van hun functie ontvangen, voldoen aan het Beloningsbeleid van PNO Media.

*** De voorzitter van de klachtencommissie ontvangt een vergoeding van 3 dagdelen conform de SER- vergoeding van € 410 per dagdeel. Als er een zitting plaatsvindt, worden dit 5 dagdelen. Voor de leden betreft het respectievelijk 2 en 3 dagdelen.

**** Voor de leden van het verantwoordingsorgaan geldt een vacatiegeldregeling. Als referentiekader hiervoor gelden de SER-vergoedingsregels, op dit moment € 410 per vergadering. Per vergadering (inclusief gezamenlijke opleidingsbijeenkomsten of commissievergaderingen) ontvangen de leden 100% van deze standaard vergoeding, die geldt voor de voorbereiding en de deelname aan de vergadering. De voorzitter van het verantwoordingsorgaan ontvangt een toeslag van 25%. Per jaar komen maximaal 12 vergaderingen voor vergoeding in aanmerking.

Beloningen individuele bestuursleden in 2023

Naam	Functie	Periode	vte	Ontvangen in 2023
Dhr. A.H. J. Snellen	Onafhankelijk voorzitter	1-1-2023 tot 31-12-2023	0,3	€ 60.210
Mevr. J.C. Schenkel	Voorzitter UB	1-1-2023 tot 31-12-2023	1,0	€ 175.500*
Mevr. O. Bisschop	Lid UB	1-2-2023 tot 31-12-2023	0,6	€ 121.663
Dhr. R.E. Hulshof	Lid UB	1-1-2023 tot 31-12-2023	0,6	€ 107.040
Dhr. L. Goes	Lid NUB	1-1-2023 tot 31-12-2023	0,2	€ 31.220
Dhr. G.P. Hofman	Lid NUB	7-2-2023 tot 31-12-2023	0,2	€ 31.220
Dhr. H. Nieuwenhuijse	Lid NUB	1-1-2023 tot 31-12-2023	0,2	€ 31.220
Mevr. M. van Waart	Lid NUB	1-1-2023 tot 31-12-2023	0,2	€ 31.220
Dhr. W.B.E. Rutgers	Lid NUB	7-2-2023 tot 31-12-2023	0,2	€ 31.220
Mevr. C.H. van Beijeren Bergen en Henegouwen	Lid NUB	1-1-2023 tot 31-12-2023	0,2	€ 31.220
Mevr. J.G.E. van Leeuwen	Lid NUB	1-1-2023 tot 31-12-2023	0,2	€ 31.220

* Dit bedrag is exclusief werkgeverslasten, en exclusief vergoedingen voor autokosten en pensioenlasten.

Contact met externe toezichthouders

Er zijn geen incidenten gemeld aan de Autoriteit Persoonsgegevens.

Met DNB is in 2023 geregeld contact geweest in het kader van de voortgang van de Wet toekomst pensioenen en de (voorgenomen) benoemingen van bestuurders.

Conclusie governance

2023 was het eerste jaar waarin PNO Media gefuseerd was met de eigen uitvoeringsorganisatie. Ook was dit het eerste jaar waarin werd gewerkt volgens het nieuwe bestuursmodel, het one-tier paritair model (of: omgekeerd gemengd model). Dit heeft geleid tot snellere en effectievere besluitvorming en uitvoering. Er heeft een gedegen evaluatie plaatsgevonden door extern bureau PwC. Daar kwamen enkele aandachtspunten uit voort, waarmee het bestuur in de tweede helft van 2023 aan de slag is gegaan. Het was ook het jaar waarin de Wet toekomst pensioenen in werking trad. De invoering van het nieuwe pensioenstelsel heeft de buitengewone aandacht van het bestuur. Met name het overleg met sociale partners en een evenwichtige belangenafweging bij de overgang naar het nieuwe stelsel, staan hoog op de agenda.

Hilversum, 21 mei 2024

Het bestuur van PNO Media:

A.H.J. Snellen, voorzitter niet-uitvoerend bestuur

C.H. van Beijeren Bergen en Henegouwen

L. Goes

G.P. Hofman

J.G.E. van Leeuwen

H. Nieuwenhuijse

W.B.E. Rutgers

M.E. van Waart

J.C. Schenkel, voorzitter uitvoerend bestuur

O. Bisschop

R.E. Hulshof

2 VERANTWOORDING EN TOEZICHT

RAPPORTAGE INTERN TOEZICHT NIET-UITVOEREND BESTUUR

Organisatie en werkwijze van het intern toezicht

Sinds 1 januari 2023 kent Pensioenfonds PNO Media een omgekeerd gemengd bestuursmodel. Dit model kent zowel uitvoerende als niet-uitvoerende bestuursleden. De niet-uitvoerende bestuursleden zijn intern toezichthouder in de vorm van het niet-uitvoerend bestuur (het NUB).

Daarbij worden zij in adviserende zin ondersteund door de auditcommissie (AC).

Werkwijze

De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van het NUB zijn vermeld in het Bestuursreglement en in de Pensioenwet, en bestaan uit:

- Het toezicht houden op:
 - De algemene gang van zaken binnen het Fonds;
 - De evenwichtigheid van de belangenafweging;
 - Het beleid van het Fonds;
 - De uitvoering van de taken door het UB;
 - Het Fondsbestuur;
 - Een adequate risicobeheersing.
- Verantwoording afleggen aan het Verantwoordingsorgaan (VO) en in het bestuursverslag, dat deel uitmaakt van het jaarverslag van het fonds.
- Het UB met raad bijstaan.

Het NUB vervult zijn toezichtrol vanuit vertrouwen. Daartoe gaat het NUB het gesprek aan met het UB. Als achtergrondinformatie worden de rapportages gebruikt die door het uitvoerend bestuur (UB) aan het NUB worden verstrekt. Daarnaast wint het NUB zelfstandig informatie in door gesprekken te voeren met bij het pensioenfonds betrokken personen, waaronder medewerkers van het fonds, de ondernemingsraad, Sleutelfunctiehouders, commissies, werkgroepen, het verantwoordingsorgaan, de pensioenraad, de externe accountant, de certificerend actuaris en de toezichthouders bij DNB en/of AFM.

Indien er vraagpunten zijn wordt hierover proactief een gesprek gevoerd met het UB of het Fondsbestuur (FB) en wordt de follow up ervan bewaakt.

Daarnaast heeft het NUB de VITP-Code als leidraad genomen. Daarin worden de volgende 4 principes gehanteerd:

- De zorg voor het pensioen van de deelnemer is leidend voor het toezichthouden;
- De toezichthouder is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid als toezichthouder en gedraagt zich daarnaar;
- Toezichthouders dragen zorg voor hun geschiktheid en de effectiviteit van hun werkzaamheden;
- Toezichthouders leggen verantwoording af over en zijn aanspreekbaar op het gehouden toezicht.

Toezichtmissie

Het NUB houdt toezicht op het beleid van het fondsbestuur als geheel en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Het is in ieder geval belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

Daarnaast staat het NUB het Uitvoerend Bestuur (UB) met raad ter zijde.

Het NUB legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan (VO) en in het bestuursverslag.

Toezichtvisie

Het NUB is als onderdeel van het fondsbestuur onlosmakelijk verbonden met de bedrijfsvoering en de strategie van het fonds. Het stelt daarbij het deelnemers- en klantbelang centraal en ondersteunt het streven naar een fonds dat bekend staat als een stabiele pensioenpartner, die klanten ontzorgt en helpt bij het maken van belangrijke keuzes. Als toezichthouder ziet het NUB erop toe dat de strategie van het fonds, het fondsbeleid en de governance in voldoende mate aansluiten bij deze taak, en monitort het of het fonds beschikt over voldoende verandercapaciteit om betrouwbaar en tijdig in te spelen op veranderingen op het vlak van bijvoorbeeld klantbehoeftes, technologie en wetgeving. Het NUB streeft er daarbij naar te werken vanuit vertrouwen. Zodra dit vertrouwen dreigt af te nemen zal het zich allereerst inspannen om het vertrouwen te herstellen. Daarbij verliest het NUB de protocollen in bedrijfsprocessen en de controle daarop niet uit het oog, daar waar de onderwerpen dat verlangen.

Rolinvulling

Het NUB kent het krachtenveld rond PNO Media en is zich bewust van de dubbele rol die het vervult binnen de governance van het fonds; enerzijds als onderdeel van het fondsbestuur tezamen met het UB, en anderzijds als intern toezichthouder.

Het NUB ziet zijn toezichtstaak uitdrukkelijk niet beperkt tot toezicht op het UB en betreft ook zijn eigen functioneren in het toezicht. De toezichtstaak kent immers twee dimensies. Enerzijds houdt het NUB toezicht op het proces van totstandkoming van de strategie en het operationele plan, waarmee het zich dus ook richt op het eigen functioneren in het fondsbestuur. Anderzijds heeft het NUB een toezichthoudende taak ten aanzien van de taakuitvoering door het UB, aan de hand van het werkplan.

Het NUB zorgt ervoor dat het in staat is om kritisch en beoordelend te toetsen of het proces van totstandkoming van de strategie en het operationele plan goed is geweest, evenals de uitvoering daarvan. Vanuit een vertrouwensbasis wil het NUB een goed luisterende en constructieve sparringpartner zijn voor het UB. Daarbij is 'gerechtvaardigd vertrouwen' het sleutelwoord.

Het NUB is nieuwsgierig en onderzoekend, kijkt van buiten naar binnen, heeft kennis van en betrokkenheid bij de sector en verdiept zich in de beleavingswereld en verwachtingen van belanghebbenden. Het uitgangspunt 'van mens tot mens' is daarbij leidend. Daarnaast is er ruimte voor kritische en constructieve interactie binnen het bestuur, met het UB en met het VO.

Terugblik 2023

2023 was een overgangsjaar voor het Fonds; de uitvoeringsorganisatie werd opgenomen in het pensioenfonds en de besturing ging van een paritair naar een omgekeerd gemengd model. Deze grote veranderingen speelden zich af in een periode waarin het land overgaat naar het nieuwe pensioencontract. Omdat het bestuur inzag dat het belangrijk was om na de start nog bij te sturen maar het gelijktijdig een 'vliegende start' betrof, heeft het bestuur zich in de eerste fase intensief extern laten begeleiden. Samen met een uitstekende bezetting van het UB, waardoor de inhoud steeds uitstekend was afgedekt, heeft dit er naar het oordeel van het NUB toe bijgedragen dat de overgangen zonder noemenswaardige incidenten soepel hebben plaatsgevonden. We zullen op momenten nog blijven zoeken naar precieze rolverdelingen en mandateringen maar met de enorme betrokkenheid van alle partijen constateert het NUB dat alle processen voldoende zorgvuldig worden doorlopen.

1. De algemene gang van zaken binnen het fonds

Het NUB heeft de taken en aandachtsgebieden via portefeuilles verdeeld. Zoals vastgelegd in zijn werkplan heeft het NUB zich over de verschillende portefeuilles laten informeren via periodieke gesprekken tussen portefeuillehouders en de Uitvoerend Bestuurder waar de betreffende portefeuille onder valt. Daarnaast hebben de 'toezichtrapportages' die het UB ten behoeve van het NUB opstelt in 2023 steeds meer vorm gekregen en sluiten ze inmiddels goed aan bij de behoefte. Tevens zijn de periodieke rapportages van de onafhankelijke Sleutelfunctiehouders op de dossiers 'Internal Audit', 'Risk' en 'Actuarieel' een belangrijk been voor het NUB om op te staan bij het zorgvuldig vervullen van zijn toezichthoudende taak. In 2023 is, op advies van de Sleutelfunctiehouder Internal Audit, gestart met het inrichten van een 'In Control Statement' om de algemene gang van zaken in het fonds te kunnen toetsen. Deze infrastructuur is marktconform en geeft het NUB een goed en betrouwbaar beeld van de algemene gang van zaken in het fonds.

Voor bovenstaand is het NUB in 2023 7 keer bijeengekomen. Het fondsbestuur is in 2023 13 keer bijeengekomen. Daarnaast had fondsbestuur in 2023 diverse hei- en opleidingsdagen.

Het NUB constateert dat de beoogde doelen met bovenstaand efficiënt worden nagestreefd en dat er sprake is van een robuuste administratieve organisatie en interne controles. Er hebben zich geen incidenten voorgedaan.

Ook constateert het NUB dat de vooraf beoogde 'leercurve' met betrekking tot het nieuwe besturingsmodel ook daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. De externe begeleiding heeft adviezen gegeven die zijn opgevolgd, er heeft periodiek overleg plaatsgevonden met het AC en er zijn ook daadwerkelijk verbeteringen doorgevoerd in de vergaderstructuur. De zorgvuldigheid van de besluitvorming is groot geweest waarbij het 'BOB' model, waarbij Beeld-, Oordeels- en inhoudelijke Besluitvorming expliciet uiteen zijn getrokken, expliciet is bewaakt; regelmatig door ze in afzonderlijke sessies onder te brengen.

Ondanks expliciete vermelding door de latende raad van toezicht van de voormalige MPD organisatie is het onderhouden van het contact met de Ondernemingsraad (OR) enige tijd aan de aandacht van het NUB ontsnapt. Wel heeft de voorzitter van het UB regulier overleg gehad met de OR. Inmiddels zijn ook die lijnen gelegd en is er halfjaarlijks overleg tussen de OR en het NUB en verder zo vaak als wenselijk. De OR heeft aangegeven de weg naar het NUB te zullen vinden als zij die behoefte voelt.

Eerste ervaringen en contacten met andere fondsen leert dat het omgekeerd gemengde model inderdaad tot efficiënte besluitvorming kan leiden, maar dat dit voortdurend aandacht vraagt; en deze voortdurende aandacht wordt dan ook aanbevolen.

2. Evenwichtigheid van de belangenafweging (bij reguliere onderwerpen)

Het FB is eindverantwoordelijk geweest voor de besluitvorming waarop evenwichtige belangenafweging van toepassing is. Uit de notulen van de verschillende FB-vergaderingen blijkt dat evenwichtigheid van belangenafweging veelvuldig terugkomt in zowel de beeldvormende-, oordeelsvormende als de besluitvormende fase van een onderwerp. Voor- en nadelen van mogelijke keuzes worden beschreven, inclusief alternatieve keuzes die worden getoetst aan het evenwichtigheidskader en er is beargumenteerd waarom een besluit als evenwichtig wordt gezien.

3. Het beleid van het fonds

Aan het begin van 2023 zijn duidelijke beleidsonderwerpen geformuleerd en er is een matrix opgesteld waarin aangegeven wordt welk orgaan verantwoordelijk, welk orgaan kaderstellend is c.q. waaraan verantwoording wordt afgelegd, wie ondersteunend zijn, wie geconsulteerd en tot slot wie geïnformeerd moeten worden.³

³ RASCI: responsible, accountable, supporting, consulted, informed

Naast de totstandkoming van het 'toezichtbeleid' heeft het fonds dit jaar zowel rondom de Wet toekomst pensioenen (Wtp) als rondom het meerjarenbeleid en het ESG-beleid stappen gezet. Voor de Wtp hebben waar mogelijk vigerende handreikingen van DNB, AFM en de Pensioenfederatie als leidraad gediend en is, naast de interne deskundigheid van de eigen organisatie, daar waar nodig gebruik gemaakt van externe deskundigheid. Ook zijn de Sleutelfunctiehouders op passende wijze bij de totstandkoming van dit beleid betrokken geweest en is het BOB-model goed herkenbaar in het proces.

Het meerjarenbeleid was een voortzetting en samenvoeging van het beleid van MPD en PNO Media. Voor het ESG-beleid hebben verschillende gesprekken met stakeholders plaatsgevonden en zijn de uitkomsten van een deelnemersonderzoek gebruikt. Dit heeft tot daadwerkelijke aanscherping van het beleid geleid. Ook hier wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de gangbare praktijk in de markt.

Het NUB constateert dat op alle relevante gebieden beleid aanwezig is en dat stakeholders, waaronder het VO, waar nodig en zinvol betrokken zijn. Dat de feedback van stakeholders ook daadwerkelijk wordt meegewogen in de besluitvorming mag geïllustreerd worden door het klachtenbeleid waar de cyclus om tot beleid te komen volledig was doorlopen maar waar consultatie van het VO tot enkele zeer waardevolle wijzigingen heeft geleid.

4. Uitvoering van de taken door het uitvoerend bestuur

Het NUB heeft ervoor gewaakt om 'te snel' te starten en heeft de tijd genomen om goed te reflecteren op passend toezicht bij de PNO Media organisatie. Op advies van de AC is in de eerste periode veel ruimte gegeven aan het UB en heeft intensieve interactie plaatsgevonden tussen het UB en het NUB over de wijze van toezicht. Naast het NUB zelf waren daarbij de Sleutelfunctiehouders en het AC countervailing powers jegens het UB. De attitude van het UB, waarbij het voortdurend een toetsbare opstelling zocht, prudent omging met mandatering en het NUB in positie bracht, heeft enorm geholpen bij het snel op de rit krijgen van een stevige toezicht- infrastructuur.

De periodieke gesprekken van de portefeuillehouders met de uitvoerend bestuursleden, de toezichtrapportages met daarin concrete, aan de strategie gerelateerde Kritische Proces Indicatoren, de rapportages van de Sleutelfunctiehouders en de directe contacten van niet- uitvoerende bestuursleden met werknemers in de operatie, geven het NUB een compleet beeld van de gang van zaken in de operatie en het fonds.

Het is enorm druk geweest en dat zal nog wel even zo blijven. Dit legt grote druk op de werknemers en een goede, open werksfeer is noodzakelijk om dat aan te kunnen. Hierop is door het Uitvoerend Bestuur actief gestuurd en het Fondsbestuur heeft pro-actief en, naar het zich laat aanzien tijdig, aangestuurd op forse verruiming van de capaciteit wat door het UB voortvarend en effectief ter hand is genomen.

5. Fondsbestuur als geheel

De overgang naar het Omgekeerd Gemengde Model bracht verschuiving van werkzaamheden en aandachtsgebieden met zich mee. Het FB heeft zich daarbij laten begeleiden door PWC en de Audit Commissie en voor zichzelf expliciet gemaakt dat het niet mogelijk was alles vooraf te verzinnen en dat we actief bezig moesten zijn met onze leercurve in dit nieuwe model. Dit heeft ertoe geleid dat de vergadersequentie en -frequentie meermaals is aangepast om tot betere inbedding van het BOB-model te komen, een betere dynamiek in het FB te krijgen en te voorkomen dat NUB en UB in het FB in een tweedeling terecht kwamen en toezichtvergaderingen beter aan te laten sluiten bij de cadans van het fonds.

Na 6 maanden kwamen we in goed overleg tot de conclusie dat de begeleiding van PWC niet verder nodig was.

Aan het einde van het jaar hebben individuele evaluatiegesprekken plaatsgevonden, zijn de uitkomsten daarvan plenair besproken en zijn we tot de conclusie gekomen dat het fonds en de gremia van het fonds goed functioneren. Een verbeterpunt is de aansluiting van de Audit Commissie op het totale NUB. De uitwisseling daarmee liep te veel uitsluitend via de onafhankelijk voorzitter en onvoldoende via het voltallige NUB.

Dat halverwege het jaar geconstateerd werd dat de onderwerpen 'IT' en 'bedrijfsvoering' explicieter in het toezicht aan de orde moesten komen getuigt van zelfreflectie van FB en NUB.

6. Adequate risicobeheersing

Zoals ook uit eerdere paragrafen mag blijken heeft het NUB veel aandacht besteed aan een stevige infrastructuur rondom Administratieve Organisatie en Interne Controle (AO/IC). Deze infrastructuur is op orde. Extra aandachtspunt hierbij is het beleggen van de rol van Sleutelfunctiehouder Risk in het UB. Belangrijk is dat deze rol onafhankelijk ingevuld blijft worden. In een groot aantal processen is terug te zien dat aandacht voor deze onafhankelijkheid expliciet wordt benoemd. Ook in de evaluatie van de Sleutelfunctiehouder Risk is hier veel aandacht aan bestaat en ook de Sleutelfunctiehouder Internal Audit besteedt hier aandacht aan. Met het benoemen van de extra onderwerpen 'IT' en 'bedrijfsvoering' als ook de verdere aanhalen van de banden met de OR en de introductie van de 'In Control Statements' wordt deze infrastructuur nog verder verbeterd.

7. Wet toekomst pensioenen

De Wtp is voor PNO Media een complexer proces dan voor een gemiddeld Nederlands Pensioenfonds door een relatief groot aantal regelingen en veel betrokken sociale partners. Met een veelheid aan informatiesessies voor sociale partners, die goed bezocht worden, nieuwsbrieven en een duidelijk plan met heldere mijlpalen, heeft PNO Media dit proces goed onder controle. Dat laat onverlet dat er druk staat op de tijdlijnen in dit proces. Met de ruimte die in de planning zit, de ruimte die het FB heeft gegeven voor extra capaciteit en een actieve aansturing blijft de planning realistisch.

Naast het begeleiden van sociale partners betekende de Wtp voor PNO Media in 2023 het vaststellen van beleid op veel vlakken. De nieuwheid van de materie in combinatie met de grote hoeveelheid maakte dit voor het FB uitdagend en voor het UB zeer arbeidsintensief. Dit proces is in 2023 geoptimaliseerd door explicieter met heidagen te werken waarin materie door het voltallige FB goed werd doorleefd.

In 2023 werden de regels rondom de zorgplicht geïmplementeerd. Het fonds voldoet aan de gestelde eisen en vult de zorgplicht naar behoren in. Ook is veel aandacht besteed aan het evenwichtigheidskader en invulling daarvan. Onzekerheden in (de interpretatie van) de regelgeving maken een en ander nog uitdagender.

De Wtp is aanleiding geweest om de IT-infrastructuur te heroverwegen wat tot ingrepen in deze infrastructuur leidt. Dit zal voor PNO Media, dat deze infrastructuur grotendeels in eigen beheer had, tot grote veranderingen leiden. Een IT-transitie is altijd spannend. Een omschakeling van een beheer- naar een regieorganisatie maakt dit nog spannender. Het NUB constateert dat dit voortvarend wordt aangevlogen en dat het FB voldoende dicht op de bal zit om dit zorgvuldig te laten verlopen.

In de transitie die de Wtp met zich meebrengt is datakwaliteit een belangrijk onderwerp. PNO Media is hier relatief 'late in the game' mee begonnen maar er ligt een uitgewerkt plan in lijn met de handreiking van de Pensioenfederatie en er wordt voldoende externe expertise aangetrokken om dit zorgvuldig in te vullen. Het feit dat PNO Media hier veel zelf in de hand heeft kan hier tot voordeel strekken. Goed monitoren en tijdig bijsturen is hier de komende periode relevant.

Aandachtspunten 2024

Als intern toezicht hebben we ons gerealiseerd dat we niet alleen de activiteiten van anderen moeten monitoren, maar ook kritisch naar ons eigen functioneren moeten kijken. Het NUB heeft daartoe enkele groeipunten geïdentificeerd, die het wil aanpakken om scherpere te kunnen aanbrengen in het intern toezicht. Zo willen we toezichtaanpak verbreden door niet alleen te steunen op rapportages en de conclusies daaruit, maar ook de workflow onder de loep nemen.

We vinden het belangrijk dat besluiten worden genomen op basis van relevante informatie, grondige analyses en in lijn met onze strategische doelstellingen. Daarom gaan we in 2024 met de verschillende gremia het gesprek aan over de wijze waarop we toezicht houden en hoe we daarover rapporteren, zodat we onze aanpak verder kunnen verdiepen.

Natuurlijk zullen de keuze voor een ander IT-platform en de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel in 2024 onze volle aandacht krijgen, in het bijzonder de uitvoeringsvraagstukken. Heeft de uitvoeringsorganisatie voldoende mensen en middelen en verander capaciteit om twee majeure transitie kort na elkaar aan te kunnen? We gaan dit monitoren op de wijze die ons in 2023 goed is bevallen: niet wachten tot het einde van het jaar of een opleverdatum, maar gedurende het jaar naar aanleiding van de gesprekken die we in het kader van het toezicht regelmatig met het UB voeren.

Tot slot

2023 was het eerste jaar waarin het NUB invulling gegeven heeft aan het intern toezicht van PNO Media. Gedurende het jaar richtte het NUB zich zowel op het houden van toezicht als het opstellen van een toezichtplan waarin uiteengezet is op welke manier het NUB de toezichtrol vormgeeft en welke zaken aandacht krijgen. De ervaringen in 2023 zullen hun beslag krijgen in het toezichtplan voor 2024. Met de verandering van bestuursmodel, een geïntegreerde uitvoeringsorganisatie en de complexiteit van de aankomende stelselwijziging lag er veel op ieders bord. Het NUB spreekt waardering uit voor het Verantwoordingsorgaan, de auditcommissie, het UB, het FB en de Sleutelfunctiehouders. Met toewijding heeft iedereen gewerkt aan het verder vormgeven van ons nieuwe bestuursmodel. Deze constructieve houding heeft het NUB geholpen om invulling te kunnen geven aan de toezichthoudende rol.

Hilversum 21 mei 2024

A.H.J. Snellen, voorzitter
CH.. van Beijeren Bergen en Henegouwen
L. Goes
G.P. Hofman
J.G.E. van Leeuwen
H. Nieuwenhuijse
W.B.E. Rutgers
M.E. van Waart

oordeel van het verantwoordingsorgaan

Inleiding en verantwoording werkwijze

Het bestuur van het fonds legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan (VO) over het beleid en de wijze waarop dit is uitgevoerd. Jaarlijks geeft het VO een oordeel over het handelen van het bestuur. Hiermee vervult het VO een wettelijke taak. Het oordeel is gebaseerd op het concept-jaarverslag, de jaarrekening, de bevindingen van het interne toezicht en de ontvangen informatie van het bestuur.

Eigen functioneren

Vanaf eind 2022 heeft het VO een professionaliseringsslag willen maken. Voornaamste uitgangspunten waren uitgaan van een werkplan en focuspunten. Het instellen van commissies met daarin VO-leden met eigen expertise en affiniteit werkt goed. Vragen en overleg met bestuur om te komen tot een advies verloopt soepel. De vergaderingen zijn korter en efficiënter. De vacatiegeldregeling is op eigen verzoek versoerd.

Fondsorganisatie/Bestuurlijke effectiviteit

Het jaar 2023 was het eerste volledige jaar waarin Pensioenfonds PNO Media met het nieuwe omgekeerd bestuursmodel heeft gewerkt. Ook is 2023 het eerste jaar waarin de uitvoeringsorganisatie (MPD) volledig in PNO Media is geïntegreerd.

Het VO zag in beide fundamentele veranderingen een aantal grote kansen, maar had met betrekking tot het nieuwe bestuursmodel vooraf ook een aantal ernstige zorgen. De praktijk wijst uit dat de voordelen zich daadwerkelijk hebben laten zien; de organisatie is echt sneller geworden, vooral geholpen door het wegvallen van meerdere schijven.

De samenwerking met het Uitvoerend Bestuur (UB) is in 2023 goed geweest. Het VO constateert een zeer deskundig UB en waardeert dat hiermee de afstand van het VO tot de materie kleiner is geworden. In het bijzonder waardeert het VO de wijze waarop het UB heeft gereageerd op de feedback van het VO met betrekking tot het klachtenreglement. Het bestuur heeft fundamentele wijzigingen aangebracht en het advies van het VO daarin ter harte genomen.

Het VO had vooraf aangegeven open en constructief met het Niet Uitvoerend Bestuur (NUB) te willen kunnen overleggen. Gezien de nieuwe situatie (geen Raad van Toezicht meer), had het VO zorgen over het verlies van een onafhankelijk toezichthouder. In de huidige situatie moet het NUB zichzelf controleren.

Met het NUB is de samenwerking gedurende het jaar steeds beter geworden. Het was duidelijk te zien dat het NUB in de nieuwe rol moest groeien. Het VO waardeert het eerste toezichtsplan dat het NUB opgesteld heeft. In zijn Feedback constateert het VO dat het toezichtsplan nog niet geheel af is en verwacht dat dit op korte termijn wordt afgerond. Daarbij hoopt het VO dat het een dynamisch document is en het ook daadwerkelijk wordt toegepast.

Het VO ziet dat het NUB ook in dat opzicht nog moet wennen aan haar nieuwe rol als toezichthouder, maar erkent dat het NUB daarin de juiste stappen zet.

Een punt van aandacht is dat het VO graag had gesproken met de Audit Commissie (AC) iets waar het VO om heeft gevraagd maar wat helaas in 2023 niet is gelukt. Dit staat nu gepland voor mei 2024. Het VO had hier zelf nog actiever opvolging aan kunnen geven, desondanks is het spijtig dat het VO hier strakker op moet sturen.

Het VO spreekt de hoop en de verwachting uit dat het NUB de specifieke uitgangspunten van de controlerende aspecten van hun rol in de komende jaren verder blijft versterken.

Verantwoord beleggen/ESG beleid

In het onafhankelijke VBDO rapport 2023, dat verslag doet over 2022, scoort PNO Media voor het eerst voldoende. Met name op het onderdeel governance is flinke vooruitgang geboekt.

In 2022 is het ESG beleid aangescherpt en vastgesteld. Het bestuur heeft grote en meetbare stappen gezet op het gebied van verantwoord beleggen. Bedrijven moeten meetbare en aantoonbaar realistische plannen hebben om aan de klimaatdoelstellingen te voldoen. Kunnen ze dat niet aantonen, of houden ze zich niet aan de plannen, dan stopt PNO met beleggen in die bedrijven.

Indexering

Door de geldende regels voor indexering was het niet mogelijk om per 1 januari 2024 de pensioenen te laten stijgen. Volgens de cijfers van het CBS was er immers sprake van een deflatie tussen september 2022 en september 2023. Het VO is daarom verheugd dat het bestuur de creatieve mogelijkheid heeft aangegrepen om het deel van de indexatieruimte die nog resteerde uit de meetperiode van het voorgaande jaar te gebruiken om de pensioenen met terugwerkende kracht tot 1 januari 2023 alsnog extra te verhogen met 3,15%. Daarmee is de inflatie over 2022 volledig gecompenseerd.

Kosten

In 2023 zijn, net als in 2022, de uitvoeringskosten per deelnemer gestegen. Ook in 2023 worden incidentele omstandigheden als oorzaak van die stijging aangegeven. Het VO heeft begrip voor de kostenstijging, maar er zijn wel zorgen.

Het VO verwacht dat de uitvoeringskosten een belangrijke rol zullen spelen in de 'concurrentie' met andere fondsen in het nieuwe pensioenstelsel, zeker als vrijwillig pensioenfonds. Voor het VO is het duidelijk dat het bestuur zich hier ook bewust van is. Wellicht is het een idee om in het jaarverslag meer prominent aan te geven welk gedeelte van de kosten als incidenteel beschouwd moeten worden. Het VO begrijpt dat de kosten niet volledig transparant zijn toe te kennen aan de transitie naar de Wtp, aangezien een deel van de kosten structureel is.

Daarnaast geeft het bestuur aan in 2024 extra kosten te zullen moeten maken voor zowel de voorgenomen opschaling van de uitvoeringsorganisatie als de kosten in voorbereiding op de invoering Wtp. Voor deze opschaling heeft het VO ook begrip en is tevreden te constateren dat hier ook een begroting aan is gekoppeld waarop regelmatig wordt gemonitord en gerapporteerd. Het was het VO in 2023 nog niet duidelijk dat het bestuur een begroting en een nieuwe organisatiestructuur heeft uitgewerkt voor de transitie naar Wtp, dat is inmiddels wel het geval.

Het VO heeft het bestuur geattendeerd op het feit dat het uiterst lastig is talent aan een organisatie te binden in deze krappe arbeidsmarkt. Een concreter plan en zelfs het eventueel accepteren van beperkte overbezetting om de juiste bemensing tijdig aan te trekken, lijkt het VO hier verstandig.

Premiedekkingsgraad

Terwijl in 2022 de relatief lage premiedekkingsgraad nog een negatief effect van 0,8% had op de actuele dekkingsgraad, was hier gelukkig in 2023 voor het eerst sinds jaren geen sprake meer van. Een belangrijke reden hiervoor is de stijging van de 10 jaars rente.

Communicatie

Het VO vindt het belangrijk dat er actief en begrijpelijk gecommuniceerd wordt met alle deelnemers. Laten we ons er van bewust zijn dat we een media pensioenfonds zijn. Het VO constateert dat ook het bestuur de communicatie met de deelnemers serieus neemt en signalen uit de achterban oppikt. Uit onderzoek blijkt dat de tevredenheid over de diverse communicatiemiddelen is gestegen of gelijk gebleven. Ons advies blijft: transparante en eenvoudige communicatie.

Met name de invoering van het nieuwe pensioenstelsel is ingewikkeld en behoeft persoonlijke uitleg en (keuze) begeleiding. De afgelopen jaren was het VO in de gelegenheid hierover mee te denken en te adviseren in het overleg met de Commissie Pensioenen en Communicatie (CPC). Na de invoering van het omgekeerd bestuursmodel is deze commissie opgeheven en het overleg vervallen. In 2023 heeft het VO de mogelijkheden gemist mee te denken op communicatieonderwerpen. In 2024 wil het VO samen met het bestuur hiervoor een oplossing zoeken.

Nieuw pensioenakkoord

Na een relatief lange periode, die gekenmerkt werd door onduidelijkheid en uitstel, staat 2024 bij PNO Media in het teken van serieuze stappen op weg naar de overgang in de richting van het nieuwe pensioenakkoord. Het VO is, ook al in 2023, op een goede manier in dit proces betrokken. Het VO vraagt zich af in hoeverre de zorgen van deelnemers en de kritische geluiden van politiek en wetenschap, ten aanzien van het nieuwe pensioenakkoord, door het bestuur opgepakt worden. Het VO mist, indien relevant/zinnig, een reactie, uitleg of antwoorden in de communicatie met de deelnemers. Het bestuur handelt zuiver, evenwichtig en correct in de stappen op weg naar invaren en WtP. Het VO wordt onder andere via diverse kennissessies meegenomen in het proces.

In 2024 blijft de Wtp het zwaarste aandachtspunt

Formele adviezen en besluiten

Naast het algemene oordeel over het handelen van het bestuur, heeft het VO ook wettelijk adviesrecht met betrekking tot een aantal onderwerpen.

In 2023 heeft het VO over de volgende onderwerpen een (ongevraagd) advies uitgebracht:

- Afronding adviesaanvraag Inrichten intern toezicht;
- Adviesaanvraag Klachtenregeling PNO Media;
- Advies aangepaste adviesaanvraag Klachtenregeling PNO Media;
- Advies voorgestelde wijziging VO-reglement artikel 15 lid 2 (verkiezingscommissie);
- Positief advies over collectieve inkomende waardeoverdracht Aopen;
- Premie 2024

Verder ging het VO akkoord met de aanpassing van de haalbaarheidstoets. Bij deze aanpassing is de ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de situatie dat het pensioenfonds precies beschikt over het vereist eigen vermogen, van 95% naar 80% bijgesteld.

Oordeel

Het VO oordeelt positief over het handelen van het bestuur en het gevoerde beleid in 2023. Er is sprake van een duidelijk, inhoudelijk en open bestuursoverleg met het VO en er is ruimte voor constructieve discussies.

Hilversum, 21 mei 2024

Namens het Verantwoordingsorgaan
A. Sietses, voorzitter

REACTIE BESTUUR OP HET OORDEEL VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

Het verantwoordingsorgaan (VO) heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarrapport, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het niet-uitvoerend bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het bestuur dankt het VO hartelijk voor het oordeel over 2023 over het door het bestuur gevoerde beleid en de uitvoering daarvan. Het bestuur is van mening dat het VO zich in de afgelopen jaren enorm heeft ingezet voor het fonds en juist in deze tijd van voorbereidingen op het nieuwe pensioencontract een belangrijke rol speelt. Het bestuur bedankt de leden van het VO voor de constructieve samenwerking in het afgelopen jaar.

Het bestuur is verheugd over het positieve algemene oordeel op het handelen van het bestuur in 2023. Hieronder zullen wij nader ingaan op de onderwerpen genoemd in het oordeel van het VO, voor zover het bestuur dat althans nodig acht.

Fondsorganisatie/bestuurlijke effectiviteit

Het jaar 2023 was het eerste jaar waarin het bestuur en VO samengewerkt hebben in het nieuwe bestuursmodel. Het bestuur herkent het beeld van het VO over de verbeterde snelheid en afstemming tussen FB/UB en VO. Het fondsbestuur evalueert tussentijds regelmatig het eigen functioneren en voert waar dat noodzakelijk is direct verbeteringen door.

Nieuw pensioenakkoord

De wet kent 3 doelen: een aanvullend pensioen dat sneller stijgt, een persoonlijker en duidelijker pensioenopbouw, en een pensioenstelsel dat beter aansluit bij dat mensen niet meer 40 jaar bij één baas werken. PNO Media ondersteunt sociale partners in het maken van keuzes in het kader van het nieuwe pensioenstelsel. In het vorige jaarverslag hebben wij bij dit onderwerp uitgebreid stil gestaan.

Ook 2023 én 2024 zijn voor het fonds belangrijke jaren waarin verder wordt gewerkt aan het aanbod van nieuwe regelingen én de communicatie met zowel werknemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Het fondsbestuur zal het VO blijven informeren over de ontwikkelingen op dit gebied. Zo heeft PNO Media in 2023 een webinar georganiseerd voor alle deelnemers van PNO Media.

Het is niet aan PNO Media om te reageren op kritische kanttekeningen van politiek en wetenschap. Die taak is voorbehouden aan de Pensioenfederatie waar PNO Media, en vele andere fondsen, lid van zijn. De Pensioenfederatie is continu in gesprek met betrokken organisaties en met de politieke partijen in Den Haag. Het bestuur houdt de ontwikkelingen uiteraard nauwlettend in de gaten.

ESG-beleid

Het bestuur is verheugd over de verdere verbetering in het beleid van het fonds omtrent verantwoord beleggen. De stakeholders van het fonds geven ook aan hier een groot belang aan te hechten. Het bestuur hecht er aan om met hen hierover te communiceren en het beleid uit te leggen. Het bestuur constateert met genoegen dat het VO deze vooruitgang ook ziet.

Het bestuur blijft de ambitie ten aanzien van het ESG-beleid continu monitoren.

Indexatie

Het bestuur heeft er in 2023 wederom naar gestreefd om de deelnemers een zo goed mogelijke indexatie te verlenen. Dat is ook goed gelukt. Het bestuur wijst er wederom op dat het continu een evenwichtige belangenafweging moet maken tussen het toekennen van de rechten en een gezonde financiële positie. Die blijft nodig om de overgang naar het nieuwe pensioencontract te kunnen borgen.

Kosten

Het fonds staat voor een enorme inspanning om een goede overgang naar het nieuwe pensioencontract te borgen. De transitie naar de Wtp betreft een grote change waarbij de middelen (capaciteit en budget) de variabelen zijn en de realisatiedatum een gegeven is.

De oorzaak van de kostenstijging is te vinden in externe kosten en de hoge inflatie in de afgelopen periode en daarmee stijgende personeelskosten. De overgang naar het nieuwe pensioencontract vergt veel extra inspanning wat leidt tot het opschalen van de resources. Door de krapte op de arbeidsmarkt is het bovendien moeilijker om personeel te werven. Het bestuur heeft een goed overzicht van de kosten en de stijging daarvan, die voornamelijk worden veroorzaakt door de transitie naar het nieuwe pensioencontract. Het bestuur blijft kostenbewust, stelt regelmatig kostenbegrotingen op en monitort het kostenniveau op continue basis. Op deze wijze kan tijdig worden bijgestuurd als dat nodig is. .

Communicatie

Het bestuur onderschrijft het advies van het VO volledig dat transparante en eenvoudige communicatie een belangrijke zaak is. Het fonds heeft in die zin ook een reputatie hoog te houden, hetgeen ook blijkt uit onderzoek onder deelnemers van het fonds. De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is daarbij voor PNO Media, en voor alle fondsen, een grote uitdaging.

In overleg met het VO zal gezocht worden naar een geschikte werkwijze om de communicatie door het fonds met elkaar op een dieper niveau te bespreken.

Tenslotte

Het bestuur dankt het VO voor de prettige samenwerking en constateert mét het VO dat er sprake is van een open bestuursoverleg tussen VO en bestuur. In 2024 vinden nieuwe verkiezingen plaats voor het VO. Het bestuur wenst het VO veel succes in de werkzaamheden voor het fonds.

Hilversum, 21 mei 2024

Namens het fondsbestuur,
André Snellen

3 JAARREKENING

BALANS PER 31 DECEMBER 2023

Bedragen in duizenden euro's

Activa

	REF	31-12-2023	31-12-2022
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1		
Vastgoedbeleggingen	1.1	928.497	986.478
Aandelen	1.2	2.730.786	2.257.415
Vastrentende waarden	1.3	3.641.662	3.488.220
Derivaten	1.4	63.494	112.559
Overige beleggingen	1.5	7.954	61.613
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds ⁽¹⁾		7.372.394	6.906.285
Beleggingen voor risico deelnemers			
Vastgoedbeleggingen	1.1	8.010	6.504
Aandelen	1.2	30.502	23.303
Vastrentende waarden	1.3	17.343	13.963
Derivaten	1.4	-	-
Overige beleggingen	1.5	-	-
Totaal beleggingen voor risico deelnemers ⁽¹⁾		55.855	43.770
Vaste activa	2	184	271
Vorderingen en overlopende activa	3		
Overige vorderingen	3.1	1.642	276
Herverzekeringsmaatschappij	3.2	2.395	2.312
Debiteuren	3.3	77.632	81.090
		81.669	83.677
Liquide middelen		23.525	17.120
Totaal activa		7.533.627	7.051.122

Passiva

		31-12-2023	31-12-2022
	REF		
Stichtingskapitaal en reserves	4	834.022	854.129
Wettelijke en statutaire reserve			
Technische voorzieningen	5		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		6.316.202	5.763.251
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de deelnemers		55.855	43.770
		6.372.057	5.807.021
Schulden en overlopende passiva	6		
Derivaten passief	6.1	177.139	250.974
Jubileumvoorzieningen medewerkers		74	74
Overige schulden	6.2	150.335	138.924
		327.547	389.972
Totaal passiva		7.533.627	7.051.122

Bedragen in duizenden euro's

Baten

	REF	2023	2022
Premiebijdragen	7		
- voor risico werkgevers		171.685	162.021
- voor risico deelnemers		8.097	5.603
		179.782	167.624
Inkomende waardeoverdrachten	8		
- voor risico pensioenfondsen		17.774	21.732
- voor risico deelnemers		221	464
		17.995	22.196
Beleggingsresultaten	9		
- voor risico pensioenfondsen		551.632	-1.364.655
- voor risico deelnemers		5.454	-8.985
		557.085	-1.373.640
Overige baten		1.068	468
Totaal baten		755.931	-1.183.351

Bedragen in duizenden euro's

Lasten

	REF	2023	2022
Mutatie technische voorziening (risico fonds)			
Pensioenopbouw		-146.656	-228.550
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen		-193.740	35.571
Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitkeringen		185.448	151.913
Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitvoeringskosten		3.245	2.658
Wijziging marktrente		-190.042	2.602.788
Wijziging overige actuariële uitgangspunten		-30.885	-230
Saldo overdrachten van rechten		1.252	-530
Toevoeging i.v.m. verhoging pensioenrechten		-182.259	-1.171.507
Overige mutaties in de voorziening		686	5.132
		-552.951	1.397.245
Mutatie technische voorziening (risico deelnemers)			
		-12.085	5.551
Pensioenuitkeringen	10	-185.281	-152.388
Uitgaande waardeoverdrachten risico pensioenfonds	8	-16.220	-22.995
Uitgaande waardeoverdrachten risico deelnemers	8	-597	-896
Pensioenuitvoeringskosten	11	-8.542	-8.170
		-210.639	-184.449
Incidentele baten en lasten		-689	-106
Totaal lasten		-776.364	1.218.242
Financiele baten en lasten		326	-
Saldo van baten en lasten		-20.107	34.891

KASSTROOMOVERZICHT

Volgens de directe methode, bedragen in duizenden euro's

	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	191.858	167.137
Ontvangsten wegens overgenomen verplichtingen	17.995	22.196
Uitgaven wegens overgedragen verplichtingen	-17.445	-23.891
Betaalde pensioenuitkeringen	-185.281	-152.388
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-8.466	-7.649
Mutatie kortlopende vorderingen	-1.450	898
Mutatie kortlopende schulden	2.793	-79
Overige	1.333	1.468
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	1.338	7.692
Kasstroom uit beleggingen		
Aankopen van beleggingen	-3.888.190	-4.154.181
Verkopen en aflossingen van beleggingen	3.672.564	3.902.501
Directe beleggingsopbrengsten	190.530	269.256
Overige beleggingskasstromen	51.688	-5.468
Betaalde kosten vermogensbeheer	-21.536	-21.291
Totaal kasstroom uit beleggingen	5.056	-9.183
Kasstroom uit investeringen		
(des-) Investering in activa	12	-383
Totaal kasstroom uit investeringen	12	-383
Mutatie liquide middelen	6.405	-1.874
Saldo liquide middelen 1 januari	17.120	18.994
Saldo liquide middelen 31 december*	23.525	17.120
Mutatie liquide middelen	6.405	-1.874

* Dit betreft het saldo van de liquide middelen

SAMENVATTING VAN DE ACTUARIËLE ANALYSE

Bedragen in duizenden euro's		
	2023	2022
Premieres resultaat	21.457	-63.263
Beleggingsresultaat	167.749	1.273.574
Overige resultaat	-209.313	-1.175.420
	-20.107	34.891
Specificatie van het overige resultaat		
Resultaat op uitkeringen	167	-475
Resultaat op kosten	193	140
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	3.649	-902
Resultaat op overlevingskansen	349	-5.832
Resultaat op waardeoverdrachten	2.831	-1.819
Resultaat op toeslagverlening	-182.259	-1.171.507
Resultaat op wijziging actuariële grondslagen	-30.885	-230
Resultaat op overige mutaties	-3.358	5.205
	-209.313	-1.175.420

Inleiding

Het doel van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO, statutair en feitelijk gevestigd te Hilversum met KvK-nummer 41192454, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden ter zake van arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden. PNO Media geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregelingen binnen de creatieve en digitale sector.

Tot en met 2022 was sprake van scheiding tussen pensioenfonds PNO Media en uitvoerder Coöperatieve Media Pensioen Diensten U.A. (MPD). De bestaande verhoudingen tussen PNO Media en MPD maakten het mogelijk dat deze coöperatie werd geconsolideerd in de jaarrekening van PNO Media. Vanwege het verwaarloosbare belang werd MPD niet in de consolidatie meegenomen.

De door MPD aan PNO Media in rekening gebrachte fee werd volledig verwerkt in de resultatenrekening. De nettovermogenswaarde van MPD werd opgenomen als onderdeel van de activa van PNO Media. Per 1 januari 2023 zijn PNO Media en MPD samengegaan. De vergelijkende cijfers 2022 zijn aangepast aan de nieuwe situatie.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend. Ook statutaire bestuurders, andere sleutelfunctionarissen in het bestuur van het fonds, leden van het verantwoordingsorgaan, leden van de pensioenraad en nauwe verwanten van genoemde organen zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn uitgegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur heeft de jaarrekening op 21 mei 2024 opgemaakt.

Algemeen

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op reële waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

De jaarrekening is opgesteld in bedragen x € 1.000 tenzij anders is aangegeven. De in de tabellen opgenomen getallen zijn afgeronde bedragen. Door afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som van de afzonderlijke getallen. Dit geldt ook voor de vergelijkende cijfers 2022. Daarnaast zijn de vergelijkende cijfers 2022, voor zover van toepassing, aangepast aan de indeling van de jaarrekening 2023. Er is geen sprake van materiële impact. De aanpassingen van 2022 zijn het gevolg van de fusie van pensioenfonds PNO Media en zijn uitvoeringsorganisatie MPD per 1 januari 2023.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Stelselwijzigingen

In 2023 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.

Fiscale eenheid

Met ingang van 2015 vormt MPD een fiscale eenheid met Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO voor wat betreft de omzetbelasting. De fiscale eenheid is door de fusie per 1 januari 2023 komen te vervallen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd.

De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft. Indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden, wordt deze opgenomen in de verslagperiode en de toekomstige perioden.

De volgende schattingswijzigingen zijn verwerkt in de jaarrekening van 2023:

- In 2023 is de opslag voor excasso- en toekomstige uitvoeringskosten verhoogd van 1,75% naar 2,25%. De technische voorziening nam daardoor 0,5% toe.
- In 2022 is, naar aanleiding van de commissie parameters 2022 (De Vries), besloten om wederom over te stappen naar een nieuwe methode om de FTK-rentetermijnstructuur te bepalen. De geplande derde stap op basis van commissie Dijsselbloem hoeft daarom niet meer te worden uitgevoerd. Door de overstap naar de nieuwe methodiek per 1 januari 2023 daalt de dekkingsgraad met 0,5-procentpunt. Dit laatste effect is niet in de dekkingsgraad per 31 december 2022 verwerkt maar in januari van het verslagjaar.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard gaat met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, dan wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn en is verantwoord bij de respectievelijke beleggingscategorieën.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen zijn in de staat van baten en lasten opgenomen onder beleggingsresultaten.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar de rapporteringsvaluta euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde.

Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. De gehanteerde valutakoersen per 31 december van ieder jaar, uitgedrukt in euro's, zijn als volgt:

	2023	2022	2021	2020	2019
Amerikaanse dollar	0,91	0,94	0,88	0,82	0,89
Britse pond	1,15	1,13	1,19	1,12	1,18
Zwitserse Frank	1,08	1,01	0,97	0,92	0,92
Japanse Yen (100)	0,64	0,71	0,76	0,79	0,82

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

BELEGGINGEN

In overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW worden beleggingen gewaardeerd op reële waarde. Alleen als de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Vorderingen en schulden uit hoofde van beleggingen worden gewaardeerd conform nominale waarde.

Participaties in beleggingsinstellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Beleggingen voor risico pensioenfondsen en voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd. Lopende interestposities uit hoofde van beleggingen worden verantwoord als onderdeel van de marktwaarde van de betreffende beleggingscategorie.

Vastgoedbeleggingen

Aandelen vastgoed

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

Participaties vastgoed

De beleggingen in niet-beursgenoteerde vastgoedparticipatiemaatschappijen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde als zijnde het evenredige deel van de netto-vermogenswaarde van het beleggingsfonds waartoe PNOM gerechtigd is, c.q. van de opbrengstwaarde van het onroerend goed bij een voorgenomen verkoop. De waarde wordt door de vastgoedfondsen gerapporteerd als waarde per aandeel, intrinsieke waarde of net asset value (NAV). De waardering van het vastgoed moet door het vastgoedfonds c.q. de entiteit waarin wordt deelgenomen periodiek worden vastgesteld door een onafhankelijke taxateur.

Aandelen

Beursgenoteerd

Beursgenoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet-beursgenoteerd (private equity)

De beleggingen in private equity worden gewaardeerd op reële waarde. De onderliggende beleggingen binnen private equity-fondsen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Deze waarde wordt door de externe manager ontleend aan de meest recente rapportages van de objectmanagers, aangepast voor kasstromen in de periode tot balansdatum. De waardering van het fonds en de onderliggende beleggingen zijn conform de waarderingsafspraken en -richtlijnen volgens IPEV (= International Private Equity and venture capital Valuation). IPEV staat los van lokale wet- en regelgeving en is zo opgesteld dat deze in lijn is met zowel IFRS als US GAAP, alsmede andere jurisdicties die een vergelijkbaar begrip van reële waarde hanteren. Daarnaast wordt er bij de waardering rekening gehouden met eventuele negatieve gevolgen van materiële gebeurtenissen die betrekking hebben op het verslagjaar na ontvangst van deze rapportages.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden bestaan uit obligaties, hypotheeklen en liquide middelen.

Obligaties zijn gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de per balansdatum geldende koersen.

Hypotheekfondsen

De beleggingen in hypotheekfondsen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Deze waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de externe manager, aangepast voor kasstromen in de periode tot balansdatum. Daarnaast wordt bij de waardering rekening gehouden met eventuele negatieve gevolgen van materiële gebeurtenissen die betrekking hebben op het verslagjaar na ontvangst van de meest recente rapportages. De onderliggende hypotheekfondsen worden gewaardeerd middels een discounted cash flow model. De reële waarde van een hypotheek is het totaal aan kasstromen (rente en aflossing), contant gemaakt tegen een disconteringsvoet die is afgeleid van de consumententarieven. Deze tarieven worden per looptijd en per risicoklasse bepaald.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Derivaten

Derivaten die zijn afgesloten voor risicoafdekking en die deel uitmaken van de beleggingsportefeuille, zijn onder een aparte beleggingscategorie 'Derivaten' gerubriceerd. De negatieve derivatenposities zijn opgenomen onder de post 'Schulden en overlopende passiva'. Financiële derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Rentederivaten

Voor de waardering van de swaps wordt gebruik gemaakt van waarderingmodellen. Het is de laatste jaren evident geworden dat de juiste rekenrente voor derivaten in relatie moet staan tot de rente die ontvangen/betaald moet worden op het gestorte/ontvangen collateral. In de praktijk wordt hiernaar verwezen met het begrip OIS discounting. Dit betekent dat in de waardering van de renteswaps rekening wordt gehouden met de onderpandspecificaties met betrekking tot de derivaten.

Voorts hangt de waarde van een renteswap af van:

- Productstructuur
- Type swap (receiver swap of payer swap)
- Looptijd van het contract
- Swap rate van de fixed leg
- Fixing van de floating leg
- Marktcondities
- Geldende swap termijnstructuur.

Valutaderivaten

De waarde van de valutaderivaten wordt bepaald door van het valutatermijncontract op de berekendatum het aantal forwardpunten (dat afhankelijk is van de resterende looptijd van dit contract) te bepalen. Vervolgens wordt de spotkoers met deze forwardpunten opgehoogd en is de reële waarde te berekenen.

Overige beleggingen

Onder dit hoofd zijn met name opgenomen de beleggingen in infrastructuurfondsen en de vorderingen en schulden uit hoofde van beleggingen. De beleggingen in infrastructuur worden gewaardeerd op reële waarde. Deze waarde wordt door de externe manager ontleend aan de meest recente rapportages van de objectmanagers, aangepast voor kasstromen in de periode tot balansdatum. De waarderingen worden gebaseerd op modellen, technieken en aannames die niet eenvoudig te toetsen zijn. Ook kunnen (onafhankelijke) taxaties als input gebruikt worden. Daarnaast wordt er bij de waardering rekening gehouden met eventuele negatieve gevolgen van materiële gebeurtenissen die betrekking hebben op het verslagjaar na ontvangst van deze rapportages. De vorderingen en schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de kostprijs, zijnde de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De verkrijgings- of vervaardigingsprijs bestaat uit de aankoopprijs, inclusief de direct toe te rekenen uitgaven om het actief voor het voorgenomen gebruik geschikt te maken. De afschrijving is lineair en verdeeld over 5 jaar.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, zijnde de inkoopprijs plus bijkomende kosten, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen. De afschrijving is lineair en gebaseerd op de verwachte gebruiksduur, rekening houdend met de restwaarde. Indien de verwachting omtrent de afschrijvingsmethode, gebruiksduur en/of restwaarde in de loop van de tijd wijzigingen ondergaat, wordt deze als een schattingswijziging verantwoord.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit bij leveranciers gestorte waarborgsommen waarvan de verwachting is dat de verblijfsduur van deze middelen langer dan 12 maanden zal duren. Deze waarborgsommen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Herverzekeringsmaatschappij

Vorderingen op herverzekeraars worden opgenomen voor de actuarieel bepaalde contante waarde van de herverzekerde aanspraken, berekend volgens de grondslagen van de voorziening pensioenverplichtingen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking, worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit banktegoeden en worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Het eigen vermogen van het pensioenfonds bestaat uit het stichtingskapitaal en verschillende reserves. Het stichtingskapitaal en de reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans.

Voorziening pensioenverplichting

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaaarde). De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde op de balansdatum van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Bij de berekening van de toekomstige kasstromen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of over de opgebouwde pensioenaanspraken toeslag wordt verleend. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid op basis van de contante waarde van de toekomstige pensioenopbouw waarvoor vrijstelling is verleend.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Rente: de rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen zoals deze maandelijks wordt gepubliceerd op de site van DNB. Deze rentetermijnstructuur geeft de rente voor alle looptijden tot en met 100 jaar. Ultimo 2023 bedroeg de naar de kasstromen van ons pensioenfonds gewogen gemiddelde rente 2,3% (2022: 2,5%).
- In 2022 is, naar aanleiding van de commissie parameters 2022 (De Vries), besloten om wederom over te stappen naar een nieuwe methode om de FTK-rentetermijnstructuur te bepalen. Bij het bepalen van de dekkinggraad is deze nieuwe methodiek voor het eerst in januari 2023 toegepast. Het effect op de dekkinggraad was een daling van 0,5%-punt. In de analyse van het jaarwerk is het effect van de wijziging van de methodiek verwerkt in de post 'wijziging rentetermijnstructuur'.
- Overlevingstafels: AG prognosetafels 2022 (startjaar 2024), gecorrigeerd voor ervaringssterfte. Deze tafels houden rekening met de voorziene trend in overlevingskansen.
- Ervaringssterfte: ervaringssterfte is een correctiefactor die op de overlevingskansen is toegepast, om het verschil tussen de overlevingskansen van de deelnemers in het pensioenfonds PNO Media en de gehele bevolking in aanmerking te nemen. De correctiefactoren zijn vastgesteld op grond van een in 2022 uitgevoerd onderzoek, waarbij ervaringscijfers van het fonds over de periode 2010 tot en met 2021 zijn gebruikt.
- Partnersysteem: voor deelnemers en gewezen deelnemers wordt rekening gehouden met de kans dat op de overlijdensdatum een partner aanwezig zal zijn. Deze geslacht- en leeftijdsafhankelijke aanname is gebaseerd op een analyse die in 2021 is uitgevoerd op het deelnemersbestand van PNO Media waarbij de gehanteerde grondslagen geen aanpassing behoeften. Voor gepensioneerden wordt rekening gehouden met de werkelijke burgerlijke staat.
- Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner vier jaar jonger is dan de verzekerde man en vier jaar ouder dan de verzekerde vrouw. Deze aanname is gebaseerd op een analyse die in 2021 is uitgevoerd op het deelnemersbestand van PNO Media waarbij de gehanteerde grondslagen geen aanpassing behoeften.
- De opslag voor wezenpensioen is gelijk aan 1,9% van de voorziening voor latent partnerpensioen van de voorziening van slapers en actieven.
- Kostenopslag ter grootte van 2,25% van de technische voorziening in verband met toekomstige uitvoeringskosten. Deze aanname is gebaseerd op een analyse die eenmaal per 5 jaar wordt uitgevoerd op het deelnemersbestand van PNO Media, meest recentelijk in 2023. Vorig boekjaar werd een opslag van 1,75% gehanteerd.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De waardering van de voorziening voor risico deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

De premiebijdragen zijn gebaseerd op de aan deelnemende organisaties doorberekende actuarieel bepaalde pensioenpremies die aan het boekjaar zijn toe te rekenen.

Beleggingsresultaten

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden in dit verband verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

De directe beleggingsopbrengsten bestaan met name uit:

- De aan het boekjaar toe te rekenen interest.
- Gedeclareerde dividenden (inclusief dividenden van participaties vastgoed), waaronder uitkeringen in aandelen.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Afschrijvingen en andere exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen. De kosten van vermogensbeheer worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d..

Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen en het nabestaandenpensioen op opbouwbasis wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de arbeidsongeschiktheid is ontstaan.

Toeslagverlening (korting)

De verhoging van de technische voorzieningen uit hoofde van indexering, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment waarop de toezegging wordt gedaan.

Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichting

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode, waarmee wordt aangesloten bij de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De rentetoevoeging wordt vastgesteld rekening houdend met de mutaties in de voorziening gedurende het boekjaar.

Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging marktrente

De wijziging marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door DNB gepubliceerde rente-termijnstructuur, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging saldo actuariële uitgangspunten

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Saldo overdracht van rechten

Het saldo van inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie in de voorziening heeft betrekking op ontvangen premiebijdragen, toegevoegd rendement, onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten, inkomende en uitgaande waardeoverdrachten en omzetting naar de voorziening voor risico van het fonds.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen.

De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De toe te rekenen pensioenuitvoeringskosten worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben. (Voorzienbare) verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden en overigens wordt voldaan aan de voorwaarden voor het opnemen van verplichtingen. Het deel van de kosten dat betrekking heeft op het vermogensbeheer is in mindering gebracht op de beleggingsresultaten.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa worden gebaseerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Immateriële vaste activa en materiële vaste activa worden vanaf het moment dat het actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik afgeschreven over de geschatte economische levensduur/verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenen

PNO Media heeft alle pensioenregelingen van haar medewerkers verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord in de staat van baten en lasten. Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot terugstorten leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Belastingen

MPD berekende de winstbelasting over het resultaat tegen het geldende tarief over het resultaat voor belastingen in de staat van baten en lasten, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde winstbestanddelen en na bijtelling van niet-aftrekbare kosten. Tevens werd rekening gehouden met wijzigingen die optreden in de latente belastingvorderingen en latente belastingschulden uit hoofde van wijzigingen in het te hanteren belastingtarief en als gevolg van tijdelijke verschillen tussen de winstberekening volgens de jaarrekening en de fiscale winstberekening. Deze verschillen ontstonden door af te wijken van fiscaal toegestane afschrijvingstermijnen, waarbij actieve belastinglatenties (indien van toepassing) slechts werden gewaardeerd voor zover de realisatie daarvan waarschijnlijk is. In de jaarrekening 2022 van MPD is de vrijval van belastinglatenties als gevolg van de fusie met PNO Media verwerkt.

Wegens 'overgang van winstcapaciteit' in verband met de fusie, is in de eindberekening vennootschapsbelasting rekening gehouden met een vergoeding die een vergelijkbare onafhankelijke derde zouden hebben bedongen. Deze extra opbrengsten zijn alleen fiscaal verantwoord en meegenomen in de (eind)aangifte vennootschapsbelasting 2022. De definitieve belastingaanslag over 2022 was geheel conform eindaangifte en is volledig afgewikkeld.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

GRONDSLAGEN VOOR HET KASTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Het geeft een beeld van de ontvangsten en uitgaven zoals die zich in de bedrijfsactiviteiten hebben voorgedaan. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit beleggingsactiviteiten en pensioenuitvoeringsactiviteiten. Onder geldmiddelen wordt conform de definitie in RJ360 verstaan alle liquide middelen. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd.

Alle bedragen in duizenden euro's, tenzij anders vermeld

BELEGGINGEN (1)

De samenstelling van de beleggingsportefeuille alsmede de mutaties gedurende de boekjaren 2022 en 2023 worden in onderstaande tabellen gespecificeerd.

Beleggingen voor risico fonds:

Samenstelling beleggingsportefeuille	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	918.116	3.124.406	3.960.761	-72.969	84.152	8.014.466
Aankopen/verstrekkingen	96.853	809.464	3.044.090	193.009	-	4.143.416
Verkopen/aflossingen	-16.356	-1.115.552	-3.025.076	261.651	-	-3.895.333
Waardemutaties	-12.135	-560.903	-505.090	-520.130	-14.267	-1.612.525
Overige mutaties	-	-	13.535	24	-4.703	8.856
Stand per 31 december 2022	986.478	2.257.415	3.488.220	-138.415	65.182	6.658.880
Eliminatie deelneming MPD	-	-	-	-	-3.568	-3.568
Stand per 31 december 2022 aangepast	986.478	2.257.415	3.488.220	-138.415	61.613	6.655.313
Rubricering onder Overige schulden	-	-	-	250.974	-	250.974
Stand per 31 december 2022	986.478	2.257.415	3.488.220	112.559	61.613	6.906.285
Samenstelling beleggingsportefeuille	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2023	986.478	2.257.415	3.488.220	-138.415	61.613	6.655.313
Aankopen/verstrekkingen	56.327	592.347	3.268.847	-60.234	-	3.857.287
Verkopen/aflossingen	-4.493	-485.411	-3.203.714	43.863	-	-3.649.755
Waardemutaties	-109.656	338.420	108.098	56.186	-9.796	383.252
Overige mutaties	-159	28.015	-19.789	-15.045	-43.864	-50.842
Stand per 31 december 2023	928.497	2.730.786	3.641.662	-113.645	7.954	7.195.255
Rubricering onder Overige schulden	-	-	-	177.139	-	177.139
Stand per 31 december 2023	928.497	2.730.786	3.641.662	63.494	7.954	7.372.394

Beleggingen voor risico deelnemers:

Samenstelling beleggingsportefeuille	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	8.287	26.852	14.182	-	-	49.321
Aankopen/verstrekkingen	1.201	5.414	4.150	-	-	10.765
Verkopen/aflossingen	-1.295	-3.112	-2.761	-	-	-7.168
Waardemutaties	-1.689	-5.851	-2.087	-	-	-9.627
Overige mutaties	-	-	479	-	-	479
Stand per 31 december 2022	6.504	23.303	13.963	-	-	43.770
Samenstelling beleggingsportefeuille	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2023	6.504	23.303	13.963	-	-	43.770
Aankopen/verstrekkingen	1.804	7.831	21.269	-	-	30.904
Verkopen/aflossingen	-462	-4.083	-18.264	-	-	-22.809
Waardemutaties	164	3.712	963	-	-	4.839
Overige mutaties	-	-261	-588	-	-	-849
Stand per 31 december 2023	8.010	30.502	17.343	-	-	55.855

Voor sommige financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijnkarakter van de vorderingen en schulden. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van PNO Media kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Bepaalde financiële instrumenten worden gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief een verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Op basis van de netto boekwaarde ultimo boekjaar kan het volgende onderscheid worden gemaakt wat betreft de wijze van waardering van de beleggingen voor risico fonds:

2023	Level 1: Genoteerde marktprijzen	Level 2: Onafhankelijke taxaties	Level 3: NCW- berekening	Level 4: Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen	37.757	-	-	890.740	928.497
Aandelen	2.212.307	-	-	518.479	2.730.786
Vastrentende waarden	2.719.001	-	-	922.661	3.641.662
Derivaten	-15.045	-	-98.600	-	-113.645
Overige beleggingen	-	-	-	7.954	7.954
Stand per 31 december	4.954.020	-	-98.600	2.339.835	7.195.255

2022	Level 1: Genoteerde marktprijzen	Level 2: Onafhankelijke taxaties	Level 3: NCW- berekening	Level 4: Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen	24.201	-	-	962.277	986.478
Aandelen	1.797.182	-	-	460.233	2.257.415
Vastrentende waarden	2.331.885	-	-	1.156.335	3.488.220
Derivaten	-	-	-138.415	-	-138.415
Overige beleggingen	-	-	-	61.613	61.613
Stand per 31 december	4.153.268	-	-138.415	2.640.458	6.655.313

Level 1 Betreft beleggingen met beursgenoteerde marktprijzen. Eind 2023 zijn dit beleggingen in aandelen, obligaties, futures en liquide middelen.

Level 2 Betreft beleggingen waarvan de waardering gebaseerd is op onafhankelijke taxaties.

Level 3 Betreft beleggingen gebaseerd op contante waarde berekeningen. Eind 2023 zijn dit de beleggingen in interest rate swaps, krediet- en valutaderivaten.

Level 4 Betreft beleggingen waarvan de waardering is gebaseerd op een andere geschikte methode. Eind 2023 zijn dit beleggingen in private equity, infrastructuur en hypotheek. Van private equity is de waarde gebaseerd op bedrijfswaardering. De waarde hiervan wordt indirect benaderd door middel van de meest recente beschikbare kwartaalrapportages van de verschillende fondsen zoals opgesteld door de externe managers, rekening houdend met de kasstromen in de periode tussen de meest recente rapportagedatum en de balansdatum. Daarnaast wordt bij de waardering rekening gehouden met eventuele negatieve gevolgen van materiële gebeurtenissen na afloop van het meest recente kwartaal waarover is gerapporteerd.

De beleggingen voor risico van de deelnemers betreffen allen Level 1 waardering.

In de beleggingen van PNO Media beslaan de volgende beleggingen meer dan 5 procent van het totaal belegd vermogen:

	Omvang (mln)	in % van vermogen	Tegenpartij
Hypotheken	922,3	12,8%	Syntrus Achmea Real Estate & Finance
Duitse Staatobligaties	410,1	5,7%	Nederlandse staat

Vastgoedbeleggingen (1.1)

Het verloop van de vastgoedbeleggingen voor risico fonds in 2023 was als volgt:

	2023	2022
Stand per 1 januari	986.478	918.116
Aankopen	56.327	96.853
Verkopen	-4.493	-16.356
Waardemutaties	-109.656	-12.135
Overige mutaties	-159	-
Stand per 31 december	928.497	986.478
Waarvan:		
Beursgenoteerd	37.698	24.201
Niet-beursgenoteerd	890.799	962.277

Het beursgenoteerde gedeelte betreft aandelen vastgoed. Het niet-beurs genoteerde gedeelte betreft participaties vastgoed. De waardering hiervan gebeurt op basis van de meest recente beschikbare rapportages per datum van opmaken van het jaarverslag.

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de participaties vastgoed naar sector weergegeven:

	2023	2022
Woningen	598.435	613.664
Winkels	165.378	175.143
Bedrijfsruimte	149.521	177.243
Kantoren	15.164	20.428
Totaal	928.497	986.478

De verdeling van de vastgoedbeleggingen naar regio is als volgt:

	2023	2022
Nederland	65,6%	63,2%
Verenigde staten	17,8%	20,3%
Europa	16,2%	15,8%
Opkomende markten	0,4%	0,6%
Totaal	100,0%	100,0%

De belangrijkste valuta binnen de vastgoedbeleggingen zijn:

	2023	2022
Euro	78,3%	76,5%
Amerikaanse dollar	19,5%	22,2%
Overige valuta	2,2%	1,3%
Totaal	100,0%	100,0%

Het verloop van de categorie aandelen voor risico fonds in 2023 was als volgt:

	2023	2022
Stand per 1 januari	2.257.415	3.124.406
Aankopen	592.347	809.464
Verkopen	-485.411	-1.115.552
Waardemutaties	338.420	-560.903
Overige mutaties	28.015	-
Stand per 31 december	2.730.786	2.257.415
Waarvan:		
Beursgenoteerd	2.184.443	1.797.182
Niet-beursgenoteerd	546.343	460.233

Binnen de categorie aandelen zijn geen stukken of fondsen die meer dan 5% van de totale categorie bedragen.

De niet-beursgenoteerde aandelen betreffen private equity. De waardering van de onderliggende fondsen gebeurt op basis van de meest recente beschikbare rapportages per datum van opmaken van het jaarverslag.

De verdeling van de aandelenbeleggingen risico fonds naar bedrijfstak is als volgt:

	2023	2022
Industrie	38,7%	39,6%
Financiële dienstverlening	31,3%	33,0%
IT en communicatiediensten	16,3%	13,1%
Groothandel en detailhandel	6,9%	7,2%
Materialen	2,4%	2,9%
Dienstverlening	2,4%	2,7%
Transport	0,9%	0,5%
Nutsbedrijven	0,6%	0,6%
Gezondheidszorg	0,3%	0,4%
Overig	0,1%	0,0%
Totaal	100,0%	100,0%

De verdeling van de aandelenbeleggingen risico fonds naar valuta is

	2023	2022
Amerikaanse dollar	42,2%	41,1%
Euro	29,0%	29,3%
Britse pond	5,0%	5,1%
Zwitserse frank	4,0%	4,4%
Japanse yen	3,6%	4,0%
Zweedse kroon	2,2%	1,8%
Koreaanse won	2,0%	1,7%
Deense kroon	2,0%	1,5%
Hong Kong dollar	1,9%	2,9%
Taiwanese dollar	1,5%	1,4%
Indiase roepie	1,1%	1,2%
Australische dollar	1,0%	1,0%
Noorse kroon	0,9%	0,9%
Chinese yuan	0,6%	0,7%
Overige valuta	3,0%	3,0%
Totaal	100,0%	100,0%

De verdeling van aandelen risico deelnemer naar bedrijfstak is:

	2023	2022
Financiële dienstverlening	24,6%	27,9%
Vastgoed	21,4%	20,4%
IT en communicatiediensten	14,2%	11,7%
Gezondheidszorg	7,9%	8,8%
Groot- en detailhandel	7,7%	7,2%
Industrie	6,5%	5,7%
Consumentengoederen	4,8%	5,2%
Communicatiediensten	4,7%	4,3%
Energie	3,2%	3,6%
Grondstoffen	3,2%	3,3%
Nutsbedrijven	1,7%	1,9%
Overig	0,0%	0,0%
Totaal	100,0%	100,0%

En de verdeling aandelen risico deelnemer naar valuta:

	2023	2022
Amerikaanse dollar	42,8%	41,4%
Euro	34,3%	27,5%
Britse Pond	4,0%	5,1%
Japanse Yen	3,4%	4,8%
Hong Kong dollar	2,4%	3,8%
Zwitserse Frank	2,2%	3,3%
Canadese Dollar	1,4%	1,9%
Australische Dollar	1,3%	1,6%
Taiwanese Dollar	1,2%	1,4%
Zweedse Kroon	1,1%	1,3%
Indiase Rupee	1,0%	1,3%
Koreaanse Won	1,0%	1,2%
Deense Kroon	0,7%	0,9%
Overig	3,2%	4,4%
Totaal	100,0%	100,0%

Vastrentende waarden (1.3)

Het verloop van de categorie vastrentende waarden voor risico fonds in 2023 was als volgt:

	2023	2022
Stand per 1 januari	3.488.220	3.960.761
Aankopen	3.268.847	3.044.090
Verkopen	-3.203.714	-3.025.076
Waardemutaties	108.098	-505.090
Overige mutaties	-19.789	13.535
Stand per 31 december	3.641.662	3.488.220
Waarvan:		
Beursgenoteerd	2.719.001	2.331.885
Niet-beursgenoteerd	922.661	1.156.335

Binnen de categorie vastrentende waarden bedragen vier beleggingen meer dan vijf procent van de waarde van de totale categorie. Dit betreffen:

	Omvang (mln)	In % van categorie	Tegenpartij
Hypotheke	922,3	25,3%	Syntrus Achmea Real Estate & Finance
Nederlandse staatsobligaties	410,1	11,3%	Nederlandse staat
Duitse staatsobligaties	360,9	9,9%	Duitse staat
Geldmarktfonds	340,0	9,3%	BlackRock ICS Euro Liquidity Fund

Het gemiddelde bevoorschottingspercentage bij Hypotheken (verhouding uitstaande restschuld ten opzichte van het onderpand) bedraagt eind 2023 ongeveer 58,4% van de marktwaarde (2022: 58,0%).

De verdeling van vastrentende waarden naar looptijd is:

	2023	2022
Korter dan 1 jaar	26,8%	37,5%
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	17,4%	24,1%
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	19,2%	18,0%
Langer dan 10 jaar	36,7%	20,3%
Totaal	100,0%	100,0%

De verdeling van de vastrentende portefeuille naar valuta is:

	2023	2022
Euro	76,7%	77,5%
Amerikaanse dollar	22,8%	21,8%
Britse pond	0,5%	0,5%
Overige valuta	0,0%	0,1%
Totaal	100,0%	100,0%

Binnen de beleggingen voor risico van deelnemers is er geen belegging die meer dan 5% van het totaal bedraagt.

De verdeling van vastrentende waarden risico deelnemers naar looptijd is:

	2023	2022
Niet beschikbaar	4,3%	0,0%
Korter dan 1 jaar	1,2%	2,6%
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	47,2%	44,0%
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	33,4%	39,0%
Langer dan 10 jaar	13,9%	14,3%
Totaal	100,0%	100,0%

En naar valuta:

	2023	2022
Euro	61,3%	67,4%
Amerikaanse dollar	37,3%	32,6%
Britse Pond	1,4%	0,0%
Totaal	100,0%	100,0%

Derivaten (1.4)

Binnen het kader van het beleggingsbeleid en het afdekbeleid maakt PNO Media gebruik van de volgende instrumenten:

Derivatenposities per 31 december 2023	Contract- omvang	Reële waarde activa	Reële waarde passiva
Valutaderivaten	1.258.613	32.623	457
Rentederivaten	-1.634.535	30.871	174.464
Kredietderivaten	-86.105	-	2.218
Totaal		63.494	177.139

Het verloop gedurende het boekjaar was als volgt::

	2023	2022
Stand per 1 januari	-138.415	-72.969
Aankopen	-60.234	193.009
Verkopen	43.863	261.651
Waardemutaties	56.186	-520.130
Overige mutaties	-15.045	24
Stand per 31 december	-113.645	-138.415

Voor de garantie van de marktwaarde van de derivaten wordt gebruik gemaakt van collateral management met de betreffende tegenpartijen. Dit houdt in dat er afhankelijk van de waarde, stukken in onderpand worden gegeven ter dekking van de marktwaarde. In de Credit Support Annex (CSA) met tegenpartijen is vastgelegd welk onderpand wordt geaccepteerd. Ook wordt in de CSA bepaald op welk moment en bij welke trigger er uitwisseling van onderpand plaatsvindt. Door het fonds worden in principe alleen staatsobligaties geaccepteerd. In 2021 is begonnen met cleared swaps; hiervoor moet cash worden aangehouden en kan ook cash als collateral worden ontvangen. Onderpand wordt niet herbelegd, met uitzondering van de eventueel ontvangen cash voor cleared swaps. Dit mag worden herbelegd in cash-gerelateerde producten (op dit moment drie geldmarktfondsen).

De standaard methodiek om derivaten te waarderen waarvoor cash als onderpand dient is gebaseerd op zogenaamde "Overnight Index rates". Vanaf 2012 waarderen de meeste marktpartijen derivaten met cash als onderpand tegen de "Overnight index rates" van het betreffende cash onderpand. Voor USD cash collateral is de FED rate de basis, terwijl dit in Europa een op €STER gebaseerd tarief kan zijn.

Ultimo 2023 is per saldo voor een totale waarde van € 98,6 mln collateral verstrekt (2022: € 125,6 mln verstrekt). Uitgesplitst is er voor € 115,7 mln collateral verstrekt en voor € 17,1 mln collateral ontvangen.

Valutaderivaten

Dit zijn bij financiële instellingen afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. PNO Media maakt gebruik van valutatermijncontracten om het valutarisico te beperken. Onderstaand is de waarde in euro's van de nog openstaande aangekochte en verkochte posities ultimo jaar nader gespecificeerd.

	2023	2022
Gekochte posities per balansdatum	1.260.547	1.368.653
Verkochte posities per balansdatum	1.228.382	1.316.188
Totaal	32.166	52.465

Rentederivaten

Ultimo december was de afdekking van het renterisico als volgt verdeeld:

Categorie	2023	2022
LDI portefeuille	30,8%	20,4%
Europese bedrijfsobligaties	1,6%	1,6%
Hypotheken	5,8%	6,5%
Totaal	38,2%	28,6%

De hedge ratio geeft aan hoeveel van de waardeverandering van de pensioenverplichtingen bij een renteverandering wordt opgevangen door een waardeverandering van de beleggingen in vastrentende waarden plus de rentederivaten. Het betreft hier de waarde van de pensioenverplichtingen berekend tegen de swaprente, het zogeheten economische renterisico, niet de waarde van de pensioenverplichtingen berekend tegen de rekenrente. De onderstaande tabel toont het verloop van de hedge ratio. Eind 2023 bedroeg de hedge ratio van het economische renterisico 38,2% (2022: 28,6%). In de volgende tabel staat het effect op de waarde van vastrentende waarden, renteswaps en de pensioenverplichtingen, als de rente één basispunt stijgt. Als bijvoorbeeld de rente per eind 2023 met één basispunt stijgt, daalt de waarde van de vastrentende waarden naar verwachting met € 2,0 miljoen en die van renteswaps met € 2,5 miljoen. Samen is dat 38,2% van de daling van pensioenverplichtingen met € 11,8 miljoen.

Balanspost	Ultimo 2022	Maart 2023	Juni 2023	September 2023	Ultimo 2023
Vastrentende waarden	-1,3	-1,6	-1,6	1,6	-2,0
Swaps	-1,8	-2,0	-2,0	-2,2	-2,5
Verplichtingen	-11,1	-11,1	-10,9	-9,4	-11,8
Hedge ratio	28,6%	32,9%	32,8%	39,9%	38,2%

Overige beleggingen (1.5)

Het verloop van de overige beleggingen in 2023 was:

	2023	2022
Stand per 1 januari	61.614	84.152
Aankopen	-	-
Verkopen	-	-
Waardemutaties	-9.796	-14.267
Overige mutaties	-43.864	-4.703
Stand per 31 december	7.954	65.182
Eliminatie deelneming MPD	-	-3.568
Stand per 31 december aangepast voor vergelijkingsdoeleinden	7.954	61.613

Onderdeel van de overige beleggingen is Infrastructuur (€ 9,9 mln). De waardering hiervan is op basis van de meest recente beschikbare rapportages per datum van opmaken van het jaarverslag..

VASTE ACTIVA (2)

	2023	2022
Immateriële vaste activa	-	30
Materiële vaste activa	120	178
Financiële vaste activa	63	63
Stand per 31 december	184	271

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA (3)**Overige vorderingen (3.1)**

	2023	2022
Vooruitbetaalde Pensioenpremie PNO Media	1.304	-
Belastingen	-	29
Vooruitbetaalde kosten	105	-
Overige	233	246
Stand per 31 december	1.642	276

Over de vordering op de werkgevers wordt intrest berekend. Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan één jaar.

Herverzekeringsmaatschappij (3.2)

	2023	2022
Herverzekeringsmaatschappij	2.395	2.312

Deze vordering betreft de actuariële bepaalde contante waarde van herverzekerde aanspraken, berekend op dezelfde wijze als de voorziening pensioenverplichtingen.

Debiteuren (3.3)

	2023	2022
Debiteuren	77.632	81.090

Het debiteurensaldo betreft grotendeels vooruit gefactureerde pensioenpremie over het volgende boekjaar.

De liquide middelen bestaan uit de tegoeden bij de banken. De tegoeden staan in principe vrij ter beschikking van de organisatie, met uitzondering van een bankgarantie die is afgegeven ten behoeve van de huurovereenkomst (€ 60k).

STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES (4)

Het verloop is als volgt:

	2023	2022
Stand per 1 januari	854.129	819.239
Bestemming saldo baten en lasten	-20.107	34.891
Stand per 31 december	834.022	854.129

Dekkingsgraad

In onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de dekkingsgraad. De dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige pensioenvermogen en de technische voorzieningen. Het samengevatte verloop van het vermogen, de technische voorzieningen en de dekkingsgraad was in 2023 als volgt:

	Aanwezig vermogen	Technische voorzieningen	Dekkingsgraad
Stand per 31 december 2022	6.661.153	5.807.021	114,7%
Mutatie	545.143	565.036	-1,6%
Stand per 31 december 2023	7.206.296	6.372.057	113,1%

Het verloop van de dekkingsgraad is veroorzaakt door de volgende factoren:

	2023	2022
Stand per 1 januari	114,7%	111,4%
Ontwikkeling rekenrente	-6,0%	48,5%
Beleggingsrendement	8,4%	-25,3%
Inkoop DB-aanspraken	0,0%	-0,8%
Uitkeringen	0,5%	0,6%
Indexatie	-3,7%	-18,3%
Overige oorzaken	-0,9%	-1,2%
Stand per 31 december	113,1%	114,7%

De dekkingsgraad eind 2023 was met 113,1% hoger dan de minimumvereiste van 104,2%. De beleidsdekkingsgraad komt uit op 119,2%, hetgeen eveneens hoger is dan de minimumvereiste.

VEREIST EIGEN VERMOGEN

De financiële positie van het pensioenfonds is weergegeven in onderstaande tabel. De dekkingspositie ultimo 2023 bedraagt € 569.939 over (2022: 613.026) en het reservetekort € 659.213 (2022: € 633.406).

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting 'Risicobeheer'.

	31 december 2023		31 december 2022	
	€	In % van de TV	€	In % van de TV
Aanwezig vermogen exclusief het vermogen voor risico deelnemers	7.150.224	113,2%	6.617.383	114,8%
Af: technische voorzieningen risico fonds	-6.316.202	-100,0%	-5.763.251	-100,0%
Af: minimaal vereist eigen vermogen	-264.084	-4,2%	-241.106	-4,2%
Dekkingspositie	569.939	9,0%	613.026	10,6%
Af: vereist eigen vermogen exclusief minimaal vereist eigen vermogen	-1.229.152	-19,5%	-1.246.432	-21,6%
Reservetekort	-659.213	-10,4%	-633.406	-11,0%

Risicobeheer

In het hoofdstuk Risicomanagement van het bestuursverslag is in hoofdlijnen uiteengezet op welke wijze PNO Media de diverse risico's beheerst. In dit onderdeel van de jaarrekening wordt op de belangrijkste financiële risico's ingegaan. Onderstaand worden de solvabiliteitsbuffers ultimo 2023 versus 2022 vergeleken op basis van de standaardtoets volgens het FTK en het strategische beleggingsbeleid.

	31 december 2023		31 december 2022	
	Solvabiliteits-buffer	In % TV	Solvabiliteits-buffer	In % TV
Renterisico (S1)	336.391	5,3%	458.999	8,0%
Risico zakelijke waarden (S2)	1.051.824	16,7%	992.388	17,2%
Valutarisico (S3)	333.790	5,3%	314.358	5,5%
Grondstoffenrisico (S4)	-	-	-	-
Kredietrisico (S5)	301.541	4,8%	269.876	4,7%
Verzekeringstechnische risico (S6)	199.346	3,2%	184.222	3,2%
Liquiditeitsrisico (S7)	-	-	-	-
Concentratierisico (S8)	-	-	-	-
Operationeel risico (S9)	-	-	-	-
Risico actief beheer (S10)	294.619	4,7%	283.440	4,9%
Af: diversificatie-effect	-1.024.277	-16,2%	-1.015.746	-17,6%
Totaal vereist eigen vermogen	1.493.235	23,6%	1.487.538	25,8%

Hierna volgt een nadere toelichting op het risicobeheer van het fonds per onderkende risicocategorie.

S1 Renterisico

Het renterisico betreft het financiële risico van het fonds bij een verandering van de rente. Als maatregel om het renterisico te beheersen heeft PNO Media een renteaftdeckingsbeleid. In het hoofdstuk Beleggingsbeleid is dit beleid omschreven en wordt ingegaan op de renteaftdeckingspositie aan het einde van het jaar. In het hoofdstuk Financiële positie is een tabel opgenomen waarin de gevolgen van een renteschok op de dekkingsgraad is vermeld. De basis voor de berekening van het renterisico is het strategische aftdeckingsbeleid van het jaar erna. Onder de kop Rentederivaten in deze jaarrekening staat vermeld dat de aftdeckung eind 2023 op basis van de portefeuille 38,2% bedraagt.

S2 Risico zakelijke waarden

Het zakelijke waarderisico betreft het risico op koersveranderingen van beleggingen in beursgenoteerde aandelen, private equity en vastgoed. Belangrijkste beheersmaatregel betreft diversificatie naar markten, sectoren, segmenten en regio's. In het strategische beleggingsbeleid zijn hiervoor limieten vastgelegd - zie tabel 'Strategische beleggingsmix' in het hoofdstuk Beleggingsbeleid. Een nader inzicht in de verdeling van zakelijke waarden wordt verstrekt in de tabellen 'Regionale verdeling aandelenportefeuille' en 'Verdeling vastgoed in marktsegmenten' in het hoofdstuk Beleggingsbeleid.

S3 Valutarisico

Doordat een deel van het vermogen is belegd buiten de eurozone, loopt PNO Media valutarisico. Als maatregel om het valutarisico te beheersen heeft PNO Media een valuta-aftdeckingsbeleid. Dit staat omschreven in de paragraaf 'Aftdeckung valutarisico' van het hoofdstuk Beleggingsbeleid. Daar is ook de resterende valuta-exposure op jaareinde weergegeven.

S4 Grondstoffenrisico

Doordat PNO Media niet direct in grondstoffen belegt is dit risico niet van toepassing.

S5 Kredietrisico

Kredietrisico is de kans dat een tegenpartij niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Dit speelt vooral bij vastrentende waarden. PNO Media stelt eisen aan de kredietwaardigheid van tegenpartijen, spreiding over landen, tegenpartijen en sectoren alsmede het zorgdragen voor voldoende onderpand. De vergelijking van de kredietwaardigheid eind dit jaar en vorig jaar, is vermeld in de tabel 'Kredietwaardigheid vastrentende waarden' die is opgenomen in het hoofdstuk Beleggingsbeleid.

S6 Verzekeringstechnische risico

Dit risico omvat de levensverwachting en arbeidsongeschiktheidsrisico's van deelnemers. Maatregelen betreffen opslagen ter zake in de pensioenpremie en regelmatige toetsing van de gehanteerde uitgangspunten. Bij de bepaling van dit risico wordt rekening gehouden met de samenstelling van het verzekerdenbestand en met het karakter van de pensioenregelingen. Informatie over deze factoren is opgenomen in het hoofdstuk Pensioenbeleid.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft een aanvullende risico-opslag voor waardedalingen van niet direct tegen marktwaarde verkoopbare (illiquide) beleggingen. Dit mag volgens de geldende regels op nul gesteld worden onder voorwaarde dat hiervoor een onderbouwing is. PNO Media heeft een analyse gedaan van dit risico, naar aanleiding waarvan een kritische grens is vastgesteld waarboven het een rol speelt in de berekening van het risicoprofiel van het fonds.

S8 Concentratierisico

Van concentratierisico is sprake als een categorie, sector, regio of tegenpartij relatief zwaar is vertegenwoordigd in de beleggingsportefeuille. Het spreidingsbeleid van PNO Media is zodanig dat voor dit risico geen extra buffer nodig is.

S9 Operationeel risico

Dit betreft het risico op fouten in de uitvoering en onverwachte externe gebeurtenissen. Volgens de regels van het standaardmodel hoeft PNO Media hiervoor geen extra buffer aan te houden, mits de operationele risico's voldoende beheerst worden. PNO Media hanteert hiervoor meerdere maatregelen en controles. Het hoofdstuk Risicomanagement gaat nader in op de beheersing van deze operationele risico's.

S10 Risico actief beheer

Wanneer niet volgens de samenstelling van een index wordt belegd (dit wordt 'actief beleggen' genoemd), bestaat het risico dat de waardeontwikkeling afwijkt van die marktindex. Voor de bepaling van de omvang van dit risico zijn geen voorschriften gegeven, maar DNB biedt pensioenfondsen wel een handreiking voor het maken van deze inschatting, die door PNO Media ook wordt gebruikt. Een deel van de beleggingsportefeuille van PNO Media wordt actief beheerd. Hierop is voortdurende monitoring van toepassing.

Diversificatie-effect

Vanwege de veronderstelde correlatie tussen de diverse onderkende risico's, bestaat het vereist eigen vermogen niet uit de optelling van de afzonderlijke risico's maar wordt dit door een zogenaamde wortelformule bepaald. Het verschil tussen de optelling en de uitkomst van deze formule is het diversificatie-effect.

VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR REKENING PENSIOENFONDS (5)

	2023	2022
Stand per 1 januari	5.763.251	7.160.496
Toename:		
- Koopsommen	146.973	221.671
- Toekenning nabestaandenpensioen	26.054	39.330
- Risicopremie langlevens	56.303	59.780
- Inkomende waardeoverdrachten	17.809	21.189
- Wijziging rekenrente	190.042	-
- Saldo invalideren/revalideren	-	1.009
- Wijziging actuariële grondslagen	30.885	230
- Toeslagverlening	182.259	117.507
- Overige mutaties per saldo	3.931	-
Totale toename	654.256	1.514.716
Afname:		
- Intrest	-193.740	35.571
- Uitkeringen	185.108	151.662
- Afkoop en premierestitutie	340	251
- Vrijgevallen opslag voor excasso	4.153	2.658
- Overlijden langlevens	52.170	63.206
- Overlijden kortlevens	11.481	12.975
- Risicopremie kortlevens	19.083	17.059
- Uitgaande waardeoverdrachten	19.061	20.659
- Saldo invalideren/revalideren	3.619	-
- Wijziging IBNR voorziening	30	107
- Wijziging rekenrente	-	2.602.788
- Overige mutaties per saldo	-	5.025
Totale afname	101.305	2.911.961
Totale wijziging	552.951	-1.397.245
Stand per 31 december	6.316.202	5.763.251

De verdeling van de voorziening naar groepen deelnemers:

	2023	2022
Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	2.103.048	1.972.959
Gewezen deelnemers	1.923.554	1.715.832
Pensioengerechtigden	2.289.600	2.074.460
Totaal voorziening risico fonds	6.316.202	5.763.251
Voorziening voor risico deelnemers	55.855	43.770
Totaal	6.372.057	5.807.021

Vanaf 2015 is er de PNO Netto Pensioenregeling voor deelnemers met een salaris boven het maximaal pensioengevend salaris ad € 128.810 (2022: € 114.866). Deze vrijwillige regeling is voor risico van de deelnemers.

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds heeft een duration van 18,8 jaar. De duration is de gemiddelde gewogen looptijd van de toekomstige uitkeringen. De duration is een goede indicatie van de rentegevoeligheid van de voorziening pensioenverplichtingen bij kleine wijzigingen in de rente. Als de rente met 1 basispunt stijgt daalt de voorziening pensioenverplichtingen met ca. 18,8 basispunten. Een daling van de rente met 1 basispunt resulteert in een toename van de voorziening pensioenverplichtingen met ca. 18,8 basispunten.

	2023	2022
Actieven en arbeidsongeschikte deelnemers	25,0	25,5
Gewezen deelnemers	24,2	24,8
Pensioengerechtigden	8,9	8,9
Totaal voorziening risico fonds	18,8	19,2

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds heeft betrekking op de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten uit hoofde van de DB-regelingen die het fonds uitvoert. Dit betreft middelloonregelingen waarbij de regelingen onder andere verschillen in de hoogte van het opbouwpercentage, franchise en de vorm van het nabestaandenpensioen (opbouwbasis of risicobasis). Daarnaast heeft de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds betrekking op de, met de uit hoofde van de door het fonds uitgevoerde DC-regelingen opgebouwde kapitalen, ingekochte pensioenaanspraken- en uitkeringen. Op al deze pensioenaanspraken en -rechten is het indexatie- en verlagingbeleid van het fonds van toepassing. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds heeft geen betrekking op de opgebouwde kapitalen van de DC-regelingen. De opgebouwde kapitalen vallen ook niet onder het indexatie- en verlagingbeleid.

Op lange termijn streeft PNO Media ernaar om de pensioenaanspraken en de pensioenuitkeringen te indexeren met de prijsinflatie en wel op basis van de index 'CBS totaal consumentenprijsindex, alle huishoudens, afgeleid' met als referentieperiode september-september. Het indexatiebeleid is voorwaardelijk. Daadwerkelijke toekenning van (inhaal) indexaties is altijd afhankelijk van een bestuursbesluit. Daarbij hanteert het bestuur de regels voor toekomstbestending indexeren (zoals vastgelegd in de Pensioenwet) als leidraad. In 2023 is hier van af geweken en is gebruik gemaakt van de (verlengde) AMvB in verband met toeslag vanwege voorgenomen transitie (soepelere regels voor de indexatieverlening). Voor de toekenning van deze voorwaardelijke indexatie is geen reserve gevormd. De indexatie wordt gefinancierd uit de beleggingsrendementen. Het indexatiebeleid maakt geen onderscheid tussen de pensioenaanspraken en -rechten van de verschillende groepen (gewezen) deelnemers en uitkeringsgerechtigden. De kapitalen uit hoofde van de DC-regelingen vallen echter niet onder het indexatiebeleid van het fonds.

PNO Media heeft in 2023 indexatie verleend op basis van de inflatie over 2022. Deze indexatie bedroeg 3,15% en is met terugwerkende kracht naar 1 januari 2023 verleend over de op 31 december 2022 opgebouwde pensioenrechten en -aanspraken.⁴ Samen met de per 1 januari 2023 verleende indexatie van 13,58% (waarvan de last in het jaarwerk van 2022 is genomen), is over 2022 17,16% indexatie verleend, gelijk aan de inflatie over dat jaar. De inflatie over 2023 was volgens de maatstaf -1,39%. Conform het beleid van het fonds wordt een negatieve inflatie gelijk aan nul verondersteld. Per 1 januari 2024 is dan ook geen indexatie verleend. In hoeverre PNO Media de komende jaren indexatie kan toekennen is afhankelijk van de ontwikkeling van de dekkingsgraad van het fonds. Bovendien is van belang of PNO Media gebruik gaat maken van toepassing van het aangepaste toezichtskader (transitie-FTK) in verband met de aanloopfase naar het nieuwe pensioenstelsel. De regels van het transitie-FTK geven meer ruimte om indexaties te verlenen.

Vanaf een dekkingsgraad van normaal gesproken rond de 125% kan PNO Media de volledige prijsinflatie toekennen en ontstaat er ruimte voor inhaalindexatie. Door de hoge inflatie is dit nu pas vanaf een dekkingsgraad van 135% het geval. PNO Media streeft er namelijk naar om de niet toegekende indexaties en doorgevoerde pensioenverlagingen in te halen. Als de beleidsdekkingsgraad van het fonds hoger is dan de dekkingsgraad die nodig is voor volledige toekenning van de prijsinflatie, wordt 20% van het overschot ten opzichte van de voor volledige prijsinflatie benodigde dekkingsgraad aangewend voor inhaalindexatie.

Het fonds stelt de nominaal gemiste indexatie (inclusief doorgevoerde pensioenverlagingen) vast op individueel niveau. De beschikbare middelen voor inhaalindexatie worden aangewend om voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden een gelijk percentage aan inhaalindexatie over de opgebouwde pensioenaanspraken toe te kennen, met een maximum van de daadwerkelijke totale individuele achterstand. Indien de middelen niet voldoende zijn om de indexatieachterstand volledig te compenseren, blijft het niet gecompenseerde deel als indexatieachterstand gehandhaafd.

Vanwege de financiële positie heeft PNO Media geruime tijd niet kunnen indexeren. In 2022 is de indexatieverlening weer op gang gekomen en volledige indexatie over 2021 toegekend. Door de in 2023 toegezegde extra indexatie per 1 januari 2023 is ook voor de volledige prijsinflatie over 2022 gecompenseerd. In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de gemiste indexatie van de laatste jaren en de maximale achterstand die een (gewezen) deelnemer of uitkeringsgerechtigde kan hebben opgelopen.

⁴ Verhoogd met de toegekende indexatie per 1 januari 2023 van 13,58%.

	Gemiste indexatie	Maximale achterstand
01-01-2024	0,00%	21,12%
01-01-2023	0,00%	21,12%
01-01-2022	0,00%	21,12%
01-01-2021	0,99%	21,12%
01-01-2020	1,64%	19,93%
01-01-2019	1,47%	18,00%
01-01-2018	1,47%	16,29%
01-01-2017	0,00%	14,60%
01-01-2016	0,39%	14,60%
01-01-2015	0,57%	14,16%

SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA (6)

Overige schulden (6.2)

	2023	2022
Vooruitontvangen premies	142.930	134.311
Belastingen	-	70
Nog te betalen kosten	793	431
Uitkeringen	3.231	3.061
Crediteuren	2.127	196
Langlopende schulden	38	-
Overige	1.216	854
Totaal	150.335	138.924

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN REGELINGEN EN VERPLICHTINGEN

Private Equity-beleggingsfondsen

Voor belegging in niet beursgenoteerde private equity-beleggingsfondsen zijn in het verslagjaar verplichtingen aangegaan waarvan de betalingen pas in opvolgende boekjaren plaatsvinden. Per 31 december 2023 bedraagt deze betalingsverplichting: € 166,8 mln (2022: € 197,3 mln).

Participaties vastgoed

In het verslagjaar kunnen ter zake van beleggingen in niet ter beurse genoteerde vastgoedfondsen reeds verplichtingen aangegaan zijn waarvan de betalingen eerst in opvolgende boekjaren plaatsvinden. Per 31 december 2023 bedraagt deze betalingsverplichting: € 20,0 mln (2021: € 60,9 mln).

Infrastructuur

In het verslagjaar kunnen ter zake van beleggingen in niet ter beurse genoteerde infrastructuur reeds verplichtingen zijn aangegaan waarvan de betalingen eerst in opvolgende boekjaren plaatsvinden. Per 31 december 2023 bedraagt deze betalingsverplichting: € 3,1 mln (2022: € 3,7 mln).

Pensioenuitruil

De pensioenregelingen kennen een aantal keuzemogelijkheden: uitstellen of vervroegen van ouderdomspensioen, uitruil tussen ouderdomspensioen en partnerpensioen, de mogelijkheid om eerst een hoger of lager pensioen te ontvangen en de mogelijkheid om pensioenaanspraken in te kopen. Kleine pensioenen worden incidenteel afgekocht. De ruilvoeten voor al deze keuzemogelijkheden worden jaarlijks opnieuw vastgesteld. Dit geschiedt actuarieel neutraal en zonder onderscheid tussen mannen en vrouwen. Het daadwerkelijke gebruik van de keuzemogelijkheden kan afwijken van de veronderstelling. Hierdoor kan er een winst of verlies voor het fonds optreden.

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen relevante gebeurtenissen na balansdatum.

VERBONDEN PARTIJEN

Er is sprake van transacties tussen het fonds, de werkgevers en de aangesloten ondernemingen en bestuurders van het fonds.

Transactie met de werkgever

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen fonds en werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regelingen is het volgende relevant:

- Met elke vrijwillig aangesloten werkgever wordt een uitvoeringsovereenkomst overeengekomen, dat in lijn is met het uitvoeringsreglement vrijwillige PNO-regelingen. Voor verplicht aangesloten Film- en Bioscoop werkgevers is het uitvoeringsreglement PNO Film- en Bioscoopregeling van toepassing.
- De aangesloten werkgever is verplicht met al zijn werknemers een schriftelijke pensioenovereenkomst te sluiten en in stand te houden en daarbij schriftelijk overeen te komen dat de inhoud van deze pensioenovereenkomst wordt bepaald door het pensioenreglement van het fonds.
- De werkgever is verantwoordelijk voor de tijdige, juiste en volledige aanlevering van de werknemersgegevens en overige relevante basisgegevens.
- De premie die de aangesloten werkgever aan het fonds jaarlijks verschuldigd is voor de uitvoering van de pensioenregeling bedraagt een percentage van de pensioengrondslag. Hierin is een opslag begrepen voor de bijdrage van de aangesloten werkgever in de kosten van de administratie en het beheer van het fonds.
- De aangesloten werkgever is gehouden om de premielasten, die volgens opgave van het fonds jaarlijks aan het fonds verschuldigd zijn, per 1 januari van elk jaar bij vooruitbetaling aan het fonds te voldoen. Desgewenst kan de aangesloten werkgever na overleg met het fonds ervoor opteren om bij vooruitbetaling de jaarpremie in meerdere termijnen te voldoen. Het fonds is bevoegd om daarvoor een opslag op de premie aan de aangesloten werkgever in rekening te brengen.
- Indien betaling van de in de premie niet binnen 14 dagen na facturering is geschied, is de aangesloten werkgever aan het fonds rente verschuldigd over het aantal dagen waarmee de betaling voornoemde termijn heeft overschreden. Het verschuldigde rentepercentage wordt aan het begin van ieder kalenderjaar door het fonds vastgesteld.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar toelichting 'Bezoldiging bestuurders'.

De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

BATEN

PREMIEBIJDAGEN (7)

	2023	2022
Pensioenregelingen	171.685	162.021
Premie risico deelnemer	8.097	5.603
Ontvangen premies	179.782	167.624

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie bestaat in de eerste plaats uit de actuariael benodigde koopsom voor de pensioenopbouw en de risicodekking. Daar bovenop komen een solvabiliteitsopslag, een bedrag voor uitvoeringskosten en een opslag voor de voorwaardelijke toeslagverlening.

De tabel op de volgende pagina geeft een toelichting op de samenstelling van de kostendekkende premie. Uitgedrukt in duizenden euro's bedroeg de gedempte kostendekkende premie € 169.409K. De feitelijk ontvangen premie moet wettelijk tenminste gelijk zijn aan de gedempte kostendekkende premie plus de afgesproken opslag voor herstel. Het toetsniveau voor de feitelijke premie 2023 is gelijk aan de gedempte kostendekkende premie (€ 169.409K).

PNO Media heeft voor het verslagjaar € 170.516K (2022: € 161.873K) premie in rekening gebracht. Dit bedrag is exclusief de pensioenregeling risico deelnemers (€ 8.097K) en exclusief premies die betrekking hebben op voorgaande jaren (€ 1.169K). Het bedrag ad € 170.516K is hoger dan het toetsniveau en voldoet daarmee aan de wettelijke eis. Het is wettelijk verplicht om in het jaarverslag ook de ongedempte kostendekkende premie te vermelden. De ongedempte kostendekkende premie voor 2023 bedroeg € 191.140K.

Kostendekkende premie	Ongedempt	Gedempt
Premie voor de aangroei van de pensioenverplichtingen en risicodekking tijdens het boekjaar, voor zover deze voortvloeien uit de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenregeling	147.716	98.091
Opslag voor het bij de aangroei van de pensioenverplichtingen vereist eigen vermogen	38.127	25.318
Opslag voor de bij de aangroei van de pensioenverplichtingen behorende uitvoeringskosten	5.297	5.297
Premie voor toeslagverlening conform de afgesproken financieringswijze	-	40.704
Totaal	191.140	169.409

De feitelijke premie is een combinatie van een percentage van de pensioengrondslag en van een percentage van het salarisdeel boven het voor de pensioenregeling maximaal pensioengevende salaris. Het totale premieniveau wordt afgeleid van de gedempt kostendeekkende premie.

WAARDEOVERDRACHTEN (8)

	2023	2022
Uitgaande waardeoverdrachten		
UWO risico fonds	-16.220	-22.995
UWO risico deelnemer	-597	-896
Totaal uitgaande waardeoverdrachten	-16.816	-23.891
Inkomende waardeoverdrachten		
Collectieve IWO risico fonds	4.895	-
Individuele IWO risico fonds	12.879	21.732
Individuele IWO risico deelnemer	221	464
Totaal inkomende waardeoverdrachten	17.995	22.196
Saldo overdrachten van rechten	1.179	-1.695

BELEGGINGSRESULTATEN (9)

Beleggingsresultaten voor risico fonds:

2023	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	28.626	-109.656	-2.518	-83.548
Aandelen	81.177	338.420	-11.303	408.294
Vastrentende waarden	90.479	108.098	-6.887	191.690
Derivaten	-20.367	56.186	-680	35.139
Overige beleggingen	9.850	-9.796	-	54
Totaal	189.765	383.252	-21.387	551.632

2022	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	25.536	-12.135	-2.125	11.276
Aandelen	132.447	-560.903	-13.145	-441.601
Vastrentende waarden	81.904	-505.090	-5.175	-428.361
Derivaten	11.641	-520.130	-588	-509.077
Overige beleggingen	17.487	-14.267	-112	3.108
Totaal	269.015	-1.612.525	-21.145	-1.364.655

2023	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	327	164	-21	470
Aandelen	351	3710	-81	3.980
Vastrentende waarden	87	963	-46	1.004
Derivaten	-	-	-	-
Overige beleggingen	-	-	-	-
Totaal	765	4.837	-148	5.454

2022	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	190	-1.689	-22	-1.521
Aandelen	526	-5.852	-78	-5.404
Vastrentende waarden	74	-2.087	-47	-2.060
Derivaten	-	-	-	-
Overige beleggingen	-	-	-	-
Totaal	790	-9.628	-147	-8.985

Directe beleggingsopbrengsten betreffen kasstromen vanuit de beleggingen, indirecte beleggingsopbrengsten zijn waardemutaties.

De beleggingskosten die hiervoor zijn vermeld betreffen de daadwerkelijk met externe partijen afgerekende bedragen – zoals de verslaggevingsregels voorschrijven. Niet alle vermogensbeheerkosten worden echter expliciet afgerekend; een aanzienlijk deel van de kosten wordt rechtstreeks ten laste van de performance gebracht die met externe beleggingsmanagers wordt afgerekend. Deze zogenaamde 'impliciete kosten' bedragen voor 2023 € 15.226 (2022 € 17.062). Dit is inclusief performance fee.

De transactiekosten voor 2023 zijn vastgesteld op € 3.381 (2022: € 4.573). In het bestuursverslag is in het hoofdstuk 'Beleggingsbeleid' een nadere analyse opgenomen van de integrale kosten vermogensbeheer volgens de huidige richtlijnen van de Pensioenfederatie.

PENSIOENUITKERINGEN (10)

	2023	2022
Ouderdomspensioen	148.922	121.658
Partnerpensioen	30.471	24.972
Na echtscheiding verevende pensioenen	2.460	2.125
Wezenpensioenen	730	561
Invaliditeitspensioen	2.271	2.036
Overlijdensuitkeringen	170	188
Ontvangen uitkering herverzekering	-202	638
Pensioenuitkeringen	184.821	152.179
Afkopen	460	209
Totaal	185.281	152.388

De post ontvangen uitkering herverzekering bevat naast ontvangen bedragen ook de mutatie van de balanspost herverzekering, die betrekking heeft op toekomstige te ontvangen uitkeringen.

PENSIOENUITVOERINGSKOSTEN (11)

	2023	2022
Vacatiegelden	570	-
Kosten toezicht	675	-
Directe fondskosten (t/m 2022)	-	2.524
Personeelskosten	6.703	-
Pensioenlasten	865	-
Sociale lasten	643	-
Controle & Advies	1.145	-
Overige kosten	3.901	-
Fee voormalig MPD	-	11.525
Totaal Uitvoeringskosten	14.502	14.049
Waarvan: out-of-pocket Projectkosten	1.623	-
Toegerekend vermogensbeheer	-5.960	-5.879
Pensioenbeheerkosten	8.542	8.170

Honoraria van de accountant

	2023	2022
Controle van de jaarrekening	228	136
Overige controle-opdrachten	-	94
Totaal	228	230

Het honorarium van de accountant (Deloitte Accountants B.V.) maakt onderdeel uit van de uitvoeringskosten, is inclusief BTW en heeft betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht.

Medewerkers

Er zijn zestig personen werkzaam bij:

	2023	2022
PNO Media	60	5
Media Pensioen Diensten	-	53
Totaal	60	58

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging van bestuurders in het verslagjaar bedraagt € 764 (2022: € 467). In verband met de veranderde governance structuur is de uitsplitsing voor 2022 achterwege gelaten.

	2023
Niet-uitvoerend bestuur	285
Uitvoerend bestuur	478
Totaal*	764

* De bezoldiging van het niet uitvoerend bestuur bestaat uit vacatiegelden en reis- en verblijfkosten.

De bezoldiging van het uitvoerend bestuur bestaat uit vacatiegelden danwel salaris, sociale lasten, pensioenpremie en reiskosten.

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Hilversum, 21 mei 2024

Vastgesteld door het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO

De heer drs. A.H.J. Snellen

Mevrouw J.C. Schenkel

Mevrouw drs. O. Bisschop EMFC RC

De heer drs. R.E. Hulshof-Bink RBA

Mevrouw mr. J.G.E. van Leeuwen

Mevrouw C.H. van Beijeren Bergen en Henegouwen

Mevrouw mr. M.E. van Waart MA

De heer mr. L. Goes

De heer drs. H. Nieuwenhuijse RBA CAIA

De heer W.B.E. Rutgers

De heer G.P. Hofman RA

4 OVERIGE GEGEVENS

STATUTAIRE BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

Bedragen in duizenden euro's

	2023	2022
Toegevoegd/onttrokken aan de wettelijke en statutaire reserve	-20.107	34.891

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO te Hilversum is aan Aon Nederland cv de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmederkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Aon Nederland cv beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Aon Nederland cv wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op EUR 70.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven EUR 3.500.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023 is artikel 137 van de Pensioenwet niet volledig van toepassing. Ik heb onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (Vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Hierbij is in aanmerking genomen dat het pensioenfonds gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023, waardoor artikel 137, tweede lid, onderdelen a en b van de Pensioenwet niet van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Rotterdam, 30 mei 2024

Drs. M. van de Velde, AAG
verbonden aan Aon Nederland cv

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO te Hilversum gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO op 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2023.
2. De staat van baten en lasten over 2023.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

INFORMATIE TER ONDERSTEUNING VAN ONS OORDEEL

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 70 miljoen. De materialiteit is gebaseerd op circa 1% van het pensioenvermogen per 31 december 2023. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark omdat dit een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van het pensioenfonds weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur en de met governance belaste personen overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 3,5 miljoen rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO kent een aantal kernactiviteiten welke grotendeels zijn uitbesteed aan serviceorganisaties. De stichting heeft het beheer van de beleggingen, de beleggingsadministratie uitbesteed aan BNP Paribas SA, Netherlands Branch. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door de custodian.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de uitvoeringsorganisatie verleende diensten en het effect hiervan op de voor de controle relevante interne beheersing van het pensioenfonds. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang, bepalen wij de aard en omvang van de uit te voeren controlewerkzaamheden en voeren wij controlewerkzaamheden uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO relevante interne beheersingsmaatregelen van de uitvoeringsorganisatie zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde Standaard 3402 type II rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen. Verder evalueren wij de in de Standaard 3402 type II rapportages beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2023 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan de uitvoeringsorganisaties.

In aanvulling hierop hebben wij eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder werkzaamheden ten aanzien van de aanwezige beheersingsmaatregelen op het niveau van het bestuur en de eigen uitvoeringsorganisatie.

Wij hebben de certificerend actuaris instructies gestuurd op basis van Standaard 620 en NBA handreiking 1120 'Gebruikmaken van de werkzaamheden van de certificerend actuaris bij de controle van de jaarrekening en staten van pensioenfonds' ten aanzien van de actuariële certificering met betrekking tot onder andere de consistentie, prudentie en actualiteit van schattingen ten aanzien van de voorziening pensioenverplichtingen en de financiële positie, in overeenstemming met relevante wetgeving. Wij hebben geëvalueerd of de certificerend actuaris heeft voldaan aan onze instructies. Daarnaast hebben wij de adequaatheid van de werkzaamheden van de actuaris geëvalueerd. Ook hebben wij de competentie, capaciteiten en objectiviteit van de actuaris geëvalueerd. Wij verwijzen hiervoor naar het kernpunt Waardering tegen passende actuariële grondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de met governance belaste personen het toezicht uitoefenen, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse, zoals opgenomen in de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Hierbij hebben wij gebruik gemaakt van de elementen die tot fraude kunnen leiden: rationalisatie, druk (motivatie) en gelegenheid. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:
Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijken te werken.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de serviceorganisaties waaraan het pensioenfonds processen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. Waar zulke journaalposten zijn geïdentificeerd, hebben we aanvullende controlewerkzaamheden uitgevoerd om op de geïdentificeerde risico's in te spelen. Deze werkzaamheden omvatten ook het herleiden van transacties naar de broninformatie.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van beleggingen.
- We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen.

Onze procedures om in te spelen op geïdentificeerde risico's op fraude, hebben niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur. Uit onze werkzaamheden volgden geen signalen of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op het pensioenfonds door inlichtingen in te winnen bij het bestuur, de met governance belaste personen en het lezen van notulen en rapporten van sleutelfunctiehouders.

Voor zover materieel voor de gerelateerde financiële overzichten, hebben wij op basis van onze risicoanalyse, en rekening houdende met het feit dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk varieert, de volgende wet- en regelgeving hebben wij overwogen: naleving van belastingrecht en regelgeving voor financiële verslaggeving, - zoals opgenomen in Titel 9 van Boek 2 BW, RJ 610 en de Pensioenwet – aangemerkt als wet- en regelgeving met een directe invloed op de financiële overzichten.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten.

Daarnaast is het pensioenfonds onderworpen aan overige wet- en regelgeving, zoals ook benoemd in de NBA Handreiking 1144 'Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen', waarvan de gevolgen van niet naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken, te weten:

- Pensioenwet;
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000)
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Gezien de aard van de activiteiten van het pensioenfonds en de complexiteit van deze overige wet- en regelgeving bestaat het risico dat niet wordt voldaan aan de vereisten van deze wet- en regelgeving.

Ten aanzien van deze wet- en regelgeving die geen direct effect hebben op de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening, zijn onze werkzaamheden beperkter. Naleving van wet- en regelgeving kan van fundamenteel belang zijn voor de operationele aspecten van de entiteit, voor de mogelijkheid van het pensioenfonds om haar activiteiten voort te zetten, dan wel voor het voorkomen van sancties van materieel belang; niet-naleving van dergelijke wet- en regelgeving kan daarom van materieel belang zijnde invloed hebben op de financiële overzichten.

Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten. Onze werkzaamheden ter bevordering van het identificeren van gevallen van niet-naleving van overige wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de jaarrekening, zijn beperkt tot (i) het bestuur en, in voorkomend geval, de met governance belaste personen vragen of de entiteit dergelijke wet- en regelgeving naleeft; (ii) de eventuele correspondentie met de desbetreffende vergunningverlenende of regelgevende of toezichthoudende instanties inspecteren.

Uiteraard zijn wij gedurende de controle alert op indicaties van (vermoedens van) niet-naleving van wet- en regelgeving.

Ten slotte hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende gevallen van niet-naleving of vermoede niet-naleving van wet- en regelgeving, ons ter kennis zijn gebracht.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de activiteiten van het pensioenfonds voor de voorzienbare toekomst. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- het verkrijgen van controle-informatie omtrent het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen;
- overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. Wij hebben hierbij onder andere aandacht besteed aan de vermogenspositie ten opzichte van het vereist eigen vermogen en de mate waarin beleggingen liquide gemaakt kunnen worden;
- nagaan of het bestuur gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's);
- inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling;
- inspecteren van correspondentie met relevante toezichthoudende instanties.

De financiële positie van het pensioenfonds en de wettelijke mogelijkheid om onder bepaalde omstandigheden de pensioenverplichtingen te kunnen aanpassen is een belangrijk onderdeel van bovenstaande evaluatie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur en de met governance belaste personen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Waardering van de illiquide beleggingen

De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Deze beleggingen dienen volgens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde.

Voor een groot deel van de beleggingen is de marktwaarde te toetsen aan direct of indirect genoteerde prijzen die tot stand zijn gekomen op liquide financiële markten. Illiquide beleggingen zijn beleggingen waarvoor een frequente marktnotering ontbreekt en de prijs daarom op basis van waarderingmodellen wordt bepaald. Het met behulp van deze modellen bepalen van de marktwaarde is complex en bevat een hoge mate van subjectiviteit. Hierdoor neemt de waarderingonzekerheid inherent toe bij beleggingen zonder frequent genoteerde marktprijzen en hangt dit samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens.

In de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva geeft Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO inzicht in de gehanteerde waarderingmethoden van de illiquide beleggingen.

Een beschrijving van deze modellen en technieken is weergegeven in de toelichtingen noot 1 van de jaarrekening. Uit deze toelichting blijkt dat voor 68% van de beleggingen van het pensioenfonds de waardering is gebaseerd op directe marktnoteringen en voor 32% op basis van andere methode(n).

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat illiquide beleggingen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer:

- De opzet, het bestaan en de werking van de beheersingsmaatregelen rondom waardering van de beleggingen beoordeeld;
- Gebruik gemaakt van Standaard 3402 type II-rapportages, en deze geanalyseerd op toereikendheid van de scoping, bevindingen en de impact hiervan op de controlewerkzaamheden;
- Vastgesteld of de in de grondslagen voor waardering van activa en passiva beschreven modellen geschikt zijn om, binnen de geldende wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, te kunnen komen tot een marktwaarde van deze illiquide beleggingen;
- Getoetst of de toepassing van deze modellen en technieken bij het bepalen van de marktwaarde overeenkomstig de beschreven uitgangspunten heeft plaatsgevonden;
- Een retrospectieve analyse uitgevoerd ten aanzien van nagekomen waarderingen;
- Vastgesteld dat de waarderinggrondslagen en waarderingonzekerheid van de beleggingen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening.

Onze observatie bij dit kernpunt:

Wij achten de waardering van de illiquide beleggingen en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2023 aanvaardbaar. Wij hebben geen materiële bevindingen te rapporteren.

Waardering tegen passende actuariële grondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen

De technische voorziening betreft de belangrijkste verplichting in de balans van het pensioenfonds en vormt één van de belangrijkste componenten voor de berekening van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad. De technische voorziening wordt, conform de vereisten van de Pensioenwet, gewaardeerd op marktwaarde. Deze marktwaarde komt tot stand door middel van een berekening waarin gebruikt wordt gemaakt van aanspraakgegevens van deelnemers, actuariële grondslagen en schattingselementen en is dan ook gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. De certificerend actuaaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorziening en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen uit de Pensioenwet.

Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Media PNO heeft in de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva de grondslagen voor de waardering van de technische voorziening toegelicht. In noot 5 is een verdere detaillering van de technische voorziening gegeven.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat actuariële grondslagen met betrekking tot de fonds specifieke ervaringssterfte en kostenopslag niet juist worden toegepast en toegelicht en/of dat actuariële berekeningen onjuist zijn.

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer:

- De certificerend actuaaris instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak, risico's, werkzaamheden en attentiepunten;
- De redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en besproken met de certificerend actuaaris;
- De rapportage van de certificerend actuaaris geëvalueerd en de uitkomsten besproken;
- Controlewerkzaamheden uitgevoerd op de pensioenaanspraken van de deelnemers om de gehanteerde administratieve basisgegevens te toetsen;
- Vastgesteld dat de actuaaris met deze basisgegevens werkt bij het toetsen van de technische voorziening;
- Vastgesteld dat de waarderingsgrondslagen van de technische voorziening toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening.

Onze observatie bij dit kernpunt:

Wij achten de waardering van de technische voorziening en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2023 aanvaardbaar. Wij hebben geen materiële bevindingen te rapporteren.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- Het bestuursverslag.
- Kerngegevens.
- De overige gegevens.
- Verslagen intern toezicht niet-uitvoerend bestuur en verantwoordingsorgaan.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur en de met governance belaste personen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de met governance belaste personen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 30 mei 2024

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. M. van Luijk RA

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

BIJLAGE 2

BIJLAGE 3

BIJLAGE 4

BIJLAGE 5

BIJLAGE 6

BIJLAGE 7

BIJLAGE 8

BIJLAGE 9

BIJLAGE 10

BIJLAGE 11

BIJLAGE 12

BIJLAGE 13

BIJLAGE 14

BIJLAGE 15

BIJLAGE 16

BIJLAGE 17

BIJLAGE 18

BIJLAGE 19

BIJLAGE 20

BIJLAGE 21

BIJLAGE 22

BIJLAGE 23

BIJLAGE 24

BIJLAGE 25

Pensioenregeling Europese verordening betreffende informatieverstopping over duurzaamheid in de financiële dienstensector.

Model voor de periodieke informatieverstopping voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852.

Productnaam: Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO

Identificatiecode juridische entiteiten (LEI): RMFT1B2RN4TEL25L2B66

ECOLOGISCHE EN/OF SOCIALE KENMERKEN (E/S KENMERKEN)

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Heeft dit financieel product een duurzame beleggingsdoelstelling?	
☒ ☐ ☐ Ja	☒ ☐ ☒ Nee
Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: ___% ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden	☐ Dit product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken. Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van ___% duurzame beleggingen ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ met een ecologische doelstellingen economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☐ met een sociale doelstelling
Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ___%	☒ Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Hieronder volgt een beschrijving van hoe PNO Media met de pensioenregeling in het boekjaar 2023 (de referentieperiode) heeft voldaan aan de promotie van E/S kenmerken.

Mitigatie klimaatverandering

PNO Media promoot de mitigatie van klimaatverandering door binnen de categorie bedrijfsobligaties een beoogde allocatie van 10% naar 'groene obligaties' te hebben en door in de multifactor aandelenportefeuilles V.S. en Europa bedrijven uit te sluiten in de meest vervuilende sub-sectoren. In de bedrijfsobligatie portefeuille was aan het einde van het boekjaar ruim 13% belegd in 'groene obligaties', waardoor de doelstelling van deze portefeuille ruimschoots is behaald. In de factoraandelenportefeuilles was de blootstelling naar de sectoren Industrie en Energie significant lager in vergelijking met de benchmark waardoor ook aan deze doelstelling is voldaan. Gedurende 2023 hebben we een externe vermogensbeheerder geselecteerd die begin 2024 een separate portefeuille met groene obligaties gaat beheren. De portefeuille krijgt een strategisch gewicht van 2% van het totaal belegd vermogen en komt boven op de allocatie groene obligaties in de bedrijfsobligatieportefeuilles.

De stappen die zijn genomen om het effect van klimaatverandering te mitigeren hebben betrekking op de duurzaamheidsindicatoren 'blootstelling aan bedrijven in de fossiele brandstofsector' en 'intensiteit energieverbruik per klimaatsector met hoge impact'. Als extra stap hebben wij in 2023 circa 170 bedrijven uitgesloten die meer als 5% van de omzet halen uit de productie van thermische kolen of olie uit teerzanden.

Het percentage 'groene obligaties' binnen de portefeuille bedrijfsobligaties hebben voldaan aan de definitie die de dataprovider Bloomberg hiervoor hanteert. Voor de identificatie en classificatie ervan steunden wij op gegevens van Bloomberg en op de rapportages van de externe vermogensbeheerders.

Het verlagen van de CO2 voetafdruk

Het pensioenfonds heeft de CO2-voetafdruk van de liquide aandelen en bedrijfsobligatieportefeuilles in 2023 structureel verlaagd met 25% ten opzichte van de benchmark van deze portefeuilles. Dit betekent dat de uitstoot van CO2 in de liquide beleggingsportefeuilles in een keer met 25% is afgenomen ten opzichte van de benchmark. Deze doelstelling is mede voortgekomen uit het deelnemersonderzoek dat PNO Media in 2022 heeft gehouden. Zo beogen wij rekening te houden met het klimaat in de beleggingsportefeuille. De klimaatdoelen van Parijs dienen voor ons als richtlijn om klimaatmaatregelen te implementeren. We willen ons inzetten om de doelen van het klimaatakkoord van Parijs te halen, maar tegelijkertijd zijn we afhankelijk van de progressie die bedrijven waar wij in beleggen maken bij het voldoen aan het Parijs akkoord. De 25% CO2-reductie in onze portefeuille is een grote stap in de goede richting. De totale CO2-uitstoot van de portefeuille zal verder afnemen als de ondernemingen waar we in beleggen hun CO2-uitstoot verder terugdringen.

In de liquide aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille was de CO2-voetafdruk aan het einde van het boekjaar ruim 40% lager dan de benchmark, waardoor ruimschoots is voldaan aan de CO2-reductie doelstelling. Wij controleren de CO2-voetafdruk van de portefeuilles en benchmark met gebruikmaking van data van de ESG-dataprovider Clarity a.i..

De stappen die zijn genomen om de CO2 voetafdruk te verlagen hebben betrekking op de duurzaamheidsindicator 'CO2 voetafdruk en/of broeikasgasintensiteit van bedrijven'.

Actief aandeelhouderschap

PNO Media gelooft dat het optreden als betrokken belegger door middel van engagement en stemmen ('voting') leidt tot lange-termijn waarde creatie van de beleggingen.

Engagement: wij voeren dialoog met het bestuur van bedrijven waarin wordt belegd. Tijdens de dialogen maken wij met bedrijven afspraken over plannen, doelen of ambities specifiek ten aanzien van de thema's klimaat en biodiversiteit, maar ook op andere thema's die bijdragen aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van bedrijven. PNO Media voerde in 2023 proactief en reactief engagement uit.

Bij onvoldoende voortgang bij reactieve engagement zal PNO Media na circa drie jaar over gaan tot uitsluiting van de desbetreffende onderneming.

Het engagement programma is van toepassing op alle bedrijven in de liquide asset categorieën waarin wij beleggen. Vooraf maken wij een selectie van bedrijven op basis van relevantie en materialiteit. In 2023 is met 368 bedrijven in de beleggingsportefeuille van PNO Media gesproken en zijn er 685 doelstellingen geformuleerd. Op 54% van deze doelstellingen is vooruitgang geboekt. Hermes/EOS voert het engagement programma voor ons uit en rapporteert over de voortgang. Dit is na te lezen in het jaarverslag 2023 verantwoord beleggen dat op de website van het pensioenfonds is geplaatst: pnomedia.nl/beleggen.

Stemmen: In 2023 hebben wij op 714 AvA's (Algemene vergadering van Aandeelhouders) gestemd. Op een AvA wordt een groot aantal agendapunten door het management ter goedkeuring ingebracht. In 2023 ging het om 9.881 agendapunten. Bij 223 AvA's hebben we met alle agendapunten ingestemd. Bij 458 AvA's is er op minimaal 1 agendapunt tegen het voorstel van het management gestemd en 4 keer is er onthouden van stem. Bij 29 AvA's is er voor een voorstel van het management gestemd, maar is dit gebeurd onder voorbehoud. Het management heeft in die gevallen toegezegd aanvullende maatregelen te nemen.

Ons stembeleid is erop gericht om aandeelhoudervoorstellen te steunen die leiden tot een duurzamere bedrijfsvoering van de onderneming. De belangrijkste stemrichtlijnen staan op onze website: pnomedia.nl/beleggen. Voor de uitvoering, advisering en monitoring van het stembeleid leveren Hermes/EOS en ISS (International Shareholders Services) data ten aanzien van de uitvoering van het stemproces. ISS doet via Hermes/EOS aanbevelingen voor stemmen op basis van primair onderzoek en conform het markt specifieke stembeleid van PNO Media. Hermes/EOS adviseert ons over de stemrichting en zorgt voor de uitvoering hiervan.

Het benutten van ESG-factoren in het beheer en voor beoordeling van beleggingen

Wij hebben in de Amerikaanse high yield portefeuille restricties vastgelegd in het contract met de externe manager ten aanzien van de minimale ESG-rating van het beleggingsmandaat. De gemiddelde ESG-rating van de portefeuille moet hoger zijn dan de benchmark waarmee deze vergeleken wordt. Volgens de opgave van de externe vermogensbeheerder van deze asset categorie, die de MSCI scoring methodiek gebruikt, was de gemiddelde ESG score van de high yield portefeuille, eind 2023 0.2 punten beter dan die van de benchmark.

Ten aanzien van vastgoedbeleggingen wordt de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) meegenomen in de wijze waarop vermogensbeheerders ESG-criteria meenemen. Voor de vastgoedportefeuille geldt een strategische doelstelling dat minimaal 90% van het belegd vermogen in de portefeuille een GRESB rating van 4 of 5 sterren hebben. Volgens de laatste opgave van de manager van de vastgoedportefeuille voldeed de vastgoedportefeuille hier niet aan. In 2023 had 87.1% van de vastgoedfondsen een GRESB-rating van 4 sterren of hoger. De doelstelling is niet behaald omdat 1 fonds in de portefeuille een GRESB rating van 3 sterren kreeg en een relatief nieuw Amerikaans fonds dat in logistiek vastgoed belegt een GRESB rating kreeg van maar 1 ster. Wij zijn in overleg met de manager van de vastgoedportefeuille over de stappen die we gaan nemen om weer aan de 90% doelstelling te voldoen.

Het realiseren van een positief effect op zijn omgeving

Op basis van de ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (de United Nations Sustainable Development Goals, kortweg de SDG's). PNO Media hanteert daarbij vijf SDG's als speerpunten:

1. Betaalbare duurzame energie (SDG7)
2. Verantwoorde consumptie en productie (SDG 12)
3. Actie tegen klimaatverandering (SDG 13)
4. Leven op land (SDG 14)
5. Leven in het water (SDG 15)

Wij hebben de CO₂-uitstoot in de portefeuille in 2023 verlaagd. Hiermee geven we een signaal af aan bedrijven dat er serieus werk gemaakt moet worden van de energietransitie en de afpreken van het klimaatakkoord van Parijs. Een lagere CO₂-uitstoot leidt tot een meer leefbare omgeving en levert een bijdrage om de effecten van klimaatverandering te verminderen.

We gaan begin 2024 ongeveer 2% van het vermogen beleggen in een separate portefeuille groene bedrijfsobligaties en in de reguliere bedrijfsobligatieportefeuilles is er een allocatie van minimaal 10% naar groene obligaties. Groene obligaties helpen mee om de energietransitie en oplossingen voor een meer duurzame toekomst te financieren. Hierdoor geven wij verder invulling aan het thema 'Klimaat' van het ESG-beleid.

In de Europese en Amerikaanse factoraandelenportefeuilles wordt een zogenaamde 'tilt' toegepast waardoor niet belegd wordt in bedrijven met de laagste SDG-scores gebaseerd op het SDG raamwerk van de externe vermogensbeheerder. De scores lopen van +3 voor de beste score naar -3 voor de slechtste score. Deze doelstelling is behaald blijkt uit de rapportage van de externe vermogensbeheerder. Er waren in deze portefeuilles aan het eind van 2023 geen beleggingen in aandelen met een SDG-score van -2 of lager.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Wij promoten het maatschappelijk verantwoord ondernemen. Wij leggen in de vermogensbeheerovereenkomsten met externe managers vast dat zij de OESO richtlijnen, de UNGP's, de VN Global Compact, de Universele Mensenrechten van de VN en arbeidsrechten van de ILO (International Labour Organisation) zijn daar onderdeel van en de International Corporate Governance Network (ICGN) principes van goed ondernemingsbestuur, moeten respecteren. Wij stellen alleen nieuwe externe vermogensbeheerders aan die ook deze internationale richtlijnen integreren in hun beleggingsproces. De monitoring en de benadering van maatschappelijk verantwoord ondernemen van bedrijven waar we in beleggen vindt vooral plaats via het reactieve engagement programma van Hermes/EOS. Het doel is dat de desbetreffende ondernemingen de (mogelijk) negatieve impact die zij veroorzaken op derden beëindigen, waar relevant, herstel en/of verhaal bieden voor benadeelden, en voldoende maatregelen nemen om toekomstige incidenten te voorkomen. Voor iedere onderneming worden de engagementdoelstelling, strategie, vragen en tijdspad voor een periode van drie jaar vastgesteld. PNO Media monitort de voortgang. Bij onvoldoende voortgang na circa drie jaar zal het bestuur van PNO Media oordelen of betreffende onderneming moet worden uitgesloten van het beleggingsuniversum.

Eind 2023 waren er twee bedrijven geïdentificeerd die niet voldoende en niet tijdig verbetering hebben laten zien in het adresseren van de negatieve impact die zij veroorzaken. Deze bedrijven hebben wij uitgesloten van ons beleggingsuniversum. Twee keer per jaar sturen wij een lijst met landen en bedrijven waar wij niet in willen beleggen naar onze externe managers. Hierdoor voorkomen we dat er wordt belegd in bedrijven die niet voldoen aan de voorwaarden die wij in het ESG beleid hebben gedefinieerd ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Uitsluiting van maatschappelijk controversiële activiteiten

In bepaalde bedrijven of landen die een negatieve impact hebben op de maatschappij willen wij niet beleggen. Zo beleggen wij niet in de staatsobligaties van landen die de persvrijheid in ernstige mate schenden, die een laag democratisch gehalte hebben of landen die sancties opgelegd hebben gekregen van de VN en de Europese Unie vanwege mensenrechtenschendingen en wapenhandel. Eind 2023 sloten wij 72 landen uit van beleggingen in staatsobligaties. We beleggen ook niet in bedrijven die betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens, tabaksproductie en productie van (thermische) kolen en olie uit teerzand.

Tweemaal per jaar sturen we een uitsluitingenlijst naar de externe vermogensbeheerders. De externe vermogensbeheerders mogen niet beleggen in landen en bedrijven die op deze lijst staan. Het effecten bewaarbedrijf van PNO Media controleert op dag basis of de externe vermogensbeheerders zich daar ook aan houden. In 2023 is er geen overtreding geconstateerd met de uitsluitingenlijst.

Wij maken gebruik van de screenings- en research capaciteiten van Hermes/EOS en de externe data leverancier Sustainalytics die zich actief bezighoudt met wereldwijd onderzoek naar maatschappelijke thema's en analyses uitvoert op het gebied van duurzaamheid ten aanzien van beleggingsportefeuilles. Wij stellen met de gegevens die bovenstaande serviceproviders aanleveren een uitsluitingenlijst vast die wordt verstuurd naar externe vermogensbeheerders en die we op de PNO Media website publiceren. Voorafgaand aan een nieuwe belegging moet de externe vermogensbeheerder toetsen of deze voorkomt op de uitsluitingenlijst.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

Duurzaamheidsindicator	Resultaat	2023	2022
1. Mitigatie klimaatverandering			
Percentage groene obligaties > 10% van de bedrijfsobligatie portefeuille	Portefeuille gewicht van de bedrijfsobligatieportefeuille	13,24%	11,7%
Bedrijven uitsluiten uit de meest vervuilende sub-sectoren Aandelen multifactor U.S. en Europa	Relatieve sector gewichten multifactor portefeuille: Energie V.S. Energie Europa Industrie V.S. Industrie Europa	-3,40% -3,60% -1,90% -0,70%	-5,20% -6,60% -5,10% -3,40%
Het uitsluiten van bedrijven die meer dan 5% van de omzet halen uit de productie van kolen en olie uit teerzanden Categorie: totale liquide aandelen- en bedrijfsobligaties	Aantal uitsluitingen	167	-
Het uitsluiten van bedrijven in de olie- en gas producerende sector zonder 'net zero' commitment en gevalideerde targets Categorie: totale liquide aandelen- en bedrijfsobligaties	Aantal uitsluitingen* * ingaand per 1 februari 2024	161	-
2. Het verlagen van de CO2 voetafdruk			
CO2-voetafdruk liquide beleggingsportefeuille verlaagd met 25% t.o.v. de benchmark Categorie: aandelen- en bedrijfsobligaties.	CO2-voetafdruk minimaal 25% lager dan de benchmark.	-41,30%	-
3. Engagement: aantal doelstellingen			
Aandelen en bedrijfsobligaties	Doelstellingen totaal	685	559
	Milieudoelstelling	334	214
	Sociale of ethische doelstelling	194	145
	Governance doelstelling	100	120
	Strategie, risico communicatie	57	80
4. Stemmen: aantal en stemrichting			
Aandelen	Aantal AVA's	714	592
	Voor management gestemd	223	162
	(Deels) tegen management gestemd	458	379
	Onthouding van stem	4	3
	Onder voorbehoud gestemd	29	48

Duurzaamheidsindicator	Resultaat	2023	2022
5. Het benutten van ESG-factoren			
U.S. High Yield	MSCI ESG score portefeuille MSCI ESG score benchmark	5,6 5,4	5,33 5,11
Vastgoed	5 sterren GRESB rating 4 sterren GRESB rating	81,10% 6,40%	83,80% 15,50%
6. Het realiseren van een positief effect op zijn omgeving			
Aandelen multifactor U.S. en Europa	SDG score -2 SDG score -3	0% 0%	0% 0%
7. Maatschappelijk verantwoord ondernemen			
Aandelen en bedrijfsobligaties	Aantal bedrijven dat is uitgesloten op basis van het onvoldoende of niet tijdig adresseren van negatieve impact	2	2
8. Uitsluiting van maatschappelijk controversiële activiteiten			
Aandelen, vastrentende waarden, private equity en vastgoed	Beleggingen in bedrijven of landen die eind 2023 op de uitsluitingenlijst stonden vermeld	0	0

Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?

Wij promoten ecologische en sociale kenmerken zonder dat we een duurzame beleggingsdoelstelling nastreven. Wij streven geen minimumallocatie naar duurzame beleggingen na in de zin van SFDR of beleggingen in ecologisch duurzame activiteiten in de zin van de EU-Taxonomie. Het overgrote deel van onze beleggingen is afgestemd op ecologische en of sociale kenmerken. Deze beleggingen hebben betrekking op aandelen (publiek en privaat), bedrijfsobligaties, beleggingen in vastgoed en staatsobligaties. De overige beleggingen zijn niet afgestemd op deze kenmerken en zijn belegd in derivaten en liquide middelen. Daarvoor gelden geen ecologische of sociale minimumwaarborgen.

In de EU-taxonomie is het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' vastgesteld, dat inhoudt dat op taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie en dat vergezeld gaat van specifieke EU-criteria.

Het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen ook geen ernstige afbreuk doen aan milieu-of sociale doelstellingen.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheids-factoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

PAI-indicator	Beschrijving van de wijze waarop PAI-indicator is meegenomen	Asset categorie
Activiteiten die de biodiversiteit schaden	Aantal bedrijven waarmee engagement is gevoerd op dit doel in 2023: 57 Aantal uitgesloten bedrijven die meer dan 5% van de olieproductie halen uit teerzand: 17	Aandelen en bedrijfsobligaties
WATERVERBRUIK	Aantal bedrijven waarmee engagement is gevoerd op dit doel in 2023: 9	Aandelen en bedrijfsobligaties
GEVAARLIJK AFVAL	Aantal bedrijven waarmee engagement is gevoerd op dit doel in 2023: 24	Aandelen en bedrijfsobligaties
Schendingen van de VN global compact principes en OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen	Het aantal bedrijven dat wordt uitgesloten op basis van het onvoldoende of niet tijdig adresseren van negatieve impact: 2	Aandelen en bedrijfsobligaties
Board diversity	Aantal bedrijven waarmee engagement is gevoerd op dit doel in 2023: 45	Aandelen en bedrijfsobligaties
Blootstelling aan bedrijven die betrokken zijn bij controversiële wapens	Het aantal bedrijven dat wordt uitgesloten van beleggen vanwege betrokkenheid bij controversiële wapens: 90	Aandelen en bedrijfsobligaties
Relatieve CO2 voetafdruk	CO2 intensiteit 25% lager dan de index CO2-voetafdruk van de portefeuille was 41,3% lager dan de benchmark	Aandelen en bedrijfsobligaties
Landen die de mensenrechten schenden	Het aantal landen dat wordt uitgesloten vanwege mensenrechtenschendingen: 17 Het aantal landen met een laag democratisch gehalte: 59	Emerging Markets Debt portefeuille
Activiteiten die de biodiversiteit schaden	Aantal bedrijven waarmee engagement is gevoerd op dit doel in 2023: 71	Aandelen en bedrijfsobligaties
Blootstelling aan vastgoedobjecten die energie inefficiënt zijn	Strategische doelstelling minimaal 90% van de vastgoedfondsen moet een GRESB rating hebben van 4 sterren of hoger. Doelstelling dit jaar niet gehaald: 87,1%	Aandelen en bedrijfsobligaties

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel beleggingen** van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: 1 januari 2023 t/m 31 december 2023.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

In onderstaande tabel worden de vijftien grootste blootstellingen van de beleggingen van PNO Media naar beleggingsfondsen, individuele ondernemingen of staten (staatsleningen) weergegeven.

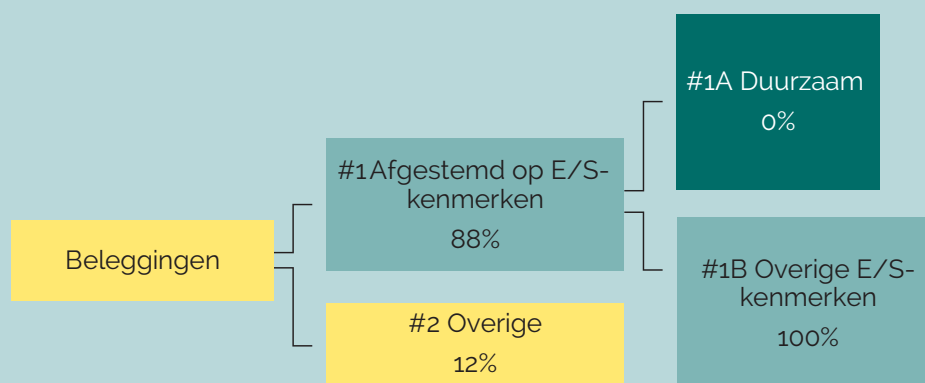
Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
Syntus Achmea	Nederlandse Woninghypotheek	14,77%	Nederland
Brics-Euro gelmarktfonds	Geldmarkt	3,41%	Ierland
Duitse staatslening 0%	Vastrentende waarden	2,35%	Duitsland
Nederlandse staatslening 2%	Vastrentende waarden	2,22%	Nederland
Bouwinvest	Vastgoed	2,17%	Nederland
GS Euro liquiditeitsfonds	Geldmarkt	1,75%	Ierland
JPM Euro liquiditeitsfonds	Geldmarkt	1,68%	Luxemburg
Vesteda	Vastgoed	1,59%	Nederland
Amvest woningenfonds	Vastgoed	1,56%	Nederland
ASR NL woningenfonds	Vastgoed	1,38%	Nederland
Apple Inc.	Aandelen	1,25%	Verenigde Staten
Duitse staatslening 0%	Vastrentende waarden	1,23%	Duitsland
Prologis	Vastgoed	1,02%	Luxemburg
ING Clarion fund	Vastgoed	0,99%	Verenigde Staten
Nederlandse staatslening 0%	Vastrentende waarden	0,88%	Nederland

De **activa-allocatie** beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

Vastrentende waarden	Zakelijke waarden
Liquide middelen	Aandelen Europa
LDI-portfeuille (staatsleningen en renteswaps)	Europa large caps
Nederlandse Hypotheken	Europa large caps multifactor
Europese bedrijfsobligaties	Europa small caps
Amerikaanse high yield obligaties	Amerikaanse large caps
Obligaties opkomende markten	Amerikaanse large caps multifactor
	Aandelen Azië
	Aandelen opkomende markten
	Vastgoed
	Private Equity

#1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het financiële product die gebruikt worden om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en evenmin als duurzame belegging gelden.

In welke economische sectoren werd belegd?

Tabel gemiddelde sectorverdeling van de beleggingsportefeuille in 2022 op basis van de NACE¹ indeling.

Sector	Gemiddelde gewicht in 2023
A Landbouw, jacht en bosbouw	0,0%
B Winning van delfstoffen	0,9%
C Industrie	17,5%
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en airconditioning	1,3%
E Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	0,2%
F Bouwnijverheid	0,5%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	3,0%
H Vervoer en opslag	1,1%
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	0,4%
J Informatie en communicatie	7,4%
K Financiële activiteiten en verzekeringen ²	4,5%
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	15,1%
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	0,7%
N Administratieve en ondersteunende diensten	0,7%
O Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	15,6%
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,34%
R Kunst, amusement en recreatie	0,2%
S Overige diensten	0,0%
U Extraterritoriale organisaties en lichamen.	0,1%
Private Equity	6,70%
Hypotheke	14,75%
Cash en onderpand	9,1%

¹ De NACE-code is een code die door de Europese Unie en haar lidstaten toegekend wordt aan een bepaalde klasse van economische activiteiten

² Inclusief geldmarktfondsen

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

In 2023 waren de beleggingen van PNO Media niet afgestemd op de EU-taxonomie. Er was geen minimum allocatie van de beleggingsportefeuille afgestemd op de EU-taxonomie.

Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

In 2023 waren de beleggingen van PNO Media niet afgestemd op de EU-taxonomie.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing.

Welke beleggingen zijn opgenomen in 'overige'? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

De beleggingen die zijn opgenomen in de categorie 'overige' zijn niet aangemerkt als duurzame beleggingen en bestaan uit beleggingen in private equity, derivaten en kasgeld.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Mitigatie van klimaatverandering

PNO Media heeft in 2023 een externe vermogensbeheerder geselecteerd die in het eerste kwartaal van 2024 een portefeuille groene bedrijfsobligaties gaat beheren. De allocatie naar groene bedrijfsobligaties zal een strategisch gewicht krijgen van 2% van het totaal belegd vermogen. Groene obligaties zijn obligaties die specifiek zijn gericht op de financiering van groene projecten, zoals hernieuwbare energie, efficiëntie van energie, milieubescherming en klimaatadaptatie.

In 2023 is de maatregel doorgevoerd om niet meer te beleggen in kolenproducenten en producenten van olie uit teerzand die meer dan 5% van hun omzet uit deze producten behalen. Ook hebben we beleid voorbereid om vanaf 2024 alleen nog maar te beleggen in olie- en gas producerende bedrijven die een aantoonbaar en gevalideerd plan hebben om de CO₂-uitstoot te verlagen in lijn met het Parijs akkoord.

Het verlagen van de CO₂ voetafdruk

In 2023 hebben we in alle contracten van onze externe vermogensbeheerders van de liquide aandelen- en bedrijfsobligatie portefeuilles vastgelegd, de CO₂-voetafdruk van de portefeuille structureel met 25% te verlagen ten opzichte van de betreffende benchmark. Door duidelijke doelen te stellen geven we het signaal af dat het pensioenfonds het klimaatakkoord van Parijs serieus neemt en tegelijkertijd krijgen bedrijven de kans om mee te gaan met de energietransitie.

Actief aandeelhouderschap

Engagement: PNO Media stemt jaarlijks met de ESG dienstverlener Hermes/EOS de engagementthema's af. Het engagement programma bestaat uit 12 kernthema's en 36 sub-thema's. In 2023 werd er prioriteit gegeven aan de volgende focus thema's: Klimaatactie, biodiversiteit, mensen- en arbeidsrechten, arbeidsvoorwaarden en -diversiteit en effectiviteit van het bestuur van een bedrijf en de ethische cultuur. Aanvullend aan deze prioriteitsthema's wordt er ook meer aandacht gegeven aan de thema's, 'fast fashion' en de rechten van gebruikers van 'social media'. Op het kernthema klimaatactie is er vooruitgang geboekt op 170 van de doelstellingen die met bedrijven zijn afgesproken. Op de kernthema's mensen- en arbeidsrechten (63), arbeidsvoorwaarden (58) en effectiviteit van bestuur (33) is ook vooruitgang geboekt in het behalen van de doelstellingen. Er zijn in 2023 geen nieuwe bedrijven op de uitsluitingenlijst gezet die na pro-actieve engagement, niet voldoende en niet tijdig verbetering hebben laten zien in het adresseren van de negatieve impact die zij veroorzaken.

Stemmen

Voor het bepalen van de kernthema's voor het stembeleid is in 2023 zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij het engagementbeleid. Dit kan soms direct als er een aandeelhoudersvoorstel is ingediend dat betrekking heeft op een van de kernthema's. Indirect wordt er bijvoorbeeld tegen de (her)benoeming van een bestuurder gestemd als tijdens de engagement gesprekken met bedrijven blijkt dat er in strijd wordt gehandeld met de mensenrechten volgens de VN global compact principes. Er wordt tegen het bestuur of aandeelhoudersvoorstellen gestemd als de voorstellen niet overeenkomen met het beleid dat wij voorstaan op het gebied van klimaat, mensen- en arbeidsrechten, arbeidsvoorwaarden en onafhankelijkheid van het bestuur van een bedrijf.

Het benutten van ESG-factoren in het beheer en beoordeling van beleggingen

Met de externe vermogensbeheerder die de Amerikaanse high yield portefeuille beheert is contractueel vastgelegd dat de gemiddelde ESG rating van de portefeuille beter is dan die van de benchmark.

Het realiseren van SDG-ontwikkelingsdoelen

In het contract met de externe vermogensbeheerder die de Amerikaanse en Europese aandelen multifactor portefeuilles beheert is contractueel vastgelegd dat er niet meer wordt belegd in bedrijven met de laagste SDG scores volgens het raamwerk van deze externe vermogensbeheerder.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Er stonden in 2023 twee bedrijven op de uitsluitingenlijst omdat deze in strijd handelen met de Global Compact principes van de Verenigde Naties. Engagement activiteiten hebben bij deze bedrijven niet geleid tot vooruitgang binnen de gestelde termijn.

Uitsluiting van maatschappelijk controversiële activiteiten

In februari en in augustus zijn er ge-update lijsten met bedrijven en landen waarin niet mag worden belegd, omdat ze zich bezighouden met activiteiten die wij als controversieel beschouwen, naar de externe vermogensbeheerders gestuurd. In 2023 is de methodiek aangescherpt voor het bepalen van de mate van democratisch gehalte van een land. Dit heeft ertoe geleid dat het totaal met landen waarin wij niet beleggen in de staatsobligaties van die landen is toegenomen tot 72.

De meest actuele uitsluitingenlijst is te vinden op de website van PNO Media: pnomedial.nl/beleggen.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

PNO Media hanteert geen referentiebenchmark om de prestaties op duurzaamheid aan af te meten.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?

PNO Media hanteert geen referentiebenchmark om de prestaties op duurzaamheid aan af te meten.

Pensioenregeling Europese verordening betreffende informatieverstopping over duurzaamheid in de financiële dienstensector.

Model voor de periodieke informatieverstopping voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852.

Productnaam: Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO – Life Cycle (DC) regeling

Identificatiecode juridische entiteiten (LEI): RMFT1B2RN4TEL25L2B66

ECOLOGISCHE EN/OF SOCIALE KENMERKEN (E/S KENMERKEN)

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Heeft dit financieel product een duurzame beleggingsdoelstelling?	
☒ ☐ ☐ Ja	☒ ☐ ☒ Nee
Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: ___% ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden	☐ Dit product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken . Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van ___% duurzame beleggingen ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ met een ecologische doelstellingen economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☐ met een sociale doelstelling
Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ___%	☒ Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Hieronder volgt een beschrijving van hoe de 'life cycle' (DC) regeling van PNO Media in het boekjaar 2023 (de referentieperiode) heeft voldaan aan de promotie van E/S kenmerken. De 'Life Cycle' (DC) regeling promoot weliswaar ecologische en sociale kenmerken, maar heeft zich niet gecommitteerd aan een duurzame beleggingsdoelstelling volgens Regulation (EU) 2019/2088 (SFDR).

De ecologische en/of sociale kenmerken zoals in dit document worden beschreven, zijn van toepassing op dit 'Life Cycle' DC product. Een deelnemer in dit product maakt beleggingskeuzes door volgens bepaalde 'Life Cycles' te beleggen. Hierdoor kan het zijn dat de ecologische en/of sociale kenmerken niet voor iedere deelnemer in dezelfde mate van toepassing zijn. Deze bijlage geeft de ecologische en/of sociale kenmerken weer van het gemiddelde van de beleggingen in het 'Life Cycle' DC product.

Mitigatie klimaatverandering

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs. Verder promoten wij de mitigatie van klimaatverandering door binnen de categorie bedrijfsobligaties ook te beleggen in 'groene obligaties', maar er wordt in de 'life cycle' (DC) geen doel allocatie naar green bonds nagestreefd. Verder wordt de transitie naar een circulaire economie in dit product gepromoot.

Biodiversiteit

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen.

Sociaal

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- voldoende levensstandaarden en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesities.

Actief aandeelhouderschap

PNO Media gelooft dat het optreden als betrokken belegger door middel van engagement en stemmen ('voting') leidt tot lange-termijn waarde creatie van de beleggingen.

Engagement: Bij engagement wordt de dialoog aangegaan met het bestuur van bedrijven waarin wordt belegd en de engagement service verlener. In die gesprekken met bedrijven worden tijdgebonden afspraken gemaakt over plannen, doelen of ambities specifiek ten aanzien van de thema's klimaat en biodiversiteit, maar ook andere thema's komen aan de orde die kunnen bijdragen aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van bedrijven. In de 'life cycle' (DC) regeling is het engagement en het stemmen uitbesteed aan de fondsmanagers van de geselecteerde beleggingsfondsen.

Een **beleggingsfonds** is een collectief beleggingsvehikel waarin geld van verschillende beleggers wordt samengevoegd om te beleggen in een gespreide portfolio van aandelen of obligaties. Beleggers kopen participaties in het fonds en de waarde van deze participaties varieert afhankelijk van de waarde van de onderliggende activa. Beleggingsfondsen worden beheerd door externe vermogensbeheerders die beleggingsbeslissingen nemen en het dagelijks beheer van het fonds uitvoeren. Omdat er meerdere beleggers participeren in het beleggingsfonds is het voor PNO Media slechts beperkt mogelijk om invloed uit te oefenen op het (maatschappelijk verantwoord) beleggingsbeleid van het beleggingsfonds. Daarom selecteert PNO Media beleggingsfondsen die zo veel mogelijk passen bij het ESG-beleid.

Op alle (relevante) beleggingsfondsen waarin de 'life cycle' (DC) regeling is belegd is een engagementbeleid van toepassing. Vooraf wordt er een selectie gemaakt van bedrijven waarmee dialoog wordt gevoerd op basis van relevantie en materialiteit. Het pensioenfonds voerde via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Platform Living Wage Financials.

Stemmen: Het stemrecht is een belangrijk recht van de aandeelhouder. Voor de 'life cycle' (DC) regeling van PNO Media worden de stemrichtlijnen van de managers van de beleggingsfondsen gevolgd. Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.

Het stembeleid is erop gericht om aandeelhoudervoorstellen te steunen die leiden tot een duurzamere bedrijfsvoering van de onderneming. Voor de uitvoering, advisering en monitoring van het stembeleid wordt er gebruik gemaakt van het beleid en de serviceverlener van de externe vermogensbeheerder van de beleggingsfondsen. Northern Trust gebruikt Hermes/EOS en ISS (International Shareholders Services) voor de data en de uitvoering van het stemproces. ISS doet aanbevelingen voor stemmen op basis van primair onderzoek en conform het stembeleid van Northern Trust.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

PNO Media promoot via de 'life cycle' (DC) regeling het maatschappelijk verantwoord ondernemen door het onderschrijven van internationaal erkende richtlijnen zoals de OESO richtlijnen, de UNGP's, de UN Global Compact, de Universele Mensenrechten van de VN en arbeidsrechten van de ILO (International Labour Organisation) zijn daar onderdeel van en de International Corporate Governance Network (ICGN) principes van goed ondernemingsbestuur. De fiduciair manager die de producten in de 'life cycle' regeling beheert onderschrijft deze richtlijnen ook en er worden alleen nieuwe externe vermogensbeheerders van beleggingsproducten aangesteld die deze internationale richtlijnen ook respecteren. De monitoring van maatschappelijk verantwoord ondernemen is uitbesteed aan Northern Trust die de beleggingsfondsen voor de 'life cycle' (DC) regeling beheert. Er wordt met de bedrijven die ondanks de voorzorgsmaatregelen, toch in strijd handelen met de genoemde internationale richtlijnen de dialoog aangegaan. Doel is dat de desbetreffende ondernemingen de (mogelijk) negatieve impact die zij veroorzaken op derden beëindigen, waar relevant herstel en/of verhaal bieden voor benadeelden, en voldoende maatregelen nemen om toekomstige incidenten te voorkomen. Bedrijven die in ernstige mate de 'Global Compact' principes schenden worden uitgesloten van het beleggingsuniversum.

Uitsluiting van maatschappelijk controversiële activiteiten

In bepaalde bedrijven die een negatieve impact hebben op de maatschappij wil PNO Media niet dat er in de 'life cycle' regeling wordt belegd. Hieronder vallen bedrijven die zich bezighouden met de productie van tabak, de productie van controversiële wapens en thermische kolen. Ook worden bedrijven uitgesloten die zich bezighouden met een op een onconventionele manier winnen van olie en gas of bedrijven die de beginselen schenden van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). De externe vermogensbeheerders van de beleggingsfondsen in de 'life cycle' (DC) regeling stellen de lijst op met bedrijven waar volgens deze richtlijnen niet in mag worden belegd. De effectenbewaarbedrijven van de beleggingsfondsen controleren of er niet wordt belegd in deze bedrijven en overheden.

Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?

Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Duurzaamheidsindicator Milieu	Parameter	2023	2022
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofwmissie reductie	Aandeel beleggingen	22%	26%
Scope 1 – BKG - emissie	tCO2	2.318,83	2.374,34
Scope 2 – BKG - emissie	tCO2	584,93	558,26
Scope 3 – BKG - emissie	tCO2	16.290,91	15.522,49
Totale BKG – emissie (Scope 1-2-3)	tCO2	19.128,56	18.363,08
Koolstofvoetafdruk	tCO2 per mn EUR belegging	385,00	418,28
BKG – intensiteit	Gewogen gemiddelde tCO2 per mn EUR omzet	768,34	916,56
Sociale indicatoren	Parameter	2023	2022
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met ondernemingen waarin is belegd	Aandeel beleggingen	2%	1%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel beleggingen	0%	0%
Ontbreken van procedures en compliance mechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel beleggingen	37%	30%
Betrokkenheid	Parameter	2023	2022
Conventionele Olie & Gas	Aandeel beleggingen	4%	4%
Cotroversiële wapens	Aandeel beleggingen	0%	0%
Conventionele wapens	Aandeel beleggingen	0%	0%
Thermische kolen	Aandeel beleggingen	0%	0%
Tabak	Aandeel beleggingen	0%	0%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel beleggingen	0%	0%

Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan, geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?

De 'life cycle' (DC) regeling van PNO Media had eind 2023 geen allocatie 'duurzame beleggingen' in de zin van SFDR.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten?

Details: De 'life cycle' (DC) regeling van PNO Media promoot ecologische en sociale kenmerken zonder dat het een duurzame beleggingsdoelselling nastreeft. De 'life cycle' (DC) regeling streeft geen minimumallocatie naar duurzame beleggingen na in de zin van SFDR of beleggingen in ecologisch duurzame activiteiten in de zin van de EU-Taxonomie opgenomen. Het overgrote deel van de beleggingen van de 'life cycle' (DC) regeling is afgestemd op OESO richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten door beleggingsfondsen te selecteren die bij beleggingen hiermee rekening houden. Deze beleggingen hebben betrekking op aandelen, bedrijfsobligaties, beleggingen in vastgoed, hypotheek en staatsobligaties. De overige beleggingen zijn niet afgestemd op deze kenmerken en bestaat uit liquide middelen. Daarvoor geldt geen ecologische of sociale minimumwaarborgen.

In de EU-taxonomie is het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' vastgesteld, dat inhoudt dat op taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie en dat vergezeld gaat van specifieke EU-criteria.

Het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen ook geen ernstige afbreuk doen aan milieu-of sociale doelstellingen.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

De 'life cycle' (DC) regeling heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld. Wij verwachten van de vermogensbeheerders die we hebben geselecteerd in de beleggingsfondsen van de 'life cycle' (DC) regeling dat zij de portefeuille screenen op de eventuele negatieve effecten van beleggingen en vervolgens de meest ernstige effecten prioriteren op basis van reikwijdte, onomkeerbaarheid, zwaarte en waarschijnlijkheid. Op deze manier houden wij in de 'life cycle' (DC) regeling rekening met de belangrijkste ongunstige effecten van onze beleggingen op milieu en maatschappij.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

In onderstaande tabel worden de grootste blootstellingen van de 'life cycle' (DC) regeling naar individuele ondernemingen of staten (staatsleningen) weergegeven. In het streven naar transparantie is ervoor gekozen om de beleggingen op individueel niveau weer te geven.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel beleggingen** van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: 1 januari 2023 t/m 31 december 2023.

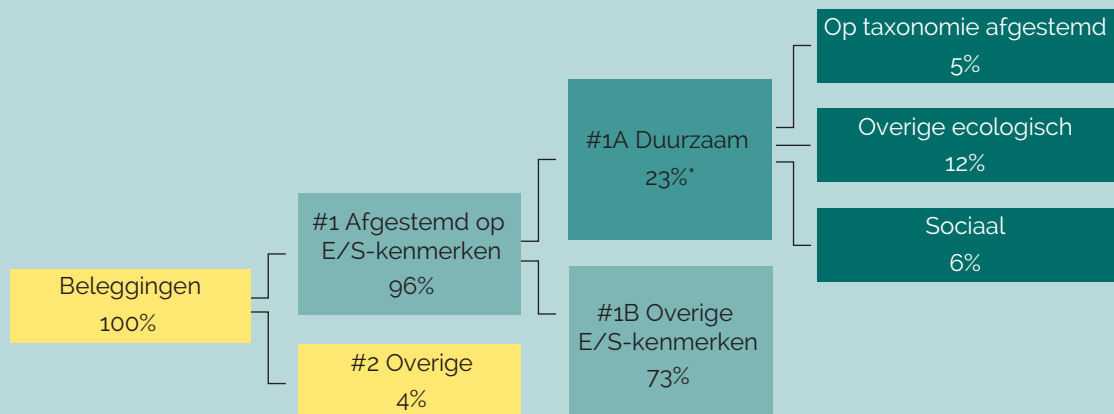
Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
Apple Inc	Informatie technologie	1,7%	V.S.
Prologis Inc.	Vastgoed	1,1%	V.S.
Alphabet Inc.	Communicatie-diensten	0,9%	V.S.
Equinix Inc.	Vastgoed	0,7%	V.S.
Amazon.com Inc.	Duurzame consumenten goederen	0,7%	V.S.
NVIDIA Corporation	Informatie technologie	0,6%	V.S.
Taiwan Semiconductor Manufacturing Company Ltd.	Informatie technologie	0,5%	Taiwan
Nestlé S.A.	Niet-duurzame consumentengoederen	0,5%	Zwitserland
Brazil	Staatsobligatie	0,5%	Brazilië
Public Storage	Vastgoed	0,5%	V.S.
Mexico (staatslening)	Staatsobligatie	0,4%	Mexico
Tesla Inc.	Duurzame consumenten goederen	0,4%	V.S.
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	0,4%	Denemarken
ASML Holding N.V.	Informatie technologie	0,4%	Nedland
Welltower Inc.	Vastgoed	0,4%	V.S.

De **activa-allocatie** beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De 'life cycle' (DC) regeling van PNO Media belegt zijn activa in zowel vastrentende- als zakelijke waarden. De beleggingsmix voldoet aan het strategisch kader en is consistent met de pensioenambitie en risicouding. De categorie liquide middelen in de beleggingsmix van het pensioenfonds dient er voornamelijk voor om tijdelijke liquiditeitsbehoefte op te vangen.

* Dit zijn duurzame beleggingen volgens de definitie van onze fiduciaire manager van Lanschot Kempen van het 'life cycle' (DC) product.

#1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het financiële product die worden gebruikt om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot. Bedrijfsgerelateerde beleggingen moeten voldoen aan praktijken van goed bestuur. Voor staatsobligaties, illiquide beleggingen, waaronder Nederlandse hypotheek en vastgoed, en LDI-producten vindt de beoordeling van de E/S kenmerken plaats in manager selectie en reguliere monitoring en wordt de opname in dit onderdeel gewaarborgd.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken zoals beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG controversies, cash en derivaten

#1A Duurzaam omvat beleggingen die voldoen aan drie criteria: beleggingen met economische activiteiten die bijdragen aan een duurzame doelstellingen, geen ernstige afbreuk doen aan overige doelstellingen en praktijken van goed bestuur.

#1B Overige E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die niet voldoen aan de criteria van een #1A duurzame belegging, maar wel voldoen aan praktijken van goed bestuur.

Afgestemd op de taxonomie omvat beleggingen die voldoen aan de criteria van de taxonomie. Deze hanteert dezelfde criteria als #1A duurzame beleggingen, maar telt alleen het percentage van de omzet mee dat bijdraagt aan de duurzame doelstellingen.

In welke economische sectoren werd belegd?

Tabel gemiddelde sectorverdeling van de beleggingsportefeuille in 2023 op basis van de NACE⁵ indeling.

Sector	Gemiddelde gewicht in 2023	Gemiddelde gewicht in 2022
Communicatiediensten	4%	4%
Duurzame consumentengoederen	7%	7%
Niet-duurzame consumentengoederen	4%	4%
Energie	3%	3%
Financiële dienstverlening	15%	11%
Gezondheidszorg	7%	7%
Industrie	6%	5%
Informatietechnologie	9%	9%
Basisindustrie	3%	3%
Vastgoed	16%	16%
Overige	22%	13%
Nutsvoorzieningen	2%	2%
Cash en onderpand	2%	14%

⁵ De NACE-code is een code die door de Europese Unie en haar lidstaten toegekend wordt aan een bepaalde klasse van economische activiteiten

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die aangeeft hoe 'groen' de ondernemingen waarin is belegd vandaag zijn;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

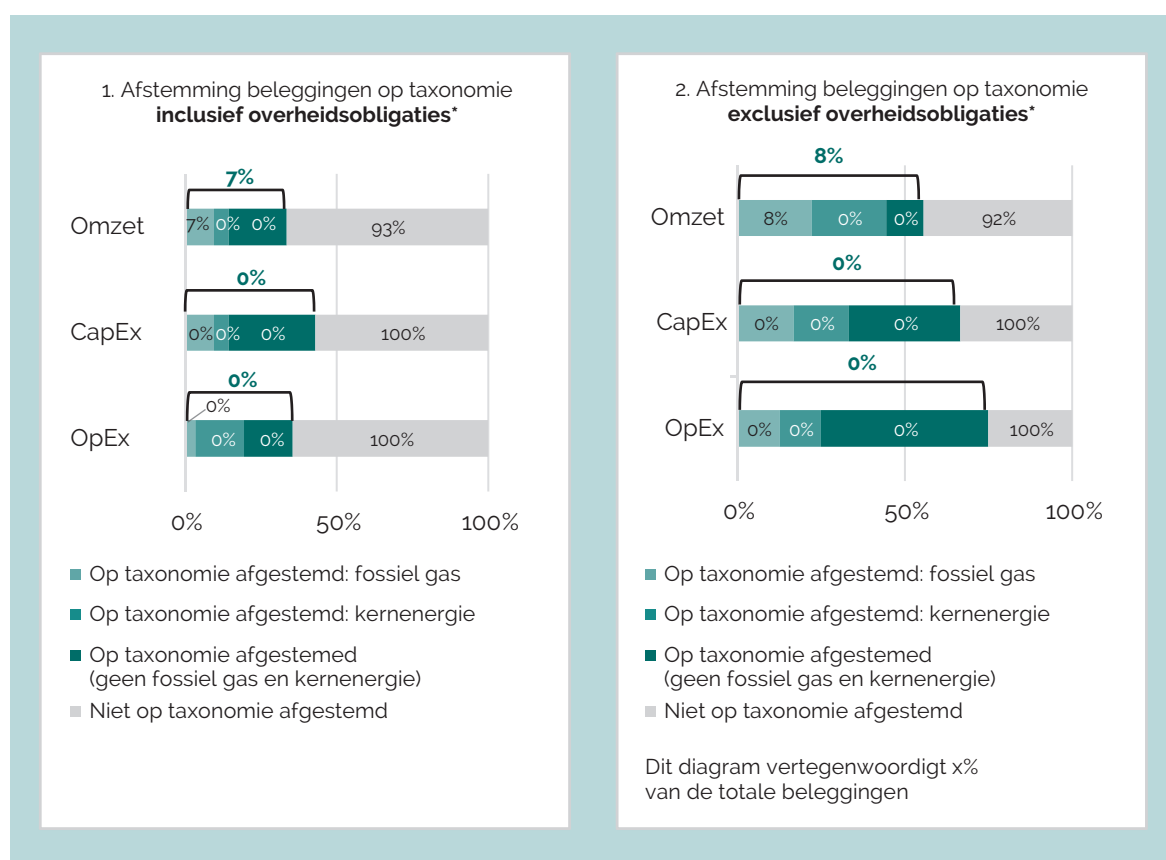
In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Over 2023 was er geen minimum beleggingsdoelstelling voor de 'life cycle' (DC) regeling om te beleggen in duurzame beleggingen die zijn afgestemd op de EU-taxonomie. Volgens opgave van onze fiduciër manager van dit product was 7% van de beleggingen in het 'life cycle' (DC) product afgestemd op de EU-taxonomie.

Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

Nee.

De onderstaande diagrammen geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen of staatsobligaties op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

1%

Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?

Niet van toepassing.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU- taxonomie waren afgestemd?

12%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

6%

Welke beleggingen zijn opgenomen in 'overige'? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Het type beleggingen dat onder '#2 Overig' valt, omvat investeringen die niet in lijn zijn met de E/S-kenmerken, evenals kasgeld, kaswaarden en derivaten. Het financiële product heeft geen gebruik gemaakt van derivaten om de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken te bereiken. Indien relevant worden minimale ecologische beschermings- of sociale waarborgen in acht genomen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

De toepassing van het MVB-beleid in de 'Life Cycle' (DC) regeling kan op bepaalde punten afwijken van het MVB beleid van het pensioenfonds. De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken van het MVB-beleid van de 'Life Cycle' (DC) regeling over afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- *ESG integratie*: het pensioenfonds heeft via de fiduciair vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- *Screening*: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- *Uitsluiting*: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- *Dialogoog*: het pensioenfonds voerde via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectief initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+. Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- *Best-in-class*: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2023.
- *Positieve selectie*: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2023 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

De 'life cycle' (DC) regeling van PNO Media hanteert geen referentiebenchmark om de prestaties op duurzaamheid aan af te meten.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?

De 'life cycle' (DC) regeling van PNO Media hanteert geen referentiebenchmark om de prestaties op duurzaamheid aan af te meten.

A	Abtn	Actuariële en bedrijfstechnische nota. De pensioenwet schrijft voor dat pensioenfondsen in een Abtn de centrale criteria voor hun (financieel) beleid omschrijven.
	Actuariële analyse	In de actuariële analyse analyseert de actuaaris de betekenis van geconstateerde verschillen tussen de actuariële grondslagen en de werkelijke ontwikkelingen.
	Actuariële grondslagen	De veronderstellingen over onder meer de rekenrente, kansen (bijvoorbeeld sterfte, loonontwikkeling en invalidering) en kostenopslagen die een actuaaris hanteert bij het vaststellen van de pensioenverplichtingen en de pensioenpremie.
	Actuaris	Een deskundige op het gebied van pensioen- en verzekeringsberekeningen.
	Afdekbeleid	Het beleid om bepaalde beleggingsrisico's met behulp van derivaten af te dekken.
	AFM	Autoriteit Financiële Markten. De AFM houdt onder andere toezicht op de informatieverstrekking door pensioenuitvoerders.
	Alternatieve beleggingen	Beleggingen in vastgoed, private equity en infrastructuur.
	Asset Liability Management (ALM)	Het afstemmen van de beleggingsmix op verplichtingen.
	Audit Commissie (AC)	De auditcommissie (AC) ondersteunt het NUB bij het intern toezicht.
	AVG	Algemene verordening gegevensbescherming, de Europese privacywet.
B	BAR	Bruto aanvangsrendement; uitgedrukt in procenten en berekend door de huuropbrengst in het eerste jaar van de exploitatie te delen door de totale vastgoedinvestering.
	Bedrijfstakpensioenfonds	Een pensioenfonds ten behoeve van een of meer bedrijfstakken of delen van een bedrijfstak.
	Beleggingsmix	Samenstelling van diverse beleggingscategorieën, zoals aandelen, obligaties en vastgoed.
	Beleggingsadviescommissie (BAC)	De beleggingsadviescommissie adviseert het uitvoerend bestuur en het fondsbestuur pro-actief en op verzoek bij onderwerpen die betrekking hebben op het vermogensbeheer.
	Benchmark	Maatstaf voor zowel de samenstelling als de performance van het belegde vermogen.
	Beschikbarepremieregeling	Zie defined contribution regeling.
	BOB-model	Bij besluitvorming wordt een onderscheid gemaakt tussen de fasen beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming.

C	cao	Collectieve arbeidsovereenkomst. In een cao worden ook afspraken gemaakt over de arbeidsvoorwaarde pensioen.
	Certificerend actuaaris	Een externe, onafhankelijke actuaaris die een verklaring afgeeft dat de verplichtingen op de juiste wijze zijn vastgesteld.
	Code Pensioenfondsen	De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid formuleren in de Code Pensioenfondsen normen voor goed pensioenfondsbestuur.
	Compliance	Handelen in overeenstemming met (in- en externe) wet- en regelgeving en integriteitsbeleid.
	Contante waarde	De waarde op dit moment van een toekomstige geldstroom, rekening houdend met een bepaalde rentevoet en – als het gaat om pensioenuitkeringen – met actuariële grondslagen.
	Corporate governance	Beginselen voor een goed bestuur.
	Countervailing power	Tegenwicht bieden via sleutelfunctiehouders ten opzichte van de onderdelen die belast zijn met de uitvoerende werkzaamheden, dit in het kader van beheerste en integere bedrijfsvoering.
	Credit Support Annex (CSA)	Document waarin de afspraken zijn vastgelegd betreffende derivatentransacties tussen twee partijen.
D	Deelnemer	Iedereen die op grond van de statuten en pensioenreglementen deelneemt aan een pensioenregeling.
	Defined benefit regeling (DB-regeling)	Een pensioenregeling waarbij de pensioenuitkering in principe vooraf al vastligt.
	Defined contribution regeling (DC-regeling)	Een pensioenregeling waarin elke deelnemer een eigen vermogen opbouwt, op basis van de ingelegde premie en het rendement op het opgebouwde vermogen. Wordt ook wel beschikbarepremieregeling genoemd. De hoogte van de uitkering is niet gegarandeerd en hangt af van het individuele pensioenkapitaal op de pensioendatum.
	Dekkingsgraad	De dekkingsgraad is de waarde van het pensioenvermogen als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen (TV, technische voorziening). De dekkingsgraad wordt als graadmeter gezien voor de mate van zekerheid dat toegezegde pensioenen ook daadwerkelijk kunnen worden uitbetaald. Er zijn verschillende soorten dekkingsgraden: actuele dekkingsgraad, beleidsdekkingsgraad, vereiste dekkingsgraad, minimaal vereiste dekkingsgraad, kritische dekkingsgraad en reële dekkingsgraad. De uitleg hiervan is opgenomen in het hoofdstuk Financiële positie.
	Dekkingstekort	Het vermogen is lager dan de som van de TV (technische voorziening) verhoogd met de bestemmingsreserves voor administratiekosten en algemene risico's.
	Derivaten	Afgeleide beleggingsproducten, zoals opties en swaps.
	Directe beleggingsopbrengsten	Dividend en renteopbrengsten uit beleggingen.
	Dividend	Deel van winst dat wordt uitgekeerd aan de aandeelhouder.
	De Nederlandsche Bank (DNB)	De Nederlandsche Bank is in Nederland de toezichthouder op onder andere pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen.
	Duration	Indicatie voor de rentegevoeligheid van vastrentende waarden.
E	Emerging markets	Opkomende financiële markten in landen met een sterke economische groei.
	Engagement	Uitoefenen van invloed als aandeelhouder.
	ERB	Eigen Risico Beoordeling.
	ESG	Economic, social, governance – de onderwerpen die een rol spelen bij maatschappelijk verantwoord beleggen.

F	Fixed leg	Vooraf vastgesteld rentepercentage.
	Flexibele premieregeling (FPR)	In het nieuwe pensioenstelsel kunnen pensioenfondsen 2 verschillende regelingen uitvoeren. De FPR is er 1 van. Het is een beschikbarepremieregeling op basis van life cycle beleggen. Deelnemers kunnen kiezen voor een offensieve of defensieve beleggingsstrategie. Een risicodelingsreserve is mogelijk maar niet verplicht.
	Floating leg	De op moment van betalen geldende marktrente.
	Fondsbestuur	Het voltallige bestuur van PNO Media, bestaande uit de onafhankelijk voorzitter, uitvoerend bestuurders en niet-uitvoerend bestuurders.
	Forwardpunten	Maatstaf om de nog resterende tijdswaarde van een termijncontract in geld uit te drukken.
	FTK (nFTK)	Financieel Toetsingskader (nieuw). Regelgeving voor pensioenfondsen, ontwikkeld door De Nederlandsche Bank.
G	Gewezen deelnemer	Voormalige deelnemers aan een pensioenregeling, die na beëindiging van hun deelnemerschap premievrije aanspraken behouden op pensioen.
	Governance	Het interne en externe toezicht van organisaties.
	Groeiaandelen	Aandelen in bedrijven met een snelle groei van winst en omzet.
H	Haalbaarheidstoets	Deze toets geeft inzicht in de kans dat het pensioenresultaat op lange termijn de doelstelling haalt.
	Herstelplan	Plan met als doel om de financiële positie van PNO Media conform de regels van DNB te verbeteren.
	Herverzekering	Het geheel of gedeeltelijk onderbrengen van bepaalde risico's (zoals het risico van overlijden of invaliditeit of verplichtingen) die pensioenfondsen (en verzekeringsmaatschappijen) verzekeren, bij een (andere) verzekeringsmaatschappij.
	Herverzekeringsmaatschappij	Maatschappij waarbij de herverzekering wordt ondergebracht.
	High-yield obligaties	Bedrijfsobligaties met een hoger dan gemiddeld wanbetalingsrisico die daarom een hoger dan gemiddelde rente vergoeden.
I	Index	De term index (meervoud: indices) wordt in de financiële markten gebruikt als indicator voor de ontwikkeling van een verzameling financiële waarden, zoals een set aandelen of obligaties.
	Indexatie	De aanpassing van opgebouwde pensioenaanspraken aan prijs- of loonontwikkelingen.
	Indexatieachterstand	Het is de ambitie van het fonds om elk jaar de pensioenen te verhogen met de inflatie (CBS). In de jaren dat dit niet lukt, ontstaat een cumulatieve indexatieachterstand.
	Indirecte beleggingsopbrengsten	Gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten.
	Inflatie	Het stijgen van de prijzen. Het fonds hanteert hiervoor de CBS consumentenprijsindex (gemeten van september – september).
	Inhaalindexatie	Het compenseren voor gemiste indexatie in eerdere jaren.
	IRM	Integraal Risico Management.
	Invaren	Pensioenaanspraken die in het lopende pensioenstelsel zijn opgebouwd, inbrengen als pensioenkapitaal in het nieuwe pensioenstelsel.
K	Kapitaaldekkinggraad	Zie dekkinggraad.
	Kasstroomoverzicht	Overzicht van de feitelijke geldstromen die in een organisatie in de loop van een boekjaar binnenkomen en uitgaan.
	KPI	Key performance indicator, kengetal.

L	LDI-portefeuille	Liability Driven Investment; deze portefeuille van vastrentende waarden heeft als primair doel om het renterisico op de verplichtingen (deels) af te dekken.
	Life cycle beleggen	Een beleggingsbeleid dat afhankelijk is van de leeftijd van de deelnemer.
	Liquide middelen	Vastrentende instrumenten met een zeer korte looptijd, zoals AAA-staatsobligaties, deposito's en banktegoeden.
M	Maatschappelijk Verantwoord Beleggen	Een beleggingsbeleid dat rekening houdt met de invloed van investeringen op het milieu (environment), de maatschappij (social) en de wijze waarop ondernemingen worden bestuurd (governance), ook wel afgekort als ESG.
	Marktrente	Rente vergoed op leningen van verschillende looptijden.
	Marktwaarde	Waarde van een beleggingsobject als het op dit moment zou worden verkocht.
N	Nabestaandenpensioen	Het pensioen dat bij overlijden van een deelnemer wordt uitgekeerd aan de nabestaanden (partner en kinderen).
	NAR	Netto aanvangsrendement; berekening conform BAR alleen de huuropbrengst is na aftrek van de exploitatiekosten.
	Nominale waarde	De nominale waarde is de waarde die vermeld staat op een verhandelbaar stuk (aandelen, obligaties, etc.). Deze waarde wijkt gewoonlijk af van de handelswaarde.
	NUB	Niet-uitvoerend bestuur.
O	Omgekeerd gemengd bestuursmodel	Een bestuursmodel waarbij zowel uitvoerende als niet-uitvoerende bestuurders zitting hebben in het fondsbestuur. Niet-uitvoerende bestuurders vertegenwoordigen de belanghebbenden (pariteit) en zorgen voor het interne toezicht.
	Ondernemingspensioenregeling	Ondernemers kunnen een eigen pensioenregeling hebben die niet voortkomt uit een cao. Zij treden hierover zelf in overleg met hun OR en dragen de uitvoering op aan PNO Media.
	One-tier paritair bestuursmodel	Zie: omgekeerd gemengd bestuursmodel.
	OR	Ondernemingsraad.
	Ontwikkelde markt	Een economisch gezien, volwassen land.
	Opkomende markt	Een land met een sterke economische groei.
	Outperformance	Wanneer beleggingen een hoger rendement behalen dan de benchmark.
	Overlevingstafels	Een overlevingstafel geeft aan wat de levens- en sterftেকansen van mannen en vrouwen zijn afhankelijk van de bereikte leeftijd. De overlevingstafels worden door actuarissen gebruikt bij hun berekeningen van de Voorziening Pensioenverplichtingen (TV) en de pensioenpremies.
	Over-The-Counter contract	Een financieel instrument dat niet op de beurs wordt verhandeld.

Paritair bestuur	Een paritair bestuur vertegenwoordigt op voet van gelijkheid werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden, met de mogelijkheid van externen als vertegenwoordiger van deze geledingen.
Participatie	Een deelneming.
Payer swap	Renteswap waarbij de korte rente wordt ontvangen en met de lange rente betaald wordt (het tegenovergestelde van receiver swap).
Pensioenaanspraak	Het recht op een nog niet ingegaan pensioen, uitgezonderd voorwaardelijke toeslagverlening.
Pensioenfederatie	Pensioenkoepel van ondernemingspensioenfondsen, beroepspensioenfondsen en bedrijfstakpensioenfondsen.
Pensioengerechtigde	De persoon waarvan het ouderdomspensioen is ingegaan.
Pensioenraad	Overlegplatform voor bij het fonds aangesloten werkgevers en werknemers met als doel tot bindende afspraken te komen over de arbeidsvoorwaarde pensioen, indien dit niet via een cao of in overleg met de eigen OR gebeurt.
Pensioenrecht	Het recht op een ingegaan pensioen, uitgezonderd voorwaardelijke toeslagverlening.
Pensioenresultaat	Een percentage dat aangeeft in hoeverre het fonds de pensioenambitie (een volledig geïndexeerd pensioen) kan waarmaken.
Pensioenrichtleeftijd	De leeftijd waarop het pensioen dat wordt opgebouwd in principe ingaat.
Pensioenvermogen	Het saldo van alle vastrentende en zakelijke waarden inclusief lopende intrest, de vorderingen en overlopende activa en liquide middelen enerzijds en de overige schulden en overlopende passiva anderzijds.
Pensioenverplichtingen	De opgebouwde pensioenaanspraken.
Performance	Het totale rendement op marktwaarde. Deze wordt vergeleken met de performance van de benchmark.
Performance fee	Een prestatieafhankelijke beloning voor vermogensbeheerders. Bij PNO Media komt dit alleen voor bij beleggingen in vastgoed en private equity.
Performancetoets	De performancetoets geeft aan in hoeverre het feitelijk behaalde beleggingsrendement over een periode van vijf jaar afwijkt van het beleggingsrendement van de normportefeuille (benchmark) over diezelfde periode.
Portefeuillehouder	Bestuursleden die zich bezighouden met een bepaalde portefeuille.
Premievrije rechten	Pensioenrechten verkregen bij beëindiging van het deelnemerschap. Er wordt geen premie meer betaald en er is geen verdere opbouw van het pensioen.
Prijsinflatie	Zie: inflatie
Private equity	Risicodragend vermogen dat wordt gebruikt voor de financiering van niet-beursgenoteerde ondernemingen.
Prognosetafel	Inschatting door het Actuariel Genootschap van de ontwikkeling van de overlevingskansen en de levensverwachting van de Nederlandse bevolking.

R	Receiver swap	Renteswap waarbij de lange rente wordt ontvangen en de korte rente wordt betaald (het tegenovergestelde van payer swaps).
	Reële waarde	Actuele waarde.
	Rekenrente	Bij een waardering van de pensioenverplichtingen wordt voor elke toekomstige pensioenuitkering de contante waarde berekend met de rekenrente. De methodiek daarvoor wordt voorgeschreven door DNB.
	Rendement	Het positieve of negatieve resultaat dat een pensioenfonds, vermogensbeheerder of verzekeringsmaatschappij behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.
	Renteafdekking / rentehedge	Beschermingsconstructie bestaande uit rentederivaten, bedoeld om renterisico te reduceren.
	Renterisico	Het risico dat bij een daling van de rente de waarde van verplichtingen groter wordt.
	Renteswaps	Ruil van het rendement op een vastgestelde referentiewaarde tegen een variabele korte rente gedurende een vastgestelde looptijd.
	Rentetermijnstructuur	Een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds.
	Reservetekort	Het tekort als gevolg van een lager vermogen dan de som van de TV en de bestemmingsreserves voor administratiekosten, algemene risico's en beleggingsrisico's.
	Risicobereidheidsonderzoek	Onderzoek naar hoeveel risico deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden bereid zijn te accepteren in de beleggingen van het fonds.
	Risicodelingsreserve	Een reserve binnen de flexibele premieregeling, bedoeld om bepaalde risico's te delen.
	Risicohouding van het fonds	De risicohouding van het fonds geeft aan in welke mate PNO Media risico wil lopen om de pensioendoelstellingen te bereiken. De risicohouding komt tot stand in overleg met sociale partners.

S	SDG	Sustainable Development Goals
	Secondaries	Het kopen en verkopen van bestaande posities in private equity fondsen.
	SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation: Europese wet- en regelgeving die voorschrijft hoe financiële marktdeelnemers moeten rapporteren over de ESG-aspecten van hun beleggingen.
	SIRA	Systematische integriteitsrisicoanalyse: een uitgebreide beoordeling van integriteitsrisico's binnen de organisatie.
	SLA	Service level agreement, een afspraak tussen leverancier en klant over de beschikbaarheid en ondersteuning van een product of dienst.
	Sleutelfunctiehouder	Sleutelfunctiehouders hebben een onafhankelijke, controlerende en adviserende rol die is gescheiden van de uitvoering. De wet schrijft voor dat een pensioenfonds sleutelfunctiehouders heeft voor bepaalde onderwerpen.
	Sociale partners	Vakbonden en werkgeversverenigingen die afspraken maken binnen een cao, onder andere over pensioen. In de brede definitie kunnen ook de pensioenraad en werkgevers met een eigen ondernemingspensioenregeling en hun OR aangeduid worden als sociale partners.
	Solidaire premieregeling (SPR)	In het nieuwe pensioenstelsel kunnen pensioenfondsen 2 verschillende regelingen uitvoeren. De SPR is er 1 van. Het is een beschikbarepremieregeling op basis van life cycle beleggen. De uitkering op pensioendatum is variabel en een solidariteitsreserve is verplicht.
	Solidariteitsreserve	Een verplichte financiële reserve waarmee deelnemers en gepensioneerden binnen een SPR risico's delen.
	Solvabiliteit	Het vermogen van de pensioenuitvoerder om op langere termijn aan alle pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.
	Solvabiliteitsopslag	Extra premie die geheven wordt om de solvabiliteitspositie te verbeteren.
	Spotkoers	De wisselkoers bij een valutatransactie met directe levering.
	Strategisch beleggingsbeleid	Beleggingsbeleid voor de lange termijn, geformuleerd door het bestuur.
	Swap	Een swap is een over-the-counter contract waarin een uitwisseling van rentebetalingen plaatsvindt over een notional ('hoofdsom'). In een receiver swap ontvangt PNO Media een vaste rente en betaalt een variabele rente. In een payer swap is deze situatie omgekeerd.
T	TBI	Toekomstbestendig indexeren. De TBI-grens (toekomstbestendige indexatie grens) geeft het minimumniveau van de beleidsdekkingsgraad aan waarbij volledige indexatie mag worden verleend en waarboven ruimte ontstaat voor het verlenen van inhaalindexatie.
	Technische Voorziening	De waarde van de opgebouwde pensioenaanspraken.
	Transactiekosten	Kosten die worden gemaakt bij de aan- en verkoop van beleggingsproducten.
	Transitie-FTK	Financieel toetsingskader van DNB dat geldt in de periode totdat het nieuwe pensioenstelsel van kracht is.
	Trigger	Een mechanisme (bijvoorbeeld het bereiken van een vooraf bepaalde waarde of niveau), dat een proces in gang zet.
U	UB	Uitvoerend bestuur
	Underperformance	Wanneer beleggingen een lager rendement behalen dan de index.
	UFR	Ultimate Forward Rate; berekeningsmethode die pensioenfondsen gebruiken om de hoogte van de pensioenverplichtingen te bepalen, zoals voorgeschreven door DNB.
	Uitruil	Uitruil biedt de mogelijkheid het partnerpensioen geheel of gedeeltelijk in te ruilen voor een extra ouderdomspensioen, of om een deel van het ouderdomspensioen te ruilen voor meer partnerpensioen.
	UPO	Uniform Pensioen Overzicht. Een gestandaardiseerd pensioenoverzicht dat de deelnemer inzicht in de huidige en toekomstige pensioensituatie geeft.

V	Vacatiegeld	Een vergoeding aan bestuurders of leden van de raad van toezicht voor de vervulling van hun functie bij een stichting.
	Valutatermijncontracten	Bindende overeenkomst tussen twee professionele contractpartijen, waarin wordt afgesproken een bedrag aan vreemde valuta's op termijn te kopen of te verkopen tegen een nu reeds vastgestelde termijankoers.
	Vastrentende waarden	Obligaties en leningen, die over het algemeen een stabiel rendement op jaarbasis hebben, de zogenaamde rentevergoeding.
	Verevende pensioenen	Het na een echtscheiding verdeelde pensioen.
	VEV	Vereist eigen vermogen.
	VO	Verantwoordingsorgaan.
W	Waarde-aandelen	Aandelen van fundamenteel sterke bedrijven met een relatief lage waardering.
	Waardeoverdracht	Het overdragen van de contante waarde van pensioenaanspraken naar de nieuwe pensioenregeling wanneer een werknemer van pensioenregeling wisselt.
	WNT	Wet Normering Topinkomens.
	Wtp	Wet toekomst pensioenen.
Z	Z-score	Maatstaf voor (deels) verplicht gestelde pensioenfondsen die het verschil meet tussen het feitelijk behaalde jaarrendement en het rendement van een vooraf gedefinieerde normportefeuille.

BESTUUR

Onafhankelijk voorzitter

De heer drs. A.H.J. Snellen

Uitvoerend bestuurders

Mevrouw J.C. (José) Schenkel (voorzitter uitvoerend bestuur)

Mevrouw drs. O. (Orpa) Bisschop EFMC RC (uitvoerend bestuurder risicobeheer per 1 februari 2023)

De heer drs. R.E. (Erik) Hulshof RBA (uitvoerend bestuurder vermogensbeheer)

Niet-uitvoerend bestuurders

Bestuursleden voorgedragen door de Werkgeversvereniging voor de Media

De heer mr. L. (Lucas) Goes

De heer G.P. (Geert) Hofman RA (per 7 februari 2023)

De heer H. (Hugo) Nieuwenhuijse

Bestuursleden voorgedragen door de pensioengerechtigden

Mevrouw mr. M.E. (Madelon) van Waart M.A.

Bestuursleden voorgedragen door de werknemersorganisaties

FNV

De heer W.B.E. (Eric) Rutgers (per 7 februari 2023)

CNV Vakmensen

Mevrouw C.H. (Corhilde) van Beijeren Bergen en Henegouwen

FNV

Mevrouw mr. J.G.E. (Jacqueline) van Leeuwen

AUDITCOMMISSIE

De heer P. (Peter) de Groot (voorzitter)

Mevrouw C.P.M. (Margreet) Teunissen

BELEGGINGSADVIESCOMMISSIE

De heer drs. R.E. (Erik) Hulshof RBA (voorzitter)

De heer H. (Hugo) Nieuwenhuijse (toehoorder)

De heer G.P. (Geert) Hofman RA (per 7 februari 2023) (toehoorder)

De heer drs. P. Kasse AAG (extern adviseur)

De heer dr. T. Knaap (extern adviseur)

De heer drs. P. Menco RBA (extern adviseur, tot 1 maart 2023)

De heer drs. M. Iglesias del Sol (extern adviseur vanaf 1 april 2023)

KLACHTEN- EN GESCHILLENCOMMISSIE

Leden aangewezen door het bestuur

Mevrouw mr. M.E. van Waart MA (voorzitter)

De heer mr. L. Goes

Leden aangewezen door het verantwoordingsorgaan

Mevrouw Y. van den Brakel Visser

VERANTWOORDINGSORGAAN

Leden namens de pensioengerechtigden

FNV	De heer L. de Grave
Individueel lid	De heer N. Haasbroek
VGOMedia	Mevrouw Y. van den Brakel Visser (vicevoorzitter)

Leden namens werknemers

FNV	De heer G. Houba
Individueel lid	De heer S.G. Bootsma
Individueel lid	De heer H.A. Wendt
Individueel lid	De heer R. Boender
Individueel lid	De heer A. Sietses (voorzitter)
Individueel lid	De heer J.M. van Maanen
Individueel lid	De heer G. Bruntink

Leden namens de gewezen deelnemers

Mevrouw C.A.M. Cools-Hermans
De heer R.H.J. van der Heijden

Leden namens de werkgevers

De heer K.J. Willeboordse

ACCOUNTANT EN ACTUARIS

Accountant	Deloitte Accountants BV
Actuaris	Willis Towers Watson BV (adviserend actuaris)
	Aon Consulting Nederland cv (certificerend actuaris)

Onafhankelijk voorzitter**De heer A.H.J. (André) Snellen**

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie:

- lid algemeen bestuur Pensioenfederatie
- voorzitter Commissie Pensioenen Detailhandel Nederland/Eurocommerce
- voorzitter Bedrijfstakpensioenfonds Detailhandel, Utrecht
- bestuursvoorzitter van Stichting Pensioenopleidingen (SPO)
- lid Commissie Pensioenen VNO - NCW
- directeur/eigenaar MKB risicobeheer B.V., Breda
- directeur/eigenaar Verzuim Services B.V., Breda
- directeur d'Hema B.V., Breda
- directeur/eigenaar Sancho B.V., Breda
- directeur/eigenaar Solar Benefits B.V., Breda

Uitvoerend bestuurders**Mevrouw J.C. (José) Schenkel**

Functie in bestuur: voorzitter uitvoerend bestuur

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie: geen

Mevrouw drs. O. (Orpa) Bisschop EMFC RC

Functie in bestuur: uitvoerend bestuurder

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie:

- sleutelfunctiehouder Interne Audit bij bpf Schilders
- lid van de RvT bij NN CDC Pensioenfonds
- sleutelfunctie vervuller Risicobeheersing bij Stichting Pensioenfonds Woningbouwcorporaties

De heer drs. R.E. (Erik) Hulshof RBA

Functie in bestuur: uitvoerend bestuurder

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie:

- lid bestuur Stichting Pensioenfonds Hoogovens
- adviseur beleggingscommissie bij Stichting Pensioenfonds Essity
- directeur/eigenaar bij Anthom B.V./Anthom Holding B.V.

Niet-uitvoerend bestuurders

Bestuursleden voorgedragen door de Werkgeversvereniging voor de Media

De heer mr. L. (Lucas) Goes

Hoofdfunctie: zakelijk directeur NTR

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie:

- lid van de raad van advies van Proprof

De heer G.P. (Geert) Hofman RA

Hoofdfunctie: zakelijk directeur NOS

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie:

- lid bestuur Werkgeversvereniging voor de Media
- lid begeleidingscommissie Sociaal Plan Landelijke Omroep
- voorzitter van de RvT van de Stichting Contractspelersfonds KNVB

De heer H. (Hugo) Nieuwenhuijse

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie:

- lid bestuur bpf Vlakglas
- lid bestuur Stichting Calpam Pensioenfonds
- vereffenaar bij bpf PHJ
- vereffenaar bij bpf Reiswerk
- lid belanghebbenden orgaan De Nationale Apf kring D

Bestuursleden voorgedragen door de pensioengerechtigden**Mevrouw mr. M.E. (Madelon) van Waart M.A.**

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie: geen

Bestuursleden voorgedragen door de werknemersorganisaties**De heer W.B.E. (Eric) Rutgers**

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie:

- pensioenbestuurder bij FNV
- lid bestuur bpf Mode-, Interieur-, Tapijt-, en Textielindustrie
- lid bestuur bpf Molenaars
- lid bestuur bpf voor de Koopvaardij

Mevrouw C.H. (Corhilde) van Beijeren Bergen en Henegouwen

Hoofdfunctie: pensioenbestuurder bij CNV

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie:

- lid bestuur bpf Bakkersbedrijf
- BO Kring D Trueblue bij De Nationale APF
- lid bestuur bpf Bouwnijverheid

Mevrouw mr. J.G.E. (Jacqueline) van Leeuwen

Hoofdfunctie: pensioenbestuurder bij FNV

Nevenfuncties relevant voor bestuursfunctie:

- lid bestuur bpf Architectenbureaus
- lid bestuur bpf Vervoer
- lid bestuur VBDO
- lid Raad van Advies Financial Investigator
- bestuurslid Eduardo Frei Stichting (tot juni 2023)

Dit jaarverslag is een uitgave van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media PNO

Postbus 1340

1200 BH Hilversum

Bezoekadres

Seinstraat 12

1223 DA Hilversum

Postadres

Postbus 1340

1200 BH Hilversum

T 035 702 34 56

E secretariaat@pnomedia.nl

W pnomedia.nl

THUIS IN DE CREATIEVE EN DIGITALE SECTOR

Postadres

Postbus 1340
1200 BH Hilversum

Bezoekadres

Seinstraat 12
Hilversum

T 035 702 34 56

W pnomedia.nl

E pensioenen@pnomedia.nl